

พระราชบัญญัติ

และ

ประกาศทาง ฯ ในรัชกาลที่ ๕

และ

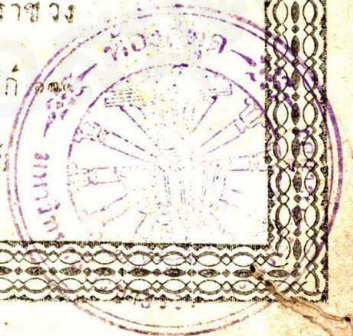
ที่ตั้งโรงเรียนชกขรพิมพ์การ

ในพระบรมมหาราชวัง

รัตนโกสินทร์ ศก

๑๑๑๑ - สมัย

08/10/2566

๑ ๖ ค.ค. ๕๐/๓๗

เรื่องประกาศที่มีในนี้

๑ พระราชบัญญัติ ห้ามกระหู่ไม่ให้สัมคมภิกษุสามเณร ทำอณาจารทุจริต

“สิ่งที่เป็นอนาจารต่าง ๆ ห้ามมิให้ภิกษุสามเณรประพฤติ แต่ไม่ให้
คฤหัสถ์ชนประพฤติ ใครเห็นภิกษุสามเณรทำอนาจารมาบอกกรมธรรมการจะได้
รางวัล ถ้าไม่บอกครั้งปฐม ชั่งสิ่งของผู้ใดฝ่าภิกษุสามเณรหายไป แม้
ชำระได้ มิให้ค่าเงี้ยว” ฟ้า ๒๒๖ ถึง ๒๓๖

๒ ประกาศ ให้ร้ายฎฐขอเข้า

“จะเบ็ดเข้าชายแก่ต่างประเทศ ราคาเข้าจะได้เงินเพื่อเป็นการบำรุง
ผู้ทำนาขายเข้า จึงให้ร้ายฎฐขอเข้าไว้เมื่อยังถูก” ฟ้า ๒๓๗

๓ ประกาศ ว่าด้วยผู้ซึ่งเกี่ยวของด้วยทนาย ลูกหนี้ ภรรยา
ของตัวหนี ไปอยู่วังเจ้าบ้านขุนนาง) แลทรงอนุญาต
ให้ผู้ที่ เป็นความฉ้อเมียบทนายลูกหนี้ ที่กรมวังไปเกาะมาชำระ
ให้เรื่องถวายฎีกา

“กรมวังเอาความฉ้อเมียบทนายลูกหนี้มาชำระผิดกระทรวง อนุญาตให้ผู้ตั้งชำระ
ถวายฎีกา จะหักเบี้ยหวัดกรมวังทำขวัญ” ฟ้า ๒๓๘ ถึง ๒๓๘

๔ ประกาศ พระราชพิธี สง สรงโสภณันต์

08/10/2566
“ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระเจ้าลูกเธอมางพระองค์ ให้มีการ
โสภณันต์พิเศษกว่าปรกติ แลตั้งพระนามที่ควรจะพระราชทานพระลพรณมัตร์
เฉลิมพระนาม” ฟ้า ๒๔๐ ถึง ๒๔๐

๑๑ ประกาศ อากรค่าน้ำ ให้เก็บตามเครื่องมือ

“ นายอากรจะเก็บอากรค่าน้ำเกินพิกัด ห้ามอย่าให้ราษฎรยอมเสีย ถ้าไม่ฟังให้ไปฟ้องต่อเจ้าพนักงานกรมพระคลังหัวเมือง ซึ่งต่อผู้ว่าราชการการถ้ากรมมิตลอดให้ล่าวขัติกา แฉว่าด้วยพิกัดอากรค่าน้ำเกินนี้แล” ๖ หน้าที่ ๒๘๗ ถึง ๒๘๘

๑๒ ประกาศ สังกรานต์ บัวยอกโทศก

“ บัวยอกธรรมเนียมแต่ก่อนวันคืน แลให้ผู้ที่อากรทราบเรื่องสังกรานต์ ไปดูรูปที่เขียนแขวนไว้ในพระบรมมหาราชวัง” ๖ หน้าที่ ๒๘๖ ถึง ๓๐๐

๑๓ ประกาศมิให้เจ้ากรมปลัดกรมพลัดบงจางวาง ยึดบังความผิดเจ้า

เจ้ากรม ปลัดกรม สมุชยาจยี่ พี่เลี้ยง จางวาง เหมือนแปดประกันขอเจ้า “ถ้าเจ้าประพุดตั่ว ให้นำเงืองราวไปบอกกรมวัง ๆ ต้องนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ถ้ากรมวังไม่นำถวาย ให้ร้องฎีกาดำเนินไว้จะลงพระราชอาญา ส่วนกรมวังที่ไม่นำถวายนั้น ก็ต้องรับพระราชอาญาด้วย” ๖ หน้าที่ ๓๐๑ ถึง ๓๐๕

๑๔ ประกาศ ว่าด้วย เรือง ทาย ลูก หนี แลผู้ต้องคดีทงปวง ท ๑

“ ผู้ที่เป็นทายลูกหนี จะล่าต้นเงินหรือดอกเบี้ยให้หอการกรมธรรมคืน หรือประทวนแปดล้าคัญแลลลัทหลังการกรมธรรมไว้ทุกคราวลง ถ้าการจำนำเข้ารับล่าเงินมาช้ออกรให้ มีหนึ่งล้าคัญไว้ต่อกัน ให้ผู้ตั้งคดีตรวจคำให้การของตัวเห็นว่าถูกต้องแล้วให้ทออีกเดิมประทวนตราไว้ แลผู้ตั้งคดีด้วยละเรียนผู้คุมนายเงินบังคับให้ทำหนังสือการกรมธรรมล้าัญญาต่าง ๆ ให้ไปร้องต่อพระยาเพชรพิไชย พระยาอภัยภูธร” ๖ หน้าที่ ๓๐๖ ถึง ๓๑๒

08/1๑/2566

๑๕ ประกาศว่าด้วย ทาย ลก นี้ แล ผู้ คอ ก ก ก ที่ ๒

๖๖ หมายขึ้นเหมือนประกาศที่ ๑ ความปลายมีเพิ่มเติมว่า การที่ผู้ใดยังคงชดช้อยการให้ทำหนังสือนั้น ถ้าหัวเมืองให้ร้องผู้ว่าราชการ ถ้าผู้ว่าราชการคุมเหงก็ให้ร้องอุทธรณ์แล้วคดีเดิมตั้งรับ แต่ผู้ที่ถูกคุมเหงต้องจำ ใช้ให้ผู้อื่นร้องแทนได้ความอย่างนี้ไม่เล็ดกว่าเป็นความต่างเรื่อง หรือเรื่องเดียวกัน หรือคนฟ้องแทนเป็นคนมิใช่ญาติเจ้าคดี หรือเป็นญาติตั้งรับฟ้องหมด แลห้ามมิให้ผู้มาร้องแทนเก็บเอาคดีอย่างนี้ร้องผู้อื่นมาว่า ให้จำผู้ต้องจำลงตัวว่า

หน้า ๓๑๔ ถึง ๓๒๐

๑๖ พระราชบัญญัติ แล กฎหมาย ท้อง น้

๖๖ โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพระราชบัญญัติ ว่าด้วยเรื่องใหญ่ ๑๐ มาตรา เรื่องเล็ก ๗ มาตรา แล โพงพางฎาของที่เขยน้ำ ๓ มาตรา ท้องบก ๔ มาตรา รวม ๒๔ มาตรา เพื่อทรงทรมาน รุงคนต่างประเทศแลราษฎรทั้งปวง ให้ได้ความสุขโดยสะดวก แลระให้เป็นการง่ายในการตัดสินคดี ในเรื่องนั้นด้วย ๖๖

หน้า ๓๒๑ ถึง ๓๒๕

๑๗ ประกาศ โปรดยกค่าไม้ป่ากำใบ ค่าเฉลี่ย น้ำมัน

๖๖ ด้วยแต่ก่อนลำภาหลวงเคยแต่งออกไปค้าขายต่างประเทศ แลเป็นคราวยังไม่มีการขึ้นน้ำมันพรวัว ราษฎรจึงต้องส่งไม้ป่ากำใบมาใช้แต่งลำภา แลเฉลี่ยน้ำมันมาจ่ายใช้ราชการ บัดนี้ลำภาหลวงเลิกไป แลภาขึ้นน้ำมันพรวัวก็มีแล้ว จึงโปรดให้ยกค่าไม้ป่ากำใบ กับค่าเฉลี่ยน้ำมันทั้งราษฎรเคยเฉลี่ยอยู่อย่างนี้จะเพียงเป็นเงินนอกอากรนั้นแล ๖๖

หน้า ๓๔๗ ถึง ๓๕๔

๑๗ พระราชบัญญัติห้ามภิกษุสามเณร ประพฤติ อณาจาร

“ภิกษุสามเณรล่วงอนาจารแล้ว รัฐบาลออกสารภาพต่อพระธรรมการระบอ
พระราชอาณา ถ้าภิกษุหรือสามเณร อณาจารก็ดี ฆราวาสผู้อยู่กะฎีหมู่
เดียวก็เป็นผู้ผิดก็จะต้องเป็นไพร่หลวง ห้ามไม่ให้ มีพระเณรออกบาญชีพระเณร
ทำผิด เจ้าอารามมาบอกพระธรรมการแล้วไม่มีผิด” หน้าที่ ๓๕๕ ถึง ๓๕๘

๑๘ ประกาศ เรื่อง พระราชทาน พระกรฐิน กรุงเก่า

“แสดงพระมหากรุณา พระราชทานส่วนพระราชกศลพระกรฐิน แด่พระเจ้า
แผ่นดิน แด่เจ้านายวงศ์กรุงเก่า” หน้าที่ ๓๕๘ ถึง ๓๖๑

๒๐ ประกาศ เลขหมู่ โท เช่น พาล ให้เจ้าหมื่นเฮาตัวไปจำ
ไปรตให้ถึงจำหน่วย

“เลขของผู้ใดเป็นพาล เจ้าหมื่นเฮาตัวไปฝากคุกตรงแล้ว ไปบอกเจ้าพนักงาน
ลี้คดีจะหักจ่ายให้ ถ้าเป็นทาสขุนนางจะจำของถูกเขาไปฝากขังทมิตรงก็ได้
แม่เลขแลเลขนั้นหนีไป ความผิดนั้นคงตกอยู่กับผู้รับฝากไว้” หน้าที่ ๓๖๒ ถึง ๓๖๕

๒๑ ประกาศ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน เงิน
บรรดาศักดิ์ ซึ่ง ทรง รั้ง จัก

“จะพระราชทานเงิน ๑ บาท ฉะเพาะแต่คนซึ่งทรงรั้งจัก” หน้าที่ ๓๖๖ ถึง ๓๖๘

๒๒ ประกาศ แรก ออกเงิน แปะ

“มีผู้หนึ่งใจพลต้อใจปลอมเงินมาก จึงโปรดให้ทำแป้นเงินแป้นนำหนึ่งมีตรา
มงกุฎมีฉัตรอยู่สองข้าง นำหนึ่งแป้นวงจักรแป้นอย่างแลมีดาวแป้นเครื่องหมาย
ฉัตรเงิน” หน้าที่ ๓๖๘ ถึง ๓๗๓

๒๓ ประการ อ้ายจีนเสวทำเวทย์มนต์ข้างใน

จีนเสวทำการกระมังวิชาลย มีชื่อเจ้าจอมข้างในเลขผู้ผู้นั้นในกระงนั้น ทรงเห็นว่า จะตัดสิ้นลงโทษตามกฎหมาย ก็จะเป็นทำแก่คนเสียจริต แต่ ครั้นจะตัดสินว่าเป็นกิริยาคนเสียจริตให้ยกเลิกเสียก็ไม่ได้ เพราะกฎหมายเก่า ให้ทำโทษ และมีตัวอย่างเคยทำโทษมา และจะเปนมเหตุให้จีนเสวกำริบ ต่อไป แล้วจะมีผู้ผู้ใดออกมาช้ได้ย จึงโปรดให้คัดหน้าสำกจีนเสว แล้ว ริบเอาที่นั่น แลไล่ให้ไป. อยู่นอกแขวงหัวเมืองที่ติดต่อกับกรุงเทพฯ

หน้า ๓๗๘ ถึง ๓๘๐

๒๔ ประการ สร้อยปราคา เก็ชอนแปดบรรพาสาข

ทรงกำหนดเวลาสร้อยปราคา ที่จะเห็นในกรุงเทพฯ แลหัวเมือง บางเมือง

หน้า ๓๘๑ ถึง ๓๘๓

๒๕ ประการ มหาสงกราณต์ บัระกาตรีศก

บอกกำหนดวันสงกราณต์ แลการที่เปลี่ยนบัแลศักราชใหม่ตามธรรมเนียม แลทรงอธิบายในวันซึ่งตรงกับวันวิสาขะ ซึ่งนักบวชยังกฤษเขาได้ ตีพิมพ์ ไว้เป็นของถูกแท้นั้นว่า วันที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ นั้น คือวันที่พระจันทร์ เต็มดวงในเดือนเมษทุก ๆ ปี แต่ปีใดมีวันเพ็ญสองหนในเดือนเมษ วันเพ็ญ

หลังจึงเป็นวิสาขะ แลแสดงพระมหากรุณา เตือนสติให้ราษฎรทำนา เมื่อขอมฝนมีในต้นปีไว้

หน้า ๓๘๔ ถึง ๓๘๖

๒๖ ประกาศดาวหาง ปีระกาตรีศก

๘๘ ดาวหางนั้นไม่เป็นของปลาต เพราะนาน ๆ เคยมี ~~ขึ้นแผ่นดิน~~ ไหว
แลมีผู้ที่เขาคำนวณรู้ง่วงนำได้เช่นสุริยุปราคา จันทรุปราคา ขย่ำให้ ตื่นตกใจ
แลตรงเดือนลดีราษฎรบังเกรงว่า ฝนจะแล้ง แลจะเกิดไข้เจ็บ เพราะเหตุ
ดาวหางนั้น ให้ตั้งมือทำนา แลปฏิบัตร์มกษาตัวแลบ้านเรือนให้สะอาด วิชา
สำหรับแก้ โรคไว้ แลอย่าให้เชื้อมดต่อหมกคุดแลค้ำที่ลี้ษิต ๗
หน้า ๓๙๓ ถึง ๓๙๘

๒๗ ประกาศดาวพระเคราะห์พุกม เข้าในดวงพระอาทิตย์

๘๘ จะดูราวเข้าในดวงอาทิตย์ ต้องดูด้วยกล้องสามเง้าเห็น แลตรงแสดงว่า
เหตุที่ปลาตบนล้านั้นไม่ควรตกใจ เพราะมีผู้เขาคำนวณรู้ง่วงนำแล้ว ๗
หน้า ๔๐๐ ถึง ๔๐๒

๒๘ ประกาศทรงอนุญาตข้างใน ถวายบังคมลาออกจากราชการ

๘๘ ข้าราชการฝ่ายใน นอกจากเจ้าจอมมารดา แลผู้ที่ได้ไว้ของยศทองคำ
อนุญาตให้หลุดลาออกจากราชการได้ ๗ หน้า ๔๐๓ ถึง ๔๐๕

๒๙ สุริยุปราคา ปีระกาตรีศก

๘๘ บอกกำหนด สุริยุปราคา ที่จะเห็นในกรุงเทพฯ แลหัวเมืองบางเมือง ๗
หน้า ๔๐๖ ถึง ๔๐๘

๓๐ ประกาศไล่กันต์แลพระราชพิธีลงทรงเฉลิมพระนาม

๘๘ ในการลงทรงไล่กันต์นั้น ผู้ใจจะสมโภชก็ได้ไม่สมโภชก็ได้ ไม่มีผิด
ห้ามแต่อย่าให้มันต่าง ๆ แลดูอย่างกัน ๗ หน้า ๔๐๙ ถึง ๔๑๔

๓๑ ประกาศสงเคราะห์ ปีจอจัตวาศก

“~~...~~ ๔ วันนั้น คือวันที่ ๓ เวลาอาทิตย์ขึ้นผู้ราษฎรเฝ้าเป็นกลางคืน
เวลาเลิกศึกจึงตกไปในวันที่ ๔ ย่อมเป็นการเคยมีมา แล้วทรงแสดง
พระบรมราโชวาทมาในท่อนด้วย หน้า ๔๑๕ ถึง ๔๒๘

๓๒ ประกาศเรื่องถวายของสมโภช ในการฉลองโรงโสภณัต

“ผู้ที่ได้ถวายของสมโภชนั้น แม้จะทำการตั้งอุกยบุตรหลาน ทรงอนุญาต
ไต่แดงของเครื่องเล่นมาถวาย จะพระราชทานของขวัญตอบแทน”
หน้า ๔๓๐ ถึง ๔๓๒

๓๓ ประกาศ ทราญโรยถนน การ พระศัพ

ทรงพระมหากรุณาแก่ ผู้ที่ตั้งซื้อทรายมาโรยถนน จะพระราชทาน
เงินใช้ไป” หน้า ๔๓๓ ถึง ๔๓๔

๓๔ ประกาศ ทัก อ้วน ผอม

“ห้ามไม่ให้กรวยทูลทักทาย ว่า อ้วน ผอม ควรว่าได้แต่ ที แลชูป เพราะ
คำทักว่าอ้วนผอม เป็นการทำให้กำเริบมีงขวัญ แก่กายผู้มีศิริ ด้วยการ
เจรจาดีแก่การที่โบราณห้าม แลเป็นคำตำคำหยาม หรือเป็นอาการที่ควร
08/10/2566
จะวิตกเป็นประมาณว่าตัวเราอยู่ในสัตว์ดิรัจฉานไม่ควรจะใช้พูด ในมนุษย์ที่มี
ศักดิ์สูง” หน้า ๔๓๕ ถึง ๔๔๐

๓๕ ประกาศ ออกอัฐิ โสฬศ ที่ ๑

“ กะแปะคืออัฐิโสฬศนั้น ผลมทำด้วยดีบุกขาวดีบุกดำกับทองแดง น้ำหนึ่ง
มีตราจักรรูปช้างอยู่กลาง มีอักษรไทยบอกประมาณอยู่ข้างบนเลข ~~๕๖~~
ถึง กฤษณอยู่สองข้าง อักษรจีนอยู่ข้างล่าง น้ำหนึ่งมีตราแผ่นดินในรัชกาลที่ ๔
กะแปะใหญ่เรียกว่าอัฐิไซ้แทนเบี้ยร้อยหนึ่ง เป็น ๘ อันเพียง กะแปะเล็ก
เรียกว่าโสฬศ ไซ้แทนเบี้ย ๕๐ เป็น ๑๖ อันเพียง ได้โปรดเกล้าฯ
ให้ไซ้ได้ทั่วไปในพระราชอาณาเขต แลเบี้ยทองนั้น ก็ให้คงไซ้
ได้ตามเดิม ถ้าผู้ใดมีดีบุกจะมาแลกกะแปะจะให้ ๗ คำสั่งต่อเพียง ”
หน้า ๔๔๑ ถึง ๔๔๔

๓๖ ประกาศ ออกโสฬศ ที่ ๒

ความคล้ายประกาศที่ ๑ ”

หน้า ๔๔๕ ถึง ๔๕๐ *Kamr.*

๓๕๔. ๕๕๓

พระราชบัญญัติ แลประกาศต่าง ๆ

เล่ม ๒

ไ. รัชกาลที่ ๕

พระราชบัญญัติ

ห้ามคนหัวเมืองให้ส่งคนภิกษุสามเณรประพฤติ อมาจารทุจริต
 วันอาทิตย์เดือนสิบสอง ขึ้น ๖ ค่ำ ปีชวดเบญจศก
 เพลาเข้า ๙ โมงเสด็จ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
 สักขมมณีเทพยพงษ์ วงษาทิศวรกรรมจักรีวัชรชาติยศราชินิกโรดม
 จากกรุงเทพ ฯ ๘/10/2566 จักรพรรดิราช สัมภามาย บรมราชา
 ธิราชบรมนาถบพิตร พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จทอด

๖๓๕๕

ทรง บัดบัด พระสงฆ์ฉันท์เข้า ณ พระที่นั่ง อมรินทร์ วิเวกนิย มหัย
 สूरियพิมาณ โดยสถาย อัคราภิ มขั พรีอัมด้วย พระบรมวงษา
 รวงษ์ แลเข้า ทูลลอบของ ทูลพระบาท ใหญ่ผู้น้อยเฝ้า โดย
 ลำดับ จึง มีพระบรมราชโอง การมาธ พระ บัณเฑธ สूर สี่หน้าท
 ท้าวสี เหนือเกล้า เหนือกระหม่อมว่า ทลวัน นกลบคร ที่บวช
 เปนภิกษุสามเณร เข้าในพระสาครนานนี้ ขางจำพวกมีศรัทธา
 ตั้งใจรักยาศิลลิตา ขาบท อุสาห์แล้วเรียนคัมภีร์พระวิษัศนา ขุระ
 ตามลตปิ ญญาตัว จึงให้เป็นคุณเปนประโยชน์ก็มีอย่าง ดัง
 จำพวกเปนคนเกียจคร้าน กลัวจะกระเถนใช้ราชการ หลบคู้หนี
 เข้าบวช เปนภิกษุสามเณร อาไศรยพึ่งพระสาครนา เลี้ยงชีวิต
 แล้วประพุกี อณาจารทุจริตต่าง ๆ จนถึงเล่นสวาท เปนปาราชิก
 ก็มีอยู่โดยมา เพราะเหตุด้วยคฤหัสถ์ ชายหญิง ทั้งปวง
 ถ้อลัทธินิยมเข้าใจ ว่าชั่ว ชั่ง ชีตี่ ชั่ง สงฆ์ ถึง จะรู้ว่า ภิกษุ
 สามเณร รูปใดประพุกี อณาจารทุจริต กระทำความผิด
 สิ่งใด ๆ ที่สุดจนถึง เปนปาราชิกก็ดี ถ้าไม่โกรธกันแล้ว
 ก็พึงเพิกเฉยเสียตั้งนี้ ภิกษุสามเณร ทั้ง ปวง จึงพากัน
 ประพุกี อณาจารทุจริต กระทำความชั่วลามกได้ต่าง ๆ
 อธิง ทรง พระราชตำริศ์เหนือว่า กาลทุกวันนี้ก็มีใช้ต้น
 พระสาครนาแล้ว พุทธจักรก็ย่อม อาไศรยพระราชาณาจักร

พระศาสดา จึงจะร่วมนา รุ่งเรืองดัง อยู่ใต้ จึงทรงพระมหา
 กรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม สั่งหม่อมเจ้าจินดาให้เชิญ
 พระกระแสดพระบรมราชโองการ ออกมาให้ ข้าพระพุทธเจ้า
 พระมหाराชครู ปโรหิตาจารย์ พระมหाराชครูมหิศร พระราชครู
 พระครูพิราม พระราชครูพิเชต ขนพลวง พระไกรศรี
 แห่งพระราชบัญญัติเพิ่มเติมขึ้นใหม่ แต่ให้สืบไปห้ามอยู่
 คุกหุ้มทั้งปวง คบภิกษุ สามเณร สบาย สบาย กิณสุราน้ำตาล
 ส้ม กิณเข้าค้ำ ~~สกล~~ ของ ที่ไม่ควร ภิกษุ ตามเณร จะกิน ไมเพล
 ค้ำ กิณภิกษุสามเณร ฌบ้นเรือน โรงรำน ของตนเป็นอันขาด
 หนึ่งห้าม อย่าให้ชายผู้ สวมกัณชาน้ำตาล ส้ม แดชาย ของ
 ที่ไม่ควร ภิกษุสามเณร จะกิน ไมเพลค้ำ ให้ภิกษุสามเณรกิน
 แดสมคบให้ภิกษุสามเณร กระทำ ฉนจาร สิ่งใด ๆ ฌบ้นเรือน
 โรงรำน ของตน หนึ่งห้าม อย่าให้ชายหญิง ทั้งปวง คบภิกษุ
 สามเณร เล่นไป ถั่ว ไข่ โยง แปะ แดชนไก่ ปลา กัดปลา เข้ม
 เล่นการพนันต่าง ๆ บัศตาเจ้าภานิชนาย อากร ผูกพระราชทรัพย์
 สั่งชน ทั้งพระคลังหลวง แดห้าม อย่าให้ชายหญิง ทั้งปวง
 คบหาภิกษุสามเณร ให้เข้ามาอยู่ในบ้าน เรือน โรงรำน
 ของตนทั้งแต่เพล ๒ ยาม ^{๐๘/๑๐/๒๕๖๖} รุ่งสว่างเป็นอันขาด ถ้า
 มีกิจสิ่งใด ๆ จะนิมนต์ภิกษุสามเณร เข้ามายังถั่วห้าม

มีแล้วในกรุงเทพฯพระมหากษัตริย์ แลแขวงกรุงเทพฯพระมหากษัตริย์
 นครก็ให้เจ้าบ้านเรือนโรงเรือนนี้ ๆ มาบอกกรมการ
 แลนายอำเภอผู้ใดผู้หนึ่ง ให้จดหมายศุภมาศวันคืนไว้
 เป็นสำคัญว่า วันนั้นมีอะไรสิ่งนั้น จะมีการพิธีกรรมสามเณร
 ๕๐๐ คนอยู่พระอารามนี้เข้ามาในบ้านเรือนโรงเรือนของตน แต่
 เวลา ๒ ยามจนรุ่งสว่าง ถ้ามีการสามเณรสิ้นกิจแล้ว
 แลจะให้กลับไ้วัด ก็ให้มาบอกกรมการนายอำเภอ
 จดหมายศุภมาศวันคืนไว้ด้วย ถ้าหัวเมืองไหนมาแจ้งต่อเจ้า
 เมืองกรมการ ขรมการ สำหรั้เมือง แลแขวงกำนัน
 ให้รู้ไว้เหมือนกรุงเทพฯพระมหานคร ให้เจ้าเมืองกรมการขรมการ
 แขวงกำนันผู้หนึ่ง ๆ จดหมายศุภมาศวันคืนขึ้นแรมไว้
 เป็นสำคัญ อนึ่งห้ามอย่าให้คนหูซ้ายหูขวา หึงทั้งปวง ลงเรือ
 ร่วมพิธีสามเณร ซึ่งเขรพาสไปเที่ยววุกกะทงเล่นกีฬินผ้าป่า
 เที่ยวพายเรือแข่งเย็บคเสียบคชาหึง แลเที่ยววุกไชนหุ่น
 ลกของงิ้วหรือ แลการเล่นพ้อนรำขบี่ร้องต่าง ๆ ให้เลื่อมเสียบ
 พระเกียรติยศ ทำให้ชชอนมาแต่มา ๆ ประเทศ ซึ่งถือ
 ศาสนาต่าง ๆ ๑๑/๑๐/๒๓๑๑ ๑๑/๑๐/๒๓๑๑ ประมาทได้ ถ้าผู้ใดยังอาจล่วง
 พระราชบัญญัติผ้าผันขึ้นคนพิธีสามเณร สืบผันสุขกันชา
 กิจสุราหน้าศาลสัมภินเข้าค้ำกนหมี่ แลของที่ไม่ควรพิธี

สามเณร จะกิน ในเพลาค่ำ กินกับภิกษุสามเณรณบ้านเรือนโรงเรือน
 ของตน แล ชายผู้สุรากิน ชาน้ำตาล ส้ม แล ชายของ
 ที่ไม่ควร ภิกษุสามเณร จะกิน ในเพลาค่ำมี หมี เปน ต้น ให้ ภิกษุ
 สามเณร กิน แล สมคยให้ ภิกษุสามเณร กระทำ อณา จารตามก
 สิ่งใด ๆ ณบ้านเรือนโรงเรือนดังกล่าวมานี้ มีผู้มาว่า
 พิจารณาได้ความ จริงนี้ ให้ปรียใหม่ชายคณิง ซึ่ง กระทำ
 ความชั่ว กับ ภิกษุสามเณร แล สมคยให้ ภิกษุสามเณรประพฤติ
 อณาจารที่จรตถึงรึกล่าวมานี้ นี้ โดยตามเลมิกพระ ราชบัญญัติ
 ตบมบัณฑิตกัทธิทั้งผัวเมีย เปนพิไยผลวง แล ซึ่งผู้ ไต่ยัง อาจ
 ล่องพระ ราชบัญญัติ สมคยภิกษุสามเณร ให้ เล่นไปถัวไฟ
 ไปง แยะ แล เล่ เขาไก่ปลากัดปลา เข็มเล่นการ พรหม สิ่งใด
 สิ่งหนึ่ง ณบ้านเรือนโรงเรือนบ่อน ของตนแล เล่นด้วย ภิกษุ
 สามเณร ก็ดี บัณฑิตมีภาณี อากรเจ้าภาณี นายอากรให้ส่งเงิน
 ขึ้นทั้ง พระคตังผลวงนี้ ให้ปรียใหม่เหมือนคฤหัสถ์ ลัก ได้
 บ่อนเล่น อนึ่งผู้ ไต่ล่อง พระราชบัญญัติ สมคยให้ ภิกษุ
 สามเณร เข้ามา ณบ้านเรือนโรงเรือน ของตน แล เพลา ๒ ยาม
 จรุงไม่ได้ บอดกกรมการนาย อำ เพอให้ รู้จักหมายไว้ แล
 ไม่ได้บอกเจ้าเมือง กรมการ ขรรกรมการแขวง กำนัน ให้ รู้จักหมาย
 ไว้แล้ว มีผู้มาว่า พิจารณาได้ความ จริง ให้ปรียใหม่

โดยตามเดิมก็ตาม ยันตาคำก็ทิ้งผิวเมียเปนพิไยยะหลวง ถ้า
 ภิกษุสามเณรเล็กตลอดขเข้าไป ในบ้านเรือนโรงร้างของผู้
 ไต ๆ ในเพลาค่ำแต่รบเที่ยวตามมีเพื่อนภิกษุแลศิษย์ไม่
 แลเข้าไปในบ้านเรือนโรงร้างในเพลาค่ำ ยามขึ้นไป ก็ให้
 เจ้าของบ้านเรือนโรงร้างจับภิกษุสามเณรให้มาส่งกรมธรรม
 การ จึงจะพ้นโทษ ถ้าจับมาส่งไม่ได้ ก็ให้มาว่ากล่าว
 ต่อกรมธรรมการ แต่ในสามวันจึงได้ อนึ่งผู้ใดยังอาจสมคบ
 ภิกษุสามเณร ลงเรือร่วมภิกษุสามเณร ซึ่งไปลาด
 เทียวดู กระทงเล่นเกวียนค้าขาย พายเรือ แข่งเขี่ยเคเคียด
 กับชายหญิงทั้งปวง มีผู้มาว่าพิจารณาเป็น สัตย์ ให้ขริบใหม่
 ผู้เปบนายล่าซึ่งสมคยนี้ โดยตามเดิมพระราชบัญญัติ
 ตามยันตาคำก็เปนพิไยยะหลวง แต่ผู้ที่ร่วมเรือไปด้วยภิกษุ
 สามเณรนี้ ให้ขริบใหม่ทั้งผู้ที่เปบนายล่า อนึ่งผู้ใดมีศรัทธา
 นิมนต์ ภิกษุสามเณร มาเทศน์นามหาชาติก็ให้ สวดศพก็ ถ้า
 ภิกษุสามเณรเทศน์นามหาชาติ แล สวด ศลก ขะของนอกพระ
 ยาพิแล้วมิให้เจ้าของ กัณฑ์เจ้าของ สฬแลผู้นิมนต์ผู้มาฟังนั้น
 จับภิกษุสามเณรผู้ใด มาส่งกรมธรรมการ แต่ใน ๓ วัน
 จึงจะพ้นโทษ ถ้าไม่จับมาส่งแลไม่นำความมาว่าต่อกรมการ
 ธรรมการ แต่ในกำหนด ๓ วันแล้ว มีผู้มาฟ้องกล่าวโทษ

พิจารณาแปลสำคัญ ให้ปรับใหม่เจ้าของกัณฑ์เจ้าของสพ
 ทั้งผิวเนื้อแลผู้ฉิมหมัด โดยถาพละเมิกตามขัณฑาศักดิ์
 เปนพิไยยศลวง ผู้ที่มานั่งฟังนี้ให้ปรับใหม่ถึงเจ้าของกัณฑ์
 เจ้าของสพ อนึ่งผู้ใดเปะเจ้าของงานหาไชยหุ้มศาลาคอน
 งวหนึ่ง แลการเล่นเพื่อนรำขั้วร้องต่าง ๆ มาเล่นณบ้านเรือน
 กัณฑ์ค้ายลใด ๆ กัณฑ์ ผู้เปะนายกำกับงานไปเล่นกัณฑ์ ผู้มา
 คุมงานโรงนี้กัณฑ์ นอกจากงานภิกษุสามเณรในพระอารามแล้ว
 ให้เจ้าข้งงานผู้กำกับงาน แลผู้ซึ่งมาที่เพื่อนรำขั้วร้อง
 ทั้งปวง เอาใจใส่คณคฤและวัง ถ้าเห็นภิกษุสามเณร
 เข้ามาทำงานเล่นเพื่อนรำขั้วร้องแล้ว ก็ให้จับภิกษุสามเณร
 ที่มาทำงานรูปนี้ ๆ มาส่งกรมขั้วกรมการตามรับสั่ง ถ้า
 จับไม่ได้ก็ให้มาว่ากล่าวต่อกรมขั้วกรมการแต่ใน ๓ วันจึงจะพริบ
 โทษ ถ้าเจ้าของงานผู้เปะนายกำกับการเล่นเพื่อนรำขั้วร้อง
 ต่าง ๆ แลผู้มาคุมงานโรงนี้ เห็นภิกษุสามเณรมาทำงานแล้ว
 ไม่จับตัวมาส่ง ไม่นำความมาว่าใน ๓ วัน มีผู้มาว่า
 พิจารณาแปลสำคัญ ให้ปรับใหม่เจ้าของงาน แลผู้เปะนาย
 กำกับไปเล่นนี้ โดยถาพละเมิกตามขัณฑาศักดิ์ เปนพิไยยศลวง
 แล้วให้เจ้าของงานผู้กำกับการเล่นเพื่อนรำขั้วร้องต่าง ๆ นั้น
 สาขาสัตว์จำเพาะ พระภักตร์ พระปฏิมากร แลพระขั้วกรม

08/10/2566

พระสังฆมัจฉาสาคีแล้ว ให้ตระลาการชักถามเจ้าของงาน
 ผู้กำกับงานว่า ผู้ใดมาตุการเล่นพ่อนรำขี้ร้องร่วมเพล
 ภิภษสามเณรบ้าง ถ้าเจ้าของงานผู้กำกับงานให้การว่า
 คะนีน ๆ มาตุการร่วมเพลภิภษสามเณรมาคแล้ว
 ให้ตระลาการเอาตัวผู้ที่มาตุการร่วมเพลภิภษสามเณรนั้นมา
 พิจารณาได้ความจริงแล้วให้ปรับโทษแก่เจ้าของงาน . อนึ่ง
 ผู้ที่เห็นภิภษสามเณรประพฤติ อมาจารทุจริต กระทำความผิด
 ต่าง ๆ จนถึงเช่นปาราชิกแล้ว ผู้ที่รับจำคุกสามเณร
 รูปนั้นมาส่ง ๆ ไม่มาว่ากล่าวในกำหนด ๓ วันแล้ว
 มีผู้มาว่าพิจารณาเป็นสัจให้ปรับโทษผู้ที่เห็นภิภษสามเณร
 ประพฤติ อมาจารดังกล่าวมานี้ ให้แก่ผู้ประเจ้าของเรือน
 ตามบัญญัติศักดิ์ที่เป็นพิไนยหลวง ถ้าเช่นความปาราชิก
 ให้ปรับโทษผู้ผิด แต่ผู้ที่มีรู้ว่ภิภษสามเณรประพฤติ
 อมาจารดังกล่าวมานี้ ถ้ารู้แล้วไม่นำความมาว่าต่อกรมธรรมการ
 แต่ใน ๓ วัน จนถึงมีผู้มาฟ้องกล่าวโทษ โปะคให้ตระลาการ
 พิจารณาได้ความจริงนั้น ให้ตระลาการทอกลงเชือก
 แต่เรือนผู้ผิดไป ๓๐ วา ถ้าความปาราชิกผู้อยู่ใน ๑๐ วา
 ให้ปรับโทษเข้าเคื่อนทำพระอารามหลวง ๓๐ วัน ถ้าผู้อยู่ใน ๒๐ วา
 ให้ปรับโทษเข้าเคื่อนทำพระอารามหลวง ๑๐ วัน ถ้าศักดิ์นา

08/10/2566

ตั้งแต่ ๔๐๐ ไร่ขึ้นไป ให้ย้ายไปทำแทนแล้วให้ปรับใหม่ทวีคูณ
 โดยสมควร ตาม คักดี นามากแล่น้อย ถ้าเป็นความภิกษุ
 สามเณรประพฤติอมาจารลามกสิ่งใด ๆ นอกจากความปาราชิกแล้ว
 ให้ปรับใหม่ ^{ที่}รู้ความแล้วหนึ่งเสียนั้นเสมอผู้ ^{ที่}อยู่ใน ๓๐ วา
 แต่เงินค่าปรับใหม่โทษเดิมทั้งปวงซึ่งกล่าวมาทั้งนี้ ^{นี้}ให้
 ตระลาการสั่งไว้ ในท้องพระคลังหลวง สำหรับไว้พระราชทาน
 เป็นบำเหน็จรางวัล แก่ผู้นำความมาว่าพิจารณาได้ความ
 จริง ^{นั้น}ห้ามสมควรแก่รูปความทุก ๆ เรื่อง อนึ่งคฤหัสถ์
 ชายหญิงทั้งปวง ซึ่งประพฤติความชั่วกับภิกษุ สามเณรก็
 สมคบภิกษุสามเณรประพฤติ อมาจารทุจริตต่าง ๆ ทั้งกล่าว
 มาทั้งนี้ ^{นี้} แต่ได้เห็น ภิกษุสามเณรประพฤติ อมาจารทุจริต
 ต่าง ๆ ก็ ^{นี้} ใ้รู้ว่าภิกษุสามเณรประพฤติ อมาจารทุจริต
 ต่าง ๆ ทั้งกล่าวมาทั้งนี้ ถ้าจับภิกษุสามเณรซึ่งประพฤติ
 อมาจารทุจริต กระทำความผิดต่าง ๆ ^{นี้} มาส่งกรมธรรมการ
 ให้นำความมาว่ากล่าวแต่ในกำหนด ๓ วัน พิจารณาได้ความ
 จริงทั้งกล่าวหา ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
 ยกโทษโปรดพระราชทานให้ ^{กับ}ผู้นั้น มิให้ปรับใหม่เลย
 เพราะเหตุว่า ^{๐๘/๒๖/๒๕๖๕}ผู้นั้นไม่มีความประมาทเลินถ พระราชบัญญัติ แล้ว
 พระราชทานบำเหน็จรางวัลให้ตามสมควร อนึ่งเด็กชาย

มาส่งกรม ขรรคมการ ๆ มาว่ากล่าวตักทโทษตามพระราช
 บัญญัติแล้ว ก็ภิกษุสามเณร ทั้งปวงนั้นก็จะเข็ดขยาด มีอาช
 ุกระทำ ความชั่วว่ลามกตึงกล่าวมาต่าง ๆ ใต้ พระศาสนา
 ก็จะมีวัฒนาการ รุ่งเรืองสืบต่อไป ภาอเป็นที่เลื่อมใสแก่สัปรุษย์
 ทายก ทั้งปวง พระราชบัญญัติโปรคเกล้าโปรคกระหม่อม
 ไว้ฉนวนเสาร้ เติอหสาม แรมสืบสามค้ำ บัฉลเบญจก
 คักรราช ๑๒๑๖ ๗๕

สำนักหอสมุด

ประกาศให้ร้าย ฐร ช่อเข้า

มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศแก่ข้าราชการ
 แลราษฎรชาวพระนคร แลชาวนอกกรุงทั้งปวง ให้ทราบว่า
 บัณฑิตที่เปนมัคฆ์ฝนกลางมือแล้ว ฝนถึงงามก็อยู่ กลัวแต่ฝน
 จะมากเกินไปเสีย อีกทรงกำหนดไว้ว่า ถ้าฝนงามจน
 เกิน ๑ แล้ว จะโปรดเข้ตให้ลูกค้าช่อเข้า ออกไปจำหน่าย
 นอกประเทศ เมื่อเข้ตแล้วราคาเข้าจะขึ้นไป เพราะฉะนั้น
 ใครที่จะใคร่ช่อเข้าด้วยราคาถูก ๆ ก็ให้รีบระหาเก็บไว้ใช้สอย
 ฤมากเหลือใช้สอย เมื่อเข้ตเข้าออกนอกประเทศแล้ว
 ก็จะไปขายเอาทำไรอย่าเสียตายนะเทวกลัวเข้ามเลย รับ
 ช่อไว้เสียเมื่อราคาเข้ายังไม่ขึ้น ไม่ช่อแล้วถ้าราคาเข้าขึ้นไป
 เพราะเข้ตเข้าออกนอกประเทศ ก็อย่าข่นเอาในผลวงว่าทำให้
 ราคาเข้าแพงขึ้น เพราะในผลวงทรงพระเมตตาการณา
 แก่ชาวเขาจะได้ขายเข้าให้ราคา ไม่ถึงนาเสียไปทำการอื่น ๆ
 แลแก่คนนอกประเทศที่เปนมัคฆ์เหมือนกัน ให้ได้เข้าไปกิน
 โดยสะดวก ตามกำลังทรัพย์ของเขา เพราะฉะนั้นจึงเตือน
 ชาวในพระนคร ที่ไม่ได้ทำนาช่อเข้าเข้ตก็ให้รีบช่อเข้าไว้
 อย่าต้องเสียเงินมาก เมื่อเข้าขึ้นราคาฤาอย่าให้ต้องอายปากเลย
 ประกาศมาณวันพฤหัสบดี เดือนแปด ขึ้นค่ำหนึ่ง บรมโอรสนิกษัตริย์วงศ์

08/10/2566

ประกาศว่าด้วยผู้ซึ่งเกยวข้องด้วย ทาย ลกหน

ภรรยาของตัวหนีไปอยู่วังเจ้าบ้านขนนาง แลทรงอนุญาต
ให้ผู้ซึ่งเป็นความผิดเมีย ทาย ลกหน ที่กรมวังไปเกาะมาชำระ
ให้ร้องถวายฎีกา

มีพระบรมราชโองการมาพระบัณฑูรสรุปลิงหนาท ประกาศ
แก่พระราชวงษานวงษ์ แลข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย
แลราษฎรทั้งปวงให้รู้ทั่วกันว่า แต่ในแผ่นดินก่อน ๆ มา
จนถึงแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมีย
หนีผิด ทาย หนี นายเงิน ลกหน หนี เจ้านี้ เจ้าแอบแฝง อาไครยอยู่
ในพระบรมมหาราชวัง ในพระบรมราชวัง ในวังเจ้าต่าง กรม
แลยังไม่ไต่ตวงกรมแลในบ้านเสนาบดี ที่มียศมีนาคักกิติ
ใหญ่เจ้าของวัง เจ้าของบ้านก็ไม่รู้มีอยู่เบื้อง ๆ มิได้ขาด
เจ้าผิดแลนายเงินแลเจ้านี้ จะคิดตามก็ไม่ใคร่จะพบตัว ๆ
พบตัวแล้วจะจับกุมก็ไม่ไต่ เจ้าของวังเจ้าของบ้าน
ก็ว่าจับคนหน้าวังหน้าบ้าน มักเกิดวิวาทเป็นการยุ่งยงกันต่อไป
จึงคิดเห็นว่าในเรื่องความที่ขัดขวางมีอยู่อย่างนี้แล้ว พระ
ราชวังทั้งสองแลวังเจ้าบ้านเสนาบดี ก็เป็นที่หลบหลีก
อาไครยพึงพิงของคนเหล่านี้ ผู้เจ้าของจะไปเฝ้าทูลเจ้าของวัง
แลร้องเรียนเจ้าของบ้าน ก็ยากเข้าไม่ถึง จึงได้ประกาศไว้

08/10/2566

ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องจึงให้มาร้องเรียนต่อพระยาเพชร
 พิไชย ให้พระยาเพชรพิไชยช่วยตาม ขอเอาตัวคนที่
 เกี่ยวข้องนั้นมาชำระคดีเสียให้แล้วไต่สวนแต่เท่านี้ เพื่อ
 จะไต่เป็นที่พึงแก่ราษฎร แต่ในข้าราชการผู้น้อยต่ำศักดิ์
 หนา ๓๐๐๐ ลงมา ฎาราชฎรสามัญ เมื่อมีความผิดเมีย
 วิวาทกัน แลความข่าวด่าลูกนี้เกี่ยวข้องประการใด
 ก็ควรจะว่ากล่าวตามกระทรวงตโรงศาล บัดนี้กรมล้อม
 พระราชวังทำการเกินไป รัยเอาความผิดเมีย
 วิวาทกัน แลความทาสความลูกนี้ที่ควรจะว่ากล่าว
 ตามกระทรวง ไม่เกี่ยวข้องจึงกล่าวแล้วนั้นมาชำระ
 หลายราย แลผู้ที่กรมล้อม พระราชวังไปเกาะครองต้องมา
 ชำระในอันใช้ที่มีอยู่ช้ราย ก็ให้ทำเรื่องราวมาร้องถวาย
 ฎีกา เมื่อวันเสด็จพระราชดำเนิน ออกพระที่นั่ง สทไชยสรวีภัก
 แต่เขี้ยวหัก จะไต่ บัดนี้เงินเขี้ยวหักกรมล้อมพระราชวังไว้
 ให้เป็น เขี้ยวหักปรับทำชวัน แก่คนที่ต้องเกาะมาชำระนั้น
 รายละสิบตำลึงทุกราย ประกาศมาฉวันจันทร์ เดือนสิบหก
 ขันสามคำ บมเสวยพัก เป็นวันที่ ๒๔๑๓ ในราชกาลประจุบันนี้ ๓

ประกาศ การ พระราชพิธี ลงทรงโสกันต์

มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศแก่พระบรมวง
 ษาน วงษ์แลข้าราชการฝ่ายในฝ่ายนอก ในพระบรมมหาราชวัง
 แลพระบรมราชวังทั้งปวงให้ทราบทั่วกันว่า ในเดือน
 ๗ จอจัตวา คคณิ จะทรงพระมหากรรณาโปรดแก่พระเจ้า
 ลูกเขยของพระองค์ที่ถึงเวลาควรจะโสกันต์ จะให้มีการโสกันต์
 เปนการพิเศศกว่าปรกติ ในการพระราชพิธี สัมพัชรรณินท์
 แลที่ควรระวัง พระนาม ในพระสุพรรณบัฏ ให้มีศบันคา คคณิ
 เต็มตามทีโดยสมควร จะโปรดให้มีการ มงคลเฉลิมพระนาม
 พระราชทานพระสุพรรณบัฏ เพราะทรงพระราชดำริที่ว่า
 การลงทรงโสกันต์นี้ เปนทางเดิมซึ่งพระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัวแต่ก่อน ได้ทรงพระมหากรรณาโปรดเกล้า
 ให้ได้เสด็จพระราชดำเนินแต่เมื่อเวลาซึ่งทรงพระเยาว์ ท่าน
 ทั้งหลายทั้งปวงที่ส่งอายุ ยังจำความได้ อยู่ก็จะจำได้
 คนทั้งปวงที่เกิดมาใหม่ไม่ได้เห็นเอง ก็จะมีผู้ฎาเล่าให้เข้าหู
 บ้าง กระมัง จนเชื่อได้ว่าเปนจริง การเปนสิ่งซึ่งเปนการ
 มงคล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแต่ก่อน ทรงพระ
 กรรณาโปรดให้ปรากฏพระเกียรติยศไว้ ก็บัดนี้ พระเจ้าลูกเขย
 มีหลายพระองค์ เมื่อจะปลงเห็นเลย ว่าคำคคณิไม่ควรจะ

08/10/2566

ให้คำเงินในทางนี้เลยแล้ว การก็จะเป็นอย่างนี้ ข้า
 ว่าทางซึ่งเคย ไ้เสด็จพระราชดำเนิรมาแต่ทรงพระเยาว์
 พระเจ้าลูกเขยบางพระองค์ ไม่ไ้โดยเสด็จพระราชดำเนิร
 ตามข้างเลย ก็จะเป็นที่ทรงพระโอรมนักำการพระราชทวไ้ไทย
 ไปไม่รู้หาย การที่เปนแบบอย่างแต่โบราณก็ จะไม่มีใคร
 ไ้เห็นไ้รู้แลจำไว้เปนเชิง อย่างสืบไปภายหน้า ก็ยั้
 พระมารมีเพียงเท่าใด ท่านทั้งปวงที่ช่างคิดช่างรำพึง
 จะเห็นว่าสังค้ำคำชาวเพียงเท่าไรจงยกไว้ แต่กำลัง
 พระราชทรัพย์ แลอำนาจแลราชอิศริยยศบริวารยศที่มีอยู่
 ในเวลาบั้นอายจะทำไ้ พระเจ้าลูกเขย ๔ พระองค์
 ซึ่งประสูติแต่พระนางเชอ พระองค์เจ้ารำเพอภมราภิรมย์
 สมเด็จเจ้าพระยาองค์ใหญ่พร้อมใจกับท่านเสนาบดี กราบ
 ทูลพระกรุณาขอพระราชทานบิณฑคักก็ไ้ให้เป้นเจ้าฟ้า เพราะ
 เห็นว่าถ้าไม่ไ้เป้นเจ้าฟ้าขึ้นแล้ว ถานี้ใครตำหน่งเจ้าฟ้า
 ก็จะไม่สาบสูญไปไม่มีในแผ่นดิน จึงทรงพระราชดำริศว่า
 ครั้งกรุงศรีอยุธยาเก่า พระเจ้าลูกเขยหลานเขย เจ้าฟ้า
 มีอยู่หลายพระองค์ ก็ในเจ้าฟ้าเหล่านี้บางพระองค์
 พระมารดาเป้นแต่ยตรีเจ้าราชินีกลพระญาติพระวงศ์ต่าง ๆ
 ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินก็มีเป็นอันมาก ก็พระนางเชอ พระองค์เจ้า

จำเพอช ภม ภา พิ ร ม ย์ ส ง กั ก ธิ ใน ราช ภา ระ ก ล ติ ก ฎ ำ ย ตรี
 เจ้า ราช ธิ นิ ก ฤ มิ ไ ช่ ฎ ำ ส ม เ ก้ จ เจ้า ภา ระ ย ำ อ ง กั ไ ห ญ่ ท ำ น ภา ร าย
 ท ุ ล ภา ระ ก ร ุ ณ ำ คร ั้ง นั้ ก็ ไ ท ย ท ำ น ส ำ ค ัญ ำ ท ัว ท ำ น ส ุ ง อ ำ ย ุ แ ล ้ว
 จะ ไ ม่ อ ยู่ ไ ป เ ท ำ ไ ว ไ ม่ ไ ต่ ไ ม่ ใ ต่ ไ ค่ ไ ค ม ำ ย จะ ช ม ภา ร อ ะ ไ ร
 ใน อ ำ ก ษ ติ เ ห มี อ น อ ย ำ ง ไ จ ก น เ ห น อ นั ำ ก เม ื่อ ส ึ ง ไ ร เ ห น ช ่อ ง
 เ ห น อ ำ ก ษ ติ จะ ปร ะ ตั บ ปร ะ ท ำ เ ว ล ำ ปร ะ จ ุ ย ไ น ไ ห้ ำ ก ำ ไ ห้ กั ท ำ น
 ก็ ภา ร าย ท ุ ล ไ ป ไ ท ย ค ว ำ ม ช ิ น ติ ก็ เม ื่อ ท ร ุ ง ภา ระ ราช ต ำ ริ ษั ติ
 เ ร ย ี ย ษ เ ก้ ช ม ภา ร ไ ย ภา ณ เ ห น ำ ท ัว อ ย ำ ง มี ภา ระ ภา ระ ไ ส ม นั ติ
 ช ิ น ติ เ พ ื่อ จะ ไ ห้ มี ภา ระ เจ้า ล ุ ก เ ห น ำ ย ภา ระ อ ง กั ไ ค่ ไ ท ย ไ ส ติ จ
 ต ำ เ ห น ำ ก ำ ม ใน ไ วิ ไล ติ อ ิ ส ิ ร ิ ย ษ ติ อ น ิ ปร ำ ก ฎ ุ รั ้ อ ยู่ ท ัว ไ ท ี น ำ
 เ ห น ภา ณ ำ ก ช ึ ้ง ภา ระ ภา ย ส ม เ ก้ จ ภา ระ เจ้า อ ยู่ ท ัว ไ ท ี ไ ท ี ท ร ุ ง
 ภา ระ ม ำ ภา ก ุ ร ุ ณ ำ ไ ปร ะ ท ำ ไ ห้ ไ ส ติ จ ภา ระ ราช ต ำ เ ห น ำ ก ำ ไ ห้ ไ ท ี ก็ จะ
 เ ห น ำ ท ำ ส ำ ร ำ ญ ภา ระ ราช ส ฤ ไ ท ย ไ ป อ ย ำ ง ไ ห้ ำ ก ำ ไ ห้ ไ ท ี ไ ท ี ไ ท ี ช ึ ้ง
 มี ภา ระ บ ร ม ภา ระ ไ อ ง ภา ร ต ำ ริ ษั ติ ไ ปร ะ ท ำ ไ ห้ ภา ระ เจ้า ล ุ ก เ ห น
 ช ึ ้ง ปร ะ ส ุ ต ุ ร ไ ท ี ภา ระ ไ ห้ ภา ระ เจ้า อ ยู่ ท ัว ไ ท ี ไ ท ี ภา ระ อ ง กั เจ้า ภา ระ
 ภ ม ภา พิ ร ม ย์ ไ ห้ ไ ท ี เ ห น ำ ก ำ ภา ค ำ ม ภา ค ำ ส ม เ ก้ จ เจ้า ภา ระ ย ำ อ ง กั ไ ห ญ่
 ท ำ น ภา ร าย ท ุ ล ภา ระ ก ร ุ ณ ำ
 ช ะ มี ไ ช่ จะ ท ร ุ ง ภา ระ ราช ต ำ ริ ษั ติ ส ำ ย ำ ก ำ ช ำ ย ำ ก ำ ช ำ ย ำ ก ำ ช ำ ย ำ
 ย ำ ร มี ท ำ น ภา ร าย 08/10/2566 ท ำ ย ภา ระ ราช ฤ ไ ท ย ไ ห้ ภา ระ ไ ห้ ภา ระ ไ ห้ ภา ระ
 อ ย ำ ง ไ ห้ ภา ระ ไ ห้ ภา ระ ไ ห้ ภา ระ ไ ห้ ภา ระ ไ ห้ ภา ระ ไ ห้ ภา ระ ไ ห้ ภา ระ

เมื่อบรรดาตรีศกได้พระราชทานพระสัพพวงมณีตร แก่
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ แลเลื่อนให้เป็น
เจ้าฟ้าต่างกรม ได้มีการแต่แล สมโภชสองเวลา
สมมติว่า แทนการลงสองแล้วครั้งหนึ่ง ครั้งนี้ทรงพระราช
คำริที่ว่า พระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าหญิง ซึ่งเป็น พระกนิษฐา
ของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ร่วมพระมารดา
พระมารดาที่ไม่มีแล้ว ควรจะพระราชทาน อภิเษกยศบันดาศักดิ์
ให้เป็น สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าฝ่ายในไว้พระองค์หนึ่ง
ตามเยี่ยง อย่างเช่น เคยมีมาในแผ่นดินก่อน ๆ จึงกำหนดการ
พระราชพิธี ครี ยัมพวาย ตามขซึ่งเคยตั้ง ในวันเสาร์
เดือนนี้ ขึ้นเจ็ดค่ำ วันอาทิตย์ เดือนนี้ ขึ้นแปดค่ำ วันจันทร์
เดือนนี้ ขึ้นเก้าค่ำ ตามวันนั้น ให้ไปตั้ง ที่พระที่นั่งสุทไธ
สมศาปราชสัท จะได้บูชาพระพุทธรูป แลเทพยดา ด้วย
เข้าเฝ้าเข้าตอก แลผลไม้ต่าง ๆ แลอาราธนาพระสงฆ์
รับ บิณฑบาตครั้ง แลไทย ขรรวม แล สวดพระพุทธร มนต์ทั้งสามวัน
สามเวลาเสร็จแล้ว จึงจะให้มีการพระราชพิธีเฉลิม พระนาม
พระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าหญิงอีก สองวันสามเวลา คือ วันอังคาร
เดือนนี้ ขึ้นสิบค่ำ เวลาบ่ายสองโมงเศษ จะได้แต่เสด็จ
พระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าหญิงเป็น ขบวนพยุหยาตรา มาแต่

เกยที่องค์ทวนหน้า พระที่นั่งนงคราญสโมสร ในพระราชวัง
 ออกประตูราชสำราญ อ้อมมาเข้าประตูพิมานไชยศรี แล้ว
 ประทับเกยที่พระที่นั่งอาภรณ์พิโมกขปราสาท เชิญเสด็จ
 พระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าหญิงขึ้นไป ทรงฟังพระสงฆ์
 สวดพระพุทธรูป มนตร์ ยนพระที่นั่งกุสุมิตตมหาปราสาท ครั้น
 พระสงฆ์สวดพระพุทธรูปมนตร์จบแล้ว แห่เสด็จกลับตามทาง
 ที่แห่เสด็จไป ครั้นรุ่งขึ้นณวันพุธ เกษมย์ ขุนสยเชือก้า
 เวลาบ่าย จะไปเฝ้าเสด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าหญิง
 ออกจากเกยพระที่นั่งกุสุมิตตภิรมย์ ไปประทับเกย
 พระที่นั่งอาภรณ์พิโมกขปราสาท แล้วเชิญเสด็จเข้า
 ที่สงฆ์ สมนกว่าอโศกเขาไกลลาศ คำนวณตก
 พระที่นั่งกุสุมิตตมหาปราสาท แล้วเชิญเสด็จมาประทับสงฆ์
 พระพุทธรูปมนตร์ เทวมนตร์ ยนพระมณฑปที่แต่งไว้ข้างพระที่นั่ง
 กุสุมิตตมหาปราสาทเสร็จแล้ว ทรงเครื่องเสด็จมาเฝ้า
 ในมุขด้านตะวันออก พระที่นั่งกุสุมิตตมหาปราสาท จะไป
 พระราชทานพระสุพรรณบัตร แสดทองพระนามว่าสมเด็จ
 พระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าหญิงมณฑล ไสภณภควดี แล้วจะ
 ใต้พระราชทานเครื่องยศต่าง ๆ ตามราชตระกูลให้เสร็จ
 ในเวลาก่อนเข้าเฝ้าหนึ่งเป็นพระฤกษ์ อันนี้แล้วจึงจะเฝ้า

เลียง พระสังข์ ๆ ก็มีเสร็จแล้ว จะไปทรงถวายไทยธรรม
 พระสังข์ อะ โยพมา ถวายไชยมงคลเสร็จแล้ว จึงจะไป
 แห่เสด็จพระเจ้าลูกเขอลลับ โดยทางอ้อมรอบนอกอย่าง
 แห่ในวันหลัง ครั้นเวลาบ่ายสองโมงเศษ จะไปแห่เสด็จพระเจ้า
 ลูกเขอ ออกจากเกยหน้าฉนวนในพระราชวัง อ้อมไปทาง
 ที่แห่วันก่อน เชิญเสด็จขึ้นพระที่นั่งสุทไธสน์มหาปราสาทแล้ว
 จะไปตั้งบายศรี ส้มโหวตเวียนเทียนเสร็จแล้ว แห่เสด็จกลับ
 อีกเวลาหนึ่ง แห่ในวันที่สอง คือวันอังคาร เดือนสี่สิบห้า
 เวลาบ่ายแฉ ในวันพทช เดือนสี่สิบหก เวลาเช้าแฉบ่าย
 จะไปมีการเลี้ยงดูพระราชวงษานุวงษ์ แห่ข้าราชการ
 ผู้ใหญ่ผู้น้อย แลชาวต่างประเทศ ยินดีมาประชุมในมณฑล
 การอันนี้ ตลอดลงไปจนเกณฑ์แห่ทั้งสามเวลา พวก
 เกณฑ์แห่แลพวกการเล่นต่าง ๆ นี้ จะได้รับพระราชทาน
 เงินตราแจกเป็นรางวัลด้วยทุกคน การเฉลิมพระนาม
 แลพระราชทานพระสุพรรณบัตรเสร็จเพียงนี้ ๆ แลการ
 พระราชพิธีโสกันต์นั้น ทรงพระราชดำริที่ว่าพระเจ้าลูกเขอ
 พระองค์เจ้าทมิฬนุชา ราชธิดา ๑ พระองค์เจ้าโสไมรวก
 ศิริรัตนราชธิดา ๑ องค์พระองค์นี้ เป็นพระเจ้าลูกเขอ
 ผู้ยิ่งใหญ่ทั้งสองที่สาม ผู้อนพระชนม์พรรษากว่าพระเจ้า

08/10/2566

ลูกเขย พระองค์เจ้าขี้เขียว ลักษณณ์ อรรควรราชเสนา ^๔ เพียง
 เก่าเกือบ สิบเดือนไม่ถึงปี พระเจ้าลูกเขยทั้งสามพระองค์
 ซึ่งออกพระนามมานี้ ทรงพระเจริญไวยเป็นพระพี่ สนมทั้ง
 พระเจ้าลูกเขยเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ แลพระเจ้าลูกเขย
 พระองค์เจ้าหญิงทั้งสาม พระองค์นี้ ก็รู้จักมักคุ้นเป็นที่
 นิยติดชอบอกกับพระราชวงษานุวงศ์ฝ่ายหน้าฝ่ายใน แลท่าน
 เสนาบดี แลข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยตลอดไป จนทรงสุ
 ลุดค่านามิประเทศ ก็ยอมหนีถือมาเข้าแห่ประทักษิณได้ถาม
 อยู่เมือง ๆ มีพระนามแลพระเกียรติยศปรากฏมากกว่า
 พระเจ้าลูกเขยพระองค์อื่น ๆ ก็การไล่ก้นแต่พระเจ้าลูกเขย
 พระองค์เจ้าขี้เขียวลักษณณ์นี้ • ใต้ทำแล้วแต่ในเกือบสี่
 ขั้วการศึก ก็ในครั้งนั้นเป็นคราวควร จะมีการไล่ก้น
 พระเจ้าลูกเขยพระองค์เจ้าทักษิณเสนา พระเจ้าลูกเขย
 พระองค์เจ้าโสภณวดี ครั้งจะทำให้ต่ำต้อย น้อยลงมา
 กว่า การซึ่งมีในปีหลัง ทรงพระราชดำริเห็นว่ายังหาควรไม่
 เพราะพระเจ้าลูกเขยสองพระองค์นี้ ทรงพระกรุณาหยกยอม
 สิบเดือนไว้ ให้มียศชั้นตาศักดิ์ เสมอ กับกับพระเจ้าลูกเขย
 พระองค์เจ้าขี้เขียวลักษณณ์แต่เดิมมา จึงใ้กำหนดว่า
 จะให้มีการพระราชพิธีไล่ก้นเป็นการใหญ่ เหมือนเช่นการ

08/10/2566

ซึ่งมีในบสถิง ยิงพระเจ้าลกเชออีก พระองค์หนึ่ง พระนามว่า
 พระองค์เจ้าประภักศกร พระชมมายยัง อ่อนเพียงเกล้า
 แต่ทรงพระจำเริญรูปพรรณกว่า พระเจ้าลกเชอพระองค์เจ้า
 ทักษิณชา พระองค์เจ้าโสมมาศ ควรที่จะได้โสดกัณฑ์ ไท้ จึงทรง
 พระราชดำริที่ว่า การครั้งนี้เป็นการใหญ่พลอยโสดกัณฑ์เสียด้วย
 ไท้ก็เช่นนี้ จึงไปทให้พระเจ้าลกเชอ พระองค์นี้ โสดกัณฑ์
 ด้วยอีกพระองค์หนึ่ง รวมเป็น สาม อะ

อนึ่ง หม่อมเจ้าหลานเชอ หม่อมเจ้าหญิง ในพระเจ้า
 ลกชาเชอ กรมหมื่นวิศณวารณินาทร แต่ก่อนกำหนดไว้
 ว่า จะโสดกัณฑ์วันหนึ่งในนี้ ก็บัดนี้ช่องโอกาสโสดกัณฑ์
 ที่วันนั้นไม่แล้ว จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกมา
 สมทบห้อยท้ายเข้าในการโสดกัณฑ์ด้วย กำหนดการ พระราชพิธี
 โสดกัณฑ์ พระเจ้าลกเชอสามพระองค์ หม่อมเจ้าหลานเชอ
 องค์หนึ่ง จะไต่ตงพระที่นั่งคสีตมหาปราสาท ตั้งแต่วันจันทร์
 เดือนนี้ แรมแปดค่ำไป วันนั้นเวลากลางวันจะไต่ นิมนต์
 พระสงฆ์เจ็ดสิบรูปมาชุมนุมที่ พระที่นั่ง อนันตสมาคม พระองค์
 เจ้าหม่อมเจ้า ซึ่ง จะโสดกัณฑ์จะไต่ทรงถวายไตรจีวร พักยาม
 เป็นประสูมหมามงคลก่อน ครั้น พระสงฆ์ สรง น้ำครอง ไตร แล้ว
 จะไต่ ไปประชุมกันใน พระราชพิธีที่ พระที่นั่งคสีตมหาปราสาท

08/10/2566

ครั้นเวลาบ่ายสองโมงเสก จะได้ทั้ง ๒ พระองค์
 พระองค์เจ้าหม่อมเจ้าซึ่ง จะไปโต ก็นัดไปพบพยานตรา แต่เกย
 ปลาย คมวนหน้าพระที่นั่ง ทรงราญ สโมสรวข้างใน อ้อมไป ออก
 ประทวาร สำราญแล้วเข้าประตูปิมาณไชยศรี ประทับที่เกย
 พระที่นั่ง อาราม พิโมกขปราสาท แล้วเชิญเสด็จ พระองค์เจ้า
 หม่อมเจ้า ซึ่ง จะไปโต ก็นัด ขึ้นไปทรง ฟัง พระสงฆ์
 สวด พระพุทธ มนต์ ยน พระที่นั่ง ศุภิตมาปราสาท ครั้น
 พระสงฆ์ สวด พระพุทธ มนต์ จบแล้ว จะไปให้เสด็จ กลับตามทาง
 ที่แต่เสด็จไป การแห่งนี้ จะได้ มีในวัน อังคาร เดือน
 แรมเก้าค่ำ วันพฤหัสบดี แรมสิบค่ำด้วยเหมือนกัน
 ทั้ง สามวัน ครั้น วันพฤหัสบดี เดือน แรมสิบเอ็ดค่ำ
 เวลาบ่ายรุ่ง จะได้ให้เสด็จ พระองค์เจ้าหม่อมเจ้า ซึ่ง จะไป
 โต ก็นัด ออกจากเกย พระที่นั่ง ศุภิตาภิรมย์ ไปประทับเกย
 พระที่นั่ง อาราม พิโมกข ปราสาท แล้วเชิญเสด็จ ไปโต ก็นัด
 ณ พระที่นั่ง ศุภิตมาปราสาท แล้วส่งน้ำตาม อย่าง ขวรมเนียม
 เสร็จแล้ว เลี้ยง พระสงฆ์ ถวายไทย ขวรม พระสงฆ์ ไต่ อุม โทฆา
 ถวายไชย มงคล เสร็จแล้ว จะได้ให้เสด็จ กลับ อ้อมโดยทางเก่า
 เหมือน อย่าง เช่น แต่ วัน ก่อน ทั้ง สามวัน นั้น ครั้น บ่าย
 สองโมงเสก จะได้ให้เสด็จ พระ องค์เจ้าหม่อมเจ้า ที่ไปโต ก็นัด แล้ว

08/10/2566

ไปสมโภชที่พระที่นั่งสุทไธสน์มหาปราสาท อีกเวลาหนึ่ง เปน
เสร็จ การพระราชพิธี ก็ การพระราชพิธีโสกันต์นี้ เปนไป
สิ้นวันมีแต่ห้าเวลา เมื่อเวลาแห่งประทับที่นี้ แห่งกลับแล้ว ก็
จะได้มีการเลี้ยงค พระราชวงษาน วงษ์ แล ข้าราชการ
ผู้ใหญ่ผู้น้อย แล พวกเกณฑ์แห่งที่ปวง แล ชาวต่างประเทศ
ที่มาประชุมในการ มงคลนี้ ด้วยทุกเวลา พวกเกณฑ์แห่ง
แล พวกการ เล่นต่าง ๆ จะได้รับพระราชทานเงินตราแจก
เปนรางวัลทุกฝ่ายทุกทางทุกคน ๆ ก็ในการเฉลิมพระนาม
แล การโสกันต์ ซึ่ง จะทำในเดือนนี้ จอจัตวาศกคกรังนี้ ใน
ผู้ใด จะถวายของสมโภชก็ได้ ไม่ถวายก็ได้ ถวายมากก็ได้
น้อยก็ได้ สุกแต่ใจของตัวผู้นั้น ๆ จะชอบใจ ไม่ทรง
พระราชดำริหัดที่เคียนเร่ง วัตร้องขอ ะเกณฑ์อะไร ขอเสีย
อย่าให้ปูกษากันข่มขู่ ๆ อี้ ๆ แล แล ก็ทำตามกัน
แล ตามยศ วัตรการ ะเกณฑ์เลย เปนอัน ขากที่เคียว ใคร จะ
สมโภชทำไรก็จงทำตามใจ เปนส่วนของตัวคนเคียว ฤจะไม่ทำ
ก็ตามใจตัวเอง อย่าถามกันแลดู กันปูกษากันด้วยเรื่อง
นี้เลย การถวายของสมโภช เปน การมงคล ไม่มี ความผิด
มีแต่ความชอบโทษ เพราะไม่สมโภช ไม่มีเลย ผู้ใหญ่จะว่าผู้น้อย
ทำผิดเหมา ก็อย่าว่ากัน อย่าถือกัน เพราะ การนี้มีใช้ราชการ

08/10/2566

ตก ทอด กะเกณฑ์ ของถวายสมโภชนั้น ก็จะไม่เก็บไว้
 เปรียบหลวงเลย จะเปรียบของพระเจ้าลูกเขยที่จะใส่กันก็
 แล้วยังพระสัพพตถบพิตรนั้นแล ถ้าใครค้ำเคยกนิมิตในพระเจ้า
 ลูกเขยของพระองค์นั้น โดยฉันทัญญาวิญญูค้ำเคยกชอบภออย่างไร
 ก็จงทำตามใจ ที่ชอบกัมกับพระเจ้าลูกเขยทั้งสัพพตถบพิตรเกิด
 ถ้าไม่รู้จักบุญจักกัตติ ขันชวางใจอยู่อย่างไรไม่พอใจ
 สมโภชแล้วไปเกิดอย่าวิตกกระตาคกระเทืองอะไรไปเลย ไม่
 ตีฆงการถ้าท่านทั้งหลายทั้งปวงมารักราชการตามคำแห่งที่เกณฑ์
 ได้ม่งทำมาแต่ แลมาเฝ้าทูลของขดีพระบาทตามกำหเทศ
 วันเวลาที่ว่า กำหเทศมาข้างต้นนั้น แลมารับพระราชทาน
 ของเลี้ยง เปรณการมงคลในถารพระราชพิธีนั้นไม่ขาด
 ไม่กระตาคหน้าไป ก็เปรียบเปรยความชอบในราชการอยู่แล้ว
 ไม่มีผิดอะไรเลย ฯ ท่านทั้งปวงพอใจจะให้ประกาศไปฤ
 ว่าการครั้งนี้อย่าต้องเข้าเฝ้าเข้าหรงท่านเลย ใครอย่ามา
 สมโภชพระเจ้าลูกเขยเป็นเงินทองสิ่งของผ้าผืนแต่สักสิ่งหนึ่งเลย
 เช่นอันขาดที่เคียว ถึงใครเอามาจะไม่รับจะไม่ให้รับ
 ท่านทั้งปวงพอใจจะให้ประกาศอย่างนี้ฤ จึงจะสหายใจ ซึ่งจะ
 ประกาศทั้งนี้ 08/10/2566 ไม่ใ้ใครช่วยเยี่ยงอย่างไม่เคยประกาศมา ของ
 สมโภชนั้นในหลวงก็ไม่เคยเก็บไว้เปรียบของหลวง ถึงการ

ในวราช ๑๖ ที่บิดามารดาเก็บเอา ของขวัญ ของบุตรไว้ เป็นของตัว
แล้วทำทนต์ซอขายต่อไปนี้เลย ก็ถ้าจะประกาศถึงนี้
ในหลวงก็ชื่อว่าทำอันตรายลาภของพระเจ้าลูกเธอไป คน
ทั้งปวงแปลอันมากซึ่ง เขามิถือพระเจ้าลูกเธอ พระองค์นั้น ๆ
โดยคินที่แปลญาติฝ่ายข้างเจ้าจอมมารคานันท์นี้ การที่เคยมีมา
แต่ก่อนซึ่ง จะประกาศถึงนี้ก็ทำต้องที่ไม่ว่า ครั้นแผ่นดิน
ก่อน ๆ การโสภณทัตใหญ่ ๆ ก็เคยมีมาเช่น หลายครั้ง
พระเจ้าอยู่หัว ท่านก็ไม่ได้ประกาศห้ามว่าอย่าให้สาร สมโภช
ก็ดี อย่าให้พระเจ้าลูกเธอรับ ของขวัญ ก็ดีเลย พระเจ้า
ลูกเธอของท่านก็เคยได้รับ ของขวัญมากข้างน้อยบ้าง ตาม
พระบารมี ของพระเจ้าลูกเธอ พระองค์นั้น ๆ แปลอย่างมา
ก็ในเวลาแผ่นดินก่อน ๆ นี้ การโทษจุกดลท่าข้างนอก
ที่ไหน ๆ ทำ ถ้าเด็กผู้ซึ่งจะโทษ จุกนั้นไม่ได้ถวายตัว
เป็นข้าราช การก่อน เมื่อจะโทษจุกไม่ได้ ถวายตจกไม่
อุปเทียบกรวย ถวายบังคมลาแล้ว ในหลวงก็ไม่ทราบดีด้วย
การโทษจุกของผู้ใดเลย แต่ในแผ่นดิน ประจุ บัณฑิต
ผู้สี่สจจกได้ถวายตัวเป็นข้าราช การแล้ว เมื่อจะโทษจุก
ได้นำคอกไม้ ขี่ไปเทียบ มากราบ ถวายบังคมลาตาม ขรรณเนียม
แล้วก็ผู้ โทษจุกไม่ให้เป็นข้าราช การไม่ทรงรู้จักเลย

08/10/2566

ที่เคี้ยววิตถุ เมื่อผู้ใดจะโกนจุกบศร ๆ ๆ หลตาม ก็ยอม
 จิตแจ่งสิ่งของ ที่เป็นเครื่องคาวหวาน อาหารต่าง ๆ ที่เรียกว่า
 ของเลือนมาทลเกล้าฯ ถวายแพทยทุกแห่งทุกราย ทั้งวังเจ้า
 บ้านขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อย ก็ใ้พระราชทานเงิน บ้างทองบ้าง
 เป็นของขวัญไปช่วย ตาม อย่าง ขรรคมเห็มนเหมือน ข้าราชการ
 แลราษฎรไปช่วยกัน ไม่เป็นเหมือนการ หลวงแก่ก่อน
 ทำนทั้งปวงก็จะยอมทราบ อยู่แล้ว ในปีหนึ่งมีเดือนโกนจุก
 อยู่ ๕ เดือน คือเดือน ๔ ๑๒ ๒ ๔ ๖ ๓ ในเดือนเหล่านี้
 แต่ละเดือน ๆ มีผู้นำเอาของเลือนมาทลเกล้าฯ ถวาย
 เดือนละสองราย สามราย สี่ราย ห้าราย ไม่ขาด ก็ใ้พระราชทาน
 พระราชทรัพย์ ให้ข้าราชการฝ่ายในคนไปทำขวัญปีหนึ่ง
 สิบหลายสิบตั้ง ถึง กระนั้นก็ไม่ได้ทรงพระราชดำริห์
 เลี้ยกายพระราชทรัพย์เลย ไม่ได้ทรงสำคัญว่าแรงติดผู้ใด
 ตั้งไพร่ ๆ สำคัญกันนั้นเลย เมื่อได้ช่องได้โอกาส
 ที่จะได้ทรงสำแดงพระเมตตาการณาแก่ท่านทั้งหลายทั้งปวงดังนี้ ก็
 ทรงพระโสมนัสด้วยพระเมตตาการณา ที่ใ้ทรงสำแดงนั้น
 เป็นดี อยู่แล้ว อนึ่งท่านทั้งหลายทั้งปวงเห็น จะวิตกไป
 ว่าพระเจ้าลูกเธอ ในแผ่นดินประจจุบันนี้มาก ตั้งแต่บรรดาตรีศก
 ไปก็เห็น จะต้องขลุกขลุ่มด้วยถาวรโสกันต์วุ่นไปทุกปี เจ้ท่าน

08/18/2566

วิตถกตั้งนี้ ก็ขอเสียเถิดชื่อว่า วิตถกเสย ทรงพระราชดำริห์ไว้ว่า
 การโสภณัตต์เป็นการพิเศคตั้งนี้ จะทำก็แต่แก่พระเจ้าลูกเธอ
 พระองค์ใหญ่ ๆ ลำคัญ ๆ เมื่อเวลาว่างราชการ ภาจะทำได้
 จะไม่ทำไปทุกพระองค์จึงเชื่อเถิด ฯ อมิ่งท่านผู้ใดมักนึก
 มักคิด แขนงแผนภาคกรม จะนึกข้างคิกข้างกรมนี้ ว่าพระเจ้า
 ลูกเธอซึ่งโสภณัตต์นี้เป็นแต่พระองค์เจ้า มีเจ้าจอมมารดา
 เป็นพระสนมมิใช่เจ้าฟ้า ก็ซึ่งมีนางมยุรฉัตรนางเจิญูเครือ
 นางสรระนั้นเกินไป ถึงครั้งโสภณัตต์เจ้าฟ้าอาภรรเจ้าฟ้า
 มหามาลา เจ้าฟ้ายี่ว ก็ไม่ได้มีนางมยุรฉัตรนางเจิญูเครือ
 แลนางสรระ ก็ฤจะว่าครั้งนั้นไม่มีเพราะไม่มีเส้าของ
 ก็จงยกไว้ ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
 จุฬาโลกย์ ก็ได้มีการแต่โสภณัตต์ พระเจ้าลูกเธอเป็นหลายครั้ง
 หลายคราว นอกจากการโสภณัตต์เจ้าฟ้า กณทลทิพยวดี
 ครั้งหนึ่งคราวเดี๋ยแล้ว ก็ไม่มีมยุรฉัตรเจิญูเครือ
 แลนางสรระเลย ถึงครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า
 เจ้าอยู่หัวในพระบรมมหาราชวังนี้ มีการโสภณัตต์พระองค์เจ้า
 โสภณัตต์วัฒนาวดีครั้งหนึ่ง ในพระบรมราชวังก็มีการแต่โสภณัตต์
 พระองค์เจ้าข้าง ฯ เมื่อในรัชชกาลที่ ๔ ในพระบรมราชวัง
 ประจุบันนี้ ก็มีการโสภณัตต์กรมหมื่นบวรวิไชยชาญ

แด่พระองค์เจ้าสุทาสวรรค์ ก็การที่ขังปวงนั้นได้ทำเมื่อกำลัง
 มีเจ้าของว่าเป็นอย่างยิ่ง ก็ครั้งใดกษัตริ์พระ องค์เจ้าโลมนัด
 วัฒนาวลี พระบารมีพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ก็เป็นที่ล้นที่พรม ก็เพราะท่านทรงพระราชดำริห์เห็นว่า
 พระองค์เจ้าผู้จะโต กษัตริ์นั้น มีใจเจ้าฟ้าท่านจึงไม่ให้มี
 นางนพรัตนศรีเชษฐาเครื่องแลนางสระเช่น อย่างมาแล้ว ครอง
 มาได้มีชนเช่นการเกิดไป ถ้าท่านผู้ใดจะคิดดังนี้ จะว่าคงให้ด้วย
 แลคุณการใดดี ๆ ก็ควรที่จะ ว่าควรที่จะคิดอยู่แล้ว มีพระ
 บรมราชโองการดำรัสสั่ง ให้ประกาศสารภาพมาว่า
 ชู้ท่านก็ทำท่านว่าคงนี้ชอบด้วยชนนชรรณนิยมอยู่แล้ว เพราะ
 แต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเก่า ก็สืบทราบมาเช่นนี้ว่า
 การโตกษัตริ์พระ องค์เจ้าซึ่งไม่ได้เป็นเจ้าฟ้าแล้ว ไม่เคยมี
 มยุรฉัตรเชษฐาเครื่องนาง สระเลยเช่นความจริง แต่ซึ่งไปร
 ให้ทำการเกิดดังนี้เช่น ด้วยทรงพระราชดำริห์เห็นว่าผู้ที่เคย
 ทำเกิดยิ่งไปกว่านี้ยังมีอยู่ ไม่เชื่อก็ให้สืบถามเอาเด็ก
 จะได้ความจริง เมื่อครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
 จุฬาลงกรณ์ ในพระบรมราชวังมีการโตกษัตริ์แต่ใหญ่โต
 ถึง ๔ ครั้ง พระองค์เจ้าที่โตโตกษัตริ์ใน ๔ ครั้งนั้น ถ้า
 ระ ออกพระนามไปก็จะเช่น มงคลบ้างไม่เช่นมงคลบ้าง นั้น

08/10/2566

ใต้ ๑๑ เป็นแต่พระ องค์เจ้าในเจ้าจอมมารดาเป็น พระ สนมหมก
 แปลก ๆ อยู่หน้อยหนึ่งแต่พระ องค์เจ้ากำพุฉัตร เจ้าจอม
 มารดาเป็นพระ องค์เจ้าเมืองเขมร แลพระ องค์เจ้าปัทมราช
 เจ้าจอมมารดาเคยเป็นพี่ที่ยาวไพร่เรียกว่าเจ้า เมื่อครั้ง
 เมืองนคร ศรี ขรรฆราชตั้งตัว เป็นใหญ่ไม่ขึ้น ใครเท่านั้น ก็ทำน
 ผู้ที่โตโสกันต์ ใน ๔ ครั้งนั้น บัดนี้ยังมีอยู่ ๔ พระ องค์
 คือ พระ องค์เจ้าทองจันทร์หนึ่ง พระ องค์เจ้าคาราหนึ่ง
 พระ องค์เจ้าปัทมราชหนึ่ง กรมขุนนราธิกหนึ่ง ใครไม่เชื่อ
 ก็ไปสืบถามท่านกูเดิก จะได้รับความเป็นจริงในการโสกันต์
 ๔ ครั้ง ในพระบรมราชวังนั้น มีนางเชิญมยุรฉัตร
 นางเชิญคอกบัว นางเชิญพระแสงเชิญเครื่อง เชิญพัก
 แลนางสระทั้ง ๔ ครั้ง ๔ คราวเป็นแน่ ตัวผู้เชิญมยุรฉัตร
 บัดนี้ก็ยังมัตวอยู่ คือเจ้าจอมมารดาท่านไม่เชื่อก็ไปสืบถาม
 กูเดิก ฯ เมื่อครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า
 นภาลัย ในพระบรมมหาราชวังนี้ มีการลงทรงครั้งหนึ่ง
 โสกันต์ใหญ่สองครั้งฉนั้นใด ที่ในพระบรมราชวังก็มีการ
 โสกันต์ใหญ่สองครั้งคล้ายกัน ก็ท่านผู้โต โสกันต์ ในพระ
 บรมราชวังนั้น คือ กรมหมื่น กระจมตรียศศรีศักดิ์เขตหนึ่ง
 พระ องค์เจ้าชายหนึ่ง ก็ท่านทั้งสองพระองค์นี้ บากหมาย

ก็ว่าพระองค์เจ้า แต่ว่าการครั้งนี้ จะว่าเป็นพระองค์เจ้า
 ญาเจ้าฟ้าก็ อมเออ อยู่ไม่รู้ที่ จะคิดสิ่งไหน แต่แต่แทนนั้น
 ก็มีมยุรีดี แลเชิญเครื่องนางสระ ตั้งเขาไกรลาสสมโภช
 สามวันเป็นการโตใหญ่ ผู้ที่โตเชิญมยุรีดีเชิญดอกบัว
 แลเชิญเครื่อง ก็ยังมีตัวอยู่โดยมากสืบตามเอาเถิด ๆ
 ก็แลการเมื่อมีหลังแลการครั้งนี้ การที่ควรเพียงไร
 ก็ทวายโตฝ่าลของ ขลุ่พระบาท อยู่สระ ก็พระราชวงษานวงษ์
 แลข้าราชการ ฝ่ายหน้าฝ่ายใน กรายทูลพระกรุณาโดยมาก
 ว่าการแต่โลกันต์ที่มีนางเชิญมยุรีดี เชิญเครื่อง
 แลนางสระ นั้นยังไม่โตเห็นเลย เช่นแต่โตขึ้นเล่าต่อ ๆ มา
 ถ้าโตขึ้นให้เห็น ประจักษ์ตาเห็น แยกอย่างโต จะดี ผู้กราบทูล
 ตั้งนี้โดยมาก จึงทรงพระราชดำริว่าการที่จะแต่ตั้งนั้น
 ก็ควร จะรอไว้ต่อเมื่อเวลาโลกันต์ พระเจ้าลูกเธอซึ่งเป็นเจ้าฟ้า
 แต่เห็นว่าวันเวลากว่า จะมาถึงนั้นก็ยังนาน คิดกำหนดการไป
 ก็ต่อขบฉลลัพท์ตก ขี้เถาะแพศย ขี้มโรงแฉมฤทธิศก ขี้แม่
 ตรี ศก จึงจะมีไว้ ก็ จะคิดอวังหวังเวลาไกลก็ไว้ใจยาก
 ผู้ที่อยากคอยก็ อยากไป ผู้ที่จะไม่พอใจให้ ถึงเวลานั้นเข้า
 ก็ไม่ชม ก็เมื่อสิ่งไรมีผู้ อยากเห็นด้วยกันมาก เมื่อมีอำนาจ
 จะทำได้ ก็ควรรีบทำให้เห็น ก็เพราะ ทรงระแวง อยู่ว่าจะป็น

อันเกิน อย่าง ขรรณเทียม จึงโปรดให้มี การเฉลิมพระนาม
 พระเจ้าลูกเธอ ซึ่งเปนเจ้าฟ้าเข้ากำกับการด้วย ให้การ
 ไส้กั้นต์พลอยกลมเกลียวไป เนื่อง การ สมโภชนี้ก็โปรดให้
 ลกตล ให้มีแค้นวันเดียวไม่ให้มีสามวัน เหมือนครั้งไส้กั้นต์
 พระ องค์เจ้าโสมนัส วัฒนาวดี แล การ ไส้กั้นต์ที่มีในพระ
 บวรราชวัง ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
 จุฬาลงกต แลแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า
 ณาโดยนั้น เมื่ออธิบายชี้แจงให้เห็นดังนี้แล้ว - จะมีผู้พูด
 ผู้คิดว่าเกินไป ขอให้พวกนั้นไปคิดไปพูดถึงการไส้กั้นต์
 ในพระบรมราชวัง ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
 จุฬาลงกต ๔ ครั้งนั้นก่อนเถิด ควรเห็นว่าเกินยิ่ง
 กว่าครั้งนี้ เพราะพระ องค์เจ้าในพระบรมราชวังมิใช่เจ้าฟ้า
 ก็ทรงศักดินาเพียง ๔๐๐๐ พระ องค์เจ้าในพระบรมมหาราชวัง
 ทรงศักดินา ๖๐๐๐ ตามกฎหมายคิตกุเถิก ก็การไส้กั้นต์นี้
 เจ้าฟ้าให้ทำอย่างไร พระ องค์เจ้าให้ทำอย่างไร กฎหมาย
 ก็ไม่มี ถึงในพระบรมราชวังครั้งนี้ จะมีการไส้กั้นต์ เมื่อมีกำลัง
 จะทำไปได้เพียงเท่าไร จะทำไปเท่านี้ก็ได้ ถึงจะมีมจรฉัตร
 เชิญเครื่องนางสระเหมือนกันก็ไม่ห้าม ไม่ทรงพระราชดำริที่
 ๐๘/10/2566
 ฐิเทียบว่าอะไร เพราะการแต่ก่อนเคยมีมาแล้วเปน อย่าง

แต่ปากใจคนต่าง ๆ จะพูดไปคิดไปอย่างไรนั้นไม่ทราบเลย
 การที่ล่วงมาแต่หลัง ๆ ได้ทราบได้ผ้าตอง ขลุ้พระบาท
 อยู่เพียงเท่าใด ก็ทรงประกาศชี้แจงไว้ในประกาศนี้ให้ทราบ
 ทั่วกันว่า การในแผ่นดินที่มีอยู่อย่างไร อย่างหนึ่ง ได้ทรง
 สืบเสาะสืบทราบอยู่สืบไม่เซอะซมม गया ฯ พระองค์เจ้า
 หม่อมเจ้า แลข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ฝ่ายหน้า ฝ่ายในผู้
 มีหน้าที่การกิจใด ๆ ที่รับหมายประกาศนี้ ได้ทราบความ
 ถึงประกาศมาแล้ว ถ้าไม่มีช่วยไขแลกิจการราชการ สำคัญ
 แลไม่กระตาดอกกระเดื่องใจ ใดๆ อย่างใด อย่างหนึ่งแล้ว ขอเชิญ
 เสด็จแลเชิญท่านเข้ามา สโมสร ในการเฉลิมพระนาม แลการ
 ไถ่กันต์พระเจ้าลูกเธอ สักเวลาหนึ่งสองเวลาในวันทั้งหกวัน
 คือ ในวันอังคาร เดือนยี่สิบค่ำวันหนึ่ง เวลาบ่าย วันพุธ
 เดือนยี่สิบเอ็ดค่ำวันหนึ่ง ทั้งเวลาเช้าเวลาบ่าย วันจันทร์
 เดือนแรมแปดค่ำ วันอังคารเดือนแรมเก้าค่ำ วันพฤหัสบดี
 เดือนยี่สิบค่ำ สามวันเวลาบ่าย วันพฤหัสบดี เดือนยี่สิบเอ็ดค่ำ
 วันหนึ่งทั้งเช้าทั้งบ่าย รวม ๖ วันด้วยกมลให้เป็นศิริสวัสดิพิพัฒ
 มงคล เพราะท่านทั้งปวงแต่ละพระ องค์แต่ละ นายมี
 มงคล กุศลเหตุได้สร้างมา จึงได้ มีบุญพาศนายคณิศรคณิศร

ใหญ่ข้าง ย่อมข้างที่ กว่าสามัญมณศ เมื่อมาสโมสร ในการ
 พระราชพิธี มงคล การ ก็จะได้ เป็น สวรรค์มงคล สมควร
 ที่ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระเมตตา
 กรุณาชยเลียง ไม่ไ้ได้ ทรงซึ่งซึ่งรัง เกียจมุ่งร้าย ทนายขวัน
 ท่านผู้หนึ่งผู้ใดเลยเป็นความจริง ประกาศมา ณวันพทช
 เดือนยี่ ขึ้นสี่ค่ำ ยี่ จอจิตวาศก ศักราช ๑๒๕๔ เป็นวันที่ ๕๒๔๒
 ในราช การประจุบั้น

๓๕

สำนักหอสมุด

ประกาศตั้งเจ้าพนักงานปักข้ายแลรับแลจ่ายเบี้ยแปะ

มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศแก่ราษฎรทั้งปวง
 ให้ทราบว่า ทรงพระราชดำริที่ว่าตำบลที่รับราษฎร
 เอาหมายแทนเงิน แลเบี้ยแปะมาส่งเจ้าพนักงานขึ้นเอาเงิน
 หลวงไปในที่ที่ ที่จำหน่ายเบี้ยแปะไปให้ราษฎรผู้มา
 ขอซื้อที่ อยู่ในพระราชวังเย็นที่ลี้ลับอยู่ ราษฎรไม่ทราบ
 ไม่เห็นไม่รู้แห่งไปมายาก จึงตั้งเชอเล้าฤาษี ๗ ตำบล
 ไปง่าย ๆ ๆ บัดนี้จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่ง
 ให้เจ้าพนักงานพระคลังมหาสมบัติ ออกมาตั้งปักข้ายมีอักษร
 ประกาศ คอยรับราษฎรที่มีเบี้ยอัฐเบี้ยโสฬศ จะใคร่แลก
 เปลี่ยนให้เงินนั้น นำมาส่งเจ้าพนักงานแล้วรับเงิน
 ไปตามกำหนด ๘ อัฐเป็นเพอง ๑๖ โสฬศเป็นเพองนั้น
 โดยง่าย ที่หน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาททุกวัน
 ตั้งแต่เวลาบ่ายสองโมงเสก ไปจนบ่ายห้าโมงเสก ทดเวลา
 วันแต่วันมีการประชุมพระราชพิธีคเชนทศิวศานาตรีอำพา
 แลอื่น ๆ ใคร ๆ มีเบี้ยแปะอัฐฤาโสฬศ จะใคร่ได้กลับ
 เงินไป ก็ให้คนเบี้ยแปะมาให้ทันในสามชั่วโมงที่กำหนด
 ว่าแล้วนี้ ถ้าเห็นข้ายปักไว้ที่นั้นเมื่อใด ให้รู้ว่าเจ้าพนักงาน
 มาคอยให้เงินรับเบี้ยแปะเมื่อ นั้น ถ้าข้ายยังไม่ปัก

08/10/2566

ฤๅถอนไปแล้ว ก็ให้รู้ว่ายังไม่ถึงเวลาฤๅพ้นเวลา
ตามสังเกตนั้นเถิด ถ้าวันใดไม่มีช่อง จะรับ ก็จะไม่ชกย้าย
ในเวลานั้น ๆ ก็ การจะให้เงินแก่ผู้มาขอแลกเปลี่ยนด้วย เข็ญแปะนี้
ไม่มีกำหนดว่ามากน้อยเท่าใด ใครได้เข็ญแปะมาส่งเท่าใด
ก็จะคิดเงินให้เต็มตามพิภักดิ์ ครบตามจำนวน เข็ญแปะที่มาสั
ตั้งแต่เพียงหนึ่ง สิบหนึ่งขึ้นไป จนบาทจนตำลึงจน ซึ่งหนึ่ง
สอง ซึ่งสิบซึ่งจน ถึงร้อยซึ่ง ถ้ามีผู้มาส่งเข็ญแปะครบจำนวน
ก็จะรับให้เงินสดในเวลาเดียวกันไม่ให้ค้างค่างเลข อย่าสงสัยเลย ๆ
หนึ่งถ้าราษฎรผู้ใด จะต้องการเข็ญแปะไปใช้ ก็ให้มาช
ไปจากที่นั่น เจ้าพนักงานหญิงข้างใน จะออกมาชกย้าย ตั้ง
จำหน่ายขายให้ราษฎรตามพิภักดิ์ ๘ อัฐ แปดเฟื้อง ๑๖ โสฬศ
แปดเฟื้อง ที่ทำย พระที่นั่งสุทไธข สวรรียปราสาททุกวัน
ฤๅเว้นบ้าง ในเวลากำหนดสามชั่วโมงครึ่งว่าแล้ว แต่
บัตินี้เพราะเข็ญแปะยังทำได้น้อย ทำให้ไม่มีใครทันมือ ไม่ใคร่ภ
ความปรารถนาของผู้ต้องการ เพราะฉะนั้นเวลาจะให้จำหน่าย
ให้ราษฎร เวลาจะไม่ได้จำหน่าย จะจำหน่ายได้มากข
น้อยบ้างไม่ภ ใครมาถึงก่อน เมื่อย้ายแรกยกชกขึ้น
ก็จะได้เต็มปรารถนา มาถึงทีหลัง จะได้ชกไปแต่น้อยข
ฤๅไม่ได้ขบ้าง เมื่อย้ายถอนเสียแล้วให้รู้ว่เวลานั้น นอกเล็ก

08/10/2566

ขอกหมก ถ้าไม่ยกย้ายวันที่ให้รู้ว่าเป็นยังไม่เรียบร้อย
 จะขายให้ ๆ ถ้าเมื่อยกย้ายจนคนวิ่งกลับมามาซึ่งกันข้อ
 ของไม่พอ ก็ขายให้แค่คนละเพื่อง ๑ สลึง ๑ บาท ๑
 ตามมีแปะจอจำหน่ายในวันนั้น ผู้ยังต้องการมาก ก็ให้คอย
 เวลาวันอื่นต่อไป ใครมีแปะแปะมากคร้านที่จะมาส่ง
 เจ้าพนักงานจะขายให้ผู้อื่นก็ได้ ผู้ที่จะซื้อเมื่อไม่อยากจะมาซื้อ
 แต่เจ้าพนักงาน ฤๅซื้อแต่เจ้าพนักงานยังไม่ได้ก็ขอประสงค์
 เพราะแปะแปะยังมีไม่พอ จะซื้อกันข้างนอกก็ได้ แต่ห้ามอย่า
 ช่มชู้ชู้เขน แลผลอดวง อ่างโนน อั้งนี้ ขึ้นใจให้ผู้มีแปะ
 ร้อนตัวขายก็ได้ พ่อหลวงซื้อถูกกว่าพิกัดก็ได้ ห้ามอย่าให้ทำ
 เปนอันขาด เมื่อผู้มาว่ากล่าวความประหลาด ๆ ไท ๆ
 ด้วยเรื่องแปะแปะเหล่านี้ อย่าให้เชื่อฟังเลย ให้ฟังเอาคำ
 ประกาศชั้น ประกาศยาว ประกาศเก่าประกาศใหม่ ที่ว่า
 ด้วยเรื่องแปะแปะนั้น เปนประมาณ ซึ่งทรงพระราชดำริจัดการ
 ให้ทำแปะแปะอัฐิ แลโสพิศ จำหน่ายไปให้ราษฎรใช้แทนแปะ
 แทนเงินนั้น ด้วยพระราชประสงค์จะทรงทำนบบำรุงพระนคร
 ให้รุ่งเรือง มีแปะแปะใช้แทนแปะ เหมือนเมืองจีนเมือง อังกฤษ
 แลอื่น ๆ ^{8/10/2466} ที่เปนเมืองใหญ่ มิใช่จะคิดปกอดลอกแกะและ
 เอาเงินของราษฎร ทำให้ผู้ใดเสียประโยชน์ เมื่อผู้ต้องการ

เข็ญเปะมาขอชื้อก็กงชายให้ ๘ อัฐ ต่อเพอง ๑๖ โสฬศ
 ต่อเพอง เมื่อมีผู้เก็บเข็ญเปะมาคินชายส่งหลวง ก็กงชื้อ
 ตามพิภักเดิม ไม่ไค้กักราคาให้ถกเอาถ้าไร ภาษี
 คิคคเกิดจะเห็นจริง ประกาศมาณวันพฤษศษย์ก็ เดือนสิบเอ็ด
 ขนสองคำ ปีจอจัตวาศก ศักราช ๑๙๒๘ เปนปีที่ ๑๒ ฎ
 เณวันที่ ๕๑๖๒ ในราชการประจวบนิรันดร์ ๗๖

สำนักหอสมุด

พระภาคมหาสังกรานต์ ยี่กอนเขญจก

มีพระบรมราชโองการ ให้พระภาคแก่ชนทั้งปวง
 มีคาที่นยถอพระพุทธรศาศาสนา แลธรรมเนยมนยเตอมนวันคน
 อย่างเช่นใช้ในเมืองไทยให้รู้ทั่วกันว่า เหนยี่กอนเขญจกใน
 วันอาทิตย์ เดือน ๕ แรม ๙ ค่ำ เป็นวันมหาสังกรานต์
 พระอาทิตย์จะขึ้นรายเมศ ในเวลาข่ารุ่งแล้ว ๔๘ นาที
 วันจันทร์ เดือน ๕ แรม ๓๐ ค่ำ เป็นวันเนา วันอังคาร เดือน ๕
 แรม ๑๑ ค่ำ เป็นวันเถลิงศก ขึ้นศักราชใหม่เปเน ๑๒๓๔
 ในเวลาเข้า ๑ โมง ๒๖ นาที กัย ๒๔ วินาที เพราะฉนั้น
 ในบั้นการทำบุญเถลิงศกนักษัตรฤกษ์สังกรานต์เบน ๓ วัน
 ตามเคยมีโดยมาก บั้นสังกรานต์น้อมกรอย่างไรทองพาดชะ
 ะไร ถักษาหระอะไร ถืออะไร จะว่ามากก็ไม่ต้องการ
 ใครจะใคร่ทรวบถึมาศรูปที่เขียนแขวงไว้ ในพระบรมมหา
 ราชวังเทอญ

ลักษณะทหมายวันคนเดือนยี่ใช้ตั้งน คชตั้งแต่
 วันศุกรเดือนห้าขึ้นค้ำหนึ่ง ไปจนถึงวันจันทร์เดือน ๕
 แรม ๑๑ ค่ำ ทศหมายตรชอขบในททั้งปวง ให้ว่าบุญ
 ยังเป็นจิตวาศก ถ้าทจลศักราชให้คระเปเน ๑๒๓๔ อยู่ตั้งแต่
 วันอังคารเดือน ๕ แรม ๑๑ ค่ำ ไปจนถึงวันพุมเดือน ๑

08/10/2566

แรม ๑๕ ค่ำ ซึ่งเป็วันศุกร์สุคติณัน ให้ใช้ว่ายกนเญจสก
ตลเลขจลศัวราช ๑๒๒๖ แก่เลข ๑๒ ตามขัแผ่นดินซึ่งเขียนไว้
ยงศกณัน เมอเปลี่ยนเญจสกแลวให้เขียนเป็เลข ๑๓
ไปกว่าจะเปลี่ยนศกใหม่เถิด

ในขัยกนเญจสกนี้ วันอาทิตย์เดือน ๕ ขึ้น ๓ ค่ำวันหนึ่ง
วันเสาร์เดือน ๑๐ แรม ๑๓ ค่ำวันหนึ่ง เป็วันประชุมถือน้ำ
พระพิพัฒน์สัตยา ฯ วันพฤหัสบดีขึ้น ๖ ขึ้น ๑๓ ค่ำเป็วัน
จะทำพระราชพิธี จรดพระนังคัล ให้ราชภูริถึงมือทำนา
ภายหลังวันหนึ่ง คือตั้งแต่วันศุกร์เดือน ๖ ขึ้น ๑๔ ค่ำไป
ห้ามมิให้จร มือทำนาก่อน ฤๅในวันนั้นตลอดทำพระราช
อาณาเขตร ฯ ในขันี้ฤกษ์วิสาขมวตม์ไม่สู้เรียบร้อยสนิท
เพราะหวดหวิคกับอุทินมาซึ่งมีในขันี้ ๑๕ เป็ปลายระชะ
เมอเทยงคน วันเสาร์เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ฤกษ์ก็เป็นแก่ ๑๔
มีเสศโกถ ๑๕ แต่ตามขัตชคณนา วันนั้นเป็วันที่ ๑๕
มีในปลายขักษซาก แลตามคัตถ์ที่ตำแต่สมผลลยเป็เพ็ชคัตถ์
ก็เป็น ๑๕ มีเสศนาทีก่อวันอาทิตย์เดือน ๖ แรมค่ำหนึ่ง
ฤกษ์เป็น ๑๖ มีเสศนาทีก่อ ๑๖ คัตถ์ก็เป็น ๑๕ มีเสศ ถ้าจะ
ตครองพระจันทร์ ก็เห็นกลมสนิทในวันนั้น ครั้นเมอวันอาทิตย์
เดือน ๖ ขึ้น ๑๖ ค่ำคัตถ์ ๑๖ นาทีก่อจวน ๑๖ วันจันทร์

เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ทิถุเต็ม ๑๖ ฤกษ์เต็ม ๑๗ เสียแล้ว
 ในเวลาเที่ยงคืน เพราะดังนี้เห็นว่า ถ้าจะทำวิสาขบูชา
 ในวันเสาร์ เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ แล้ววันอาทิตย์ เดือน ๖
 แรม ค่ำหนึ่งวันจะเป็นที่ ว่าโดยธรรมเนียมมอญมา ๆ ยี่ไม่มี
 อธิกมาส วิสาขบูชาคง อยู่ในกลางเดือนหกทุกเมื่อ แต่
 พระจันทร์ข้างที่ ทิถุเต็มใน ๑๕ ค่ำข้าง ๑๖ ค่ำข้าง แรม ค่ำหนึ่ง
 ข้าง แรม ๒ ค่ำก็มีข้าง ในยี่มีอธิกมาสที่เป็นที่ ๓ แต่ยี่
 ที่มีอธิกมาสแล้วแต่หลัง ฤกษ์ วิสาขบูชาจะมีคง มีในกลาง
 เดือนเจ็ดเป็นแน่ แต่ในยี่มีอธิกมาส เป็นยี่ที่ สองแต่ยี่
 ซึ่งมีอธิกมาสมาแล้วแต่หลัง ฤกษ์ วิสาขบูชาจะมีคง อยู่
 ในกลางเดือนหกเหมือน อย่างยี่นี้ แต่ฤกษ์ แลก็ดีตามสมมุติ
 ฐานที่ ก็นิยมต่างที่ก็ไม่สนิท เพราะ อุกุแลริตย ของ จันทร
 ทำให้ซัดไปเสมา ๆ ในพระบรมมหาราชวังนี้ จะมีการ
 สมโภชพระมหาเศวตฉัตร ที่พระที่นั่งสุทไธสน์ปราสาท
 วันศุกร์ เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ที่พระที่นั่งไพศาลทักษิณ
 วันเสาร์ เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ที่พระที่นั่งอนันตสมาคม
 วันอาทิตย์ เดือน ๖ แรม ค่ำหนึ่ง เป็นการมงคลสำหรับพระราชวัง
 ตามยี่ ๆ ในยี่กนเบญจศกนี้ มีอธิกมาส เดือน ๘ เป็น ๒ วัน
 เป็นเดือนถ้วนทั้ง สองเดือน เมื่อเขียนเลขครุ เดือน ๘ ก่อน

เขียนเลข ๘ เลขเดียวแล้วกำหนดไว้ข้างล่างที่ตัวอย่างนี้ ๕
 ให้รู้ว่าจะมีเดือน ๘ หลัง ในเดือน ๘ หลังนั้นเขียนเลข ๘
 เป็นสองซ้นกันไว้ท้ายครุฑตัวอย่างนี้ ๘ เกิด ๗ วันสุก
 เดือน ๘ แรมค่ำหนึ่งเป็นวันเข้าปีวิมลพรรษา วันอาทิตย์
 เดือน ๘ แรมค่ำหนึ่งเป็นวันเข้าปีวิมลพรรษา วันอังคาร
 เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๕ ค่ำเป็นวันมหาปวารณา ๗

คา. พืษ ๗ เพ็ช ๗ ไหล ๗ เลื่อ ๗ จำการ หลังไม้ไต้
 ขยำตีรตามกันว่าทำไม้ขึ้นจึงเป็นเดือน ๘ สองหนแล้วเรอหนัก
 แต่ก่อนตเหมือนวันว่างสามปี ๗ จึงมีอธิกมาสคราวหนึ่ง
 มิใช่ฤๅ ขยำสังไสยอย่างนั้นเลยเคยมาแต่หลังใช้อธิกมาส
 ตามคราวอย่างนี้แล ใน ๑๘ ปีมีอธิกมาส ๗ ครั้งจึงเป็นระยะ ๗
 คีมีอธิกมาส ในปีที่ ๓ ที่ ๖ ที่ ๙ ที่ ๑๑ ที่ ๑๔ ที่ ๑๗ ที่ ๑๘
 ระยะเช่นนี้นับแต่ปีเถาะนพศก คักราช ๑๒๖๘ มาจนปีธา
 สปัตศก คักราช ๑๑๘๗ เป็นระยะหนึ่ง นับแต่ปีจออิฐศก
 คักราช ๑๑๘๘ มาจนปีมโรงฉศก คักราช ๑๒๐๖ เป็นระยะหนึ่ง
 นับแต่ปีมเสงสปัตศก คักราช ๑๒๐๗ มาจนปีกนเขยงศก
 คักราช ๑๒๒๕/25๕๕ สิ้นอีกระยะหนึ่ง ปีนี้เป็นปีที่ ๑๘ คีจะมี
 อธิกมาส ว่าโดยสังเขปอธิกมาส เว้นสองปีข้างปีหนึ่งข้าง
 ก็มีเคยใช้มาอย่างนี้แต่โบราณมาอย่าสมเท่หเลย ๗ พระราช

พิธีของเป็รียงใหญ่ที่กุนเขยงศกนี้ ยกโคมในวันพุทศเดือนสิบสอง
 เดือน ขึ้นค่ำหนึ่ง ลตโคมในวันสกร เดือนสิบสองแรมสองค่ำ
 ให้พระราชวงษานวงษ์ แลข้าทลลของธลัพระบาทแลราชภู
 บันตางจะได้อยกโคมลตโคมไ้รู้ตามกำหนดนี้ ฯ ฅวันพุทศค
 บคี่ เดือนสิบสองแรมค่ำหนึ่ง เป็วันชี่พ่อพรากหมณะได้ทำ
 พระราชพิธีกฤตเกบายาณหอพระเทวสุฐาน พระราชพิธีคเชน
 ทร์ค่วสนานสองคร้ง แลพระราชพิธีสารท แลพระราชพิธี
 ครีษัมพวายครีปวาย แลพระราชพิธีสัมพัจฉรฉิน คงทำ
 ในวันคือขึ้นแรมนั้น ๆ ตามเคยเหมือนอย่างทุกขี่ ในชี่กุน
 เขยงศก วันอังคารเป็วันของไชยเป็วันที่ วันจันทร์เป็วัน
 อชาศน์ วันเสาร์เป็วันโลกยวินาศ ห้ามฤกษ์แลการมงคล
 ทั้งปวง ฯ ในชี่นี้ มาฆบรณมีตกในวันอาทิตย์เดือนสาม
 ขึ้นสิบสี่ค่ำท่านผู้ประโยชน์ด้วยการกุศล ถ้าจะทำพิธี
 มาฆบูชา ให้ตั้งตามลัทธิในคำภีร์ธรรมชูกถากล่าวนิยม
 ไว้ว่า เป็วันที่ชมนนุพระสาวกผู้เป็นชี่ฉาสพอรหันต์ ๑๒๕๐
 เป็มหาสมาคมใหญ่ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทเจ้า
 ได้ทรงแสดงโอวาทปตฐนิมกขในที่สมาคมนั้น ในชี่นี้ควรให้ทำ
 ในวันอาทิตย์เดือนสามขึ้นสิบสี่ค่ำ ฯ ในชี่กุนเขยงศกนี้
 วันอุโบสถเป็ที่รักษาศีลอุโบสถ และมีมาฆกรรมสงฆะ

ซึ่งผิดกับวันที่นับว่าวันอุโบสถ ฤๅวันพระ ตามเคย รัอยู่ต่อกัน
 ในชาวสยามทั้งวังนอกนั้มีอยู่ ๔ วัน คือวันเสาร์เดือนหก
 ขึ้นค่ำหนึ่ง วันอาทิตย์เดือนหกขึ้นเก้าค่ำ วันอังคารเดือน ๘
 ขึ้นค่ำหนึ่ง วันพุธเดือน ๘ ขึ้นเก้าค่ำเท่านี้ เช่นวันรักษา
 อุโบสถ แล ขรรณสวณะไทย ทรงเพราะในปักย ค่างแรม
 ในเดือน ๕ แลในเดือน ๗ ทั้งสองนี้ เช่นปักย ถ้วน
 มีวันเป็น ๑๕ วันตามวิธีปักยคณนามิใช้ปักยขาด
 วันอุโบสถแลวัน ขรรณสวณะนอกจาก ๔ วันนี้แล้ว ก็คง
 ต้องกินคือในวันขึ้น ๘ ค่ำ แรม ๘ ค่ำ แลขึ้น ๑๕ ค่ำ แลแรม
 ๑๕ ค่ำ ฤๅแรม ๑๔ ค่ำ ในเดือนขาดทุกเดือนตลอดชั่วปีใหม่
 ไม่ปักยของอะไร ๆ อึ่งวันเวลาพระอาทิตย์ ยกเปลี่ยน
 ขึ้นรายใหม่ ซึ่งเรียกว่าสังกรานต์เดือน ในปักยเบญจศกนี้
 พระอาทิตย์ยกขึ้นรายเมศ ตั้งแต่วันอาทิตย์เดือน ๕ แรม ๘ ค่ำ
 เวลาบ่ายแล้ว ๔๘ นาที อยู่จนวันอังคารเดือน ๖ แรม ๑๐ ค่ำ
 เวลา ๑๐ ทุ่มกับ ๔๘ นาที แล้วยกไปอยู่รายพฤกษ
 จนวันเสาร์เดือน ๗ แรม ๑๒ ค่ำ เวลาบ่าย ๒ ทุ่มกับ ๒๔ นาที
 แล้วยกไปอยู่รายเมถุน จนวันพุธเดือน ๘ แรม ๑๕ ค่ำ
 เวลาบ่ายแล้วกับ ๒๔ นาที แล้วยกไปอยู่รายกรกฎ
 จนวันเสาร์เดือน ๘ ขึ้นค่ำ ๑ เวลาบ่ายแล้ว ๒๔ นาที

แล้วยกไปอยู่ราชสีห์ ๓ วัน อังคาร เดือน ๑๑ ขึ้น ๓ ค่ำ เวลา
 ท่มหนึ่งกับ ๓๖ นาที แล้วยกไปอยู่ราชสีห์ ๓ วัน อังคาร
 เดือน ๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ เวลาเช้าสองโมง แล้วยกไปอยู่ราชสีห์
 ๓ วัน เสาร์ เดือน ๑๒ ขึ้น ๕ ค่ำ เวลา ๑๑ ท่มกับ ๑๒ นาที
 แล้วยกไปอยู่ราชสีห์พิฆิตร ๓ วัน จันทร์ เดือน ๑ ขึ้น ๕ ค่ำ
 เวลาบ่าย ๕ โมง กับ ๓๖ นาที แล้วยกไปอยู่ราชสีห์
 ๓ วัน อังคาร เดือน ๒ ขึ้น ๕ ค่ำ เวลา ๗ ท่มกับ ๓๖ นาที
 แล้วยกไปอยู่ราชสีห์มังกร ๓ วัน พุธ หักขันธ์ เดือน ๓ ขึ้น ๕ ค่ำ
 เวลาเช้า ๕ โมง แล้วยกไปอยู่ราชสีห์กุมภ์ ๓ วัน สักร เดือน ๔
 ขึ้น ๕ ค่ำ เวลา ๑๑ ท่มกับ ๓๖ นาที แล้วยกไปอยู่ราชสีห์
 ๓ วัน อาทิตย์ เดือน ๕ ขึ้น ๕ ค่ำ บัชชวยังเป็นเบญจศก
 แลชงกล่าวมานี้ เพื่อจะให้ท่านทั้งปวงได้ทราบถึงน้ำฝน
 แลน้ำมากน้ำน้อย ในปีหลังกับปีประจวบนี้เป็นประโยชน์
 เพราะการชงจะเทียบเคียงนั้น จะคิดแต่ง่าย ๆ สั้น ๆ แต่เพียง
 เดือนต่อเดือน คือ เดือน ๗ เดือน ๘ ในปีหลังมาเทียบ
 กับเดือน ๗ เดือน ๘ ในปีนี้ แลเดือน ๑๑ เดือน ๑๒
 ในปีหลัง มาเทียบกับเดือน ๑๑ เดือน ๑๒ ในปีนี้ ทั้งนี้
 จะเอาเป็นแม่ไม่ได้ ต้องเทียบเคียงตามระยะ พระอาทิตย์ยกถึง
 กล่าวแล้ว จึงเป็นแม่ได้ ๆ ซึ่งท่านผู้ต้องการ จะหาฤกษ์ก็

วันที่ เมื่อวันพระอาทิตย์ยกเป็น ๖ ทำการมงคลทั้งปวง
 จะได้ผลดีเหลือยิ่งแล้ว จะได้ประพาศิการมงคลในวันอื่น ๆ
 นอกจากวันดังกล่าวนี้ ฯ ในชั้นกษัตริย์จะเห็นว่าทั่วไปทั้งมนุษย
 โลกย์ จะมีจันทร์ปรากฏ แลสุริยปรากฏอย่างละ สองครั้ง
 ห้ามรบยก ตั้งแต่วันจันทร์เดือน ๖ แรมเก้าค่ำไปจนวันจันทร์
 เดือน ๗ แรม ๗ ค่ำ แลตั้งแต่วันพฤหัสบดีเดือน ๑๑ แรม ๘ ค่ำ
 ไปจนวันพฤหัสบดีเดือน ๑๒ แรมเจ็ดค่ำ ทำการมงคลไม่สู้ดี
 แลสุริยปรากฏสอง จันทร์ปรากฏครั้งหนึ่ง ในบ้านเมือง
 ฝ้ายไทยนี้ จะไม่เห็นเลย จะเห็นได้แต่จันทร์ปรากฏครั้งหนึ่ง
 จะมีในวันจันทร์เดือนเจ็ดขึ้น ๑๕ ค่ำ จะจับเวลา ๘ นาฬิกา
 กับ ๓๑ นาทีแต่เที่ยงคืนคิดเป็นเวลาดี ๑๑ ทุ่ม ในฤดูนั้น
 จะจับทิศอากาศแล้ว จะจับมากเข้าไปจนเกือบค่อนดวง พระ
 จันทร์ก็จะดับ จะจับสิ้นดวงต่อเวลา ๖ นาฬิกา กับ ๓๘ นาที
 แต่เที่ยงคืน คิดเป็นเวลาขำรุ่งแล้วเกือบโมง ๑ เมื่อสิ้นดวง
 แลต่อขึ้นไปเมื่อคืนภายในเมืองนี้ จะไม่เห็น ฯ จันทร์ปรากฏ
 ครั้งนี้ เป็นรศฝน ถ้าเมฆมืดในท้องฟ้าก็ จะไม่เห็น ดวง
 พระจันทร์ก็ดับด้วยดำจวนตกแล้ว เวลาจวนรุ่งกำลังคนมีนอน
 ถ้าไม่คอยค ก็ จะไม่เห็น แต่ที่จริงนั้น จะเห็นแน่แท้ ฯ
 เมื่อวันคนเกิดจะยล่องไป ๆ ก็วันอายุของมนุษย์ชน

ในโลกนี้ทั้งปวง ระยะเวลาชีวิตนั้น มีประมาณเพียงแค่นี้แหละ แต่ค่าลง
 มากกว่าแค่นี้ซะนี่ ก็หมดไป สิ้นไป ไกลต่อเวลาที่ จะ ถึง
 แก่ความตายเข้าไปทุกวัน ๆ ด้วยกันทุกคน ๆ ความตายนั้น
 ไม่เลือกหน้าว่าผู้ใด ๆ เช่น คน จน คน มี ผู้ ก็ แล โพร่ เช่น คน กุ หั จู
 บรรพชาติ ไม่มีใคร ล่วง พ้น จาก ความตาย นั้น ไ้ โดย ก็ แล สัตว์
 ทั้ง ปวง คน ทั้ง ปวง มี ชีวิต ของ ตัว เช่น ที่ รัก ย หมก ด้วย กัน กลัว
 ตาย ไม่ อ ยาก ตาย โทษ มาก เช่น ขรรพคา แต่ ว่า หว เสนอ ก็ มี ไม่
 ต่าง คน ไ้ ความ ทก ข์ ความ มาก มาก เมื่อ หน้า ย ใน ชีวิต
 ของ ตัว ย่าง ค้าง ไค ล พิ น เพ อ น เชน วิ ปริ ต ไป ต่าง ๆ บ้าง สัก ขา
 ล้น เกลือ เพื่อ พาย คี ต จะ ทำ บัญ ด้ ย ชีวิต บ้าง ผล ก ต คาย
 เชื้อ ก ต คาย กิ น ย ตาย แล เผา ตัว เดี ย ก็ มี ๆ อว ก ล้า หาญ
 แขง แวง เกิน ประมาณ ไป ชน ไม่ สง แล เข้า ไกล ไฟ ไกล กิ น ย น
 แล เข้า ปล้ำ ปลุก กิ บ สัตว์ ร้าย ว่า ย น้ำ รุก แล น เรือ เล็ก ฝ่า คลื่น
 ฝ่า ลม แล เข้า ชก ต่อย ตี วัน พิ น แทง แยัง ยิง กิ บ ผู้ อื่น
 ไม่ อ า โล ย ใน ชีวิต คิด ว่า ตาย ไหน ตาย ลง ๆ ก ล้า เส พ สุ รา
 มาก เกิน ประมาณ ๆ กิ น ย ว ก ล้า แวง ยิง นั ก ด้ ย อ ยาก จะ ด้
 โรค ตาย เร็ว คน เชน นี้ ลาง ที่ ก็ เพล ยง พ ล้า ทำ ให้ ชีวิต ด้ ย
 เล ย ไป ก็ มี บ้าง ถึง กระ นัน นี้ อยู่ หาง ๆ ก็ ผู้ ที่ รัก ย ชีวิต
 ไม่ อ ยาก ตาย กลัว ตาย นั้น มี โทษ มาก ถึง กระ นัน ลาง คน ยาก จน

08/10/2566

ถ้ามีความปรารถนา ความมุ่งหมาย อย่างหนึ่ง อยู่ในใจ ในความคิด
 ก็ย่อมหวาดหวั่น พร้อ พรังแต่ความตาย มากนัก ผู้ใดกลัว
 ตายแล้ว ถ้าจะหลบ หลีก เลี่ยง ไม่เข้าใกล้ เข้า เคียงข้าง ร้าย
 เสือ ร้าย สัตว์ ร้าย แล ไม่ชน ไม่สู้ ไม่ว่ายน้ำ รุกไม่แล่นเรือ เล็ก
 ออกทะเล รุกไม่เข้าป่า เข้า คอง เข้า คัด เข้า สงคราม แล การชก คี
 ฟน แทง กย อยู่น แต่ไม่เข้าใกล้ ไฟ เข้า ใกล้ ดิน ชน ไม่กินสุรา
 มาก ไม่กินยา ร้าย ยาแรง ไม่กิน ของ แสลง เมื่อนำ ใช้น้ำ เจ็บ แล
 ไม่ประพฤติกาม ผลิต ๗ ที่เป็นเหตุ จะ ได้ ต้อง ราช ทัณฑ์
 การตั้ง ว่ามานั้นนี้ เป็น การ อัน สมควร ที่ จะ เห็น จริง ด้วย กัน
 ว่า เป็น ทาง ที่ จะ หลีก หลบ ความตาย อยู่แล้ว แต่ความกลัว
 ของ คน บาง พวก ยัง ยิ่ง ชน ไป กว่า นี้ ถึง หลีก เลี่ยง ตั้ง ว่า มา
 นี้แล้ว ก็ยัง มีความ ระแวง ว่า ตัว ตั้ง อยู่ใน ที่ ใกล้ แห่ง ความตาย
 ยิ่ง พร้อ พรัง ว่า อัน ตาย แห่ง ชีวิต จะมี มา ยัง คิดหา เครื่อ กัน
 ความตาย แล ทาง หลีก เลี่ยง อย่าง อัน อ้อม มาก พิน ที่ จะ พรองหา
 แต่ การ ทั้ง ปวง นั้น ไม่ อาจ ที่ จะ เห็น จริง พร้อ มกัน ได้ แต่ ใน
 คำ นึก ปราย ที่ สั่ง สอน สืบ มา ใน พระ คัมภีร์ ที่ มี ใน พระ พุทธ ศาสนา
 ที่ เป็น ทาง กรรม วาท กิริย วาท นั้น ท่าน สรรเสริญ ทาง อัน สัตว์ ตู
 ยาร อย่าง กุศล กรรม บด บาง ตัว แล การ ขวน ขวาย บาง
 ทาง ภาวนา บาง อารมณ ์ ยชา บาง วิธี่

08/10/2566

ให้อายุยืนในทิวา ขรรษชาตินี้ แล ลัมปรายภพชาตินี้
 แต่ที่ระห้ามความตายให้ชากไม่ให้มีมานั้นไมได้ ถ้ายังเกิด
 เปนกายเปนใจ อยู่ตรวยใด ก็คงยังต้อง อยู่ใต้อานาจความตาย
 จะประหาร อยู่ตรวยนั้นไม่มีใคร พ้นเลย ถึงใคร อายุยืน
 มากแล้ว ก็ไม่ไกลกว่าคน อายุสั้นนักเหมือนไม้แก่น ไกลกว่า
 คนกลอยสั้น อ้อย ทางนั้นคือให้เครื่องกิน อันตรวยชีวิตสัตว์
 คือผ้าตราหน้าเครื่อง ทรงหน้า แลอื่น ๆ แลเครื่องอดทน
 ชีวิตสัตว์ คืออาหาร แลสิ่งอื่น ๆ แลยาฤๅเครื่องยา
 รักษาไข้เจ็บ แลบริจกทรัพย์ จ้างหมอให้รักษาโรคต่าง ๆ
 แลเสียทรัพย์ช่วยให้สัตว์ที่จะตายเร็ว ๆ ให้รอดตายไปคราว
 หนึ่ง ๆ สัตุนั้นคือเวรจากปาณาติบาต แลวิหิงสาการเขี่ยคนเขี่ย
 ทำนผู้อื่น แลเขี่ยคนเขี่ยสัตว์ กรรมนั้นคือ อนภิชฌาอัพ
 ยายาท การที่ไม่มุ่งหมายทรัพย์สิ่งของของทำนผู้อื่น ด้วยความ
 โลภ จนถึงแข่งให้ผู้อื่นตาย เพื่อประสงค์ จะไต่ ของทำนมา
 เปนของตน การชวนชวายนั้น คือ อสุภรักษาพยาบาล
 คนไข้ ชวนชวายนหาหมอมา รักษาคนไข้ แลชวนชวายนหา
 แลแต่ง อาหารที่ชวยโรคให้คนไข้ แลให้กำลัง ชวยผู้รักษา
 เจ็บ แลภาวนาวิชิตนั้นคือประ กอบความเมตตา กรุณา
 ในผู้อื่นทั่วไปเสมอกับตัว แลผู้ที่เปนที่รักของตัว แล

บุชาวิช นัน
นบีถึอ

คือว่าด้วย การปฏิสังขรณ์ ในวัดกุสุมาเนที่บุชา
แลที่ อยู่ที่ อ.ศรย ที่สำเร็จคุขประโยชน์ทั่วๆไป

แก่ชนเป็นอันมากนั้น ๆ ให้เป็นปรกติดำรง อยู่สิ้นกาลนาน
การทั้งปวงทั้ง กล่าวมานี้ ท่านไ้สรเสริญ ว่าเป็นเหตุ จะให้
สำเร็จเป็นสภาคผล เป็นเครื่อง จะให้ ชนมาข ของสัตว์เป็นยาว
ในทีสุ ธรรมชาตินี้ แล สัม ปราบะพกชาติเน่า ก็แต่การที่หลบผ
หนี สางล้าง จัญไร ไม่เย็บเยียน โกล่กลาย ผู้ตาย ผู้ใช้

หลีกเลียงไป ไม่ขอไ้ ยินข่าว ใช้ข่าวตายด้วยกลัวว่าจะเป็นอะวะ
มงคล ความร้าย ความ อุบาทว์ จะพลอยตามมาถึง ตัวด้วย

ดังนี้ ก็ผู้ ที่ ติอความสอาดทั้ง ว่านี้ เมื่อพิเคราะห์ สืบสาวไป
ก็เห็นว่าตายไป ๆ ต้องให้คน ที่คลุกคลี อยู่ กับทราก สพ

กีนนอน อยู่ในบ้านชำ ฝั่งเผาเสียเนื่อง ๆ ไม่รู้ชาติ เพราะการ
ที่ ติอ อย่างนี้ไม่เห็น จริงพร้อมกัน แลไม่ถกต้องตามคำ

นัก ปรายที่ กล่าวสอนไว้ตั้งว่าแล้ว ในข้าง ต้นนี้ ๆ เพราะฉะนั้น
ขอท่านผู้ มีบุญญา 566 จง รับริชอัน ขวน ขวาย ประพฤติ การ บุญ

การกุศล เป็นความ สจจริต ได้มากด้วย กาย วาจาแลใจ
โดยเป็นการ เร็ว เหมือน อย่าง ชนที่ สี่ สะเพลิงใหม่แล้ว

รับ ร้อน จะดับไฟใน สีสะ ของ คน ฉนั้น สรรพ การ กศต ทั้ง ๒วง
พึง สำ สม ทำให้ พร้อ มมูล ใน สัน ทาน ด้วย ความ ไม่ ประ มาท
ควย ประ การ ทั้ง ๒วง เทอญ *ห

สำนักหอสมุด

ประกาศความมิให้นิยรัฐ โสฬศตงที่พนแขง ๆ

ใครจะนิยเบียบเอระรัฐ แลโสฬศที่ใด ๆ ห้ามอย่าให้เทลงนียบที่พนปน
พนศึลา แลพนอิฐุกระเบองแลกรถานแขง ๆ อยาย ๆ ของ
จะสักหรือเสี่ยลวตลายไปเร็ว ให้ป้ฝ้าๆ เจียมลงก่อนแล้วจึงเทลง
นียบขเฝ้า ฎาเจียมทุกแห่งทุกค้ำบด คนทั้งปวงจะต้องพร้อมใจ
สงวน เพราะจะใช้คว่อกันทุกคนไปนาน ๆ

วัน ๕ ขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีจอจัตวาศก ศักราช ๑๒๒๔

ฎาเปวันท ๔๑๕๒ ในราชกาลประจันนี้

สำนักหอสมุด

ประ ภาศ ขอกนามพระที่ หนึ่ง และข้อมที่ท่าราชวร ทิฐู

มีพระบรมราชโองการ ไปรคเกล้า ใ ให้ประ ภาศ

แก้ข้าทูลสองขลัพระบาทผู้ ใหญ่ผู้ น้อย ทกหมู่ทกกรม

ทกพนักงานให้ ทราบทั่วกัน ว่า พระคำหนัก ที่ประทบริมฝั่งน้ำ

ที่ เรียกกันว่าพระคำหนัก น้ำข้าง พระ คำ หนักแพข้าง นั้น

บัดนี้ พระราชทานชื่อ ว่า พระ ที่ หนึ่ง (ซลึงคองพิมาน) หนึ่ง

จำเพาะแต่หลังสงริมน้ำหลังเคี้ยว มีใใช้ชื่อทง หมู่ทงจังหวัด

หลังสง ออกองค์หนึ่งมีฝารอบพระที่ หนึ่ง (ทิพย สฐานเทพยสฐิต)

หลังใหญ่องค์ ข้างเหนือพระที่ หนึ่ง (ราชกิจวินิจฉัย) หลังใหญ่

องค์ข้าง ใต้พระที่ หนึ่ง (อนุญ ในสรวาญรมย์) ข้อมเมรมินน้ำ

ข้างเหนือ ชื่อข้อม (พรหมอำนาจ ศิลป) ข้อมเมรมินน้ำ

ข้าง ใต้ ชื่อข้อม (อินทร อำ นวยจร) แลชื่อทง ทง จังหวัด นั้น

เรียกว่าที่ประทบ (ราชวรทิสู) ทำน้ำทางเสด็จพระราชดำเนิน

ตรง พระที่ หนึ่งราชกิจวินิจฉัยลงไปนั้น ชื่อท่าที่ประทบ (ราชวรทิสู)

ให้ข้าราชการผู้ ใหญ่ผู้ น้อย จะใใช้ลงในท้อง ตรา ฎาจะขาดหมาย

แลจะเขียน เรืองราวทูลเกล้า ใ ถวาย ฎาจะกรวยทูลพระ กรุณา

ให้ใใช้ให้ถูกตามประกาศนี้จกทั่วกันเทอญ ประกาศมาณวันเสาร์

เดือน ๘ ขึ้นค่ำหนึ่ง ขึ้นแฉะออกศึก เปนวันที่ ๓๐๕๒ ในราชกาล

ประจุบั้น

๐ หนึ่ง พระที่นั่งสร้างขึ้นใหม่ บนกำแพงตรงหน้าพระอุโบสถ
 วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ชื่อพระที่นั่งไชยชมพล พระ
 ที่นั่งตั้งหอสูงสำหรับทอดพระเนตรเห็นไปไกลหนึ่ง ชื่อพระที่
 นั่งอวตงทักษิไย พระมหาปราสาทบนกำแพงด้านตะวันออก
 ชื่อพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ พระที่นั่งท้องพระโรงใหม่ในสวน
 ชื่อพระที่นั่งอนันตสมาคม พระที่นั่งองค์สูงด้านหลัง
 พระที่นั่งอนันตสมาคม ชื่อพระที่นั่งบรมพิมาน พระที่นั่ง
 องค์ด้านตะวันตกต่อมาข้างใน ชื่อพระที่นั่งทรงคราญสุไมสร
 พระที่นั่งองค์ด้านใต้ ชื่อพระที่นั่งจิตรเทพไพภาค พระ
 ที่นั่งองค์ด้านเหนือ ชื่อพระที่นั่งภาณุมาศจรัญญ พระ
 ที่นั่งแปลกซึ่งแปลพระตำหนักเดิมอยู่ด้านเหนือ ชื่อพระที่นั่ง
 มุสมณฑไยพร หอพระปริศนุ์อยู่ด้านเหนือพระที่นั่งอนันต
 สมาคม ชื่อหอเสด็จยรธรรมปริศนุ์ ประภาคมา ฉนวนเสาร
 เกื่อน ๘ ชั้นค้ำหนึ่ง ยี่แม่เอกค้ำ เปนวันที่ ๓๐๕๒
 ในราชกาลประจุบันนี้

ประกาศให้เจ้าพนักงาน รับฟ้องความมรฎก

ว่า พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชหฤทัยทรงพระเมตตากรุณา แก่อาณาประชาราษฎร์ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน สมณพราหมณาจารย์ทั่วพระราชอาณาเขตร ทั้งพระราชหฤทัยจะทูลนำร่องให้อยู่เป็นสุข ได้ทรงทราบว่าตระลาการชนศาลทุกกระทรวงชำระความต่าง ๆ ตามเรื่องคดีของราษฎร ถูกต้องตามยุติธรรมบ้าง มิถูกต้องตามยุติธรรมบ้าง ฮาไสรโยโลกเห็นแก่ลาภเล็กน้อย ตักสินตกไปฝ่ายโจทบบ้าง จำเลยบ้าง ที่ควรแพ้ ให้เป็นชนะ ที่ควรชนะ ให้เป็นแพ้ ตามความปรารถนาของตน แลเลี่ยมสอนฝ่ายโจทบบ้าง ให้มีอุบายคำสำนวนแต่อกันเรื่องความควรจะสู้ ก็ชักให้ยืดยาวเหน็ดช้า ให้ราษฎรช่วยการหาผลประโยชน์เลี้ยงชีวิต อันนี้เป็น ขรรคมตาของลูกชนตระลาการที่แส่หาตาผลในโรงในศาล เป็นการเกี้ยวโกงไม่ชอบโดยยุติธรรมแล พระราชกำหนด มีค้ำอย่างเหมือนความมรฎกเรื่อง นายโจทท์ อำแดงจำเลย ที่ตระลาการ ตักสินว่าผู้ใดได้รักษาใช้ปลงศพ ให้ได้ส่วนแบ่งขึ้นทรัพย์มรฎกของผู้ตาย ไม่ได้ได้ถามหาเครือญาติที่สนิทแลห่าง ที่ควรจะได้ส่วนแบ่งขึ้นตามมากแลน้อย ๆ ไม่ควรจะได้

แต่ทรัพย์สินมรดกนั้นควร จะแบ่งปันกันแต่บุตรภรรยา แลเครือญาติ
 ที่สนิท ซึ่งได้ร่วมทุกข์ร่วมสุข ทำมาหากิน มาด้วย กับ
 กับผู้ที่ถึงแก่กรรม จึง จะชอบโดยยุติธรรม เพราะฉะนั้น
 จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้พระยาประสิทธิ์ ศุภ การ
 เป็นพนักงานคดี เรื่องความของ ราม ภูร ที่ฟ้องร้อง ชื่น หลงเกล้า
 ทูลกระหม่อม ถวาย ให้ทรงทราบ ฝ่าละอองธุลีพระบาท เมื่อทรง
 เห็นชอบประการใด จะให้ทรงตัดสินให้แล้ว แก่กันโดยยุติธรรม
 เพื่อจะให้ ราม ภูร ใน พระราชอาณา จักร ได้ อยู่เย็นเป็นสุขทุกถ้วน
 หน้า แลข้อซึ่ง พระยาประสิทธิ์ ศุภ การ พก อ้าง ว่า คอยหาข้อ
 ที่ จะ ทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวาย เรื่องความมรดกนั้น ไม่ใคร่ได้
 ความ จึง เห็น ข้ำ อยู่ การ ซึ่ง พระยาประสิทธิ์ ศุภ การ พก เช่นนี้
 ก็ เห็นว่า เป็น อันแล้วหาผลประโยชน์ ฝ่ายตัว อย่าง เต็มเท่านั้น
 เพราะฉะนั้น จึงได้ หนอง เหนียว เรื่องความมรดกไว้ ให้เห็น ข้ำ
 เรื่องหนงถึง ๕ เดือน ๖ เดือน ขหนง ก็มีข้าง จนมีผู้มากล่าวโทษ
 ร้อง ถวายฎีกาทรงทราบ ฝ่าละอองธุลีพระบาท จึงได้ทรง
 พระมหากรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ตั้ง พระราช
 บัญญัติ ว่าตั้งแต่นั้นไป ถ้ามีผู้มาร้อง ฟ้องด้วยเรื่องความ
 มรดกแล้ว 08/10/2566 อย่า ให้ชน ศรัทธมราชจำศาล ผู้รับฟ้อง
 หนองเหนียวฟ้องไว้ ให้เห็น ข้ำ ให้คดีข้อความตามเรื่องสั่ง

ให้พระยาประสิทธิ์ศรีศุภการ นำขันทกรวยบังคมทูลพระกรุณา
 ให้ทรงทราบบ้างของขลุ่ยพระบาท แต่ในกำหนด ๔๕ วัน
 ถ้าแลขลุ่ยธรรมราชจำศาล เห็นแก่จะได้ผลประโยชน์เล็ก ๆ
 น้อย ๆ ผลก็เพี้ยนเกิดความของราษฎร ให้เห็นเข้าไปจนเกิน
 กำหนด ๔๕ วัน ถ้าราษฎรผู้ได้รับความเดือดร้อนมา
 ฟ้องหากกล่าวโทษ ฎการ้องถวายฎีกาให้ทรงทราบบ้างของ
 ขลุ่ยพระบาทแล้ว จะให้ปรับไหมวันละบาท นับตั้งแต่วันฟ้อง
 แล้วมาจนถึงวันที่ทรงทราบบ้างของขลุ่ยพระบาท ประกาศมา
 ณวันจันทร์ เดือนเก้า แรมเก้าค่ำ ปีมแมเอกศักราช
 เป็นวันที่ ๓๐๗๕ ในราชกาลปัจจุบันนี้

ประกาศให้ใช้คำว่ากับแต่แต่ต่อ

ประกาศมา ให้คนเขียนหนังสือทั้งปวงทราบทั่วแล้ว
 สังเกตใช้ให้ดูในที่ควร จะว่า (กับ) ว่า (แก่) ว่า (แต่)
 ว่า (แต่) ว่า (ต่อ) ว่า (ใน) ว่า (ยัง) จึงสังเกต
 ให้แน่แล้วใช้ให้ถูก อย่าให้ปนกันไปทุกแห่ง แลอย่างลัว
 (กับ) งบเงินไป ๆ คนสองคนสามคนขึ้นไปทำกิจวิธเหมือนกัน
 ใช้ว่ากับ ผัวน้องกับเมีย ผัวอยู่กับเมีย นายไปกับข้า
 คนหนึ่ง หนึ่งพกล่นกับคนหนึ่ง นายปลูกษากับข้า บุตร
 ร่วมสุขทุกข์กับบิดามารดา ลูกค้าชอขายกับชาว บ้าน
 ขนนางเจ้าจากกับแขกเมือง ลคองเล่นกับตลก คนหนึ่ง
 วิวาทกับเพื่อนบ้าน ผู้ร้ายตริกันกับเจ้าเรือน คนโทส
 ไปกับผู้คุม อะไร อื่น ๆ เช่นนี้มากมายนัก เอาที่คนสอง
 คนสามคน ๆ มากทำกิจวิธเดียวกันทำด้วยกัน จึงใช้
 กับ ๆ เช่น ถ้าเป็นของที่ไปด้วย มาด้วย อยู่ด้วย ไต่
 มาด้วย เสียไปหายไปด้วยกัน ก็ว่ากับได้ เหมือนหนึ่ง
 คนไปกับยามของตัว ไปกับคายนแล่นของตัว ก็ว่าได้
 คนมากับหาลสิ่งของ คนแก่มากับไม้เท้า คนมากับข้าง
 กับม้า กับโค กับกระบือ คนอยู่กับหีบผ้า ทองเก็บไว้
 กับเงิน ผ้ากับเสื้อ อยู่ด้วยกัน กระโถนมีคมมากับกำ ไม้

08/10/2566

ขวามมากับสี่ ไต่^๕ขึ้นมากับคืนคำ ไต่^๕เกี่ยวมากับวีว
 หีบไฟใหม่เสียบกับผ้า เงินหายไป กับ ดงด้วยกัน
 ของก็ก็ สักก็ก็ คนก็ก็ อยู่ด้วยกัน ไปด้วยกัน
 ทำอะไรด้วยกัน ต้องที่ จะ ออกซื้อด้วยกัน ว่ากับไต่^๕สิ้น
^๕คือเงินกับทอง ม่อเข้ากับเชิงกราน บังเห็นกับม้า ทพด
 กับโค สายสนตพายกับกระบือ นกกับกรง ทหารกับขึ้น
 คนกับช้าง ม้ากับรถ ไต่^๕กับเกี่ยว คนกับรองท้าว
 รมกับรองท้าว ช้างกับม้า ลากับอุก บุตรกับบิดา
 ข้ากับเจ้า เรือกับคน อะไร ๆ เชนอันมาก ที่ไป
 ด้วยกันมาด้วยกัน อยู่ด้วยกัน ทำอะไรด้วยกัน ว่ากับไต่^๕หมด
 แต่ถวาย แลให้ แลรับ แลเรียกเขา ขอกเล่า ว่ากับไต่^๕ไม่ได้เลย ฯ
 ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายในหลวง ในพระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัว ถวายในเจ้าต่างกรม กำนันในท่านเสนาบดี ฯ
 ถวายพระพรแด่พระเจ้าอยู่หัว กรายทูลพระกรุณาแด่พระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กรายทูลต่อเจ้าต่างกรม เจ้ายัง
 ไม่ได้ตั้งกรม เรียบต่อท่านเสนาบดี แจ้งความต่อผู้สำเร็จ
 ราชการเมืองกบการฟ้องต่อลูกขุน ฅศาลหลวง ให้ใช้ระยะใน,
 แด, ต่อ, โดยสมควร ฅบอกกว่านไต่^๕ไต่^๕แก่ คือ พระราชทาน
 แก่ให้แก่ ขอกแก่ แจ้งความแก่ ทำโทษแก่ ลงโทษแก่

ใคร ๆ อะไร ๆ ว่าไม่สุดแล้วคำที่ต่อกัน แจ่มแก่ ร้องเรียนแก่
 ทำคุณแก่ ทำให้แก่ ขอกให้แก่ แจกจ่ายแก่ เสียไปแก่ ลง
 พระราชาญาแก่ ให้ปรีชใหม่แก่ ไต่แก่ เสียแก่ ไว้แก่
 ไว้ใจแก่ ไว้ความแก่ เหน็ดแก่ เห็นแก่ ให้ถ้อยคำแก่ ยอมแก่
 โกรธแก่ ฤษยาแก่ ทรัพยมรฎกตกแก่ ทำร้ายแก่ เสียสินบนแก่
 มีประโยชน์แก่ มอขหมายแก่ ไว้ชู้ระแก่ ให้สัสให้พรแก่
 สมควรแก่ จงมีแก่ สงสารแก่ อนุเคราะห์แก่ ขายให้แก่
 ให้ช่องแก่ แลอื่น ๆ ที่คล้ายกัน ให้ว่าแก้อย่างกับเลข
 เหมือนคำที่จะควรว่าแต่นั้น คือ รัยแต่ ขอบแต่ เขาแต่
 เวียกเขาแต่ พระราชทานแต่ ไต่อนุเคราะห์แต่ เวียกภาษีแต่
 เขามาแต่ ฟังแต่ มาแต่ ชอมาแต่ เวียกเขาแต่ เกียเขาแต่
 รัยแต่ แลอื่น ๆ ใช้แต่ในที่ว่าด้วยต้นทางมา ประกาศมา
 วันพฤหัสบดี เดือนยี่ แรมห้าค่ำ ยี่แม่เฮดตั้ง

ประกาศ อากรค่าน้ำให้เก็บตามเครื่องมือ

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้
ประกาศแก่ราษฎรทั่วปวงแผ่นดินอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร แล
หัวเมืองปากใต้ฝ่ายเหนือ ครั้นตกวันออกให้รู้ทั่วกัน
ด้วยเรื่อง อากรค่าน้ำ ๗ อากรค่าน้ำนี้แต่ก่อนนี้สำหรับ
แผ่นดินมาแต่โบราณทุกแผ่นดิน เช่น อย่างธรรมเนียมเดิม
แต่ครั้งกรุงเทพทวารวดีศรีอยุธยาเก่า แต่เมื่อแผ่นดิน
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ โปรดให้ลดลง
แล้วเลิกเสียสิ้น ด้วยเหตุการแลพระราชประสงค์อื่นใด
แลผลเป็นคุณเป็นโทษแก่แผ่นดินอย่างไร ครั้นมาถึงแผ่นดิน
ประจวบนี้ มีเหตุอย่างไรทำนเสนาบคั่งเห็นพร้อมกัน
กราบทูลขอให้กลับตั้งขึ้นอีก ตามกำหนดจำนวนเดิม ครั้น
ภายหลังทรงพระราชดำริห์อย่างไร จึงได้โปรดลดลงคงเรียก
ตามกำหนด จำนวนเมื่อครั้งลดแผ่นดินที่ล่วงแล้วมานั้น
อีกเล่า ความทั้งปวงแจ้งอยู่ในตราตั้งนายอากร แลหนังสือ
ประกาศซึ่งมีมาแต่หลังนั้นแล้ว ครั้น อากรค่าน้ำเรียก
สืบมาหลายปี จึงมีผู้กราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทรง ทราบ
ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเป็นหลายครั้งว่า นายอากรรับทำอากรค่าน้ำ
แล้วขายช่วงให้ผู้อื่นเป็นคตม ๆ ไปตามระยะแขวงในกรุงเทพ

มหากษัตริย์แลหัวเมืองปากใต้ฝ่ายเหนือ แลผู้ที่ซอช่วงไปนั้น
 หาเรียกอากรตามพิภคท้องตราไม่ไปยกย้ายเรียกให้เหลือ ๆ
 เกิน ๆ เอรักเอาเปรียบราษฎร ๆ ที่ไม่ไ้รู้พิภคในท้องตรา
 ก็ต้องยอมเสียให้ตามใจผู้เก็บ ที่รับช่วงไปจากนายอากรใหญ่
 เพราะผู้รักษาเมือง กรมการนายข้า นายอำเภอ ถึงลอกตรา
 ตั้งไว้แล้วก็มีโทษพิภคในท้องตรา หมายประกาศ
 ให้ราษฎรให้รู้ทั่วกัน บัดนี้ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้า
 โปรดกระหม่อม ให้ทำกำหนดพิภคอากรค่าน้ำตีพิมพ์
 ประกาศแจกให้ราษฎรทั้งปวงไ้รู้ทั่วกันว่า นายอากรซึ่ง
 จะเรียกอากรในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ก็คือ หัวเมืองก็ดี
 ถ้าทำผิดท้องตราแลหมายประกาศนี้ ห้ามอย่าให้ราษฎร
 ยอมเสียอากรให้ตามใจนายอากรเกินกว่าพิภคนี้ไปด้วยความ
 กลัวเกรง แต่อย่าให้ราษฎรชิตเอาเงินที่ควรเสียอากร
 ตามพิภคในท้องตรา แลหมายประกาศไว้ค่างวดค่างบปี
 ถ้านายอากรไม่พึงขึ้นเรียกให้เหลือ ๆ เกิน ๆ ผิดท้องตรา
 แลหมายประกาศอันนี้แล้ว ถ้ราษฎรในหัวเมืองก็ให้ไปร้อง
 ต่อผู้สำเร็จราชการเมือง กรมการ ถ้าอยู่แขวงกรุงเทพ
 มหานครก็ให้ไปร้องต่อ พระเจ้าสุทนต์กษัตริย์รัตนวารต
 นิภาธร พระยาราชภักดีศรีรัตนราชสมบัติ แลพระยา

๘๘/๑๐/๒๕๖๖

พิพิธ โภไชยสารวิชัย ซึ่งเป็นประธานในเจ้าพนักงานในกรม
 พระคลังมหาสมบัติผู้เข้ากระทรวง ถ้าแลผู้สำเร็จราชการ
 เมืองกรมการหัวเมืองนั้น ๆ แลเจ้ากระทรวงไม่ชำระว่ากล่าวให้
 ก็ให้ไปร้องเรียนต่อท่านเสนาบดี ถ้าท่านเสนาบดีไม่ชำระ
 ว่ากล่าวให้สำเร็จได้ ก็ให้ราษฎรทำเรื่องราวไปร้องถวาย
 ฎีกา เมื่อวันเสด็จออกพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ ทรงปฏิบัติ
 พระสงฆ์เวลาเช้า ถ้าเมื่อเวลาบ่ายเสด็จออกที่เกยหน้าพระ
 ที่นั่งสุทไธสวรรย์ จะทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเรื่องราว
 ร้องฎีกาวันใดก็ได้ ไม่ห้าม ถ้ามีความร้อนรนมากมาคอยอยู่
 เห็นว่าไม่เสด็จออกแล้วให้ส่งต่อเจ้าขุนมูลนาย แลญาติ
 พี่น้องพวกพ้องฝ่ายหน้าฝ่ายใน ผู้ใดผู้หนึ่งให้ทูลเกล้า
 ทูลกระหม่อมถวายเถิด แต่ให้ผู้รับเรื่องราวไปถวายนั้น
 รู้จักตัวเจ้าของเรื่องราวไว้ให้แน่นอน อย่าให้เป็นอย่างอื่น
 ทั้งไป ถ้าถ้าไม่มีผู้ใดจะรับถวายได้แล้ว ให้มายื่น
 ต่อท่านพระยาเพชรพิไชยที่ศาลารับฎีกานั้นเถิด ให้กรม
 ล้อมพระราชวัง คอยรับทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายในวันนั้น
 อย่างกตัญญูไว้ให้เห็นชัด แต่ขอห้ามราษฎรอย่าให้ร้องทุกข์
 ถวายในวันมีพระราชกิจต่าง ๆ คือเมื่อเสด็จออกพระที่นั่ง
 สุทไธสวรรย์ จะทอดพระเนตรกระบวนแห่ต่าง ๆ

08/10/2566

แต่การวิ่งม้าไล่มีมวยปล้ำและอื่น ๆ ซึ่งเป็นการแก้ยศรฤกษ
 ในกำหนดแดนนอกกำหนด ๆ ในเวลาเมื่อเสด็จพระราชดำเนิน
 การพระกฐิน แลเสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนในการ
 ใหญ่ ๆ ณที่ใด ๆ ในวันในเวลาตั้งว่านี้ ขย่ำให้ผู้ใด
 เทียวสภัก์แซกแซงเข้ามาร้องถวายฎีกาเลย ให้มาคอยค
 หุ่ทุกวัน ๆ ที่หน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรย์เจดีย์ ทรงทราบแล้ว
 จะโปรดให้มีตระลาการชำระให้ ถ้าได้ความจริงว่านายฮาก
 คุมเหงแลฉ้อราษฎ์จริงก็ จะทำโทษ แลปรับโทษนายฮาก
 ให้แก่ราษฎ์ จะให้ราษฎ์ไต่เงินคืนทั้งค่าช่วยการเงิน ถ้า
 ชำระได้ความว่าราษฎ์ซัดไม่ยอมเสียฮาก ให้ตามพิกัก
 ท้องตราแลหมายประกาศ ก็ จะตั้งชำระเร่งให้ผู้ซัดไต่
 ส่วนที่ควร จะเสียตามพิกักซึ่งซัดไว้ นั้น จึงเต็มตามที่ค้างอยู่
 เท่าใดนั้น ถ้าผู้สำเร็จราชการ เมือง กรมการ เมือง ไท
 เปรนใจด้วยนายฮาก ยอมให้นายฮากเก็บฮากค่าน้ำให้เหลือเกิน
 ฝึกท้องตราแลหมายประกาศ ให้ราษฎ์ไต่ความเดือดร้อน
 ชำระได้ความจริงแล้ว จะให้มีโทษแก่ผู้สำเร็จราชการ เมือง
 กรมการ ผู้ที่ยอมให้เก็บฝึกจากพิกักท้องตรา แลหมายประกาศ
 ตามโทษนั้นโทษ ๐๘/๑๐/๒๕๖๖ แลฮากค่าน้ำ ให้ราษฎ์ที่มีเครื่องมือไปจับกัง
 จับปลา จับหอยจับปู เสียเงินฮากค่าน้ำให้แก่ฮากตามพิกักนั้น

ไม่มีรั้วไว้วัดตั้งแต่เรือนไปข้างละ ๕ วา เช่น สันเขตร ย่ากร่ำ
 ที่มีให้ราษฎรเสียเงินอากรแต่เท่านั้น ถ้าราษฎรซัดผักซัดย่า
 ลอยน้ำปลกไว้บนถนนหน้าบ้านหน้าเรือนวัดได้ยาว ๔ ศอก
 กว้าง ๔ ศอกให้เสียเงินอากรวาละเพียง ถ้าราษฎรซัดผัก
 ซัดย่าไว้มากน้อยเท่าใด ให้ราษฎรเสียเงินอากรให้แก่นายอากร
 ตามมากแลน้อย ถ้าราษฎรซัดข่อยซึ่งน้ำไว้ กินไม่ได้ซึ่งปลาเป็นแต่
 ข่อยซึ่งน้ำยาว ๒ วา ๓ วา กว้าง ๒ วา ๓ วา ไม่ต้องเสียอากร
 ถ้ายาวกว้างมากกว่า ๓ วาขึ้นไปมีปลาในข่อยให้คิดกะท
 กว้างยาวละวา ๗ แล้ว ขยหนึ่งต้องเสียวาละสลึง ๗
 ๑ น้ำเค็ม ๗ รั้วปักคอกลำหนึ่งบละ ๑๐ บาท
 รั้วปักกลลำหนึ่งบละ ๖ บาท เรือฉลอม ขวนลำหนึ่ง
 บละ ๑๐ บาท รั้วชายม่านลำหนึ่งบละ ๓ ตำลึง เบ็ดลาก
 ลำหนึ่งบละ ๑๐ สลึง ซูกะ รั้วชายม่านทางหนึ่งบละ ตำลึง
 ทโพงพางปากน้ำบละ ตำลึง ทโพงพางถัดขนมาบละ ๓ บาท
 ทโพงพางถัดมาบละ กิ่งตำลึง รั้วกางเคียบางเหยียบละ ๖ สลึง
 ทอดแหทละบละ บาท เบ็ดกเรียบละสลึง แทงรั้วบละ
 ๒ สลึง ส่องคนลาก ขวนคนหนึ่งบละ บาท เบ็ดวางตียบ ๗
 บละ ๒ สลึง ซอมนักซอมนปลาคนหนึ่งบละเพียง รนกิ่ง
 ทละบละ กิ่งตำลึง รั้วโพงพางลากปลาในคลองบละ ๒ สลึง

08/10/2566

วิวโพง พางลำแม่ น้ำขะตำลึง วิวคกบขะ ๒ สลึง
 ปกัถ คอกถาก เรือฉลอมขกนายเรือเสัย นอกหนน เรือกคนหนิง
 ขะบาท ไส่กิง ไส่เคยคนหนิงขะ ๑๐ สลึง ครวงข
 ใเรือก ๖ สลึง เคือขะ ๒ สลึง วิววางกิงทางเคย น้ำจค
 นำเคม วิวหนิงขะบาท เข็ดปลากระเขนลำหนิงขะ ๓ บาท
 เข็ดฟ้อทะพงคนหนิงขะ ๒ สลึง เข็ดราวปลาหางกือ
 ขะ ๒ สลึง เข็ดสายปลาหางกือขะสลึง ทางปลาแม่
 ลำหนิงขะสลึง ฆวนราชขกนายเรือเสัย นอกหนน
 เรือกคนหนิงขะ ๓ ตำลึง วิวชายม้านกลางกลอง
 ขะ ๓ ตำลึง วิวชายม้านริมคลองขะ ๑๐ บาท หลอมกเว
 ขะตำลึง ปกัถคอกทะพงลำหนิงขะ ๖ บาท อีซุกน้อย
 ไส่เคยริมขะสลึง กระทานไส่หาหอยแลสิ่งต่าง ๆ
 คนหนิงขะสลึง กระทานลองหมกขะ ๒ สลึง ขุดหอย
 ปากเข็ดขะสลึง ฉมวกคนหนิงขะสลึง สลึง ตักกิง
 ไม่มีคนขะเพอง เข็ดวาษาตาถเข็ดลำหนิงขะ ๖ สลึง
 เรือหาหอยแครงคนหนิงขะบาท เรือหาหอยทะพงคนหนิง
 ขะบาท ๐๘/๑๐ เรือหาหอย หลอกคนหนิงขะบาท เรือหา
 หอยแครง กู้คนหนิงขะบาท ละมจข้นำแห้งมีขกไม่มีเผอก
 ขะ ๖ บาท ละมจข้นำหนักมีขกมีเผอกขะ ๕ ตำลึง

เผือกไช้จับน้ำแห้งขี้ตะ ๓ คำตั้ง เผือกรงมกนจับน้ำไม่แห้ง
 ขี้ตะ ๔ คำตั้ง ขอนรังขี้ตะ ๔ คำตั้ง ขอนทีเคย
 ขี้ตะ ๔ คำตั้ง ขอนตากปลิงขี้ตะ ๖ คำตั้ง แผลนแทงปลิง
 ฉนัถแทงปลิงจับปลิงลำหิ่งสองคนขี้ตะคำตั้ง ฉนัถแทง
 กระจับท้วกรรสองคนต่อลำขี้ตะ ๒ คำตั้ง รามฎรทำขอน
 ไส้รวีจับปลาทะเลกลางคลองริมคลอง ยาวตั้งแต่ ๕ วา ๖ วา
 ขี้หนึ่ง วาขยาท ถ้าถึงเทศกาลน้ำสกคุดของน้ำแห้งจาก
 เปนห้วง เปนตอน แลหนองน้ำข้งนั้น ก็ให้นาย อากรรักษา
 หวงห้ามไว้ เปนสิทธิตามเคย ถ้ารามฎร จะทำก็ให้ไปว่ากล่าว
 ก่อนนาย อากรให้ตกลงกัน นาย อากรยอมให้ทำจึงทำได้
 ถ้านาย อากรไม่ยอม ก็อย่าให้รามฎร บัง อากรลักลอบทำปลา
 ในหนอง ในคลองที่น้ำแห้งจากเปนห้วง เปนตอน ซึ่งเปนหนอง
 ของนาย อากร เปนอันขาด

แลพิถกในท้องตราที่กำหนดให้เรียกตั้งที่กล่าวมานี้ แต่
 นาย อากร คึกขัยเรียก อากร เหลือเกิน อยู่ ให้รามฎรผู้
 จับกุ้ง จับปลา จับหอย จับปู ในน้ำจับน้ำเค็มพิเคราะห์ค
 ในพิถกหมายประ กาศนี้ให้ถ้วนถี่ จะได้เสีย อากรค่า
 ให้ ตามพิถกเครื่องมือที่ทำนั้น ให้ตามกำหนดในท้องตรา
 ถ้านาย อากร จะเรียกเกินขึ้นไป อย่าให้รามฎรผู้จับกุ้ง จับปลา

จัย หุอย จัย ปุย อม เสี้ย ให้ ให้ผู้สำเร็จราชการ เมือง กรมการ
 มีใจเมตตา กรุณา แก่ราษฎร รัชทายาท ประการนี้ แจกไป
 ให้ราษฎร รู้ ให้ทั่วกัน อย่าให้เป็นที่วิตถวายนาย อากร
 แลยอมให้นาย อากร ยักย้าย เกี่ย อากร ให้เหลือ ๆ เกิน ๆ ให้ผิด
 ท้องตรา แลหมายประกาศไป จะมีโทษแก่ตัว ฝ่ายนาย อากรเล่า
 จึงมีความเมตตา กรุณา แก่ราษฎร ด้วย อากร จะมีประโยชน์
 กำไรก็เพราะราษฎร ไม่ได้ความเดือดร้อน จะได้มีน้ำใจ
 ชักชวนกัน อุตสาหะทำมาหากิน โดยคล่อง โดยสะดวก ให้นาย
 อากร เกี่ย อากร แต่ชื่อ สัตย์ ตาม พิกัด ท้องตรา อย่าเรียกให้
 เหลือ เกินผิด จาก พิกัด ท้องตรา แลหมายประกาศ ให้ราษฎร
 ได้ความเดือดร้อน สิ่งหนึ่ง สิ่งใดได้ แลฝ่ายราษฎร ทั้ง ปวงเล่า
 ก็ให้ยอมเสี้ย อากร ให้นาย อากร ตาม พิกัด ในหมาย ประกาศนี้
 แต่โดยดี จึงทุกประการ ถ้าสงสัย ข้อใด ก็ให้ไปถาม ผู้รักษา
 เมือง กรมการ เสี้ย ให้เข้าใจ ให้นาย อากร กับ ราษฎร จึงมีความ
 อ่อน น้อมต่อกัน ความเกลาะวิวาท ก็จะไม่บังเกิดขึ้นต่อกัน
 ประกาศ มา ณ วันพฤหัสบดี เดือน สิบ ขึ้น สิบเอ็ดค่ำ ปี มะแม
 เอกศก เป็น วันที่ ๓๓๓๖ ในราชการ ประจุบันนี้ พระเจ้าราช
 วรวงษ์เชอ พระองค์เจ้าสังหราเป ผู้รับสั่ง

ประกาศ สงกรานต์ ขั้วอกโทศก

มี พระบรมราชโองการ ให้ประกาศ แก่คนทั้งปวงบัณฑิต
 นี้มีดีพระพุทธรูปสาสนา แลธรรมเนียมเดือน วันคืน อย่างเช่นใช้
 ในเมืองไทย ไ้รู้ทั่วกันว่า ในขั้วอกโทศกนี้ วันพุทธ
 เดือนห้าแรมหกค่ำ เป็นวันมหาสงกรานต์ วันพฤหัสบดีเดือน
 ห้าแรมเจ็ดค่ำ เป็นวันเนา วันศุกร์เดือนห้าแรมแปดค่ำ
 เป็นวันเถลิงศก ขึ้นศักราชใหม่ เป็น ๑๒๒๒ ฯ ในขั้ว
 การทำบุญแลเล่นนักขัตฤกษ์ สงกรานต์เป็น ๓ วัน ตามเคย
 อย่างทุกปี ฯ ตั้งแต่วันพฤหัสบดีเดือนห้าขึ้นค่ำหนึ่งไปจน
 วันพฤหัสบดีเดือนห้าแรมเจ็ดค่ำ จดหมายลงชื่อในท้อง
 ปวง ให้ว่า " ขั้วอกยังเป็นเอกศักร " ถ้าจดศักราชให้
 คงเป็น ๑ ๒ ๒ ๑ อยู่ ตั้งแต่วันศุกร์เดือนห้าแรมแปดค่ำ
 ไปจนสิ้นปีคองจนถึงวันจันทร์เดือนสี่แรมสิบห้าค่ำ ซึ่งเป็นวัน
 ทศกศักราชขึ้นใหม่ ให้ใช้ว่า " ขั้วอกโทศก " ลงเลขจด
 ศักราชว่า ๑๒๒๒ แต่เลขตามขั้วแผ่นดินซึ่งเขียนไว้บนศกนั้น
 เมื่อเปลี่ยนโทศกแล้ว ให้เขียนเป็นเลข ๑๐ ไปกว่าจะ
 เปลี่ยนศกใหม่เถิด ในขั้วอกโทศกนี้ มีอธิกวาร คือเดือน ๗
 เป็นเดือนถ้วนมี ๓๑๖๖ วัน คือมีเดือนเจ็ดแรม ๑๕ ค่ำด้วย ฯ
 คนพื้น ๆ เพื่อน ๆ เลื่อน ๆ ไหล ๆ จำการหลังไม่ได้ อย่าคิด

ถามว่าทำไมเดือนเจ็ดเป็นเดือนนี้ จึงเป็นเดือนถ้วนได้ ไม่เคยพบ
 เคยเห็น ? ที่จริงนั้นเดือนเจ็ดเป็นเดือนถ้วนอย่างนี้ ก็เคยมี
 เมอบัระภา เอกศก ศักราช ๑๒๑๑ ครั้งหนึ่ง มีเมอบัระภา นศก
 ศักราช ๑๒๑๖ ครั้งหนึ่ง ในระยะ ๕ ปีข้าง ๖ ปีข้าง
 เคยมีมาแต่ก่อน อย่าให้สงสัยเลย สอนเท่าที่เคย ๆ ในขั้วอกโทศักรัน
 วันเสาร์ เดือนห้า ขึ้นสามค่ำวันหนึ่ง วันพฤหัสบดี เดือนสิบ
 แรมสิบสามค่ำวันหนึ่ง เป็นวันประชม ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา
 วันจันทร์ เดือนหก ขึ้นสี่ค่ำ เป็นวัน จะทำพระราชพิธี จรด
 พระนังคัล ให้ราชบุรุษลงมือทำนาภายหลังวันนั้น คือตั้งแต่
 วันอังคาร เดือนหก ขึ้นห้าค่ำไป แลห้ามมิให้ลงมือทำนา
 ก่อนฤๅในวันนั้น ตลอดจนพระราชอาณาเขต ถ้าถึงวันเพญ
 เดือนหก เป็นวัน วิสาขะ นักษัตรบรชา ให้เอาวันเสาร์ เดือนหก
 แรมห้าค่ำเป็นวันเพญ จึงจะต้องถวายทักษิณชฎฤกษ์ ที่เห็น
 ตรง วันพุธ เดือนแปด แรมห้าค่ำ เป็นวันเข้าปฐมพรรษา
 วันเสาร์ เดือนเก้า แรมห้าค่ำ เป็นวันเข้าปฐมพรรษา ๗๕
 วันอาทิตย์ เดือนสิบ เดือนสิบห้าค่ำ สมมติเป็นวันมหาปวารณา
 อารามนาพระ สังฆ ในพระราชอาณาจักร ครบถ้วน นักษัตรฤกษ์
 ในอากาศเป็นพยานแล้ว ประพฤติการวินัยกรรมให้ช้อยเทอญ ๗๕
 แลซึ่งว่าวัน อาทิตย์ เดือนสิบ เดือนสิบห้าค่ำ เป็นวันมหา

08/10/2566

ปวารณานี้ ว่าตามลัทธิที่พระสงฆ์เป็นอันมากทุกบ้านทุกเมือง
 ในพระราชอาณาจักนี้ นับถือกันว่าเปนอันถูกต้อง แต่
 ถ้าจะคิดให้เลื่อยคแล้ว เพราะชั้นมีอธิกวาร วันในภายในพรรษา
 มีแต่ ๘๘ วัน ในต่างชั้นเดือนสิบเอ็ดนั้นพระจันทร์ จะเต็ม
 เสียแต่ในวันเสาร์ เดือนสิบเอ็ดชั้นสิบสี่ค่ำ ครั้นวันอาทิตย์
 เดือนสิบเอ็ดชั้นสิบห้าค่ำ พระจันทร์ตกแรมไปแล้ว ถ้า
 พระสงฆ์จะถือเลื่อยคตามพระวินัย ว่าปวารณาทำต่างแรมไม่
 ไร ก็จงทำปวารณาเสียแต่ในวันเสาร์ เดือนสิบเอ็ดชั้นสิบสี่
 ค่ำ ก็เป็นที่แท้จริงไม่ผิดเลย แต่วันเข้าพรรษานั้นถูก
 แנםแล้ว ต้องเอาวันพทศเดือนแปดแรมค่ำหนึ่งเป็นแנם แต่
 วันเข้าพรรษานั้น ถ้าจะคิดโดยเลื่อยคตั้งวันปวารณา
 จะต้องอธิฐานเข้าพรรษา ในวันพทศคืนเดือนเก้าชั้นสิบห้า
 ค่ำ เพราะเมื่อวันพทศเดือนเก้าชั้นสิบสี่ค่ำ ซึ่งจะมีจันทร์ อปราคา
 นั้นชื่อว่าเดือนหนึ่ง แต่นำอาสาชบรณมี เป็นเต็มบริบูรณ์แล้ว
 ให้ผู้รู้และผู้จะถือวินัยให้ถูกต้อง จงพิจารณาเลือกประวัติดัด
 เกิดตามชอบใจ จะถือตามนักชัฏรฤกษ อันเลื่อยค ๆ จะถือ
 ตามลัทธิที่เคยก็ตาม ฯลฯ ถ้าไม่ถืออะไรก็แล้วไปเกิด ไม่
 บังคับมันหาอะไรมาชดเชยแต่ขอลให้ทราย เชื้อก็ตาม ไม่
 เชื้อก็แล้วไปอย่าว่าอะไรเลย ฯลฯ ชั้นสงฆารามค์ทรงพาหนะไร

ภักษากหารอะไร ถืออะไร จะว่ามาก็ไม่ต้องการ ใครจะใคร่
 ทราย ก็มาครปที่เขียนแขวนไว้ ในพระบรมมหาราชวังเทอญ ฯ
 วันพฤหัสบดีที่สิบสี่ค่ำขั้วอกโทศก จะมีจันทร์
 ขั้วปราศาศา จะจับทิศ อากเนกิน เปเร อัมครราชกั๊ง ทวง หย้อม อยู่
 น้อย หนึ่ง แล้วเลียบมาค่างทิศทักษิณ แล้วจะคลาย ขอลง
 หลุดทิศ ทักษิณค่อนค่าง หรทินัยหนึ่ง ที่ในกรุง เทพมหานคร
 กรุงเก่าแลลพบุรี ขั้วไปค่างเหนือ ย่างได้จนเมืองสงขลาเมือง
 ตาฮี เปรมันชัฎกลาง เวลาแรกจับ ๕ ทุ่มกับ ๔๔ นาที
 คือ ๗ บาท นาฬิกา แต่ว่าจะเห็นพระจันทร์ หมอง มีวค่าง
 ทิศ อากเนกั๊ง ขาคขอบ ๓ บาทนาฬิกา ฯ เวลากลางคราช
 คือจับเกือบถึงกั๊งทวงเปนมากที่สุด เป็นเวลา ๒ ยามถ้วน
 เทียงคณที่เคียว เวลาหลกขอบพระจันทร์เห็นเต็มเมื่อ ๗
 ทุ่มกับ ๑๖ นาที คือ ๓ บาทนาฬิกา แต่พระจันทร์ยังจะหมอง
 อยู่ค่างทิศ หรทินัยอีก ๓ บาทนาฬิกา ฯ กำหนดทั้งสามสถาน
 นี้ ถ้าจะท่ายในเมืองฝั๊งทะเลควันออก ตั้งแต่เมือง ตราชเมือง
 จันทบุรี ขั้วมาจนเมืองชลบุรี เมืองพนัศนิคม เมืองฉเชิงเซา
 เมืองปราจิณบุรี ในแนวควันออกกรุงเทพ ฯ ต้องท่ายให้แก่
 กวาทั๊กรุงเทพ ฯ ตั้งว่าแล้วนั้น ๒ นาทีข้าง ๓ นาทีข้าง
 ตามเมืองที่ค่างไปค่างควันออก คือให้เพิ่มส่วนที่ ๓ ฤกกั๊ง

08/10/2566

แห่งบาทเข้าท่ายเถิก จึงถกกับเวลานาฬิกาตั้งในเมืองเหล่า
 นั้น ๓ แต่ฝ่ายเมืองฝั่งทะเลตะวันตกตั้งแต่เมืองนครศรีธรรม
 ราช ขึ้นมาจนเมืองเพชรบุรี เมืองราชบุรี เมืองกาญจนบุรี
 ถ้าจะท่าย ก็ให้ลดต่ำกว่ากำหนดที่ไว้แล้วนั้น ๒ นาทีข้าง
 ๓ นาทีข้าง คือลดเสียเท่าส่วนที่สามแห่งบาท ฤๅก็งบาท
 ตามเมืองที่ไกลแลใกล้กรุงเทพฯ ไปค่างตะวันตก เพราะเวลา
 เที่ยงคนเที่ยงวันในฝั่งตะวันตก เช่นที่สงขลาเที่ยงคนเที่ยงวัน
 ในฝั่งทะเลตะวันออก ๔ นาทีข้าง ๕ นาทีข้าง ๖ นาทีข้าง ๗
 พยากรณ์จันทร์ปราศานี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่
 หัวทรงคำนวณ มิใช่ใครทำถวาย ประภาษมาควนพุทธเคื่อนส์
 แรมแปดค่ำมีแม่เอกคัก พระยาประสิทธิ์สุภการ แลพระ
 ศรีสุนทรโวหาร เป็นผู้รับสั่ง ๗

ประกาศมิให้เจ้ากรมปลัดกรมพลีเลี้ยงจางวางมีคดียังความผิดเจ้า

มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม
 ให้ประกาศเจ้ากรมปลัดกรมสมุหยาญชี พลีเลี้ยงจางวางในเจ้า
 คังกรมแล้ว แลยังไม่ได้คังกรม ในพระบรมมหาราชวัง ใน
 พระบรมราชวังให้รู้ทั่วกันว่า ถ้าเจ้าของนายนั้น ๆ ทำ
 ความผิดความชั่วล่วงเกินพระราชกำหนดกฎหมายประการใด ๆ
 ถึงมิใช่ความกระชดประทุษร้าย เป็นความเพียงแต่เสพสุรา
 ให้เหลือเกิน จนเสกขออกปอกวงเที่ยวคุมเหงทบทวีราษฎร
 ผู้มิได้มีความผิด ฤๅเสกขไปเที่ยวแย่งชิงเอาทรัพย์สินของ
 ราษฎรให้ได้รับความเดือดร้อน ฤๅคบค้าคนสยฝืนสยกันชา
 ภาให้เจ้าสยฝืนสยกันชาคังนี้ ให้เจ้ากรม ปลัดกรม สมห
 ยาญชี พลีเลี้ยงจางวาง ว่ากล่าวห้ามปรามแล้วทำเรื่อง
 รวมาขึ้นต่อกรมวังไว้เป็นค่านับ มีกำหนดศกษณาศวันคืน
 วันขึ้นเป็น พยานไว้ ถ้าเจ้านั้นยังขึ้นทำต่อไปก็ ฤๅไม่
 เชอเพื่อกรวดกราดขู่เข็ญแต่แรกว่าก็ เมื่อเป็นคังนี้ ก็ให้ยื่น
 เรื่องราวที่กรมวังอีก ขอให้นำเรื่องความชนกรายยังคมทล
 พระกรุณาให้ทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ตามซึ่งเจ้าทำ
 ความผิดความชวนั้น โดยความจริงอย่าลศทษ่อนผ่อนให้เขา
 เลย. บังคับมาคณี้เพราะเหตุด้วยเจ้ากรมปลัดกรมสมุหยาญชี

08/10/2566

พี่เลี้ยง จางวาง นั้น อย่าง ชรรณ เข็มม แต่ก่อนมา ในหลวง
 ทรงตั้ง พระราชทาน ให้ไปกำกับ เจ้าเป็นพนักงานดูแล รววัง
 เจ้ามิให้ทำความผิดความชั่วต่าง ๆ แล เจ้ากรม ปลัดกรม
 สมุหยาญชี พี่เลี้ยง จางวาง เล่า ก็ถือน้ำพระพิพัฒน์ สัตยา
 ไ้รับพระราชทาน เขียวหัด เหมือนข้าราชการ ในตำแหน่ง ทั้งปวง
 เหตุครั้งนี้ เจ้ากรม ปลัดกรม สมุหยาญชี พี่เลี้ยง จางวาง
 เหมือนเป็น นาย ประกัน เจ้า เมื่อทำเรื่อง รวไปยื่นต่อ กรมวัง
 นั้น ให้ททหมาย วันเดือน ปี ทศวิ ได้ ทำเรื่อง รวมาขึ้นไว้ ให้
 แน่ชอน ถ้า กรมวัง ไม่นำ เรื่อง รว ของ ตัว ทศวิ ยื่น ให้กราบ
 บังคม ทูล พระ กรณ นั้น ขึ้น ทูลเกล้า ทูลกระหม่อม ถวาย ให้
 ใน เจ็ด วัน เมื่อถึง ระยะเวลา วันที่ เสด็จ ออก ทรง รั้ว ฎีกา ราชฎีกา ก็
 ให้ เจ้ากรม ปลัดกรม สมุหยาญชี พี่เลี้ยง จางวาง ที่ไว้
 ทำเรื่อง รว มาขึ้นไว้ ต่อ กรมวัง นั้น ทำเรื่อง รว มา ร้อง
 ถวาย ฎีกา นำ พระที่นั่ง สู่ ทย สรวี ใน วันที่ เคย เสด็จ ออก ทรง รั้ว ฎีกา
 ราชฎีกา ดังนี้ เจ้ากรม ปลัดกรม สมุหยาญชี พี่เลี้ยง
 จางวาง จึง พ้น ความผิด ไ้ ถ้า แล ภา กั้น สะเลย เสียม ไ้ ได้ ก็
 แล ระวัง เจ้า ให้ ทำ ความ ผิด ความ ชั่ว แล้ว จะ มา แก่ ตัว ว่า ไม่ ไ้
 มา ไม่ รู้ ก็ ดี ฤ ภา รู้ ความ แล้ว ช่วย ยัก ฆัง กลัว เกรง เจ้า มาก ไ้ กว่า
 ราชการ มี ไ้ ทำ เรื่อง รว มา ขึ้น ต่อ กรมวัง ให้ กราษ ทูล

พระกรุณาให้ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทก็ดี ฎำทำเรื่องรว
 ไปยื่นต่อกรมวังแล้ว แลเมื่อกรมวังไม่กราบทูลพระกรุณา
 จนล่วงพ้นกำหนดเจ็ดวันแล้ว เมื่อถึงวันเสด็จออก รัชฎำ
 ราชฎำก็ไม่ได้มาทำเรื่องรวางฎำฎำ ให้ทราบใต้ฝ่าละออง
 ธุลีพระบาท จะสง พระราชอาณาทำโทษแก่เจ้ากรม ปลัด
 กรม สมหมายูชี พิเลียง งามวาง ตามโทษที่เจ้าทำผิดมาก
 แลน้อย ฝ่ายกรมวังเมื่อรับเรื่องรวางฎำ ถ้าเป็นเรื่องรวาง
 ยื่นเป็นค้ำนัย ไม่ได้ขอให้กราบบังคม ทูลพระกรุณาก่อน
 ก็ให้เอาเรื่องรวางไปกราบเรียนเจ้าพระยา ขรรฆมาชิกรณัฎ ใ้
 ทราบใต้ท้าวไว้ เมื่อนี้ให้เจ้าพระยา ขรรฆมาชิกรณัฎรับเรื่อง
 รวางนี้แก้ไขไว้ เป็นพยานผู้สืบถามผู้ยื่นทูล ถ้าผู้ยื่นขอ
 ให้กราบทูลพระกรุณาแน่แล้ว ก็ให้เจ้าพระยา ขรรฆมาชิกรณัฎ
 ฎำพระยาขำเรอภักดี พระยาอนรักษ ราชมณเฑียร พระ
 ยาขำรุงราชฐาน พระภูบาลันเทิง ผู้โตผู้หนึ่งนำขึ้น
 กราบทูลพระกรุณาในเจ็ดวัน ถ้าไม่นำขึ้น กราบทูลพระกรุณา
 จนเจ้ากรม ปลัดกรม สมหมายูชี พิเลียง งามวาง
 มาร้องฎำฎำแล้ว ผู้ใหญ่ในกรมวังแลผู้รับเรื่องรวางไว้ จะต้อง
 รับพระราชอาณา ให้เสียรางวัลให้ผู้ร้องเท่ากับเขียนหวัด
 ซึ่งผู้ร้องนั้นเคยโตรับพระราชทาน ในยี่หนึ่งฎำสองยี่ ตาม

08/10/2566

การที่ร้องนั้นเป็นความชอบมากแล่น้อย ถ้าได้ทำเรื่องราว
 มาขึ้นคำนี้ไว้ต่อกรมวังแล้วเป็นแน่จนอน ถึงจะไม่ไต่
 กรายบังคมทูลพระกรุณาก่อน เพราะเห็นว่าเป็นการผิด
 ครึ่งหนึ่ง จะค่อยว่ากล่าวห้ามปรามเจ้าไม่ให้ทำต่อไป แต่
 เจ้านั้นไม่กลัวเกรงและไม่เออเพื่อขึ้นทำต่อไปอีก จึงเจ้ากรม
 ปลัดกรม สมุหยาอู๋ พิไลย จางวาง ให้นำเรื่องความ
 ขนกราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ต่อ
 ครึ่งที่สองดังนี้ เจ้ากรม ปลัดกรม สมุหยาอู๋ พิไลย จางวาง
 ก็พินโทษ ถ้าเจ้ากรม ปลัดกรม สมุหยาอู๋ พิไลย จางวาง
 ไม่ขึ้นเรื่องราวตั้งบังคัยแล้วนั้น ด้วยเกรงเจ้ามากกว่าราชการ
 จะมีผู้ขึ้นมากล่าวความชั่วความผิดของเจ้า ทราบถึง
 พระเนตรพระกรรณก่อนก็ดี ฤ็ามีผู้มาขึ้นเรื่องราวให้ทราบ
 บังคมทูลพระกรุณาก่อนก็ดี จะลงพระราชอาญาเจ้ากรม
 ปลัดกรม สมุหยาอู๋ พิไลย จางวางตามโทษมากแล่น้อย
 แล้วจะปรับไหมหักเบี้ยหวัด เจ้ากรม ปลัดกรม สมุหยาอู๋
 พิไลย จางวาง บั้หนึ่งฤ็สองบั้ พระราชทานให้เป็น
 รางวัลแก่ผู้ให้นำเรื่องความมากล่าว ฤ็ขึ้นเรื่องราวขึ้นตาม
 ความที่ฉกรรไม่ฉกรร ให้กรมมหาดไทย ลี้ศักดิ์ สนมพลเรือน
 หมายถึงประกาศแก่เจ้ากรม ปลัดกรม สมุหยาอู๋ พิไลย

จางวาง ในเจ้าตั้งกรมแล้ว แต่ยังไม่ไต่ตั้งกรมข้างหน้าข้างใน
 ในพระบรมมหาราชวัง ในพระบรมราชวัง ให้รู้จงทั่ว
 ทนายประกาศมาตวันจันทร์ เดือนห้า ขึ้นสิบสองค่ำ บั้วอกยัง
 เปนเอกคัก เปนวันที่ ๓๒๔๘ ในราชการประจุบันนี้ ๕๖

ประกาศด้วยเรื่อง ทายลภหุณ และผู้ครองคฤหาสน์ ปวงที่ ๑

มีพระบรมราชโองการมา พระยันทรร สวรรคต ให้
ประกาศแก่ข้าทูลลออง ขลุ้ พระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อย แลราษฎร
ชั้นคาอยู่ในกรุงเทพ ฯ แลหัวเมืองปากใต้ฝ่ายเหนือทั้งปวงให้
ทราบทั่วกันว่า ขรรณเนียม ตามพระราชกำหนดกฎหมายซึ่ง
มีมาแต่โบราณ แลขรรณเนียมประเทศอื่นใหญ่ ๆ แยกทุก
ประเทศ ใช้ร่วมกันในการตัดสิน คดีความใด ๆ คือว่า
ด้วยชายคนเปนทนาย ฤๅสัญญาจ้างใช้กาช ฤๅชายที่คิน
แลเรือแลอื่น ๆ แลก็นิยมสินแลจำนำแลเช่าสิ่งของที่
คินโรงเรือนเรือ ฤๅส่งเงินนี้เต็มคอกเบี้ย ฤๅเงินภาษีอากร
แลคินนคทำนบน โยยอมแลสัญญาในเหตุนี้ ๆ ในกาลนี้ ๆ
ยันทาซึ่ง จะเชื่อฟัง แต่ด้วยคำพูดคำกล่าวปากเปล่าไม่ได้
เพราะเกรงว่านานไปจะมีวิวาทถึงเถียงกัน จึงต้องมีหนังสือ
เปนสำคัญให้ไว้ต่อกัน คือเปนหนังสือสาร กรมขรรณ หนังสือ
สื่อชายหนังสือสัญญาจ้างแลเช่า แลประกันแลประทวน
แลหนังสือสัญญาคินนค แลด้วยตัวส่งเงินนี้เต็มแลคอกเบี้ย
แลภาษีอากรยอมใช้ มีชื่อหมายลายมือผู้เขียนกำหนดครุมาศ
วันคิน แลชื่คแกงโตแลมีกำหนดเขียนบันทึกแลลงชื่อผู้เขียน
ไว้เปนพยานด้วยทั้งปวงก็ดี อนึ่งหนังสืออีกพวกหนึ่งเปน

หนังสือซึ่งเขียนไว้เป็นแผ่นข่าในโรงศาล คือคำฟ้องคำให้การ คำเทียบ คำสอย คำพยาน ทานบน ไบยอม ไบสัดย ย่อมมีกรรม นิยาม หกสิบหก เล็บหมาย มือไว้ เป็น สำคัญด้วยทั้งโทษจำเลย ฎาผู้ที่มีศรัทธาใช้ก็ประทศตราไว้เป็นสำคัญเช่นกัน ๗ บันตาคหนังสือ ทงปวงที่กล่าวมานี้ ถ้ามิใช่หนังสือซึ่งผู้จะฉ้อฉลปลอมทำควร คัด ค้านเสียได้แน่นอนแล้ว ก็ย่อมเป็น ประมาท ในการ ทัก สืบ คัก ความทุก เรื่อง ทุก ราย ที่ กล่าวพยานอ้าง สืบ ซึ่ง เช่น ที่ รัง เกียจ ว่า จะซัก ซ้อม แล มี ชัย เริง ในการ ถาม นั้น ๆ ๗ แต่บัดนี้มีผู้ ร้องถวายฎีกาเนื่อง ๆ ต่อ สู้ หนังสือ ซึ่งจะเป็นประมาท ในการนั้น ในเรื่อง ฎีกาอัน กล่าว ความต่าง ๆ ว่า ส่งเงินแล้วไม่ได้ สาร กรม ขรรณ คิน มา ย่าง เมื่อ ส่งเงิน เข่น เข่า เทศ แล้ว หาได้ สลัก หลัง สาร กรม ขรรณ ไว้ ไม่ ย่าง ไม่ได้ หนังสือ ประทวน มา ย่าง ได้ ส่งเงิน แล้ว มาก ได้ ด้วย ซึ่ง ผู้รับ ทำ ให้ ว่า ได้ ส่งเงิน แต่ น้อย ย่าง บาง พวก ว่า ตัว ไม่ ยอม ทำ หนังสือ สาร กรม ขรรณ แล ประทณ แล ประทวน มี ผู้ คม เห่ง ชู เชน ฎา เหมย น ตี จำ ของ ยิง คัย ให้ ทำ จึง ต้อง จำ ใจ ทำ ย่าง บาง พวก ซึ่ง ต้อง คัก ใน โรง ศาล กล่าว ว่า ตัว ได้ การ อย่าง นึ่ง แต่ เสมิ ยร ไม่ เขียน ตาม คำ ให้ การ แล้ว ปลัด ยัน แผลง แแต่ ถ้อย คำ สำนวน เขา เอง ย่าง แล ว่า ตัว ไม่ ยอม ทำ ทาน บน แล สัด แล ไบยอม ทรศ การ ยิง คัย คม

08/10/2566

เหยงให้ทำจึงต้องทำข้าง ๗ เมื่อมีผู้มากกล่าว อย่างนี้หรือ
 อย่างนี้เอง ๆ การก็ปรากฏว่า ผู้กล่าวนี้จะตกเสียไม่
 ให้เชื่อ หนังสือที่ใช้เป็นประมาณทั้งปวงนั้นได้แล้ว จะขอให้สืบ
 แต่พยานซึ่งเป็นที่รังเกียจว่า ผู้นั้นจะได้ชักซ้อมไว้ก็ดี จะ
 ชักให้เห็น ซ้ำให้ยกยารไปไม่รู้แล้วลงก็ดี เพราะฉะนั้นจึงมี
 พระบรมราชโองการ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่าตั้งแต่สืบไป
 ถ้าตัวทนาย แลลูกนี้ จะส่งเงินค่าตัว แลเงินกู้ยืม ค่ำขายเงินเมื่อ
 วันใดเวลาใดก็ให้ขอ สาร กรมธรรม หนังสือประณามมาให้พร้อม
 แล้วจึงส่งเงินเปลี่ยนแทนกับหนังสือสำคัญนั้นให้ทันที อย่าให้มี
 เหตุที่จะว่ายังไม่ได้ชำระ ถ้านายเงินว่า สาร กรมธรรมหาย
 ฎาอยู่ไกล ก็ให้ขอเป็นหนังสือประณามมาเป็นสำคัญได้แล้ว
 จึงส่งเงินได้ ถ้าส่งบอกเขียนต่อท่าน ก็ให้สลักหลังสาร
 กรมธรรมในเวลา นั้น อย่าละเลยไว้ ให้ล่วงวันล่วงเวลาไป ถ้าไม่
 ได้สาร กรมธรรมมาสลักหลัง ก็จงขอเอาประณามเป็นใบรับ
 มาเป็นสำคัญ ๗ ถ้าเป็นการจำนำการเช่าที่ดินเรือนแล
 โรงแลเรือ ก็ให้มีหนังสือสัญญาต่อกันเมื่อรับเมื่อส่งนั้นให้แน
 นอน อนึ่งในการรับการส่งเงินภาษีอากร ก็ให้ใช้ตัวใช้ฎีกา
 ค่อกันให้ถูกต้องกับการจริง ถ้าไม่ใช้ตัว ไม่ใช้ฎีกาถูกต้อง
 กับรายเงิน ก็อย่าเภาอให้รับให้ส่งเงินต่อกันก่อน ๗ ผู้ใด

๑๘/1๐๒566

พวกโต ถ้าเชื่อ ก็น่า ยังไม่ไ้ สวรรกรรมขรรวมกัน ๆ ๆ ประทวน
 ฤๅหนึ่ง สือประณิน แลตัว แลฎีการับในเวลาพร้อมทั้งบังคับขี้มานั้น
 ไ้ส่งเงินไปก่อนแล้ว เมื่อนายเงินผู้รับเงินเถียงว่า ยังไม่ไ้
 เอา สวรรกรรมขรรวม แลหนึ่ง สือชาย หนึ่ง สือจํา นำ ออก สือ กิติ
 เรียกเขาตัวเอาฎีกาเป็นสำคัญแต่ผู้ว่าส่งเงินแล้วนั้น ไม่ไ้ กิติ
 ตระลาการที่ทำตามพระราชกําหนดกฎหมาย ก็ จะตัดสินเอา
 ตาม สวรรกรรมขรรวมแลตัว แลฎีกาซึ่งมี แลไม่มีนั้น ผู้เจ้าคดี
 จะเถียงบอก อ่าง ขะยาน ซัก การ ให้เห็น ชัดด้วย ลํานวน ในคดีต่าง ๆ
 นั้นไม่ควรตระลาการจะทำตามเลย อึ่ง ในหนึ่ง สือ สวรรกรรมขรรวม
 ชายแล กุ แลสัญญาจํา นำ ชื่อ ชาย ห้าม ย่ำ ให้เอาชื่อผู้
 มาใส่แทน ผู้ใดเป็นเจ้าของทรัพย์ก็ให้ ใส่ชื่อผู้ นั้นเองตรง ๆ
 ถ้า ในหนึ่ง สือ เป็น ชื่อ ของ ผู้ใด ก็ จะตัดสินเป็น ของ ผู้ นั้น
 ที่มีชื่อ ในหนึ่ง สือ ถ้า จะกล่าว ว่า มีผู้ทำหระงือ สือปลอมตัวไม่
 ไ้เขียนไม่ไ้ทำไม่ไ้จางไม่ไ้จวน ไ้ใส่ อ้นเขียน ถ้าไม่ไ้ รู้ ไม่
 ไ้เห็นเลยจริง ๆ จะตัดสินทั้งนี้แต่เดิมก็ คำน ไ้คดีของ สือ
 เอาความจริงแต่พยาน แล สือขบ ลาย มีชื่อเขียน แล อูบาย ที่ ชอบ
 อย่าง อ้น ๆ ถ้าตัวทาส ขอมทำแล้วภายหลัง กลับต่อ สือ เป็น ลํ
 นวนว่า มีผู้ คิมหระงือ ขะยาน ฤๅเขียนคํ่า จํา ของ บัง คับ ให้ทำ จัง คัง
 จํา ให้ทำ คังหระ ไม่ไ้เลย ๆ อ้น ผู้ที่ ตองคดี ในโรงศาล

08/10/2566

เมื่อตัวให้การเสมียนเขียนถ้อยคำ แล้วสอบเทียบ แล้วอ่าน
 ให้ โจทยจำเลยฟัง ทั้งสองฝ่ายตามเรื่องคดีนั้น โจทยจำ
 เลยฟังว่าถูกต้องดีแล้วก็เป็นที่ ถ้าโจทยจำเลยไม่รู้หนังสือ
 ฤๅสงสัยโดยจิตใจเสมียนว่า ไม่เขียนตามคำให้การแล้วเปลี่ยนแปลง
 แปลงแต่ง ถ้อยคำสำนวนเขาเอง ก็จึงขอให้เอาหนังสือที่
 เสมียนเขียนไว้ นั้นให้คนอื่น ๆ ที่อยู่ในที่นั้นอ่านสอบดูให้หลายเที่ยว
 ฝ่ายกระลาการแลเสมียนก็ต้องยอมให้ลูก ความสอบสำนวน จนสิ้น
 สงสัย ฤๅให้กระลาการแลเสมียนหาคนรู้จริง ๆ มาอ่าน
 สอบให้ลูกความฟังจนลูกความสิ้นสงสัยแล้ว จึงให้ผูก
 หยกเสียบหมายมือไว้ ลูกความผู้ใดได้ยอมหยกเสียบหมาย
 มือแล้ว * ก็ต้องรับว่าคำนั้นเป็นคำของตัวเถียงไม่ได้ ถ้า
 ลูกความจับได้ว่าเสมียนเขียนไม่ถูกต้อง กับความที่ตัวให้การ
 แน่แล้ว ก็ให้ถือว่าชนให้เสมียนเขียนให้ถูกต้องตามคำของตัว
 แล้ว จึงให้เสมียน จดหมายไว้ ในท้ายเป็นสำคัญว่าได้ต่อว่า
 แล้วผูกหยกเสียบไว้ด้วยกันทั้งสองฝ่ายผู้ ที่มีตราประทับตราไว้
 เป็นสำคัญ ถ้าเวลาจนคำจนเล็กยังจิตใจ เสมียนแก่สำ
 นวนยังไม่แล้ว ถ้าจะต้องผูกไว้ก็ให้มีจดหมายไว้ในสมณคดี
 ว่าคำนี้ลูกความยังไม่ชอบใจ : ว่าถูกต้องแท้ จะต้องแก้
 อยู่แล้วจึงผูกเข้าไว้เถิด ถ้าได้หยกเสียบหมายมือไว้ ฤๅประ

08/10/2566

ทักขิคราแล้ว ภายหลังท้าวจะร้อง ทักขิคราใจเส่มิยว่ นั้นอีกไม่ได้
 ถ้านายเงินทักขิคราจะฉ้อท้าวทนาย แลตักขิครา ท้าวขอยบาย อย่างใดอย่าง
 หนึ่ง ฤๅคุมเหง ชู่เขน เข็มย่น ตี จำ ของ ให้ท้าวทนาย แลตักขิครา ทำสาร
 กรมธรรมแลประทวนแลสัญญา ท้าวทนาย แลตักขิครา ไม่ยอมทำ
 ก็ดี ถ้าตระลาการฤๅเส่มิยว่ ผู้คุมคุมเหง ชู่เขนใจโลกความเปลี่ยนแปลง
 แปรดัง ถ้อยคำสำนวนก็ดี ฤๅเข็มย่น ตี บังคับ ให้ทำงานบนแล
 ฝักแลใบ ยอมท้าวไม่ยอมทำก็ดี ก็ให้ท้าวทนาย แลตักขิครา แลผู้ต้อง
 คดีนั้น ร้องเรียน ต่อพระยาเพชรพิไชย แลพระยาอภัยรณฤทธิ์
 ในสามวันเจ็ดวัน ได้ มีพระบรมราชโองการ คำว่า รสสั่งไว้
 แล้วคอยชำระให้เรียบร้อย ถ้าชำระได้ความว่าเช่นการ
 คุมเหง ชู่เขน ฤๅเข็มย่น ตี จำ ของ บังคับ ให้ทำสาร กรมธรรม
 แลประทวนแลประทวนแลสัญญา แลหนึ่งสั่งคำให้ การ ฝักแล
 ทานบนมิชอบ แลฝักแลใบ ยอมมิชอบนั้นจริง จะให้ปรับ
 โทษมีโทษ แต่ผู้บังคับนั้น ตามโทษานุโทษ ถ้าแต่เดิมท้าว
 ผู้หนึ่งๆ ไม่ยอมทำหนึ่ง สั่ง สาร กรมธรรม แลประทวนแลประทวน
 แลหนึ่ง สั่งสัญญาแล ทานบน แลฝักแลใบ ยอมให้แล้ว
 ถ้ามีผู้คุมเหงเร่ง รัคให้ทำควร จะมาร้อง ในสามวัน ในเจ็ดวัน แล
 ไม่มาร้อง ต่อพระยาเพชรพิไชย พระยาอภัยรณฤทธิ์
 ในสามวัน ในเจ็ดวัน แล้วไต่ยอมทำหนึ่ง สั่งนั้น ๆ ให้แล้ว

08/10/2566

ประกาศว่าด้วยเป็นทนายลูกหนี้แลต่อองค์ที่ ๒

มีพระบรมราชโองการมาพระบัณฑูรสรสังฆนาท ให้ประกาศ
 แก่ข้าทูลลอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อย แลราษฎรบันท
 อยู่ในกรงเทพ แลหัวเมืองปากใต้ฝ่ายเหนือทั้งปวงให้ทราบ
 ทักกันว่า ขรรมนิยมตามพระราชกำหนดกฎหมายซึ่งมีมา
 แต่โบราณ แลขรรมนิยมประเทศอื่นใหญ่ ๆ แทบทุกประ
 เทศ ใช้ร่วมกันในการค้ำสินค้ำความใด ๆ คือว่าด้วยขาย
 คนเป็นทนาย ๆ ๆ สัญญาจ้างใช้การ ๆ ขายที่ดินแลเรือแล
 อื่น ๆ แลที่นี้แลขมสินแลจ่านำแลเช่าสิ่งของที่ดินโรงเรือน
 เรือ ๆ ๆ สัญญาเงินนี้เดิมออกเขียน ๆ เงินภาษีอากร แลฝัค
 นิคทานขมขมขอมแลสัญญาในเหตุนี้ ๆ ในกาลนี้ ๆ ขันท
 ซึ่งจะเชื่อฟังแต่ด้วยคำพูดคำกล่าวปากเปล่าไม่ได้ เพราะเกรง
 ว่านานไปจะมีวิวาทถึงเถียงกัน จึงต้องมีหนังสือเป็นสำคัญ
 ให้ไว้ต่อกัน คือเป็นหนังสือสาร กรมขรรมน หนังสือขาย
 หนังสือสัญญาจ้างแลเช่า แลประกันแลประทวน แลหนังสือ
 สัญญาฝัคคินคิแลตัวรับตัวส่งเงินเดิมแลคอกเขียนแลภาษีอากร
 บ่อมใช้มีข้อหมายลายมือผู้เขียนกำหนดควมาคววันคิน แล
 ขีคแกงโตแลมีกำหนดขมขันคัก แลลงชื่อผู้เขียนไว้เป็นพยาน
 ด้วยทั้งปวงก็คิ อึ่งหนังสืออกพวกหนึ่ง เป็นหนังสือ

08/10/2566

ซึ่งเขียนไว้ เป็นแม่บ้านในโรงศาล คือคำฟ้องคำให้การ
 คำเทียบ คำสอบ คำพยาน ทานบน ไบยอม ไบสัตย์ ข้อมมีกรรม
 นิยม หักผูกผูกเสียบหมายมือไว้ เป็นสำคัญด้วยกันทั้งโจทก์จำเลย
 ผู้ที่สมัครไว้ก็ประท้วงตราไว้เป็นสำคัญหนักก็ ๓ บัญชีหนึ่งคือ
 ทั้งสองทกลงมา ถ้ามีใช้หนังสือซึ่งผู้จะนิยมนปลดอมทำควรคดี
 คำนเสียได้แน่นอนแล้ว ก็ยอมเป็นประมาณในการตัดสินคดี
 ความทกรเรื่องทกรายที่กว่าพยานอ้างสืบ ซึ่งเป็นที่รังเกียจ
 ว่าจะซัดซัอมแลมีชั้นเชิงในการถามนั้น ๆ แต่บัดนี้มีผู้
 ร้องถวายฎีกาเนื่อง ๆ คต่อสู้หนังสือซึ่งจะเป็นประมาณในการนั้น
 ในเรื่องฎีกานั้นกล่าวความต่าง ๆ ว่าส่งเงินแล้วไม่ได้
 สาร กรม ขรรคมคิน มาบ้าง เมื่อส่งเงินเป็นเอกเทศแล้ว
 หาได้สลักหลัง สาร กรม ขรรคมไว้ไม่บ้าง ไม่ได้หนังสือ
 ประทอนมาบ้าง ได้ส่งเงินแล้วมากไปตัวรับซึ่งผู้รับทำ
 ให้ว่าได้ส่งเงินแต่ร้อยบ้าง บางพวกว่าตัวไม่ยอมทำหนังสือ
 สาร กรม ขรรคมแล ประกันแลประทอน มีผู้คุมเหง ชูเชนฎ
 เสนอที่จำของบังคับให้ทำจึงต้องจำใจทำบ้าง บางพวกซึ่ง
 ต้องคดีในโรงศาล กล่าวว่ตัวให้การอย่างหนึ่งแต่เสมีयरไม่เขียน
 ตามคำให้การแล้วเปลี่ยนแปลง แต่งถ้อยคำสำนวนเอาเองบ้าง
 แล้วตัวไม่ยอมทำทานบนแลสัตไบายยอม ตระลาการบังคับ

08/10/256๕

คมเหงให้ทำ จึงต้องทำข้าง ๆ เมื่อมีผู้มากถ้าว อย่างนี้หรือ
 อย่างนี้เนื่อง ๆ การก็ปรากฏว่า ผู้กล่าวนี้จะตัดเสียไม่
 ให้เชื่อหนังสือที่ใช่ประมาททั้งปวงนั้นได้แล้ว จะขอให้สืบ
 แต่พยายามซึ่งเป็นที่รังเกียจว่า ผู้นั้นจะไต่ซักซ้อมไว้ก็ดี จะ
 ซักให้เห็นซ้ำให้ยืดยาวไปไม่รู้แล้วลงก็ดี เพราะฉะนั้นจึงมี
 พระบรมราชโองการ ให้ประภาษให้ทราบทั่วกันว่าตั้งแต่บัดนี้สืบไป
 ถ้าตัวทนายแลลูกนี้จะส่งเงินค่าตัว แลเงินกู้ค่อนนายเงินเมื่อ
 วันใดเวลาใดก็ให้ขอ สสาร กรมธรรมหนังสือประกันมาให้พร้อม
 แล้วจึงส่งเงินเปลี่ยนกับหนังสือสำคัญนั้นให้ทันที อย่าให้มี
 เหตุที่จะว่ายังไม่ไต่ส่งได้ ถ้านายเงินว่า สสาร กรมธรรมหาย
 ญาอยู่ไกล ก็ให้ขอประหนังสือประ ทวนมาเป็นสำคัญไต่แล้ว
 จึงส่งเงินให้ ถ้าส่งบอกเขี่ยต่อท่าน ก็ให้สลักหลัง สสาร
 กรมธรรมในเวลา นั้น อย่าละเลยไว้ ให้ลวงวันลวงเวลาไป ถ้าไม่
 ไต่ สสาร กรมธรรมมาสลักหลัง ก็จงขอเอาประ ทวนเป็นใบรับ
 มาเป็นสำคัญ ๆ ถ้าเป็นการจำนำการเช่าที่ดินเรือนแล
 โรงแลเรือ ก็ให้มีหนังสือสัญญาต่อกันเมื่อรับเมื่อส่งนั้นให้แน
 นอน อนึ่งในการ รับการ ส่งเงินภาษีอากร ก็ให้ใช้ตัวใช้ฎีกา
 08/10/2566
 ต่อกันให้ถูกต้องกับการ จึง ถ้าไม่ไต่ตัว ไม่ไต่ ฎีกาถูกต้อง
 กับรายเงิน ก็อย่าเฝ้าให้รับให้ส่งเงินค่วงกันก่อน ๆ ผู้ใด

พวกไทถ้าเชื่อกัน ยังไม่ได้สาร กรมธรรมคืน ๆ ประทวน
 ๆ หนึ่งข้อประกัน แลตัวแลฎีการับในเวลาพร้อมทั้งยังคืบมานั้น
 ได้ส่งเงินไปก่อนแล้ว เมื่อนายเงี้ยวรับเงินเถียงว่า ยังไม่ได้
 เขาสาร กรมธรรม แลหนึ่งข้อชาย หนึ่งข้อจํานำออกสู่กติก
 เรียกเขาตัวเขาฎีกาเป็นสำคัญแต่ผู้ว่าส่งเงินแล้วนั้น ไม่ได้กติก
 ภาระการที่ทำตามพระราชกําหนดกฎหมาย ก็จะมีสิทธิเอา
 ความสาร กรมธรรม แลตัวแลฎีกาซึ่งมีแลไม่มีนั้น ผู้เจ้าคดี
 จะเถียงถออ้าง พยานซักการ ให้เห็นชัดด้วย สิววิม ในคดีต่าง ๆ
 นั้นไม่ควรจะลาการจะทำตามเลย อนึ่ง ในหนึ่งข้อสาร กรมธรรม
 ชายแลกัแลสัญญาจํานำข้อชาย ห้ามอย่าให้เอาข้อผู้อื่น
 มาใส่แทน ผู้ใดเป็นเจ้าของทรัพย์ก็ให้ใส่ชื่อผู้นั้นเองตรง ๆ
 ถ้าในหนึ่งข้อเป็นชื่อของผู้ใด ก็จะมีสิทธิเป็นของผู้นั้น
 ที่มีชื่อในหนึ่งข้อ ถ้าจะกล่าวว่ามีผู้ทำหนึ่งข้อปลอมตัวไว้
 ไทเขียนไม่ได้ทำไม่ไทจ้างไม่ไทวาง ให้ผู้อื่นเขียน ถ้าไม่ไทรู้ไม่
 ไทเห็นเลยจริง ๆ จะคดีค้ำกั้นนี้แต่เดิมก็ค้ำกั้นไทต้องสืบ
 เอาความจริงแต่พยาน แลสืบลายมือผู้เขียนแลอธิบายที่ชอบ
 อย่างอื่น ๆ ถ้าตัวทนายชอบทำแล้วภายหลัง กลับต่อสู้เป็นลํ้า
 นวนว่ามีผู้คุมแห่ง ชู่เซง ๆ เขียนคํ่าจําของยัง คืบให้ทำ จึงต้อง
 จําใจทำคํ่านี้ไม่ได้เลย ๆ อนึ่ง ผู้ที่ทวงคดีในโรงศาล

08/10/2566

เมื่อตัวให้การสัมภาษณ์ เขียน ถ้อยคำ แล้วสอบเทียบ แล้วอ่าน
 ให้ โจทย์ จำเลย ฟัง ทั้งสองฝ่ายตามเรื่องคดีนั้น โจทย์ จำ
 เลย ฟัง ว่า ถูกต้อง คดี แล้ว ก็ เป็น คดี ถ้า โจทย์ จำเลย ไม่รู้ หรือ สอ
 ฎฯ สงสัย คิด ใจ สามี ยว่า ไม่ เขียน ตาม คำ ให้ การ แล้ว เปลี่ยน
 แปลง แต่ง ถ้อย คำ สำ นวน เอง ก็ จง ขอ ให้ เอา หนังสือ สอ
 สามี ย เขียน ไว้ นั้น ให้ คน อื่น ๆ ที่ อยู่ ใน ทาน อาร สอ ฎฯ ให้ หลาย เทียว
 ฝ่าย ทรลา การ แล สามี ย ก็ ต้อง ขอม ให้ ลัก ความ สอ สำ นวน เชน สอ
 สง ใส ย ฎฯ ให้ ทรลา การ แล สามี ย หา คน อื่น ๆ มา อ่าน
 สอ ให้ ลัก ความ ฟัง จง ลัก ความ สอ สง ใส ย แล้ว จึง ให้ ผู้ ก
 หัก เลี้ย หมาย มือ ไว้ ลัก ความ ผู้ ใด ได้ ขอม หัก เลี้ย หมาย
 มือ แล้ว ก็ ต้อง รัย ว่า คำ นั้น เป็น คำ ของ ตัว เอง จึง ไม่ ได้ ถ้า
 ลัก ความ จับ ใ้ ว่า สามี ย เขียน ไม่ ถูก ต้อง กับ ความ ที่ ตัว ให้ การ
 แแม่ แล้ว ก็ ให้ ต่อ ว่า ชน ให้ สามี ย เขียน ให้ ถูก ต้อง ตาม คำ ของ ตัว
 แล้ว จึง ให้ สามี ย จท หมาย ไว้ ใน ท้าย เป็น สำ คัญ ว่า ได้ ต่อ ว่า
 แล้ว ผู้ ก หัก เลี้ย ไว้ ด้วย กัน ทั้ง สอง ฝ่าย ผู้ ที่มี ทรา ประ ทับ ทรา ไว
 เป็น สำ คัญ ถ้า เวลา จวน คำ จวน เล็ก ยัง คิด ใจ สามี ย แก่ สำ
 นวน ยัง ไม่ แล แล้ว ถ้า จะ ต้อง ผู้ ก ไว้ ก็ ให้ มี จท หมาย ไว้ ใน สม คณ
 ว่า คำ นี้ ลัก ความ ยี่ ไม่ ชย ใจ ว่า ถูก ต้อง แทะ จะ ต้อง แก่
 อยู่ แล้ว จง ผู้ ก เข้า ไว้ เด็ด ถ้า ได้ หัก เลี้ย หมาย มือ ไว้ ฎฯ

08/10/2566

ประทีปจลาแล้ว ภายหลังตัว จะร้อง ทักใจเสมีบร^{นี้} ออกไม่ไต่
 ถ้านายเงินคึกจะ น้อตัวทาย แลลก^{นี้} ทั่วขอยาย อย่างใดอย่าง
 หนึ่ง ฤๅคุมเหง ชู่เขน^{นี้} เม้นตี^{นี้} จำ^{นี้} ของ ให้ตัวทาย แลลก^{นี้} ทำสาร
 กรมชรรวมแล ประทวนแล สัญญา ตัวทาย แลลก^{นี้} ไม่ยอมทำ
 กี้ก็ ถ้าตระลาการ ฤๅเสมีบร^{นี้} คุมคุมเหง ชู่ใจลก ความเปลี่ย
 แผลง ถ้อย คำสำนวน กี้ก็ ฤๅเข่นตี^{นี้} บังคับ ให้ทำทาน บนแล
 ผลิตแล ไบยอมตัว ไม่ยอมทำ กี้ก็ กี้ให้ตัวทาย แลลก^{นี้} แลผู้ต้อง
 คดี^{นี้} ร้องเรียน ต่อพระยาเพชรพิไชย แลพระยาอภัยรณฤทธิ์
 ในสามวันเจ็ดวัน ไต่ มีพระบรมราชโองการ คำรัสสั่งไว้
 แล้วคอยชำระให้ อัยราช^{นี้} ถ้าชำระไต่ความว่า เช่นการ
 คุมเหง ชู่เขน ฤๅเข่นตี^{นี้} จำ^{นี้} ของ บังคับ ให้ทำสาร กรมชรรวม
 แล ประกันแล ประทวนแล สัญญา แลหนึ่ง สือคำ ให้การ ผลิตแล
 ทานบนมิชอบ แล ผลิตแล ไบยอมมิชอบนั้น จริง จะให้ ปรีย
 ไหมมีโทษ แก่ผู้ บังคับ^{นี้} นั้น ตามโทษานุโทษ ถ้าการ
 คุมเหง ให้ทำหนึ่ง สือสาร กรมชรรวม ประกัน ประทวน
 แล สัญญา ทานบน ไบยอมแล หนึ่ง สือ ผลิตแล แล ทั่วฎีกาตั้ง^{นี้}
 เปนไป ในหัวเมือง ตั้งแต่เมืองนนทบุรี เมืองนครเขื่อนขันธ์ ออก
 ไป 08/10/2566 กี้ให้ผู้ต้องคุมเหง ทำหนึ่ง สือ จะไม่ยอมทำ^{นี้} ไปร้อง
 แก่ผู้สำเร็จราชการ เมืองแลกรมการ ถ้าผู้สำเร็จราชการ

เมือง กรมการคุมเหงตั้งนี้เอง ก็ให้ผู้คุมเหงนั้น
 ร้อง อรรถนำโรง กล่าวโทษผู้คุมเหงให้ทำหนังสือ
 ถ้าผู้ใดร้อง อรรถตั้งนี้แล้ว คดีเดิมให้คงไว้ ให้บอกมายัง
 กรุงเทพมหานคร ถ้าผู้คุมเหงให้ทำหนังสือมิใช่ผู้สำเร็จ
 ราชการเมืองกรมการ ก็ให้ผู้สำเร็จราชการเมืองกรมการ
 ชำระให้ ถ้าชำระไม่ตกลงให้บอกมายัง กรุงเทพมหานคร
 ถ้าผู้ซึ่งคุมเหงผู้หนึ่งให้ทำหนังสือนั้น จำจงกักขังผู้ที่ตัว
 จะให้ทำหนังสือนั้นไว้มาร้องไม่ได้ ก็ให้ผู้คุมจำจงกักขัง
 จำวาน ออหวอหาผู้อื่นมาร้องแทนตัวเถิด ทั้งใน กรุงเทพ
 มหานครแลหัวเมือง ในการที่ร้องอย่างนี้ อย่าให้ผู้รับฟ้อง
 เลื่อนว่าญาติของเจ้าคดีฎาใช้ญาติ ความเรื่องเดียวกันฎาต่าง
 เรื่อง ตามกฎหมายในคดีอื่น ๆ เลย ในการอย่างนี้อย่า
 ให้ว่าผู้มาร้องแทนนั้นเก็บเอาคดีของผู้อื่นมาว่า สักแต่หน้า
 คดีผู้ต้องจำจงควมคุมกักขังให้ทำหนังสือนั้นไว้แล้ว ถ้าผู้
 นั้นรับว่าให้มาร้องจริง ผู้มาร้องแทนก็สิ้นชระ ให้ตระลา
 การไปเร่งเอาตัวผู้ต้องคุมเหงให้ทำหนังสือนั้นมาว่าคดีของตัว
 กล่าวโทษ ต่อสู้กับผู้คุมเหงนั้นไปเถิด ถ้าแก้ตัวผู้หนึ่ง ๆ
 ไม่ยอมทำหนังสือ สารกรมธรรม์แลประกันแลประทวน แล
 หนังสือสัญญาแลทานขนแลผิดแลไขยอมให้แล้ว ถ้ามีผู้

08/11/2566

คมแห่งเร่รวัชให้ทำ ควรจะมาร้องแต่ให้ผู้^๕อื่นมาร้องแทนใน
 สามวันในเจ็ดวัน แลผู้^๕ไม่มาร้องแต่ผู้^๕ไม่ให้ผู้^๕อื่นมาร้องต่อพระยา
 เพชรพิไชย พระยาอภัยรณฤทธิ์ ฤๅหัวเมืองไม่ร้องแต่ไม่
 ให้ผู้^๕อื่นมาร้องแทน ร้องอุรณหน้าโรงตามหัวเมืองนั้น ๆ
 ตามแขวง ในสามวันในเจ็ดวันแล้ว ได้ยอมทำหนังสือให้
 แล้ว ภายหลังจึงมีสำนวนต่อสู้ว่าท่านบังคับให้ทำจึงต้องจำ
 ใจทำ ท่านคมแห่งให้ยอมจึงต้องจำใจยอม จะกล่าวแก้ตัว
 คงนี้ไม่ได้ คงจะตัดสินให้ ผู้^๕นั้นเป็นแพ หนึ่ง^๕ข้อที่ผู้^๕นั้นทำฤๅ
 ที่ลงชื่อหมายลายมือ แลประทับดวงตราแลชื่อกหมายแกลงใ
 ใวันนั้นแลเช่นประมาธ ประกาศมาฉวัน ๕ เดือน ๕ ชัน ๑๕ คำ
 ขวอกยังเห็นเอกศก เป็นวันที่ ๓๓๖๒ ในราชกาลประจุบันนี้

พระราชบัญญัติ แลกฎหมายทั้งห้า

ศุภมัตติกุล ศักดิ์ราช ๑๒๑๙ สืบสังวัจฉรมิคสิริมาศ
 สุกุมภย จตุภคิตติ ติศุกรวาร ปริเฉท กาลกำหนดพระบาท
 สมเด็จพระบรมนทร มหามกุฏ สุกุขสมมตเทพยพงษ์ วงษา
 ทิศวรกรรมตรีภีร์วรัชติยราชินิกโรคม จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิ
 ราชันย์ ภาษ บรมขรรมิภมหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร
 พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณบรมอันมหาประเสริฐ
 เสด็จออกณะพระที่นั่ง อมรินทร์ วิจิฉัย นโศย สรวีย์ พิมาณ
 โศยสถาน อุตราวินุช พร้อมด้วยพระราชวงษานุวงษ
 แลข้าทูลลอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อยเฝ้าอยู่โดยลำดับ จึง
 เจ้าพระยาวรวงษา มหาไภษาธิบดีว่าที่พระคลัง ทวายบังคม
 ทูลพระกรุณาว่า ทุกวันนี้เรือลุดค้าเมืองต่างประเทศเข้า
 มาค้าขายมาก เรือใหญ่ทอดก้าง ก้างก็ไปไม่เปน อันตัยกัน
 แลกับคั้นนายเรือก็ลงเรือเล็กคักกันเขยง เทยวขึ้นลงในลำแม่
 น้ำมิได้ขาด เกิดความขึ้นเพราะเรือโดนกัน แลความอื่น ๆ
 เปนหลายอย่าง ขอพระราชทานพระราชบัญญัติไว้เปนกฎหมาย
 สำหรับลำแม่น้ำฉับหนึ่ง ถ้ามีความเกี่ยวข้องไปชำระน้ำจะได้
 ตักสืบตามพระราชบัญญัติซึ่งโปรดไว้ จึงมีพระบรมราชโองการ
 มार พระยัฒ ทารุ สรสังฆมาศ ท้าวสี เหนือเกล้าเหนือกระหม่อมว่า

08/10/2566

แต่ก่อนมีเรือลูกค้าวานิช เข้ามาค้าขาย ณ กรุงเทพมหานคร น้อย จึงไม่มีกฎหมายสำหรับเรือใหญ่ มีแต่ว่าด้วยเรือเล็ก ซึ่งล่องในลำแม่น้ำ ในกาลนี้ลูกค้าในกรุงเทพมหานคร ก็สร้างเรือใบใหญ่ ๆ ขึ้นมาก เรือลูกค้าต่างประเทศก็เข้ามาค้าขาย ทิวมาก จนทุกปี จนถึงในปีที่ ๗ ที่ ๘ แห่งรัชกาล ประจุบันนี้ เรือลูกค้าต่างประเทศมาในหนึ่งวันนับด้วยร้อยลำ ขึ้นไปแล้ว ถ้อยความในท้องน้ำก็เกิดขึ้นหลาย อย่างหลายประการ คนต่างประเทศก็เข้ามาอยู่มากขึ้น แลดูความในหนังสือสัญญาซึ่งเมืองใหญ่ต่างประเทศ ขอให้ราชทูตเข้ามาทำไว้กับ กรุงเทพมหานคร - ก็มีว่าบัณฑิตคนอยู่ในบังคับกงสุล ซึ่งเข้ามาอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร ก็ต้องฟังบังคับบัญชาของกงสุล ที่เข้ามาตั้งอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร กงสุลจะได้ทำตามหนังสือสัญญาใหม่นี้ แลข้อหนังสือสัญญาเก่าที่มีโดยเกลียดงทุกประการ แล้วจะได้บังคับบัญชาคนในบังคับของกงสุลให้ทำตามด้วย แลกงสุลจะรักษากฎหมายการค้าขาย แลกฎหมายที่ห้ามข่มขู่ จะมีให้คนที่อยู่ในบังคับกงสุลทำผิดล่วงเกินกฎหมายสัญญาของอังกฤษ ของฝรั่งเศส ของอเมริกัน ของเดนมาร์ก ^{๒๕๖๖}โปรตุเกส กับไทยที่มีอยู่แล้ว แลจะมีต่อไปในภายหน้า ถ้าคนอยู่ในบังคับกงสุล จะเกิดวิวาทกันขึ้น

กับคนอยู่ในบังคับไทย ทรงลดแลเจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะปรักปรำ
 ตักสิน ถ้าคนอยู่ในบังคับทรงลดทำผิดทรงลดจะทำโทษตาม
 กฎหมายเมืองนั้น ๆ คนอยู่ในบังคับไทยทำผิด ไทยจะทำโทษ
 ตามกฎหมายเมืองไทย เพราะฉะนั้นการก็ควรจะต้องกฎหมายทาง
 บกทางน้ำไว้สำหรับแผ่นดิน ให้ใช้ไต่ด้วยกันทั้งฝ่ายไทยแล
 คนต่างประเทศ ต่อไปข้างหน้ามีการเกี่ยวข้องจะให้ชำระว่า
 กล่าวง่าย จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้มีพระราชบัญญัติ
 ว่าด้วยเรือใหญ่ ๑๐ มาตรการ เรือเล็ก ๗ มาตรการ แพลตฟอร์ม
 พางแลของลอยน้ำ ๓ มาตรการ ทางบก ๔ มาตรการ รวม
 เปน ๒๔ มาตรการด้วยกัน ๓๖

๑ มาตรการ ๑ เรือใหญ่กรุงเทพมหานครก็ดี เรือเมืองต่าง
 ประเทศก็ดี เรือใหญ่ก็ดี เรือลำเลียงก็ดี เข้ามาในลำแม่น้ำ
 เจ้าพระยา แลแม่น้ำหัวเมืองใด ๆ ในอาณาเขตกรุงสยาม
 ถ้าเรือเข้ามาในลำแม่น้ำเจ้าพระยา ให้ทอดสมอที่ท่าเมือง
 สมุทรปราการ ให้กับคณนายเรือบอกชื่อกับคณชื่อเรือว่า มาแต่
 เมืองนั้น ๆ คนมาในเรือเท่านั้น มีสินค้าสิ่งนั้น ให้เจ้าพนักงาน
 ตรวจตราตักสินก่อน ถ้ามีขนกระสุนดินคำก็ให้กับคณนายเรือ
 เขาขนกระสุนดินคำมอให้ผู้สำเร็จราชการเมือง สมุทรปราการ
 เก็บรักษาไว้ ถ้าเรือจะล่องออกไป เรือลูกค้าเมืองต่างประ
 ๑๐/๑๐/๒๕๖๖

เทศกัถึ เรือลุดค้ำในกรุงเทพมหานครที่ไช้กัขัตันคัษนคน
 ขาวยุโรปกัถึ ให้มายอกกัษลวดวิสุททสาครทิวุหัยประมาสะ
 แตนเจ้าทำให้อู้อก่อน แล้วให้ไปขอหนังสือเบิดล่องแต่เจ้า
 พนักงานที่โรงภาษี แต่เรือลุดค้ำที่ไช้ทงเงินแซกตามปะเทศ
 ของตัวนั้น ให้บอกเจ้าพนักงานกรมท่าซ้าย กรมท่าขวา ขอ
 เบิดล่องไปตามธรรมเนียม เรือล่องลงไปถึงท่าให้แวะทอก
 สมอที่ท่า เขาหนังสือเบิดล่องไปส่งให้เจ้าพนักงานที่ท่า
 เจ้าพนักงานตรวจตราคแล้ว ไม่มีเหตุเกี่ยวข้องสิ่งใดจึงให้
 ล่องไป ถ้าเรือขิมเรือล่องไม่แวะท่าทำให้ผิดต่อหนังสือ
 สัญญา จะปรับใหม่เปนเงิน ๘๐๐ บาท ฯ ตามในหนังสือ
 สัญญาที่ร่ำไว้ ถ้าเรือไปเข้าปากน้ำหัวเมืองใด ๆ เรือเข้า
 เรือออกให้ทอกสมอที่ท่าไปแจ้งต่อผู้สำเร็จราชการเมือง ฯ
 จะยังคัมประการใดให้ลุดค้ำทำตามยังคัม กฎหมายแลข้อ
 สัญญา ๓๕

๑ มาตรา ๒ เรือเข้ามาในลำแม่น้ำแล้ว เวลากลางคืน
 ให้จุดไฟโคมแขวนไม้ที่เสากระโดง ตั้งแต่ตาค้ำฟ้าขึ้นไปสูง
 สามวาเป็นที่สังเกต ให้จุดไฟไว้ตั้งแต่เวลาพลบไปจนยังรุ่ง
 เรือเข้ามาถึงกรุงเทพมหานคร ให้กัขัตันนายเรือมายอกเจ้า
 ทำให้อู้อก่อน เจ้าทำให้ออกสมอที่แห่งใดก็ค้องทำตามยังคัม

เจ้าท่า แล้วให้ทอดสมอ ๒ สายทั้งหน้าขึ้นหน้าลง แล้วให้เลื่อน
ถอยเสาศีเข้ามาเสีย เจ้าท่าจะบังคับการสิ่งไร ให้กัปตันนาย
เรือฟังบังคับเจ้าท่า ถ้าเจ้าท่าไม่ได้ลงไปจะมีหนังสือใช้คน
ไปบอกก็ได้ ๗

๑ มาตรา ๓ ให้เจ้าท่าบังคับให้ลูกค้า ทอดสมอเรืออย่าให้
ชิดฝั่งนักเรือหันขึ้นหันลง อย่าให้ โทนแพเขาได้ อย่าให้ทอด
สมอเรียงลำติด ๆ กัน ออกมาจนกีดทางเรือเดิน อย่าให้ทอด
ตรงปากคลองไหนแห่ง ให้ทอดเรียงลำต่อ ๆ เป็นลำค้ำลงไป
ห้ามอย่าให้กัปตันนายเรือผูกหางเชือก หางไซว์ล่ามขึ้นไ้ผูก
ไว้บนตลิ่ง ให้กีดทางเรือเดินไปมา ๗

๑ มาตรา ๔ ถ้าเรือโทนกันแตกหักผู้คนล้มตาย เสียสิ่ง
ของมากน้อยเท่าใด ให้มายอดเจ้าท่า ๆ จะไ้ไปคุยว่าผู้ใด
จะทำผิดทำชอบ แล้วเจ้าท่าจะไปบอกแก่ผู้ใดควร จะชำระความ
ไ้ จะไ้ชำระตัดสินให้ ถ้าเรือเข้ามาเป็นเหตุขึ้นรั้วจมน้ำอยู่
ตามทางเรือเดิน เจ้าท่าจะบังคับให้นายเรือกิด อ่าจ้งคน
เขาเรือออกไปเสียให้พ้นทาง ถ้านายเรือไม่จ้งคนเขาเรือที่
จมนั้นไป เจ้าท่าจะจ้งคนเขาเรือไปให้พ้นทางเรือเดิน ลง
ทุนมากน้อยเท่าใด จะคิดเอาแต่นายเรือ ๗

๑ มาตรา ๕ ถ้าลูกค้าทั้งปวงไม่ทำตามบังคับ ใน

มาตรา ๒ มาตรา ๓ ให้ ถ้าเรือใหญ่ล่องลงไปแลเล่นขึ้นมา โคน
 ถกเรือของควักแตกหัก จะเอาใช้แต่ผู้โคนมิได้ ถ้าเรือเล็ก
 ไปโคนเรือใหญ่ที่ทอดกติกฎหมาย เรือเล็กลุ่มจมไปเสียของ
 มากน้อยเท่าใด จะบังคับให้ใช้ของที่เสียไปให้ครบ แล้ว
 ค้างใหม่เงิน ๑๖๐ บาทแก่นายเรือ เพราะไม่ฟังบังคับใน
 มาตรา ๒ มาตรา ๓ คดีเช่นนี้ทกรวางซึ่งจะกล่าวต่อไป ใน
 เบื้องหน้าคดีแห่งนี้คดี ถ้าผู้ต้องใส่สิ่งใดไม่เชื่อคำให้การ
 ผู้เสียหายของ ก็ให้ผู้เสียหายของอ้างพยานที่เห็นเหตุเอาของขึ้นทุก
 เรือ มาสาบาลให้ตามสาคนนั้นนับถือ ถ้าพยานสาบาล
 โต้ จึงปรับใหม่ให้ ข้อใดมีเบาะปรับใหม่ เงินนั้นเป็นของ
 แผ่นดินไทยทุกข้อ

๑ มาตรา ๖ ว่าถ้านายเรือถอยเรือเข้าจอดริมตลิ่ง เพื่อ
 จะรับสินค้าแลประโยชน์อื่น จะผูกเชือกและสาวกะมดเรือเข้า
 ไป ในเวลากลางวันก็ได้ ไม่ห้าม แต่อย่าให้ผูกทิ้งไว้จน
 กลางคืน ถ้าถอยเรือเข้ารับสินค้าผูกติดกับสะพาน แต่ลำ
 หนึ่ง ๒ ถ้าไม่กีดทางเรือเดิน แลเข้าจอดทิ้งอับเฉาๆทำ
 การสิ่งใด ๆ เรือจอดแอบตลิ่งอยู่ไม่มีหนทางเดินข้างใน
 จะผูกเชือกบนบกโยงเรือไว้ก็ได้ แลเรือพระที่นั่งทอดสมอ
 อยู่หน้าพระบรมมหาราชวัง แลพระบวรราชวัง ถึงจะเอา

เชือกเอาโซ่ผูกโยงไว้บนตลิ่งก็ได้ เพราะใกล้เขื่อนน้ำพระที่นั่ง
ที่ประทัยริมน้ำ ไม่ควรที่คนทั้งหลายนอกจากข้าราชการ
จะกายเรือเข้าไปใกล้ในที่นั้น ถ้าผู้ใดกายเรือเข้าไปข้าง
ในเรือพระที่นั่ง น้ำพระที่นั่งที่ประทัยริมน้ำ โคนเชือกผูกเรือ
พระที่นั่งเรือเล็กล่มลง ก็เป็นภพไม่ได้สิ้นใจ เพราะได้ห้าม
ไว้แล้วเฉพาะสองแห่งเท่านั้น ๗

๐ หนึ่งเรือในคลองเจ้าของเรือนั้นทุกของ ออกมาทอด
ขายอยู่ที่ท้องน้ำ จะทอดสมออยู่ใกล้ฝั่งก็ได้ แต่ให้มีหนทาง
ในรวางแพกับเรือนั้น ให้เรือเล็กเดินไปมาได้ ตามที่กล่าวไว้
ในข้อ ๓ นั้น ถ้าเรือเล็กจะไปพานติดเชือกติดโซ่ที่ผูกโยง
ไว้ แลโคนเรือที่ทอดอยู่ เรือของตัวล่มเสียขึงไปเท่าใด
เรือที่ล่มจะเอาใช้แลปรับใหม่แต่เรือใหญ่ไม่ได้ ๗

๐ มาตรา ๗ ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทั้งสอง
พระองค์ จะเสด็จพระราชดำเนินไปทางชลมารค เรือทอดสมอ
กีดทางอยู่ เจ้าพนักงานแลเจ้าท่าไปบอกให้ถอยเรือไปเสีย
ให้พ้นทางเสด็จ ก็ขั้้นนายเรือก็ต้องถอยเรือไปให้พ้นทาง
แต่ในสามชั่วโมง แต่ยั้งคาเรือลูกค้าที่ทอดอยู่ในลำแม่น้ำ
ถ้าเรือพระที่นั่งมาถึงแล้ว ขอให้ชักทงรับตามธรรมเนียม
คนซึ่งอยู่ในเรือนั้น จะหลยตัวเสียให้ลับก็ได้ ๗๗ จะออกมา

ค่าน้ำตามขรรณเนียมภาษาของตัวก็โต แต่ห้ามขยำให้เดิน
ไปเดินมาแลชั้นหนึ่งห้อยทำวบนปากเรือ ชั้นทำงานบนเสากระ
โคง เช่นการ หมิ่น ประมาท ถ้าทำการ หมิ่น ประมาทดังนี้ แล
ไม่ลอยเรือไปให้พ้นทางเสด็จ ถ้าเรือลูกค้ากรุงเทพมหานคร
จะให้เจ้าพนักงานทำโทษ ถ้าเรือลูกค้าต่างประเทศชั้นแก่
กงสุลเมืองไร จะฟ้องแก่กงสุลเมืองนั้น

๐ มาตรา ๘ ว่าเรือใหญ่ซึ่งลอยชั้นลอยล่องไปโคงเรือ
ลูกค้าลำโตลำหนึ่ง ซึ่งจอดอยู่เป็นปรกติตามข้างค้ำแล้วนั้น
ก็ถ้า โคงเรือแพบ้านเรือนที่จอดแลตั้งอยู่ เป็นปรกตินั้นแตก
หักพังไปก็ตี กัปตันนายเรือลำที่ลอยมา โคงนั้น ต้องคิด
ราคาใช้ให้ทามที่แตกหักเสียไปมากแลน้อย แต่เรือที่แล่น
มาโคงเขาเข้านั้น ถึงจะแตกหักพังอย่างไร จะเอาสินใช้แต่
เรือจอดแลแพบ้านเรือนนั้นมิได้ เพราะมาโคงเขาเอง

๐ หนึ่งเรือกลไฟจะมีไปข้างหน้าหลายลำ จะไปมาตาม
น้ำทวนน้ำก็ตี ขยำให้เดินริมฝั่ง ให้เดินกลางน้ำริมแนวเรือใหญ่
ทอด ด้วยเรือกลไฟมีกำลังเร็วมาก เรืออื่นจะหลีกเลี่ยงไม่ทัน

๐ มาตรา ๙ ว่าแพที่คนอยู่ก็ตี แพไม้ซึ่งไม้ไผ่ก็ตี
เจ้าของลอยชั้น ^{๐8/10/2566}แลชากลอยตามสายน้ำไป ถ้าเรือลำ
โตทอดอยู่ผิดทางที่ยังค้ำไว้ ในมาตราที่ ๒ ที่ ๓ เมื่อแพ

มา โทณเขาฟันแพให้แตกหักพังไม้ขาดหายไป ผู้ตัดฟันก็ต้อง
ใช้ของแก่เจ้าของแพ ถ้าแพโทณเรือแตกหักไปอย่างไร เจ้า
ของเรือจะเอาสินใช้แต่เจ้าของแพก็ไม่ไ้

๐ หนึ่งผู้ใดจะล่องแพให้มีสายสมอกระวอยลงไป ให้เดิน
แต่ในระวางช่องเรือทอดแลแพที่จอด จะล่องไปข้างไหนก็ให้
ไปข้างหนึ่ง ถ้าแลล่องไปโดนเรือที่ทอดอยู่ ตามกฎหมายบังคับ
ไว้ในมาตราที่ ๒ ที่ ๓ ก็ให้เจ้าของเรือ ตัดฟันแพที่มา
โดนนั้นปล่อยไป แต่อย่าให้ทำอันตรายแก่ผู้คนแลเอาไม้ ไม้
แพนั้นไว้ เมื่อเขนแต่ตัดให้ฟันเรือไปเสียถึงไม้หายไป เจ้า
ของแพจะเอาใช้แต่เจ้าของเรือก็ไม่ไ้ ถ้าเจ้าของเรือไม่ไ้
ตัดแพแพหลกไปเอง แล้วเรือแตกหักเพราะแพโดน เจ้าของ
แพต้องชี้ให้ ห้ามอย่าให้เจ้าของแพเอาเชือกไปผูกกับสาย
สมอเรือที่ทอดอยู่ แลห้ามอย่าให้ล่องเรือใหญ่ ล่องแพเวลา
กลางคืน หนึ่งถ้าผู้ใดจะล่องแพไปอย่าให้ชิดฝั่งนัก ถ้าชิด
ฝั่งไปโดนแพที่จอดเขนปรกติแตกหักไป ให้เจ้าของแพที่มา
โดนนั้นใช้ของเจ้าของแพจอด ถ้าที่ใดในระวางกลางน้ำไม่มี
เรือทอด จะล่องแพไปกลางน้ำก็ไ้ ถ้าแพจะเอาเชือกผูกไว้กับ
ตลิ่งให้ ชิดฝั่งก็ไ้ ถ้าเรือผู้ใดพานเชือกโดนแพเรือล่มเสีย
ของไป จะเอาใช้แต่เจ้าของแพไม่ไ้ เพราะแพไม่เหมือนเรือ

เรือภายใต้ความรู้แล้วต้องหลีกเลี่ยงเข้าข้างหลังแพทิจอกริมฝั่ง ฯ

มาตรา ๑๐ ห้ามอย่าให้ทั้งลีลาทรายกินอัยเฉาหลง ทั้ง
แต่ในที่ใกล้ต้นคอนน้ำฤๅ ๗ วา เข้ามาจนในลำแม่น้ำเจ้า
พระยา แลลำแม่น้ำอื่น ๆ ด้วย ถ้าจะทั้งลีลาทรายกินอัยเฉา
ให้บอกเจ้าท่า ฤๅเจ้าพระยาม. พ.ไต่ซึ่งให้ทั้ง เมื่อบังคับ
ให้ทั้งที่แห่งใดแล้วจึงทั้งไต่ ถ้าภัยคั้นนายเรือไม่ฟัง กฎหมาย
นี้ ซึ่งทั้งอัยเฉาหลงในทั้งห้าวัน จะปรับไหมเงิน ๓๐๐ บาท ฯ
อนึ่งผู้ใดจะไปรับจ้างนำร่องเรือเข้าเรือออก ก็ให้
มาหาหลวงวิสุทธสาครทิจู เจ้าท่าให้ไล่เลียงดูเสียก่อน
เมื่อหลวงวิสุทธสาครทิจูเห็นว่าเป็นคนรู้แท้แล้ว จะให้หนังสือ
สำหรับตัวไป ห้ามมิให้ไปรับจ้างนำร่องเอาเอง ถ้าผู้ใดไม่
มีหนังสือเจ้าท่าสำหรับตัวนำเรือเข้ามาติดกิดหนทาง จะปรับ
ไหมเอาค่าช่วยการให้เจ้าของเรือ ถ้าผู้ใดไปรับหนังสือเจ้า
ท่าแล้ว ไปนำร่องเรือติดกิดหนทาง จะต้องชำระค่าก่อน ถ้าควร
จะปรับไหมจึง จะปรับไหมให้ ฯ

ตั้งแต่นี้ไปเป็นพระราชาบัญญัติว่าด้วยเรือเล็กซึ่งต้อง
08/10/2566

ในลำแม่น้ำแลในคลอง

มาตรา ๑ เรือไปตามน้ำขึ้นก็ไปตามน้ำลงก็

ให้ ออกกลางน้ำ เรือทวนน้ำให้ ไปริมฝั่ง ถ้าเรือตามน้ำมา
 เकिन ริมฝั่ง ถ้าเรือทวนน้ำไป เकिन กลางน้ำ ให้ ผิดทางที่
 บังคับไว้ จนเรือ โคนกัน ล่ม แยกหัก เสีย สิ่ง ของ ไป ให้เรือที่
 เकिन ผิดทาง ไซ้ ของ เรือ ที่ ล่ม ถ้าเรือ เकिन ผิดทาง ล่ม จะเอาไซ้
 แต่ เจ้า ของ เรือ ที่ เकिन ถูก ทาง นั้น ไม่ ได้ ถ้ามีการ มี เหตุ ควร จะ
 ต้อง ไป ริม ฝั่ง ให้ ระวัง รักษา ให้ ดี อย่า ให้ โคน เรือ ทวน น้ำ ได้ ๖๖
 มาตรา ๒ เรือชนน้ำก็ตี เรือล่องน้ำก็ตี ที่ไปตาม
 กัน เรือลำหลังเร็วไปกะทั่งเรือหน้าแตกหักล่มไปก็ตี ๖๗ ไป
 กะทั่งเรือที่จอดอยู่ ตามปรกติแตกล่มไปก็ตี ให้ ไซ้ ของ
 เรือที่ล่ม ๖๘

มาตรา ๓ เรือลำหนึ่ง จะออกจากท่าไป ๖๙ ออกจาก
 ปากคลองก็ตี เรือลำหนึ่ง จะเข้าจอดก็ตี ๖๙ ภาย สอน มา
 ตามทาง ก็ตี หลบ หลีก กัน มี ทัน โคน กัน เข้า ล่ม ไป ด้วย มิ ได้
 แกล้ง ให้ เจ้า ของ เรือ ซึ่ง มิ ได้ ล่ม นั้น อยู่ ช่วย กู้ เรือ เกือบ ของ
 ถ้า มิ ได้ อยู่ ช่วย ให้ ไซ้ ของ เรือ ที่ ล่ม เสีย ของ ไป นน กง หนึ่ง เพราะ
 หา ความ เมต ตา กรุณา มิ ได้ ๗๐

มาตรา ๔ เรือเบาให้หลักเรือหนัก ถ้าเรือเบาไปโดน
 เรือหนักล่มให้ ไซ้ ของ ท่าน จง เต็ม ถ้าคนตายให้ ไซ้ ค่า คน
 ท่าน ตาม กฎ หมาย เต็ม ถ้าเรือหนักโดนเรือเบา ล่ม ไม่ ต้อง ไซ้

ถ้าเรือเขาต่อเรือเขาหลบหลีกกัน มีทัศนคติกันล้ม ใ้เรือที่
 ไม่ล้มอยู่ช่วยกู้เรือภัยของ ถ้าไม่อยู่ช่วยให้ ใ้ของเรือที่ล้มเสีย
 ไปนั้นกึ่งหนึ่ง หนึ่งเรือข้างหนึ่งโตเห็นว่าเรือข้างหนึ่งเล็ก
 อดจะวิ่งหลบหลีกใ้ไม่รอดวิ่งหลบหลีก เรือใหญ่แกล้งเกย
 เรือเล็กล้มจมไป ใ้ใ้ของเรือที่ล้มจึงเต็ม ถ้าเรือหนักต่อ
 เรือหนักโคนกัน ข้างหนึ่งโตร้องบอกแต่ไกลพื้น ๑๐ วาใ้
 รอไว้ ถ้ามีฝั่งขึ้นไปโคนเรือผู้ที่ร้องห้ามล้มไปเสียสิ่งของ
 มากน้อยเท่าใด ใ้ผู้ โคนนั้นใ้ของเรือที่ล้มจึงเต็ม ถ้า
 มีทัศนคติกันแต่ไกล ๑๐ วาแลโคนกัน เรือนั้นล้มข้างหนึ่ง
 ควรว่าเปเนมาบเคราะห์ ๗๖

มาตรา ๕ เรือหนักที่ชนทุกเพียง แลเรือเขาจอก
 อยู่ชิดกัน เรือเขาจะถอยจะเลื่อนที่ไป ต้องบอกคนในเรือหนัก
 ใ้ระวังตัวกัน อย่าใ้โตรงใ้เกยเรือเพียง ถ้าไม่บอก
 ก่อชนถอยแลเลื่อนเรือเขาไปเกย เรือหนักล้ม เจ้าของเรือเขา
 ต้องใ้ของเรือหนักซึ่งเสียแลหาย ถ้ามีใ้ถอยแลเลื่อนเปเน
 แต่เรือกะทบกะทังกันเข้า ด้วยลมพายุแลคลื่นระลอก เรือ
 เขาโตรงเรือหนักเรือหนักล้ม ใ้เจ้าของเรือเขาใ้ของ กึ่งหนึ่ง
 เพราะเรือใหญ่กว่ามาจอกใกล้หนักจึง โทง ถ้าเรือหนักใหญ่เรือ
 เขาเล็ก กะทบกะทังกันเข้าล้มไปข้างหนึ่ง ด้วยพายุแลคลื่น

08/10/2566

ตลอดที่จะว่าแก่กันมิได้ หนึ่งเรือลำหนึ่งข้ามฟากขวางกระ
 แล่น้ำไป เรือลำหนึ่งล่องน้ำมา ถ้าเรือข้ามฟากเล็กเรือ
 ล่องน้ำใหญ่ ให้เรือข้ามฟากหลีกเลี่ยงเรือล่องน้ำ ถ้าเรือล่อง
 น้ำเล็กเรือข้ามฟากใหญ่ ให้เรือล่องน้ำหลีกเลี่ยงเรือข้ามฟาก
 ถ้าเรือเล็กไม่หลีกเลี่ยงเรือใหญ่ เรือเล็กแตกล่มจะเอาใช้แต่เรือ
 ใหญ่ไม่ได้ ถ้าเรือเล็กหนักเรือใหญ่เบา ให้เรือใหญ่หลีกเลี่ยง
 เรือเล็ก ถ้าเรือใหญ่ไม่หลีกเลี่ยงเรือเล็กล่มให้ใช้ของเรือเล็ก
 ถ้าเรือใหญ่จอดอยู่แนบฝั่งพินทางเรือเดิน เรือเล็กหนักถอยเลือน
 ไปโดนเรือใหญ่ เรือเล็กล่มไปเอง จะเอาใช้แต่เรือจอดมิได้จะ

มาตรา ๖ เรือไปในลำคลองแคบที่จะไปตามบังคับใน

มาตรา ๑ ตามน้ำแฉกทวนน้ำนั้นมิได้โดยคลองนั้นคับแคบ
 ก็ให้เรือเล็กหลีกเลี่ยงเรือใหญ่ เรือเบาให้หลีกเลี่ยงหนัก ถ้าเรือ
 ลำใดเป็นเรือเบาก็ก็น้ำหนักของเพียบถ้ำก็ ถ้าจะจอดให้จอด
 เรียงลำกัน แยกแยกอยู่ตามแนวคลอง อย่าให้จอดซ้อนลำ
 กันหรือออกมาจนกีดขวางเรือเดินแลจอดขวางคลอง แลจอดบัง
 หลีก อยู่กลางคลอง ถ้าขึ้นจากขวางคลอง แลจอดกลางคลอง
 แลจอดซ้อนลำกัน ถ้าเรือขึ้นล่องมาโดนเรือของตัวแตกหัก
 ล่ม เสียของไปมากน้อยเท่าใด จะให้ผู้โดนใช้นั้นไม่ได้
 ถ้าเป็นเวลากลางคืน เรือที่มาโดนนั้นล่มเสียของไป จะให้เรือ

08/10/2566

ที่ จอก ผิดบังคับใช้ ของ จง เติม

อนึ่ง คลอง รอย กรง เทพมหานคร ชั้นใน แล คลองผดุง
กรงเกษม แล คลองสวนทรงพลของบางกอกใหญ่ บางกอกน้อย เช่น
ทางเรือเดินไปมา มากทั้ง กลางวัน กลางคืน ห้ามมิให้ ผู้ใด
เอาเรือมาขัดหลักค้ำช้อน อยู่ กลาง คลอง ให้ กีดทาง เรือเดิน
ถ้า จะ ค้ำช้อน หา กิน ก็ให้ ไปทำ เสี้ย ที่ คลองอื่น ที่ เรือเดิน
น้อย ไม่ห้าม

๓๖

มาตรา ๗ มีกฎหมายเดิมว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้า
แผ่นดินทั้ง ๒ พระองค์ จะเสด็จพระราชดำเนินทางชลมารค
ห้ามมิให้ ค้ำช้อน ทั้ง ปวง ภาย เรือแจว เรือค้ำช้อน เขียง ตัก หน้า กระบวน
ตักท้าย กระบวน แจว ภาย เรือเคียง แข่ง กระบวน ไป แล เข้า ปน ไป
ใน กระบวน แล เมื่อเสด็จ ลง ลอย พระ ประทับ ใน เวลา กลาง คืน
ณ ที่ ประทับ ริม น้ำ ตาม พระราชพิธี ทักขี ใน เดือน ๑๑ เดือน ๑๒
เดือน ๓ วัน ฤกษ์ มีการ นักษัตรฤกษ์ บางครั้ง เสด็จ ลง ที่ ประ
ทับ ริม น้ำ นำ พระราชวัง ก็ ค้ำช้อน ๆ ก็ ค้ำ ถ้า มี ค้ำช้อน รุกช่อง
ล้อมวง ห้ามคน แผลก ๆ ไม่ให้ ล่วง เข้า มา ใน ที่ ล้อมวง ถ้า
ผู้ใด ขึ้น ภาย เรือ ล่วง ผนัง เข้า ไป ใน ที่ ล้อมวง รุก ช่อง ห้ามปราม
เจ้าพนักงาน จะ จับตัว ไป ทำ โทษ ถ้า เป็น คน นอก ประเทศ ซึ่ง อยู่
ใน บัง ค้ำช้อน ต่าง ๆ ขอ เสี้ย เดิก อย่า ให้ ผิด กฎหมาย นี้ ถ้า

ขึ้นทำให้ผิดกฎหมาย เจ้าพนักงาน จะจับตัวส่งต่อกงสุล ถ้า
 ต่อสู้ ไม่ยอมให้จับวิวาททุกข์กันขึ้น แรกหักล้มตายประการ
 ไท จะว่ากล่าวเอาผิดแต่เจ้าพนักงานผู้จับไม่ได้ เพราะ
 ใต้ประกาศแล้ว ถ้าคนนอกประเทศทำเจ้าพนักงานล้มตาย
 กงสุล จะปรับใหม่ทำโทษให้ตามกฎหมาย แลเมื่อจะมีเวลา
 ที่เสด็จทางไทเมื่อไท ถ้าจะมีภักษัตริฤกษ์เสด็จลงที่ประทับ
 ริมน้ำ ถ้าที่อื่น ๆ เมื่อไท เจ้าพนักงาน จะจดหมายไปบอก
 กงสุลให้ทราบไว้ก่อนวันหนึ่ง ถ้าสองวัน เว้นแต่วันลอบพระ
 ประทับปี ละ ๖ วันนั้นไม่ต้องบอก ให้กงสุลทราบเอาเอง
 หนึ่ง ถ้าเสด็จไปประทับตั้งล้อมวง ที่วัง สวณนั้นทอชยาน สวณสระ
 ประทุมวัน ก็ไม่ต้องบอก เพราะเป็นที่หลวงไม่ใช่ทางเดิน ฯลฯ

ตั้งแต่นั้นไปเป็นพระราชกำหนด แก่ชาวแพแลโพงพาง

มาตรา ๑ ห้ามไม่ให้ชาวแพปักหลักแพ ให้เกินยื่น
 ออกมาน้ำแพ จนกีดขวางเรือเดิน ถ้าจะปักหลักกอน้ำน้ำแพ
 ของตัวนี้ ก็ให้ห่างไว้เพียง ๓ ศอก ถ้าผู้ใดไม่ฟังขึ้น
 ปักหลักแพให้เกินกำหนด ออกมา เรือมาโดน ถูกหลักแพ
 เรือล่มเสียของไปมากน้อยเท่าใด จะบังคับให้เจ้าของแพให้ใช้
 ของเรือที่ล่ม จึงเต็ม ฯลฯ

มาตรา ๒ เรือ ทอศ สมองคึก กุ กั้น ออกคัก ซ้อน
 อยู่กลาง น้ำกัก โพงพาง มีลูกขวย ทอศ เรียง กั้น ออกมา
 กลาง น้ำกัก เวลา กลาง คั้น ให้ มี ไค้เพลิง แล เข้า เขา กระ
 บือ เปน ที่ สักเกต ถ้า เรือ แพ ขน ล่อง มา โคน ถก เรือ แล โพงพาง
 ขาด ลอย ไป ประการ ไค้ กัก เจ้า ของ เรือ เจ้า ของ โพงพาง จะ
 ให้ ผู้ มา โคน ใช้ ไม่ ไค้ เพราะ ว่า เรือ คัก ซ้อน ผก คึก กั้น แล
 ลูก ขวย โพงพาง รุง รัง มาก ไม่ เหมือน เรือ ไค้ ใหญ่ ที่ บัง คับ ให้ ทอศ
 เรียง ลำ กั้น กลาง น้ำ ฎา แพ ที่ จอศ เรียง กั้น วิ มี ผัง ทั้ง บัง คับ
 ไว้ ไค้ ของ คั้น นั้น แล จะ บัง คับ ลูก ขวย โพงพาง แล เรือ คัก ซ้อน
 ให้ ทอศ อย่าง อื่น ก็ ไม่ ไค้ ด้วย เคย ใช้ การ อย่าง นั้น เปน การ ทำ
 มา หากิน มา ถึง เมื่อ เรือ แพ มา โคน ถก เรือ ถก โพงพาง เรือ
 ล่ม แพ แดก เสีย สิ่ง ของ แล ผู้ คน ล่ม ตาย ก็ จะ เอา ใช้ แต่ เจ้า
 ของ เรือ เจ้า ของ โพงพาง ไม่ ไค้ เหมือน กั้น ให้ ผู้ ล่อง เรือ แพ รุ้ แห่ง
 ที่ โพงพาง แล เรือ คัก ซ้อน แล วัระ วัง ตัว แต่ ไกล เกิด โพงพาง แล
 คัก ซ้อน กัก บ่อ มอยู่ เปน ที่ เปน คำ บล ไม่ ไค้ ยัก ยาย ไป มา แห่ง ๆ เหมือน
 เรือ ไค้ เรือ ทลศ ออก แต่ ห้าม อย่าง ให้ เจ้า ของ โพงพาง เอา ไม่ ไค้ ผก ขวาง
 ซ่อง ไว้ ซึ่ง แต่ เชือก รัง ลูก ขวย ให้ ยัก ยัก กั้น ตาม ขรรณ เนียม
 ๐๘/๑๐/๒๕๖๖
 นี้ ไม่ ห้าม อนึ่ง ตั้ง แต่ ริม ตลิ่ง ออก มา ถึง ลูก ขวย เปน ทาง เรือ
 เดิน นั้น ห้าม มี ให้ เขา เชือก ซึ่ง แล ไม่ ขวาง ออก ไป ให้ กัก ทาง

เรือเดิน ถ้าเจ้าของโพงพางซึ่งเชือกทอดไม้ ออกไปให้ กัด
 ทางเรือเดิน เรือขึ้นเรือล่องไปพานเชือกพานไม้เรือล่ม ถ้า
 เสียสิ่งของมากน้อยเท่าใด ให้ผู้ซึ่งเชือกทอดไม้ไปแต่
 คลังใช้ของเรือที่ล่ม ถ้าคนทนายให้ใช้ค่าคนทนายตาม
 กฎหมาย เดิม ๗๕

มาตรา ๓ ว่าถึง กฎหมายเดิม ก็ห้ามมิให้ผู้ใดเก็บของ ตก
 แลของลอยน้ำ แต่ครั้ง กาลนานมาคนไม่รู้กฎหมาย ก็
 สำคัญว่าไม่ห้ามเก็บเอาไว้ เจ้าของไปตามก็ทู่เงียงว่าคู้
 ทวงเกิดทะเลาะวิวาทกันบ้าง เอาเก็บซ่อนเสียบ้าง เช่นที่ส่งเสียว่า
 เช่นผู้ร้ายลักฉกเอามา มีเหตุต่าง ๆ วิวาทกันเนื่อง ๆ
 แลของหายในแม่น้ำก็ยอมเป็นไม้ขอนค้ำแลกระดาน ที่แพ
 ล่องมาแตกกระจัดกระจายไปตามสายน้ำ เจ้าของไปเที่ยว
 ความรวบรวมไม่ทัน แลเรือที่ใช้ล่องเอาตลอยไปนั้นโดยมาก
 เพราะฉะนั้นก็ห้ามมิให้ผู้ใดทั้งคนในประเทศ นอกประเทศ
 เก็บเอาไม้ขอนค้ำแลกระดาน แลเรือเครื่องกำปั่น ชาติตก
 จมน้ำอยู่ก็ดี ของสิ่งใด ๆ ที่ลอยน้ำไปก็ดี เก็บเอาไว้
 ว่าเป็นของคู้ให้ขาดจากเจ้าของ คู้ยถือว่าเก็บตกได้ไม่มี
 เจ้าของแล้ว ของเป็นของของผู้เก็บได้ ตามลัทธิคนไม่รู้กฎหมาย
 เลย ถ้าใครเห็นของลอยน้ำมาไม่มีเจ้าของก็ดี ฤๅใส่ใจ

ผู้ร้ายโตก็ได้ ก็ให้เก็บเขาของนั้นไปมอบไว้ ฤ็าบอกกล่าว
 แก่ นายอำเภอ ฤ็ากำนัน พันนายบ้าน แลผู้มีบัณฑิตกัที่ที่อยู่ใกล้
 ถ้าเป็นเครื่องเรือก็ให้ไปบอกหลวงวิสุทธสาคร ติฐู เจ้าท่า
 ให้รู้ภายใน ๑๒ ชั่วโมง ให้เจ้าท่าฤ็า นายอำเภอกำนัน
 พันนายบ้าน แลผู้มีบัณฑิตกัที่ จกหมายไว้ให้แน่นอนแล้วคอย
 ฟังตุงเกิด ฝ่ายเจ้าของจงรีบไปเที่ยวสืบตามหาของตัวซึ่งหาย
 ใต้ตามทุกอำเภอในกำหนดเดือนหนึ่ง อย่าให้ช้าไป แลให้
 ผู้เก็บโตฤ็าเจ้าท่ากำนันนายอำเภอ แลผู้มีบัณฑิตกัที่ ซึ่งได้
 รัชของไว้ฤ็าท่านบอกกล่าวนั้น บอกให้รู้แล้วคอยของให้แน
 นอน ว่าจะถูกของรายนั้นฤ็าจะฉีกหายไป ให้ได้ความเป
 นแน่แล้วจึงจะคืนให้เจ้าของไปได้ ถ้อยยังสงสัยว่าของไม่ต้ง
 กันั้น ก็รอฟังรายอื่นอยู่ก่อน ถ้าผู้เก็บของลอบนำของจ
 มนำแลของไล่โจรผู้ร้ายโตแล้วเขาไปซ่อนเสีย ไม่เขาไปมอบ
 แก่เจ้าท่า นายอำเภอฤ็ากำนัน พันนายบ้าน แลผู้มีบัณฑิตกัที่
 ในภายใน ๑๒ ชั่วโมง สืบจับโตจะเขาเป็นผู้ร้าย ถ้าช่วย
 เก็บให้เจ้าของ โตบอกแก่เจ้าท่าฤ็า นายอำเภอกำนัน พันนาย
 บ้าน แลผู้มีบัณฑิตกัที่ไว้แล้ว เมื่อเจ้าของมาตามภจะ
 เขาของคืนไป 08/10/2266 ผู้เก็บโตจะขอเขาค่าถ่ายแปนรางวัลบ้าง ก็
 ตามแต่เจ้าของแลผู้เก็บโต กัยเจ้าท่าแลนายอำเภอกำนัน

แล้วผู้มีบัณฑิตก็ จะว่ากล่าวเปรียบเทียบกับให้ตกลงกัน

ตั้งแต่นั้น พระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษา

มาตรา ๑ มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษา สำหรับ

แผ่นดินไว้แต่ก่อนมีเป็นหลายมาตราเอาแต่ใจความว่า ถ้า

ผู้ใดวิวาทคำพิพากษาพวกเพื่อนถือไม้ก้อนอิฐก้อนหิน เครื่อง

ศาสตราวุธต่าง ๆ รุกไปตีตีฟันแทงทำอันตราย

บ้านเรือนโรงเรียนหรือแพที่อาศัยอยู่เป็นปรกติ เจ้าของที่มีบาด

เจ็บให้ใหม่ผู้รุกทวิคณ พวกไปด้วยไม้ไค้ลงมือให้ใหม่ถึงต้น

เหตุจงทุกคน ถ้าเจ้าของที่ตีฟันแทงผู้รุกนั้นบาดเจ็บแลถึง

ตาย จะเอาโทษเจ้าของที่ฟันแทงนั้นมิได้ ประการหนึ่งผู้ใด

คำตีฟันแทงกัน ที่กลางถนนหนทาง สถานที่ใด ๆ ผู้แพ

หนีเข้าไปในเขตรบ้านท่านผู้อื่น ผู้ที่รุกเข้าไปในเขตรบ้าน

ท่านว่าไม่เปนรุก ถ้าผู้แพหนีขึ้นไปจนบนเรือนผู้มิชอ แล้ว

ยังตามขึ้นไปตีอีก ท่านว่าบังอาจเอาเปนรุก ประการหนึ่ง

ผู้ใดไปหาท่านด้วยธุระสิ่งใด ๆ ไปซื้อสิ่งของ เข้าไปในบ้าน

โรงเรียนหรือแพโดยสภาพ เกิดวิวาทกันขึ้น จะเอาเปนรุก

มิได้ เพราะการวิวาทเกิดขึ้นในที่อื่นนั้น ประการหนึ่งเจ้า

หม่อมหลวงไชยชัยยาวไพโร และทายลูกนี้ ฤๅปะที่แต่ไรได้ตัด

08/10/2566

ตามกันไป ผู้หนึ่ง ๆ เข้าไปในบ้านท่านผู้อื่นก็ดี บ้านของ
 ตัวก็ดี เจ้าหมื่นมณฑลตามเข้าไปจับตัว จะว่าเป็นขุกรอกไม่ได้
 ถ้าเป็นวังเจ้าเป็นบ้านขุนนาง แลบ้านคนต่างประเทศ ให้ผู้
 จับบอกเจ้าของบ้านเสียก่อน เจ้าของบ้าน จะไต่ชำระเอาตัว
 ส่งให้ อะ บัดนี้ประกาย กฎหมื่นมาเพื่อให้คนในประเทศ
 คนนอกประเทศทราบทั่วกันว่า ถ้าผู้ใดขุกรอกเข้าไปวิวาทถึง
 ที่บ้านเรือนโรงร้านเรือ แพท่าเรือ เจ้าของบ้านเรือนโรงร้านเรือ
 แพท่าเรือมีขาดเจ็บถึงสาหัส แลตายก็ดี จะไปฟ้องร้องว่ากล่าว
 ชน • ตระลาการผู้พิจารณาสืบไต่ความจริงว่าขุกรอกแล้ว จะ
 ไม่คดลี้ให้ตามขาดเจ็บเพราะทำผิดกฎหมายขุกรอก เจ็บ
 เปลาจะเอาเข็บปรับใหม่แลทำขวนมิได้จลย อะ

มาตรา ๔ ว่าด้วยการที่คนในประเทศนอกประเทศ ยิง
 ชนใหญ่ ด้วย ขรรคมืดในกรุงเทพมหานคร กฎหมายเก่าก็
 มีอยู่ ห้ามมิให้คนทั้งปวงยิงชนใหญ่ที่มีเสียงดังถึง ๑๐๐ เส้น
 ด้วยเหตุใด ๆ คือเป็นการมงคลแลอื่น ๆ โดยตามใจตัว
 ไม่มีกำหนดเหตุที่ควรจะยิง แลเมื่อยิงในแขวงกรุงเทพมหานคร
 นคร ก็ไม่ได้บอกกล่าวให้เจ้าพนักงาน ในพระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าแผ่นดินทราบแลยอมให้ก่อน ๆ ถ้าแขวงหัวเมืองไม่
 ได้บอกผู้รั้งกรมการให้ทราบแลยอมให้ก่อน ถ้าใครล่วงบังคับ

นี้ก็มีโทษ เพราะว่าเสียง^๕ขึ้นใหญ่ เมื่อใคร ๆ ยิงขึ้นไม่มี
 เหตุรู้ตัวกันก่อนแล้ว ก็ย่อมเป็นที่ตกใจแก่คนเขนอันมาก
 ว่าเกิดเพลิง แลเหตุอื่นเป็นที่เล่าภา^๕กัณฑ์ต่าง ๆ ไป เพราะ
 มีกำหนดอยู่ในกรุงเทพมหานครว่าเสียง^๕ขึ้นใหญ่ เป็นที่สำคัญ
 สัญญาในพระบรมมหาราชวัง ยิงเมื่อเวลาก่อนสว่าง ๔๘ นาที
 ทุกวัน วันละ ๔ นั้^๕ เพื่อจะให้คนที่ควร จะ^๕นอนเมื่อจวน
 รุ่ง คั้นต้องเวลาแน่นอนทั่วกัน แลในพระบรมราชวัง ยิงเมื่อ
 เวลานั้นเต็ม ๘ ๕ นาทีภา^๕แต่เพียงนั้^๕หนึ่ง ยิงเมื่อก่อนรุ่ง ๔๘
 นาทีอีกนั้^๕หนึ่งเสมอทุกวัน ที่โรง ทหาร ตาม การ เคย สังเกต
 ตาม ขรรณเนียมทหาร ในพระบรมราชวัง ถ้า^๕ขึ้นใหญ่ ยิงเมื่อพ้น
 กำหนดเวลานี้ ก็สำแดงว่ามีเหตุคือเกิดเพลิงไหม้บ้านเรือน
 ถ้าเพลิงเกิดไกลพระราชวังยิง ๔ นั้^๕ ถ้าใกล้พระราชวังยิง ๘
 นั้^๕ เมื่อคนทั้ง บ่วงโต ยินเสียง^๕ขึ้นแล้วรู้ว่าเพลิงไหม้ไกล
 และใกล้ตามสังเกตนั้น จะ^๕ได้มาช่วยดับเพลิงทั่วกัน แล
 เมื่อมีการ จะ ยิง ขษา พระ ฤช ภา^๕คำนับภา^๕การ พระราชพิธี
 แล จะ ลอง จะ ช้อม^๕ขึ้นใหญ่ เป็น การ หลวง ในบางครั้ง บาง คาย ก็
 ย่อมเคยให้มีประกาย ให้ราษฎร ทราบทุกอำเภอก่อน จึงได้
 ยิงตามกำหนดเวลาแล้วนี้ เพื่อจะมีให้ราษฎร คั้น ตกใจ ครั้น
 เมื่อครั้ง เรือรบภา^๕เชอชอนโบวริงเข้ามาทำสัญญา เมื่อจะยิง

08/10/2566

ยื่นคำข้อมติตามธรรมเนียมอังกฤษนั้น ก็ได้บอกกล่าวให้ทราบ
 ก่อน จึงยื่นตามกำหนด ภายหลัง มาคนนอกประเทศที่ไม่รู้
 สำคัญว่าการยื่นคำข้อมติธรรมเนียมเรื้อรยไม่ห้าม แลยื่นคำข้อมติ
 เจ้าหน้าที่ของตน ตามวันกำหนดในประเทศของตัวไม่ห้าม ก็
 ยื่นใหญ่โดยมิได้บอกกล่าวให้ทราบก่อน ฤฯพวกหนึ่งได้
 บอกแล้ว พวกอื่นได้ยื่นเสียงขึ้นขึ้นแล้ว ก็พลอยยื่นข้าง
 แลคนในกรุงก็มีความกำเริบใจ สำคัญว่า บัดนี้คนต่างประ-
 เทศยื่นเล่นได้เนื่อง ๆ เห็นจะไม่มีที่ห้ามแล้วก็ยื่นข้างโดย
 ไม่มีกำหนด การที่ห้ามตามกำหนดเท่านั้น ก็ลยเลือนโลเล
 ไป เพราะฉะนั้น ขอขงยังข้ห้าม ว่าตั้งแต่ในท่านเมือง
 สมทปรากัรเข้ามา ถ้าคนในประเทศนอกประเทศ มีเหตุ
 ควร จะยื่นคือ จะยื่นในการฤกษ โทน ๆ กลงท่า ฤฯจะยื่นคำข้อมติ
 ตามชาติตามภาษาที่เคยยื่นถือ จะยื่นในการขุญอย่างฝรั่งที่
 วัตถุประสงค์ ฤฯที่อื่นข้ ละครัง ละคราวก็ไม่ข้ ขวางห้ามปราม
 แต่ให้เจ้าของวัดเจ้าของบ้านเจ้าของงาน จดหมายบอกกล่าวต่อ
 กรมมหาดไทย กรมพระกระลาโหมกรมท่า กรมเมืองเสีย
 ก่อนแต่วัน จะยื่นสามวัน เจ้าพนักงานกรมเมือง จะได้ข่าวร้อง
 ให้ราษฎรรู้ว่าวันนั้นเวลานั้น คนนั้น จะยื่นใหญ่ด้วย ข้
 อย่างนั้น ๆ ข้ราชการแล ราษฎร จะได้ไม่มีความสงสัย

๐๒1๕๒566

อนึ่ง ถ้า จะ บัง บ้น คาย สี่ ลา แล บ้น นก หลอก คาม วัง เจ้า ตัง กรม
 แล แล้ว แล เจ้า ยัง ไม่ ได้ ตัง กรม แล บ้าน ข้าราชการ ผู้ใหญ่ ผู้ช้อย
 จะ ตัง บ้อม หัก บัตร หลาก ญาติ ที่ น้อง ย่าว ไพร ให้ ชำ นี ชำ นาม ญ ใน
 การ บัง บ้น เล็ก ก็ ได้ แต่ ให้ จก ทนาย ไป ขอก ต่อ เจ้า พนักงาน
 กรม มหาด ไทย กรม พระ กระจา โหม ให้ รู้ กำหนด เวลา ทุก วัน
 ฤา ใน วัน มี กำหนด เจ้า พนักงาน กรม มหาด ไทย จะ ได้ ให้ กรม
 พระ แสง ไป ตรวจ ตรา คบ บ้อม ที่ จะ หัก บัง ให้ พัน ทน ทาง คน เติ
 ไป มา เมื่อ หัก บัง นั้น จะ ได้ ไม่ ถก คน เปน อันตราย

อนึ่ง ถ้า จะ บัง นก บัง สัตว ก็ บัง ไต่ แต่ ที่ บ่า ที่ ทุง นา ที่ มี ไร่
 ทั่ว ที่ ที่ บ้าน มี ไร่ หน ทาง คน ที่ เติ ไป มา ถ้า จะ บัง ใน ทั่ว ที่ ที่
 บ้าน ที่ หน ทาง คน ไป มา ผู้ ที่ จะ บัง ลาง ที่ คน ที่ บัง คน เมา
 สุราย่าง ไม่ หัน เห็น คน ก็ จะ ไป ถก คน บ้อม เข็บ คาย ครั้น ไป
 เขา ตัว ผู้ ที่ บัง ถก คน คาย นั้น มา จะ ปรียบ โหม ทำ โทษ คาม กฎ หมาย
 ว่า บัง คน คาย ผู้ ที่ บัง นั้น ก็ เถียง ว่า หา ไต่ แล ลัง บัง คน ไม่ ต้อง
 ถู บัง เถียง โลก เขก กัน ว่า จะ ตัด สิ้น ตก ลง ก็ ยาก บ้น นั้น ก็ เปน
 ฮาวู ทาง ไกล อาจ ที่ จะ ทำ ลาย ชีวิต คน ได้ กว่า จัก ชน คน เห็น
 คือ บัง ผา บัง ต้นไม้ ไม่ เห็น ไต่ ด้วย จัก ชน บ้น ก็ ตลอก ไป ถก คน คาย
 ไต่ เหตุ ฉน จึง ไต่ ตัง กฎ หมาย ไว้ ห้าม มิ ให้ บัง บ้น เล็ก ใน ทั่ว ที่
 ที่ บ้าน ถึง ที่ บ่า ที่ ทุง ก็ ตี ห้าม มิ ให้ บัง ช่าง มา โศกระ บ้อม แล

สัตว์ที่เจ้าของหวงห้ามเลี้ยงไว้ ถ้าผู้ใดมีฟังซน บึง บิน ให้ผิดแต่กฎหมายนี้ จะต้องปรับใหม่เงินตั้งแต่ ๑๖๐ บาทขึ้นไป แล ๕๐๐ บาท ลงมา ตามบึงมาก แล น้อยตามกฎหมาย ถ้าถูกช้าง ม้า โค กระบือ สุนัข เข็มนก สัตว์ที่มีเจ้าของเลี้ยงอยู่ ทำให้ตาย จะต้องคิดเงินให้ตามราคาของ ๆ เจ้าของตามของมาก แล น้อย อีก ส่วนหนึ่ง ถ้าคนฝ่ายไทย บึง ถูกคนช่วยเจ็บตาย จะปรับใหม่ทำโทษ ตามกฎหมายเดิมในประเทศไทย ถ้าคนต่างประเทศ บึง ถูกคนช่วยเจ็บตาย , กิ่งสุล จะปรับใหม่ทำโทษ ตามกฎหมาย

มาตรา ๓ ให้กัปตันนายเรือ แล นายห้าง ที่เข้ามาอยู่ในประเทศสยาม ห้ามอย่าให้กล่าสัสลักเรือ แล ลกจ้างไทยจีน แล คนชาวคนดำ ถือ อารูชต่าง ๆ คือ บิน ยาว บิน สั้น แล มิค ไปเที่ยวตามลำน้ำลำคลอง แล บนบก ถ้าจะมีขระเที่ยวไปซ้อของ ก็อย่าให้ มี อารูช สำหรับตัวไป ให้ไปแต่มือเปล่า แล้วให้สร้างแล กำนโต ของ นายห้าง กำกับไปด้วย ถ้ากัปตัน แล นายห้าง ไม่ห้ามปราม กล่าสัสลักเรือ แล ลกจ้างไทยจีน แล คนชาวคนดำ ปล่อยให้ ถือ เครื่อง อารูชต่าง ๆ คือ บิน ยาว บิน สั้น แล มิค ไปเที่ยวตามลำน้ำลำคลอง บนบก เวลากลางวัน กลางคืน ทำการวิวาท เจ้าพนักงาน ฤชาช่วยบ้าน จะช่วยกัน

จับตัวมาส่งต่อกงสุลให้ทำโทษ ถ้าไม่ยอมให้จับโดยคดีต่อ
สักันถึง แดกหักมีขาดเจ็บ อย่างไร จะเอาโทษแต่ผู้จับไม่ได้
ถ้าตีฆ่าง ทบตีผู้จับเจ็บช่วย ถึงตาย กงสุล จะปรับใหม่ทำ
โทษ ให้ตาม กฎหมาย

หนึ่ง ลก คำ ถอยเรือชนล่องมาในลำแม่น้ำ เรือค้าง
น้ำ อยู่กลางทาง กลาสี่ขึ้นไปเก็บผลไม้ในสวนกิน เจ้าของสวน
ห้ามปรามไม่ฟัง จะเอาไม้ไล่ตีฆ่าง เจ้าของสวนความมีอยู่
เนื่อง ๆ ครั้น จะให้เจ้าของสวน จับกุมเอาตัวมาฟ้องให้กงสุล
ทำโทษแล้ว คนที่เฝ้าสวนนั้น น้อยมีอยู่แต่คนหนึ่ง สองคน
จะจับกุมก็ไม่ได้ ให้กับคนนายเรือแล่นายห้างห้ามเสีย อย่า
ให้กลาสี่แลลกร้างไปเก็บเอาผลไม้ ของราษฎรชาวสวน
เป็นอันขาด ถ้ามีฟังขึ้นไปเก็บผลไม้ในสวน เจ้าของสวน
แลคนเฝ้าสวนเอากระสุนยิง ถูกแตกหัก เจ็บช่วยประการใด
จะเอาโทษแต่เจ้าของสวนไม่ได้ ถ้าทำเจ้าของสวนเจ็บช่วย
ล้มตาย กงสุล จะชำระทำโทษให้ตามกฎหมาย

มาตรา ๔ ห้ามมิให้คนเที่ยวไปในกำแพงวัง แล
ชั้นลงที่ พระตำหนักน้ำในพระบรมมหาราชวัง พระบวรราชวัง
แลวังสวนนั้น ทอทยาน วังสวน สระประทุมวัน ซึ่งมีเจ้าพนักงาน
แลนายประตูรักษา อยู่เข้าไปไม่ได้ ต่อเจ้าพนักงานนำแต่ยอม

08/10/2566

แล้วจึงเข้าไปไว้ ถ้าห้ามมิฟังขืนเข้าไปในที่ห้าม แลขืน
 ลงในท่าพระคำหนักหน้า แลเข้าไปในประตูพระบรมมหาราชวัง
 พระบรมราชวัง แลวังสวนนันทอุทยาน แลวังสวนสระประทุมวัน
 เจ้าพนักงานแลนายประตูจะจับตัวมาส่งต่อ กงสุล ถ้าสู้รบ
 กัณฑ์มีตายลงจะเอาผิดแต่เจ้าพนักงานแลนายประตูไม่ได้ ถ้า
 เจ้าพนักงานแลนายประตูตาย กงสุลจะปรับใหม่ทำโทษให้
 ตามกฎหมาย ๕๖

พระราชบัญญัตินี้ให้ ต.พิมพ์เป็นอักษรไทยอักษรอังกฤษ
 ประกาศมาให้ ครึ่งหนึ่งก่อน เมื่อการต่อไปข้างหน้า มีความ
 เกี่ยวข้องอื่นอันออกจากพระราชบัญญัตินี้ ก็จะต้องพระราช
 บัญญัตินั้น ๆ เพิ่มเติมต่อไปให้พระสงฆ์สามเณร แลข้าราชการ
 ฝ่ายทหารพลเรือน แลผู้สำเร็จราชการ เมืองเอกโทตรี
 จัตวาปากไตฝ่ายเหนือ แลราษฎรลูกค้าในประเทศ นอกประ
 เทศทุกภาษา ซึ่งเข้ามาค้าขายเรือใหญ่แลเรือเล็ก ไปมา
 ในคลองแลลำแม่น้ำให้รู้ทั่วกัน แลให้ประพจน์ทำตาม
 พระราชบัญญัตินี้ทุกประการ ประกาศมาฉวัน ๖ เดือน ๖
 ขันคำ ๑ จุลศักราช ๑๒๒๒ ปีวอกโทศกั ๕๖

ประกาศไปรต ยกค่าไม้ประกำ ไบค่าเฉลยหน้ามีน

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร
 มาแก่พระราชาวงษา ณ วงษ์ แลข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย
 แลราชครูทั้งปวง บัณฑิตที่มีสมควรเป็นเจ้าของสวน อยู่ในกรุง
 นอกกรุงทั้งปวงให้ทราบว่า ตั้งแต่ใกล้ที่จะถึงด้วยราชสมบัตินี้
 ครอบครองแผ่นดินมา ก็ทรงพระมหากรุณาเมตตาแก่มนุษย์นิกร
 ใฝ่ฟ้าประสาชช้ทั่วไปทุกชนชาติทุกคน แต่ถ้าวาเมืองจะได้
 ปกครองรักษาท่านทั้งปวง ให้พ้นอยู่ด้วยทุกข์คือท้องใจ
 ผู้ร้ายแลวิเวทกำเริบกำเริบต่าง ๆ แลภัยอื่น ๆ เปนอันมาก
 อยู่ให้เห็นแล้ว แต่พระองค์ก็ขวยไม่มีกำลัง ผู้อื่นช่วย
 เช่นที่ปลุกยาคิดอ่าน แลพลโยชาทวยหารที่เป็นกำลัง
 จะปราบปรามสัตว์ แลพวกพาลผู้ร้ายต่าง ๆ ก็ไม่มี
 พระราชทรัพย์ถ้อยใช้ในที่พระราชมหาชนแฮศหวัดร้างวิไล แก่
 ผู้ช่วยในราชการแผ่นดินแลโยชาทวยหาร แลจะจับจ่าย
 ในการงานสร้างถิ่นถานต่าง ๆ แลเครื่องเสาศราอาวชเปนเครื่อง
 รักษาแผ่นดินนั้นก็คิดแล้ว จะรักษาปกครองท่านทั้งปวง
 ไปใกล้ ๆ ๆ ก็ภาชีอากรต่าง ๆ ซึ่งเรียกเปนส่วนหลวง
 ๑๖ พิภพที่ควร ๑๖ ลกข่าง ๑๖ ลกข่าง ๑๖ ลกข่าง แต่ผู้

ประชดขการ ทำมาหาภินนี้ ๆ ก็ทวราชพระราชฤไทยอยู่แล้ว
 ว่าท่านทั้งปวงไม่ภอใจ จะเสีบ แต่ถ้าจะให้ยากให้เลิก เสียบศมค
 ตามประสงค ของท่านทั้งปวง ก็จะได้สิ่งใมาจิบจ่าย ทนยารุง
 ในการแผ่ดินแล้ว มิใช่ว่ามีราชฤทธิ จะทรงพระ ธิ ฐา
 ให้ฝนแก้วเจ็ดประการ ตกดมาเต็มบ้านเต็มเมือง ให้เหมือน
 พระเวศลัศร โดยถ้าจะให้ท่านแก้วเจ็ดประการตกลงมาที่ทั้งบ้าน
 ทั้งเมืองให้ เมื่อฝนแก้วเจ็ดประการก็จะเหมือนกัฏญาแล ไขไม้
 จะชอชอกันไม้ไ้ ก็จะต้องร้องหาสิ่งอื่นมาไว้แทน
 เจริทของทวภ กระมิง เพราะเหตุนี้ข่มทวงพระราชดำริท
 ตรี ตรองอยู่เปรมิตย ทรง พิจารณาเลือก สัมคัยคว
 ว่าภาณี อากรร ควร จะมีแก่ที่ใดไม่ควรจะมีในแต่ใด เมื่อพิจารณา
 ไขกัวยเหตุต่าง ๆ ถ้าทรงพระราชดำริทเห็นว่าแต่ที่ใด
 ภาณี อากรร ไม่ควรเรียก แก่ราชฤ ธิงที่เห็นแต่ก่อนมีอย่าง
 ขรรหมเดิมเคยให้เรียกมา ก็ทรงพระมหากรุณา แก่ราชฤ
 ทรงปรุภาษากัวยท่านเสนาบดีแล้ว ก็ให้ ให้เลิก ถอนเสียบ
 เปรมหลายเรื่องหลาย ราย มาแล้ว ๆ ภาณี อากรรแต่สิ่งใ
 ที่มีกำไรมีผลแก่ผู้ทำนนี้น้อย พิกัดแรงเกินอยู่ก็โปรดให้
 ลกพิกั นันตงเสียบให้ สสมควร ก็หลาย รายแล้ว ๆ แลเมื่อ
 พระราช ทพยสำหรับใช้ราชการ แผ่ดิน ตกน้อยไปไม่ภอแก่

08/10/2566

การขี้จ่าย ก็ทรงปลูกษาเสนาบดีแลลูกค้าผู้ใหญ่ให้เห็น
 พร้อมกัน ว่าสิ่งใดมีผลแก่ผู้ทำมาก ยังไม่มีภาษีอากร
 มาแต่ก่อน คราวจะเรียกภาษีอากรขึ้นทอ้งพระคลัง ใช้แทน
 ส่วนที่เล็กเสียดกเสียดนี้ไป ก็ให้เสนาบดีแลลูกค้าผู้ใหญ่
 ปลูกษาพร้อมใจกันตั้งพิภกั อัตราทศควรแล้ว ให้มีภาษีอากร
 แต่สิ่งนั้นขึ้นบ้าง ภาสให้ใช้ส่วนที่ตกที่ขาดไปให้คงเป็นกำลัง
 รักษาแผ่นดินมิให้เสื่อมซามลง ๆ ก็แลการทั้งย่วงต่าง ๆ
 ที่เป้นที่ทำกินของราษฎร ย่อมยกย้ายแปรปรวนไปตามเวลา
 นั้น ๆ ไม่ขึ้นอยู่ บางสิ่งราคาขึ้น บางสิ่งราคาตก
 บางสิ่งมีคนตบเท้งทำมาก บางสิ่งผู้ที่เคยทำละเลยเสียโดยมาก
 เพราะฉนั้น การตั้งขึ้นใหม่ แลเลิกฤลภภาษีอากรตามการนั้น
 เหตุนี้ ๆ ก็ต้องจำเป้นยกย้ายเปลี่ยนแปลงแปรปรวนไป
 ซึ่ง จะให้ขึ้นอยู่ด้วยสักว่าถือลทธิว่า ให้ทำไว้คงอยู่
 ตามอย่างเก่าอย่างเดิมนี้ไม่ได้เป้นแท้ ๆ ถึงว่าทรงพระราช
 อุดสาหะ ทรงพระอนุเคราะห์แก่ราษฎร อยู่ดังนี้ ราชการ
 ค่ำ ๆ มีมากจะทรงพระราชดำริห์ ให้เลอียดลออกตระหลอก
 ลื่นไปทุก อย่าง ทุก สิ่ง ทุก สถาน ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้ ต้อง
 ค่อยทรงพระราชดำริห์ แลได้ถามเจ้าพนักงานแลข้าราชการ
 ผู้ใหญ่เก่า ๆ ไล่เลียงทวาทพระราษศฤทย์ไว้แน่นอนแล้ว จึงทรง

08/10/2566

คัดสินไปไ้แต่เวลาละเรื่องหนึ่ง สองเรื่อง รายหนึ่งสองรายเสมอ
 ไป ฎาลางสิ่งเล็กน้อยเคลือบแฝงอยู่ในกรมว่าอย่างธรรมเนียมเก่า
 ก็ยังไม่ประจักษ์ง่าย ต่อเหตุบังเกิดมี จึงได้ทรงพระปรารภขึ้น
 แล้วทรงคัดสินให้ยกย้ายเสียใหม่ คั้นเข้าหาการที่ควร
 แก่กาลประจุบันนี้ ฯ ครั้นทรงพระปรารภถึงเรื่องอากร
 สวนใหญ่ ได้เลียงเจ้าพนักงานทราขายการฉ้อฉลแล้ว จึง
 ทรงพระราชดำริว่ารายฎม มีที่สวนเสนาห์ทำที่สวนปลูกต้นไม้
 ต่าง ๆ ได้ผูกแก่เงินอากรแต่ชนหมื่นนายระวางไปตามพิกค
 คั้นผลไม้ โดยอย่างธรรมเนียมเก่าใหม่ ตามที่มิจำนวน
 คั้นไม้มีพิกคเงินอากรมากแลน้อยโดยกำหนดที่ทำไว้ในโฉนด
 ซึ่งได้ประทับตราแปดดวงของข้าหลวงเงินสวน แปะคนายนั้น ต้อง
 เสียเงินเสมอทุกปีแล้ว ยังมีอย่างธรรมเนียมสืบมาแต่แผ่นดิน
 ที่ล่วงแล้ว ว่าได้ชาวสวนต้องเสียเงินนอกจากอากร ๔ อย่าง
 อีกเป็นเงินสวนละสองสลึง คือค่าไม้ป่าใบเฟืองหนึ่ง
 ค่าเฉลยน้ำมันเฟืองหนึ่ง ค่าผลคี่ปลีเฟืองหนึ่ง ค่าเม็คค่า
 เฟืองหนึ่ง ค่าของ ๔ อย่างนี้รายฎมเจ้าของสวนต้องเสีย
 ทุกปีมาช้านาน บัดนี้ทรงพระราชดำริเห็นว่า ของสองสิ่ง
 คือค่าไม้ป่าใบ 08/10/2566 ค่าเฉลยน้ำมันมพรักวไ้ราชการนั้น จะมีมา
 แต่ครั้งไทแผ่นดินโตหาทราขายเป็นแน่ไม่ ทรงพระราชดำริ

เห็นว่า จะเปนกระแส พระราชดำริที่พระเจ้าแผ่นดิน ฤๅความ
 ศึกษเสนาบดีแต่ก่อนเก่า ครั้งเมื่อเวลาในหลวงยังกำลัง
 ตกแต่งสำเนาเงิน ออกไปค้าขายต่างประเทศ มีกำไรมาใช้
 ในราชการแผ่นดินอยู่ แลเมื่อเวลาภาษีไม่ไปภาษีน้ำมัน
 มพร้าวยังไม่ มี ราษฎรผู้ที่มีสวน จึงต้องส่งไม้ปะกำไป
 สำหรับใช้แต่งสำเนาหลวง แลเฉลี่ยน้ำมันมะพร้าวมาใช้
 ราชการ ครั้นมาการเมื่อภาษีไม่ไปภาษีน้ำมันมะพร้าวมีขึ้นแล้ว
 สำเนาเงินในหลวงก็ไม่ได้ตกแต่งไปค้าขายแล้ว ค่าไม้ปะกำไป
 แลค่าเฉลี่ยน้ำมันควรจะให้เลิกเสีย แต่หาว่ามีโทษก็ค้อ่าน
 ยกเลิกค่าไม้ปะกำไปค่าเฉลี่ยน้ำมันเสียไม่ ฉาย ระวัง
 จึงได้ เรียกเก็บมาตามเคยทุกปี บัดนี้ จึงทรงพระมหากรุณา
 โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม จะให้ยกเงินค่าไม้ปะกำไป
 ของหนึ่ง ค่าเฉลี่ยน้ำมันของหนึ่งเป็นเงินสวนละ สิบหนึ่ง
 ที่เจ้าของสวนต้องเสียอยู่ทุกปีนั้นเสีย แลเงินค่าไม้ปะกำไป
 ค่าเฉลี่ยน้ำมัน ที่นาย ระวังได้เก็บมาส่งไว้ยังพระคลัง
 มหาสมบัติ แลได้ใช้จ่ายราชการไปแล้วแต่ชั้นกรมตรีศก
 ถึงชั้นแม่เอกศก จะใคร่คิดพระราชทานใช้คืนให้แก่
 เจ้าของสวนนั้นด้วย แต่ค่าผลคิปลิเมทค่าอีก อย่างละของหนึ่ง
 เป็นเงินสวนละ สิบหนึ่ง ระวัง ทรงพระรำดำริเห็นว่า

08/10/2566

เป็นค่า ของ เกณฑ์ปลอก ตามกระแสพระราชดำริที่พระบาท
 สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงไว้เพื่อจะทูลบำรุงบ้านเมือง
 ให้รุ่งเรืองด้วยสินค้า สิ่งของควร จะใช้สอยเป็นประโยชน์
 แก่แผ่นดินแลราษฎร จึงได้มีพระราชโองการ ให้ขุนหมื่น
 นายระวางข้าราชการ เจ้าของสวะให้ปลอกทับตีปลี ตับ คำขึ้นไว้
 ในที่ว่าง หว่างคันทันไม้ ที่ยังว่าง อยู่ควร จะปลอกได้ตามมาก
 แลน้อย แต่เกรงว่าราษฎร เจ้าของสวะที่เกียจคร้าน จะไม่
 ปลอกขึ้นตามบังคับ จึงเกณฑ์ ให้ ส่งผลที่ปลีเมตคำแก่
 นายระวางทุกชั้นเป็นสำคัญ ส่วนในกรุงเทพฯ นครหลวง ส่วนหนึ่ง
 ส่งผลที่ปลี ทับที่ ซึงเงินกับเมตคำตามหนึ่ง แต่ส่วนเมือง
 สมุทรสงคราม เมืองราชบุรี เมืองเพชรบุรี เมืองสาครบุรี
 เมืองนครไชยศรี เมืองฉะเชิงเทราหนึ่ง ส่งผลที่ปลี ทับที่ สองซึงเงิน
 สิ่งเกี้ยวเป็นธรรมเนียมมา เพราะฉะนั้น จะให้เลิกเสียด้วย
 ก็ไม่มีเหตุเป็นที่อ้าง อธิควร จะตั้งคงไว้ตามพระราชบัญญัติ
 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงจะชอบ ครั้นทรง
 พระราชดำริแล้ว จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า
 โปรดกระหม่อม ให้เจ้าพนักงานเชิญกระแสพระราชดำริที่
 ไปปลอกษาทั่วเสนาบดี ให้เห็นพร้อมกันก่อนแล้วจึงให้
 ประกาศไป ฯ จึงทำหนังสือมาที่กับเจ้าพนักงานปลอกษา

08/10/2566

พร้อมกันแล้ว กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า ช่างทรงพระมหา
 กรุณาโปรดเกล้าฯ จะให้ยกเงินค่าไม้ปะกำใบค่าเฉลี่ยน้ำมัน
 ที่ราษฎรเจ้าของสวนต้องเสียอยู่ทุกปี ๆ ละสิ่งเสียนั้น
 ขอขด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมแล้ว แต่เงินค่าไม้ปะกำใบ
 ค่าเฉลี่ยน้ำมันจำนวนเท่า ซึ่งขหมื่นนายระวางเก็บเอามาส่งไว้
 ยังพระคลังมหาสมบัติแล้วแต่ณปัจจุบันนี้ ด้งขมแม่

- เอกคณินั้น เห็นว่าเจ้าของสวนลาวรายคายสัญญาผูกขพ
 ขยหลายพันปีก็มีบ้าง ที่ขายสวนให้แก่ผู้อื่นต่อ ๆ กันไป
 หลายรายแล้วก็มีบ้าง ถ้าโปรดเกล้าฯ ให้ชำระเงินที่เก็บ
 มาแล้ว ถึง ๙ จำนวนคืนให้ ราษฎรเจ้าของสวนจะได้รับ
 พระราชทานจะขาด ๆ เหลือ ๆ ไม่ทั่วกัน การที่จะชำระคืนนั้น
 ก็จะไม่รับลง ขอรับพระราชทานให้ยกเงินค่าไม้ปะกำใบ
 ค่าเฉลี่ยน้ำมัน ๒ สิ่งนี้ แต่จำนวนขวอกโทศกลีบต่อไปเทอญ
 แต่ของเกณฑ์ปลูกทั้ง ๒ สิ่งนี้ ขอรับพระราชทาน
 ให้ขหมื่นนายระวางคงเรียกอยู่ตามเดิม ตามกระแสพระราช
 คำร์นั้นเถิด จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
 ว่า ท่านเสนาบดีเห็นพร้อมกันดังนี้แล้ว ๆ ให้หมายบอก
 แก่ราษฎรชาวสวนให้รู้จกทั่ว ถ้าราษฎรที่มีสวนจะผูก
 แก่เงินอากรแต่นายระวางสืบไป อย่าให้เสียค่าไม้ปะกำใบ

08/10/2566

เพื่องหนึ่ง ค่าเฉลี่ยน้ำมันเพื่องหนึ่ง เป็นเงิน สนวนละ สติง
 ต่อไปเลย คงให้ส่งแต่ค่าของเกณฑ์ปลูกทั้ง ๒ สิ่ง ๆ ละเพื่องหนึ่ง
 อยู่ตามเดิม ถ้าจะส่งผลที่ปลีเม็ดค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็ให้
 นายระวาง รัยเอาไว้ ถ้ามีรัยพุดจาเก็ยงเล็ยงคิตจะเอา
 เป็นเงิน อย่างเดียวกับคิตี ถ้ายังไปเร่งรัยเรียกรัยจะเอาค่าไม้
 ประกำไบแลค่าเฉลี่ยน้ำมัน อื่กกคิตี ให้ราษฎรมาร้องเรียน
 ยังพระคลังมหาสมบัติ ถ้าเจ้าพนักงานไม่ภักตสิญให้ก็ให้ทำฎีกา
 ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายให้ทราบเทอญ ฯ
 ประกาศมาณวันพุธ เดือน ๘ ขึ้น ๕ ค่ำ ปีวอก
 โทศกั เป็นวันที่ ๓๓๖๐ ในราชกาลสุระยุบนี้ ฯ

พระราชบัญญัติภิกษุสามเณรประพฤตินาหาร

มีพระบรมราชโองการ หมาย พระยาศรีสุริยราชสังฆนายก ให้
ประกาศแก่ พระสงฆ์สามเณรคฤหิณรูปที่ปวงให้ทราบทั่ว
กัน ตั้งแต่บัดนี้สืบไป พระสงฆ์สามเณรรูปใดประพฤตินาหาร
ทุจริต ใดที่เกี่ยวให้เป็นที่รังเกียจก็ ฤ็ไปตั้งช้าเรากย์
ผู้หญิง แลเล่น สวาทิ สำผัส ฤ็ถึงช้าเรากย์ ยังขอ อยู่
แลคักไปแล้วยังไม่พ้นกำหนดสามปีก็ พระสงฆ์สามเณร
สับสน สบกันชา ก็นสราน้ำตาลส้ม เล่นถั่วไปการพนันต่าง ๆ
นุ่งผ้าคหิณรูป ถืออาวุธเที้ยว อย่างใดอย่างหนึ่งถึงที่กล่าวห้าม
ไว้ใน ยังขออยู่ก็คักไปแล้วยังไม่พ้นสามเดือนก็ เมื่อ
ยังไม่ม่โทษฟ้อง ฤ็ชกัทอดถึงตัวก่อนแล้ว มีความร้อน
ตัวกลวิธิต ก็ให้มาสารภาพแก่โทษตัวต่อกรมธรรมการ ตาม
สัตย์จริง อย่าอำพรางขี้ขบ้ง ความชั่วไว้แลชกัพวกเพื่อน
ผู้ทำผิดด้วย กันเช่นกัน ตามรู้ตามเห็นให้ สักเชิง จะทรง
พระมหากรุณาบอกโทษ พระราชทานให้แก่ผู้ที่มาสารภาพแก่
โทษตัวนั้น ไม่ให้ต้องรับพระราชอาญา ถ้ามิใช่หมู่ไพร่
หลวงไม่ต้องสลับเป็นไพร่หลวง แลไม่ให้ต้องเสียเงินค่าวิชา
ธรรมเนียม จะต้องเสียแต่ค่าสมศกน สอเล็กน้อย แล้วจะ
มอบตัวคืนให้เจ้าหมู่มุนนายไป สักตามหมู่เดิม อนึ่ง คหิณรูป

สิววกฤๅ ขาวบ้านเป็นคน สอพลอชอบฉน ชอบกินชา ชอบสูรน้ำตาล
 ส้ม ให้พระ สงฆ์ สามเณร สุข แลกิน แลตัวโต สบาย ใ้ กินด้วย
 พระ สงฆ์ สามเณร ก็ดี เล่นถั่วไปการ พริบกับ พระ สงฆ์ สามเณร
 แลเป็นสวาคี ฤๅเป็นคางซึก สือผู้หญิง ให้พระ สงฆ์ สามเณร
 แลใ้รู้ ใ้เห็นว่าพระ สงฆ์ สามเณร ทำผิดอย่าง ไค อย่างหนึ่ง ท
 กล่าวห้ามไว้แล้ว ฤๅตัวหญิง ซึ่งใ้ยอมใ้พระ สงฆ์ สามเณร
 ทำชำเราด้วย ฤๅ ส้มผิด ถูกต้อง นึ่งใน ที่ สับ สอง ค่อสอง ฤๅ
 ใ้รับใ้ ให้หนึ่ง สือ เล้า โลม เกี้ยวพาน ฤๅพูดเจรจาท่าง ๆ
 ในทาง สึง วาศ ด้วย พระ สงฆ์ สามเณร รูป ไค รูปหนึ่ง ก็ดี ก็ใ้
 มาสาร ภาพล แก่ โทษ ทั่ว ตามความ สัตย จริง ค่อกรมธรรมการ
 แล ชักพวก เพื่อน ผู้ทำผิดด้วยกัน เช่นกันตาม รู้ ตาม เห็น ใ้ สั้น
 เชิง จะ ทรง พระมหากรณายกโทษ พระราชทาน เหมือน
 พระสงฆ์ สามเณร ที่มาสาร ภาพล แก่ โทษ นั้น ถ้า พระ สงฆ์
 สามเณร แลคฤๅษี ผู้ทำผิด ไม่มา สาร ภาพล แก่ โทษ ทั่ว โทษ
 ก็ แต่ใน ชั่วอก โทศ์กัน เมื่อ ชั่วเรไป มี ผู้ ยืน ยืน กล่าวหา
 ตั้งแต่สอง ปาก จะเอา เป็น สัตย ลงโทษ ตามโทษานุโทษ ฝ่าย
 คฤๅษี สิววกฤๅ ที่ อยู่ กระฎี่ หมู่เกี่ยวกับ พระสงฆ์ สามเณร ผู้ทำผิด
 นั้น แต่ก่อน ไม่มีโทษ จึงพากัน เพิกเฉยเสีย พระสงฆ์ สามเณร
 จึงเกิดความ เช่นนี้ อย่างนี้เอง ๆ ตั้งแต่ สับไป จะใ้ มีโทษ

แก่คฤหิณัฐสังฆวิภังค์ที่อยู่กระฎีหมู่เดียวกับพระสงฆ์ สามเณรผู้ทำ
 ผิดด้วย จะชำระเขาตัวสักเป็นไพร่หลวงทุกคนแต่อายุ ๑๓ ปี
 ขึ้นไป อนึ่งในวัดอารามใด ๆ อย่าให้มีพระสงฆ์ สามเณร
 ชุ่ยนอกบาญชี ถ้าพระสงฆ์ สามเณร ชุ่ยนอกบาญชี มีผู้จับตัว
 มาได้ จะให้สึก ออกสักเป็นไพร่หลวง พระสงฆ์ สามเณร
 ผู้สมคบไว้ในกระฎีนอกบาญชีนั้น มีโทษเสมอผู้ผิดด้วย แล้ว
 จะให้กบฏขี้การก ฎผู้ส่งสำรับพระราชาคณะพระครูถานา
 นุกรมปรีชญ เจ้าหมวกนายคณะแล นาย ประกัน ของภิกษุผู้
 สมคบเป็นเจ้าสำนัก แลภิกษุอื่นที่อยู่ร่วมอุปจารฐานจังหวัด
 เกี่ยวกับผู้สมคบนั้น ๆ เรียบไรกันเสียเงินให้เป็นรางวัลแก่ผู้
 จับนัยตัว พระสงฆ์ สามเณร ชุ่ยนอกบาญชี รูปละสามตำลึง
 ถ้าพระสงฆ์ สามเณร อาคันตุกะจะมาหาใครอยู่ ก็บอกเจ้า
 พนักงาน กรมธรรมการให้รู้ พระสงฆ์ สามเณร ที่อยู่ในบาญชี
 มีประกันผู้รับแล้ว แลประพจน์อนาจาร ทุจริต อย่างใด อย่าง
 หนึ่ง ที่เป็นการเกี่ยวข้องกับพระราชอาณาจักร ควรจะสึกเป็น
 โทษหลวงนั้น เมื่อพระราชาคณะพระครูถานานุกรมปรีชญ
 เจ้าคณะแลเจ้าอธิการ รู้จักตัวพระสงฆ์ สามเณร ผู้ทำผิดแล้ว
 ขอให้พระราชาคณะพระครูถานานุกรมปรีชญเจ้าคณะเจ้าอธิการ
 เป็นธุระ ว่ากล่าวให้พระสงฆ์ สามเณร ผู้ทำผิดอย่างที่ว่า

ห้ามไว้ นั่นคือเสีย อย่าให้รกอยู่ใน พระศาสนา ถ้าพระสงฆ์
 สามเณร ผู้ทำผิดไม่ยอมจะคืน ก็ให้มอบตัวคืนให้นายประ
 กัน ผู้รับรับตัวไป ถ้าผู้ทำผิดรู้ศึกโทษตัวหนีไปก็ตี ฎามีอธิการณ
 เล็กน้อย เจ้าคณะเจ้าอธิการไม่พอใจขับไล่ไปก็ตี ลาไป
 โดยปรกติฎาไป โดยธรรมทาก็ตี ก็ให้มาบอกกรมธรรมการ
 แต่ยังไม่มีความต้องฟ้องต้องชด ว่าพระสงฆ์สามเณรป็น
 ประพฤติอนาจารสิ่งนี้ ๆ ให้ศึกไปแล้วแลหนีไปแล้ว ฎาไม่
 ยอมศึกมอบตัวคืนให้นายประกัน ผู้รับรับไปแล้ว ฎาขับไล่
 ไปเสียแล้วแลลาไปศึกไปโดยธรรมทา เมื่อเจ้าคณะเจ้าอธิการ
 มาบอกไว้ดังนี้แล้ว ไม่ติดตามเอาตัวผู้ทำผิดนั้นมาชำระคดี
 เรื่องนั้น ๆ ค่อยไป ความสิ่งใดจะเกิดขึ้นที่ตัวผู้นั้น ก็ไม่
 เอาตัวผู้นั้นแต่เจ้าคณะเจ้าอธิการ ให้กรมธรรมการ ทำตัว
 ประทับตรา ให้เจ้าคณะเจ้าอธิการไปเป็นสำคัญ ว่าได้มา
 บอกไว้แล้ว ถ้าไม่ได้มาบอกไว้แต่ก่อนแล้ว ภายหลัง
 มีความสิ่งใดเกิดขึ้น จะตั้งจำหน่ายว่า ขับไล่ไปเสียแล้ว
 ลาไปศึกไปแล้ว ฎาหนีไปก่อนแล้วนั้นไม่ได้ จะต้องเร่ง
 เอาตัวผู้ต้องคดีแต่เจ้าคณะเจ้าอธิการทุก ๆ เรื่อง พระราช
 บัญญัติ ประกาศมาฉวันศุกร ไทอนแก้ว แรมค่ำหนึ่ง
 ยี่ออกโทศกั พระธรรมการ ยติ เปนผู้รับฯ สั่ง

ประ กาศ แผ่นดิน พระบาท สมเด็จพระ จอมเกล้า ฯ

เรื่อง พระราชทาน พระกฐินกรุงเก่า

ด้วย พระบาท สมเด็จพระ จอมเกล้า ฯ เจ้า อยู่หัว ทรง พระ

ราชดำริห์ว่าแต่ก่อนได้เคยเสด็จขึ้นมาประพาศ ณพระมหา

นครศรี อโยทธยาโบราณราชธานีอันนี้ ได้ทรงทอดพระเนตร

ถ้ำน้ำเขาย่านเรือน แลอารามในเมืองนอกเมืองเช่นอันมาก

เจดีย์สถานแลอารามบางแห่ง ได้ทรงทราบได้ผ้าลของชล

พระบาทเช่นนี้ว่า พระเจ้าแผ่นดินในสยามประเทศนี้ ซึ่ง

ได้ครอบครองเสวยราชสมบัติ ณพระมหานครศรี อโยทธยา

แต่ก่อน ๆ ได้ทรงสร้างสถาปนาไว้บ้าง คือวัดพุทธโทย

สวีริยแลวัดป่าโมกษ ฤๅพระอารามอื่น ๆ แลพระอารามซึ่ง

พระราชวงษานวงษ์ ในพระวงษ์อันนี้ ได้ทรงสร้างแลสถาปนา

ไว้บ้างคือวัดสุวรรณาราม แลวัดกระษัตริาราม ฤๅอาราม

อื่น ๆ แลอารามที่พระสงฆ์ซึ่งได้ทรงคุ้นเคยมาแต่ก่อน เหมือน

อย่างวัดท่าหอยวัดตระไกร เช่นอารามของสมเด็จพระสังฆราช

ที่มาแต่วัดหงษาราม ณกรุงเทพมหานครได้สถาปนาไว้ บัดนี้

พระบาท สมเด็จพระ จอมเกล้า ฯ เจ้า อยู่หัว ทรงรุดถึง ถม

ลำเนาพระมหา นครศรี อโยทธยา นี้ ที่ได้เคยเสด็จขึ้นมาประพาศ

แลพระสงฆ์ราษฎรที่ได้เคยเห็น ได้ผ้าลของชลดีพระบาทแต่

ก่อน ๆ จึงทรงพระราชสังขยา อัสสาเสด็จพระราชดำเนินขึ้นมา
พระราชทานผ้าพระกฐินกับทั้งพระกฐินบริวาร แลเครื่องไทยทาน
ถวายพระอินทร์ ซึ่งจำพรรษาในอารามณพระมหานครศรีอยุทธยา
อารามใดที่ควร จะเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานพระกฐิน
ได้ ก็เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทาน อารามใดที่
ไม่ควร จะเสด็จพระราชดำเนิน ก็พระราชทานเจ้าต่างกรม
แลเจ้ายังไม่ไต่ตั้งกรม แลข้าทูลฉลองของ วุฒิปะบาทให้ไปทอด
ก็เป็นพระกฐินหลวงทั้งนั้น ข้าทูลฉลองของ วุฒิปะบาทฝ่ายหน้า
ฝ่ายใน ที่ได้ตามเสด็จพระราชดำเนิน ขึ้นมจรณ์ ที่มีสังขยา
ก็จักเครื่อง กฐิน ซึ่งมาทอด กฐินด้วยรวม อารามที่ไต่รับ
พระกฐินหลวง แล กฐินข้าราชการ เปน อารามห้าสิบเสด
หนึ่ง ทรงก่อพระฤกษ์สถาปนาพระที่นั่งสรรเพชญปราสาท อันเป็นพระที่
นั่งพระเจ้าแผ่นดินแต่ก่อน ๆ ซึ่งทำลายไปแล้ว ให้มีขึ้นไว้
ตามเดิม แล้วจะไต่จากทุก พระนามพระเจ้าแผ่นดินซึ่งได้ครอบ
ครองเสวยราชสมบัติ ณพระมหานครศรีอยุทธยาโบราณ
ราชธานีนี้ทุก ๆ พระองค์ ประคิมฐานไว้ ณพระที่นั่งสรรเพช
ยปราสาท ให้เขียนแต่เศวตฉัตรแก่ อาณาประชาราษฎร์ ด้วยพระ
เจ้าอยู่หัวแต่ก่อน ๆ นั้นได้มีพระเดชพระคุณในการครั้งหนึ่ง ๆ
เมื่อฉลองพระที่นั่งสรรเพชญปราสาทนี้ โปรดเกล้าฯ ให้เข้า

ร้องผู้สูง आयศม์แลคนพิการ ในเขตพระนคร ศรีอยุธยาทั้ง
 ล้วน ให้มารับพระราชทานเงินแลผ้า พระราชกุศลซึ่ง
 ทรงพระราชอุทิศเสด็จขึ้นมาพระราชทานพระภูษา แลพระ
 ราชทานเงินผ้า คนชราพิการ ครองนี้ ทรงพระราชอุทิศ
 ถวายแก่พระเจ้าแผ่นดินแต่ก่อนทุก ๆ พระองค์ กับทั้งพระ
 ราชวงษานวงษ์ของพระเจ้าอยู่หัวแต่ก่อน ๆ นั้นด้วย แล
 พระราชทานส่วนพระราชกุศลแก่ราษฎรชาวกรุงศรีอยุธยา
 ให้อนโมทนาส่วนพระราชกุศลซึ่งทรงบำเพ็ญตั้งปวงนี้ จึงทุกคน
 ให้ตั้งอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตเว้นการทุจริตต่าง ๆ จงปราศจาก
 ภัยอันตรายทั้งปวง ขอให้มีสุขสวัสดิ์เจริญทุกคนเทอญ ฯ

ประกาศเลข หมู่ โศกเนพาลให้เจ้าหมู่เอาตัวไปจำ

โปรคให้ตั้งจำหน่าย

ด้วยพระศรี กภาพ สุมค รัชพระบรมราชโองการ

ใส่เกล้า ทรงพระกรุณาโปรคเกล้า ings ว่าให้มี
 หมายประกาศแก่เจ้าตั้ง กรมแล้ว พระองค์เจ้ายังไม่ได้
 ตั้งกรม หม่อมเจ้า หม่อมราช วงษ์ แลข้าราชการผู้ใหญ่
 ผู้น้อย ฝ่าย ทหาร พล เรือ ใน พระบรมมหาราชวัง พระบวร
 ราชวังให้รู้ทั่วกันว่า ถ้าไพร่พลวง กรมหนึ่ง กรมใดเป็นคน
 สบผืนกินผืนคบกากัน เทียวทำโจรกรรมปล้นสดมคตซึ่ง
 วจร้าวแทงฟันออกรก ถึงบ้านถึงเรือน เจ้าหม่อมุนนาย
 เห็นว่าไพร่พลวงผู้นั้นเป็นคนพาล จะไปทำให้เกิดความขึ้น
 จะเอาตัวไพร่พลวงส่งไม่ได้ ก็ให้เจ้าหม่อมุนนายเอาตัว
 ไพร่พลวงไปส่งยังกรมพระนครบาล มอຍฝากคุกฝากตรางไว้
 ให้มันคง แล้วให้เจ้าหม่อมุนนายทำทางว่าวมาขึ้นต่อเจ้าพนักงาน
 ผู้ชำระจ่ายเค็อนคนละฉบับ จะไคหักขานูชย์ตรางเค็อนให้
 ถ้าเป็นข้าเจ้าข้าว่าข้าราช การ แลทนาย เจ้าหม่อมุนนายเห็นว่า
 เป็นคนพาล จะไปทำให้เกิดความขึ้น จะส่งตัวไม่ได้ จะเอาว่า
 เอาทนาย ของตัวจำจองไว้ ให้มันคง อย่าให้ไปทำให้เกิดความขึ้น
 ก็ได้ ถ้าเหลือกำลังเจ้าหม่อมุนนาย จะเอาว่าทนาย ของตัว

ไปส่ง ยิงเจ้าพนักงาน ที่มีทมิฬตรงเป่นที่ซึ่ง คน กรมหนึ่ง กรมใด
ก็ตามใจ ถ้าข่าวทนาย ที่ไปส่งไว้นั้นไปทำให้เกิดความชัน
ก็จะไปเอาตัวข่าวตัวทนาย ที่ไปส่งไว้นั้น แต่เจ้าพนักงาน

แลผู้คุมที่รับไว้ ถ้าเจ้าหม่อมมุนนาย โกรธแกลังพาไลจำของ
ตัวเลขของตัวก็ให้ผู้หนึ่งผู้ใดไปจำของก็ดี ตัวเลข
ร้อง สมนักเป่นไพร่หลวง ถ้าไม่มีผู้ใดรับ ประกันตัวเลข

ก็จะจำของไว้กว่าจะมีผู้รับประกันจึงจะส่งตัวเลขไปเป่นไพร่หลวง
ถ้าไพร่หลวงที่คัก ขำ ขำ ย่าว ขำราช การ แลทนายก็คัก ไปทำ
ให้เกิดความชันถึงนี้ เจ้ากรม ปลัด กรมซึ่งคุมไพร่หลวง
เจ้าตั้งกรมแล้ว พระองค์เจ้ายังไม่ได้ตั้ง กรมหม่อมเจ้า

หม่อมราชวงศ์ ขำราชการ ผู้ใหญ่ผู้น้อย ฝ่ายทหาร ฝ่ายพลเรือน
แลเจ้าพนักงานผู้รับตัวเลขคักไว้ ฤาให้หนึ่งสี่คุมคักไว้
ในพระบรมมหาราชวัง ในพระบวรราชวัง ส่งตัวเลขไพร่หลวง
ไพร่สมข่าวแลทนาย ที่ไปทำให้เกิดความ ไม่ได้ตัวกำหนด

แต่ใน ๗ วัน จะเรียกเร่งเอาเงินไปเป่นค่าสินบน จับเลข
ไพร่หลวงไพร่สมตั้งแต่ซึ่งหนึ่งขึ้นไปจนถึงสิบซึ่ง ตามที่ใดก็ตาม
ว่าเป็นคนตัวนำ พวกเพื่อนต้นเหตุปลายเหตุ ทำให้เกิดความชัน

08/10/2566

มากแลน้อย แต่เจ้าหม่อมมุนนายแลผู้คุมผู้รับตัวเลขไว้นั้น
มาไว้กลาง ตระลาการ ก้อน ถ้าเจ้าหม่อมมุนนายแลผู้คุม

ผู้รับตัวเลขไม่มีเงินจะใช้ค่าสินบน ก็จะให้ส่งพระราชอาญาเชิญ
 เจ้าหม่อมขุนนาย แลผู้คุมผู้รับตัวเลข กว่าจะได้เงินครบค่าสินบน
 จะลกเงินให้เพราะเข็มนที่ละกึ่งตำลึง ด้วยเงินที่ส่งแล้ว
 จะให้แก่ผู้ที่จับคนผิดได้ ถ้าเจ้าหม่อมขุนนายแลผู้คุมผู้รับ
 ตัวเลขไพร่หลวงไพร่สมย่าวแลทนาย ที่ไปทำให้เกิดความมา
 ส่งให้ไปแล้ว เงินค่าสินบนซึ่งเจ้าหม่อมขุนนายแลผู้คุมผู้รับ
 ตัวเลขเสียไว้มากน้อยเท่าใด จึงจะคืนให้เจ้าหม่อมขุนนาย
 แลผู้คุมผู้รับตัวเลข ถ้าเจ้าหม่อมขุนนายผู้คุมเสียค่าสินบนไป
 เพราะอ้ายผู้ทำผิด จะไปเอาบุตรภรรยาข้าทาสบ้านช่อง
 เข้าของ ๆ อ้ายผู้ผิดมากกว่าจะคุ้มเงินที่เสียไปก็ได้ แต่
 ให้บอกกล่าวกรมพระสัติก ในพระบรมมหาราชวัง ในพระ
 บวรราชวัง ตามกรมขุนให้รู้เย็นพยานก่อน ถึงญาติพี่น้อง
 ของผู้ผิดจะมาร้องฟ้องว่าเจ้าหม่อมขุนนายผู้คุม ไปเอาบุตร
 ภรรยาข้าทาสบ้านเรือนเข้าของ ๆ ผู้ผิดมาชำระใต้ความจริง
 ว่าเอามาแทนภคธรรพค่าสินบน ไม่มากเกินไปแล้ว เจ้าหม่อ
 มขุนนายแลผู้คุมก็ไม่มีความคิดเลย แต่สินบนจับไพร่หลวง
 ฤๅคนที่ควร จะเป็นไพร่หลวงโจทพ หลบเข้าไปแอบอิงคัก ฤๅ
 08/10/2566
 รับหนังสือคุ้มคัก ฤๅอ้างอิงเข้าแฝงอยู่ในบ้านช่องนั้น
 ผู้สมคบเป็นคนผิดค้องใช้สินบนค่าจับเยล่า จะเรียกร้อง

เอาแต่ไพร่หลวงแลบุตรภรรยาของไพร่หลวงไม่ได้เลย ความ
 ทั้งข่วงนี้ให้กรมมหาดไทย กรมพระกระลาโหม กรมท่า
 กรมพระสังคีต หมายบอกจงทั่ว อย่าให้ขาดได้ตามรับสั่ง
 หมายประกาศมาฉวันอาทิตย์ เดือนเก้า แรมสามค่ำ
 ปีวอกโทศกั ๗๕

สำนักหอสมุด

ประกาศ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ใ้ พระราชทานเงิน

ขึ้นค่าคนซึ่ง ทรง รั้ง

ด้วย พระ บารพวงษ์ พิพท เจ้าหมื่นศรี สรรักษ์ รั้งพระ

บรมราชโองการ ไล่เกล้าฯ ใ้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ใ้ คำว่า

เมื่อมีแม่เอกศักดิ์ ไ้ทรงอนุเคราะห์แก่อาณาประชาราษฎร์ชายหญิง

ในกรุงเทพฯ ใ้ แลหัวเมืองคน ทั้งสูงอายตั้งแต่อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป

พระราชทานเงินคนละบาท ทั่วทุกคนแล้ว ใ้มีพระราช

ประสงค์ ใ้ใคร่ทรงอนุเคราะห์ ใ้แต่คนที่ไ้ทรงรั้ง ใ้มาแต่ก่อน

ก็ ใ้ที่ทรงรั้ง ในทุกวันนี้ ใ้พระราชทานเงินคนละ

บาท ใ้ไม่เลือกว่าผู้ ใ้ว่าไพร่ให้ทั่วกัน เพราะฉนั้น ใ้ให้

ประกาศ ใ้ พระราชวงษานวงษ์ ฝ่ายหน้าฝ่ายใน แลข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย

ใ้แลไพร่หลวง ใ้เจ้าข้าราชการชายหญิง ทั้ง

ใ้ในพระบรมมหาราชวัง แล พระบวรราชวัง แล พระสงฆ์

สามเณร ใ้มีถานนัคร แล อนุจรทุกอาราม แลคนต่างประ

เทศ คือ จีน แขกฝรั่ง แลอื่น ๆ ทั้งปวง ใ้ว่าผู้ไ้ที่ไ้ทรงรั้ง

จักหน้ารั้ง ใ้ชื่อที่ใ้พระราชวงษานวงษ์ แลข้าราชการ

ใ้ใ้มาบอกต่อเจ้าพนักงาน ใ้จดหมายขึ้นทูลเกล้าฯ ใ้ ถวาย ใ้

08/10/2566

ใ้เป็นไพร่หลวง ใ้ใ้หม่อมมุลนายหน้า ใ้มาขียนบายชื่อต่อเจ้าพนักงาน

ใ้ที่ใ้หน้า ใ้ข้าราชการ ใ้อยู่แขวงใด อำเภอดิ ใ้ใ้นายอำเภอดิ

ใ้ที่ใ้หน้า ใ้ข้าราชการ ใ้อยู่แขวงใด อำเภอดิ ใ้ใ้นายอำเภอดิ

ในแขวงนั้นนำตัวผู้นั้น ๆ นำข้อผู้นั้นมาขึ้นขานต่อเจ้าพนักงาน
ถ้าเป็นนักโทษ อยู่ในคุกตารางทึบแห่งใด ๆ ก็ให้เจ้าของคุก
ตารางทึบนั้น ๆ นำข้อนักโทษนั้น ๆ ที่ทรงรู้จักมาขึ้นต่อ
เจ้าพนักงาน ถ้าพระสงฆ์สามเณร ก็ให้มาบอกต่อกรมสังฆการี
ให้สังฆการีนำเอาข้อพระสงฆ์สามเณรไปนั้น มาขึ้นต่อเจ้า
พนักงาน ถ้าเป็นคนต่างประเทศซึ่งอยู่ในกรมใดก็ได้มา
บอกต่อเจ้าพนักงานในกรมนั้น ให้เจ้าพนักงานในกรมนั้น
นำเอาข้อผู้นั้นมาขึ้นต่อเจ้าพนักงานผู้รับขานข้อ ๆ จะได้นำ
ข้อชายหญิงทั้งปวงเหล่านั้น ขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา
ให้ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท จะได้กำหนดวันให้มารับ
พระราชทานเงิน แลผู้ที่รับขานข้อนั้นคือ พระยาราชภักดี
พระยาพิพิธโกศัยสวัสดิ์ ผู้เป็นเจ้าพนักงานในกรมพระคลังมหา
สมบัติ แลนายจ้าวเรศมหาดเล็กแลชนชั้นรักษาราชการ
จะคอยรับจดหมายรายข้อคน อยู่ที่ศาลาหน้าพระที่นั่งสุทไธย
สวัสดิ์ ผู้ใดใคร่รู้หมายประกาศนี้แล้วให้มารับข้อกันต่อ ๆ ไป
ทุกแขวงทุกอำเภอให้มาบอกขานข้อ ตั้งแต่วันอาทิตย์ เดือน
สิบเอ็ด ขึ้นค่ำหนึ่ง บั้วอกโทศกั ไปทุกวันทุกวัน ชะ แล
ผู้ใดที่บอกขานข้อว่าใคร่ทรงรู้จักมาแต่ก่อนนั้น ถ้าได้ทอด
พระเนตรโดยจะไม่ทรงรู้จักก็ไม่พระราชทานเงินบาท ไม่มี

โทษอะไรแก่ผู้ขึ้นตอก ขยำให้มีรังเกียจเลย ให้มาตามหมาย
 ประกาศนี้ จงทั่วกันทุกแขวงทุกอำเภอ เจ้าพนักงานทุกหมู่
 ทุกกรม แลอำเภอแขวงใดตำบลใดให้รับเอาชื่อคนตาม
 แขวงนั้นอำเภอนั้น มาส่งต่อเจ้าพนักงานตามหมายประกาศ
 หมายประกาศหนึ่งคือพิมพ์ มาฉวันพุธ เดือนสิบ แรม
 สิบสองค่ำ ปีวอกโทศกั

ที่ประทับใจแล้ว ก็ไม่มีใครเสียเวลาสอบชิง ฤกษ์นำเงินเสีย
 ซอขายจ่ายใช้กันได้คล่อง ๆ ไม่ต้องลำบากเห็น ซ้ำเสียเวลาไป
 ดึงหนึ่ง ใช้เงินใช้ทองเปล่า ๆ ที่แปร รูปแปร แห่งต่าง ๆ
 คัก ซึ่ง ใช้ แก่กัน แลกกัน ดึง ใน เมือง พม่า นั้น ครอบ เมื่อ ราช ฎ
 ใช้เงิน พด ค้าง ตีตรา หลวง ดึง นี้ ไม่มี สอด น้ำหนัก แลก เนื้อเงิน แล้ว
 มีพวก ช่าง เหล็ก ช่าง ทอง ช่าง เงิน ใน กรุง ย่าง นอก กรุง ย่าง ลอย
 ทำเงิน เจือ ทอง แดง แล เงิน ดึง ก็ แปร รูป พด ค้าง ตีตรา แทะ ปลอม
 ให้ เหมือน ตรา หลวง ทำเงิน ทอง แดง เงิน ดึง ขึ้น ได้
 เป็น อัน มาก แล้ว ก็ ลอย เขา เข้า เปลี่ยน ปลอม ซอ ขาย เอง ย่าง
 ขาย ให้ แก่ ชาย หญิง ซึ่ง เป็น คน โกง ๆ รัย ไป เปลี่ยน ปลอม
 ใช้ สอด ย่าง เงิน ปลอม จึง ชก ชม ขึ้น ใน แผ่น ดิน เมื่อ การ
 เป็น ดึง นี้ พระ เจ้า แผ่น ดิน ซึ่ง ตั้ง โรง เงิน หลวง พด ค้าง ตีตรา
 ให้ ราช ฎ ใช้ นั้น ก็ เหมือน กับ เป็น นาย ประ กัน ให้ อ้าย ผู้ รัย
 ที่ ทำ เงิน ทอง แดง เงิน ดึง เปลี่ยน ตรา หลวง แล้ว ทำ ขึ้น นั้น ไป
 เป็น ที่ ขัด เคือง พระ ราช ฎ ทิพย์ ทรง ไทรมนัส มาก นึก มา ชำ นาน ๆ
 แล เมื่อ การ ค้า ขาย ใน กรุง เจริญ ขึ้น มี เงิน เหยื่อน เมือง ต่าง ประเทศ
 เข้า มา มาก ลุก ค้า นอก ประเทศ เมื่อ เขา เงิน เหยื่อน มา ซอ ของ
 ลุก ค้า ใน ประเทศ ก็ หา ใคร จะ ยิน ดี รัย ไม่ ด้วย รัง เกียจ เนื้อ เงิน
 ว่า คำ กว่า เนื้อ เงิน ขาด ย่าง ว่า กลัว จะ เป็น เหยื่อน ปลอม ย่าง

08/10/2566

ฤๅถึงจะยอมรั้งก็ต้องคิดกลับ เป็นบาท เป็นสิ่ง เป็นเพื่อง
 ไทย มาตรา ธรรมนิยมไทย เป็นที่ถู่ถึง ถึงกัน วุ่นวายไป
 กับลกค้าต่างประเทศ กว่าจะตกลง กันก็เข้าเสียเวลา ค่าขายไป
 ครั้งนั้น ผู้ครองฝ่ายไทย ได้พร้อมใจ กันกับ กงสุลต่างประเทศ
 ทั้งปวง แล้วตัดสินใจ ให้คิดเงิน เหยี่ยนสาม เหยี่ยน เปลี่ยนกับ
 เงินไทยห้า บาท ประ กาศไป แล้ว ก็ยังมี ผู้เถียง เกียง เถียง ไป
 ค้าง ๆ ว่า อย่าง นั้นก็เสีย เหยี่ยนด้วย เหตุ นั้นเหตุ นี้ ตาม แต่
 จะว่าไป ทั้ง ผู้ให้ เงินก็ว่า เสีย เหยี่ยน ผู้จะรับ เงิน ก็ว่า เสีย เหยี่ยน
 จน จะ ฟัง เขามี ได้ ครั้น จะ คิด เป็น คน เปน เช่น เปน สิ่ง เปน เพื่อง
 แล ปลาย เขี่ย ก็ เป็น ที่ จะ ให้ คิด กัน ยาก จึง คิด สิ้น มา ว่า สาม เหยี่ยน
 เปน เงิน ห้า บาท ชาติ ตัว ลง ถึง กระ นั้น ราช ฎร ฝ่าย ไทย
 ก็ ยัง ว่า เข้าใจ ยาก ซึ่ง เป็น ทั้ง นี้ ก็ เพราะ มาตรา เงิน เหยี่ยน
 เงิน รู เขี่ย ไม่ ต้อง กับ มาตรา ของ ไทย เพราะ เหตุ นั้น บัด นี้ จึง ได้ ทรง
 พระ ราช คำ รัศ การ ให้ ตั้ง โรง จักร ทำ เงิน แเป เงิน เหยี่ยน ชัน
 เปน อย่าง ใหม่ ทำ หมด จก สอาก ไท้งาม ก็ เหมือน กับ เงิน
 มา แต่ เมือง ยุโรป ที่ เรียกว่า เมือง ฝรั่ง ไทย กำหนด เหยี่ยน
 อย่าง ไทย เหยี่ยน ละ บาท เปน พัน แล้ว มี เงิน แเป ๆ ละ สอง สิ่ง ย่าง
 สิ่ง ย่าง เพื่อง ย่าง ใน เงิน เหยี่ยน เงิน แเป เหล่า นี้ นำ หัน
 มี ๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

อยู่สองข้างมีกิ่งไม้เป็นเปลวแซกอยู่ในท้องลาย หน้าหนึ่งเป็น
 รูปจักรกลางใจจักร มีรูปช้างประจำแผ่นดินรอบวงจักร
 ขันนอกนั้นเหรียญบาทมีดาวอยู่แปดทิศ คือขอว่าแปดเพอง
 แปดอง สลึงมีดาวอยู่สี่ทิศ คือขอว่าสี่เพอง แปดสลึง
 มีดาวอยู่ข้างบนข้างล่าง สองดวงคือขอว่าสองเพอง แปดเพอง
 มีดาวอยู่ข้างบนดวงเดียว แปดว่าเพองเดียว เงินจำพวกนี้
 มีพระราชประสงค์ จะให้เจ้านายแลข้าราชการผู้ใหญ่
 ผู้น้อย แลราษฎรไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินทั้งปวง ใช้จ่ายเสวยเงินบาท
 เงินกึ่งบาทเงินสลึงเงินเพอง ไม่ให้อายผู้ร้ายทำเงินแถม
 เปลี่ยนปลอมได้เลย เพราะจะทำขึ้นได้โดยยาก อีกอย่างหนึ่งมี
 แปดทองคำแปดเสกสอง หน้าหนักเพองหนึ่งกับวิสาข์หนึ่ง
 คือหนักกว่าเงินเพองขึ้นไปเท่าส่วนทศสิบของเพอง ฤๅถ้า
 จะหนักเรียกอย่างจีนก็ควร จะว่าเพองหนึ่งกับกึ่งหนึ่ง แปะ
 เช่นนี้ราคาสิบแปดหนักเป็นราคาแปดสิบสลึง ที่เรียกว่า
 คำสิงจีน แปะเช่นนี้ผู้ใดไปเมื่อต้องการทอง แล้วจะขาย
 ทำรูปพรรณก็ได้ไม่เสียเปรียบนัก เพราะสิบแปดหนักนั้น
 ก็ใกล้ราคาทองอย่างสูงอยู่แล้ว แต่ถ้าเมื่อไม่พอใจ
 ก็ให้เอาแปดทองนั้นมาเปลี่ยนเอาเงินสิบสลึง ที่เจ้าพนักงาน
 พระคลังมหาสมบัติ ซึ่งไปคอยรับหมายใช้แทนเงินอยู่

ตามเคยนั้น ก็จะได้เงินไปในทันทีไม่มีขัดขวาง ถึงเงินเหรียญบาท
 แด่แก่ถึงบาทแปดสิ่งแปดเฟื้องที่ใคร ๆ ทั่วไป ว่าใช้ไม่คล่อง
 ไม่ชอบใจก็ให้มาเปลี่ยนเอาเงินบาท เงินกึ่งบาทเงินสลึงเงินเฟื้อง
 ตามกำหนดนั้นเถิด ก็จะได้เงินพดด้วงซึ่งเป็นเงินบาท
 เงินกึ่งบาทเงินสลึงเงินเฟื้องตามรูปไปในทันที เหมือนกระต่าย
 หมายแทนเงินเหมือนกัน เงินเหรียญเงินแปดทองแปดที่มีลักษณะ
 ดังว่าแล้วนั้น จะได้พระราชทานแด่จับจ่ายออกไป ตั้งแต่
 ๑๖ ธันวาคม ๒๔๖๓ เดือนสิบเอ็ด ขึ้นแปดค่ำ บัวออกโทศกั
 ซึ่งเป็นปีที่สิบในราชการประจวบนี้ไป จึงทรงพระมหากรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้ตีพิมพ์ประกาศนี้มาให้ทราบทั่วกันก่อน
 ประกาศมาวันจันทร์ เดือนสิบเอ็ด ขึ้นสองค่ำ บัวออกโทศกั
 เป็นวันที่ ๓๔๑๓ ในราชการประจวบนี้ อาจะ พระศรีสุนทรโวหาร
 ผู้ว่าที่พระอภัยมณี แด่พระศรีไกรลศาคราชเสวย เป็นผู้รับสั่ง

ประกาศ อ้าย จิ้นเสง ทำเวทมนต์ข้าง ใน

ด้วย เจ้าพระยายมราช ซาติเสนางศ์ นรินทร

มหินทรานิกิศรีวิไชย์ ราชมโหย สรวัย บวรวิชัย ภูมิพิทักษ์

โลกาภร ทัดตฤทธิธร นครบาล รับ พระบรมราช

โองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ดำรัสสั่งให้

ประกาศ แก่ข้าทูลของขลุ้พระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อย แลกรม

การ ร้อยแขวง กำนันอำเภอ ตำบลทางทุกตำบล ทั้งในกรุง

นอกกรุง ให้ทราบทั่วกัน ด้วย จิ้นเสงผู้ อำแดงอิม ภรรยา

ตั้งบ้านเรือน แล จอกแพ อยู่ใกล้บ้าน พระยาสามภพพ่าย ฯ จับ

ไต่กระ ทงกระ คาค มีชื่อ พระยาสามภพพ่าย แล ภรรยา แล ชื่อ

เจ้าจอมข้าง ใน ซึ่งเปนญาติพระยาสามภพพ่าย แล ชื่อ

อำแดง สุน บ้านใกล้เคียง แล ทาย อำแดง สุน อยู่ใน พน

กระ ทง แล้วมี หมาก พล คำ หนึ่ง เทียนเล่มหนึ่ง จดลอบมา

พระยาสามภพพ่ายเอากระ ทง กระ คาค ที่มีชื่อ ต่าง ๆ นั้น มา

กราบเรียน เจ้า พระ ยายมราช แล กล่าวความ สง ใสย ตามสา เหตุ

ว่าเห็น จิ้นเสง จะ ทำ เจ้าพระยายมราช จึงได้ หาคัว จิ้นเสง มา

ชำระ แต่แรกอยู่ เสอไม่รับ ครั้น ภาย หลัง ได้ สอบ ลาย

มือ จิ้นเสง ก็ เห็น ว่า ลาย มือ นั้น เหมือน กับ อักษร ที่ จิ้นเสง เขียน ไว้

ในหนังสือ ประ กัน ทาย เมื่อ มา เป็น ความ แต่ ก่อน ครั้น ได้ เลียง

ใต้ถามต่อไป จึงเสง รัย สารภาพว่าใต้ทำจริงด้วยเงินวิชา
 ใต้เรียนมาแต่สมัยน้อยผู้ตายแล้ว แลเมื่อยังไม่ตายใต้เป็น
 อาจารย์เงินเสงสอนวิชานี้ไว้ จะทำความใต้หาย เพราะ
 เงินเสงเป็นความอยู่กัยอำแดงสุน กัยอำแดงสุน จะทำเรื่อง
 รวเป็นคำร้องถวายฎีกา แล้วจะให้พระยาสามภพพ่าย
 กัยภรรยา นำเรื่องรวนั้นมาส่งให้เจ้าจอมข้างใน ซึ่งเป็นญาติ
 ทูลเกล้าฯ ถวาย จึงใต้เขียนชื่ออำแดงสุนกับทนาย ซึ่งเป
 ็นเจ้าของความ แลผู้ที่ชอบกัยอำแดงสุน จะช่วยนำความมา
 ร้องฎีกานั้นลยนำไปเสีย เพื่อจะให้ความสูญหาย แต่
 ฝ่ายพระยาสามภพพ่ายกัยเจ้าจอมข้างใน เห็นว่าสาเหตอื่นมี
 เพราะแต่ก่อนคำบลที่ขึ้นที่แพของอำแดงสุน ซึ่งเนื่องกัย
 กัยที่ของเงินเสงนั้น เป็นของผู้มีชื่ออื่นมาขายไว้แก่เจ้า
 จอมข้างใน ๗ ไม่ต้องการที่นั้นบอกขายเสีย เงินเสงได้มา
 ขอชอก่อน แล้วยกยหลังอำแดงสุนจึงมาว่าขอชอกชน
 ราคาที่นั้นลงไปกว่าราคาที่เงินเสงว่า เจ้าจอมข้างในจึงใ
 ขายที่นั้นให้อำแดงสุนไป ไม่ขายให้แก่เงินเสง เห็นเงินเสง
 จะมีความอาฆาตแค้นแก่เจ้าจอมข้างใน แลพระยาสาม
 ภพพ่ายแลภรรยา ซึ่งคิดอ่านกันขายที่นั้นให้อำแดงสุน แล
 อำแดงสุนผู้ซึ่งชอกที่นั้น ความที่ขงนี้ เจ้าพระยายม

08/10/2566

ราชโขนำขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา จึงมีพระบรมราช
 โองการดำรัสว่า ก็ริยาที่เงินเสงทำนั้นเหมือนกับคนเสีย
 จริต ถ้าว่าเพศบ้านเพศเมือง อันนั้นคนไม่ถือว่าเขียนชื่อกระ
 ทำวิชาให้ช่วยใช้ล้มตาย เกิดรำเพรำพัคชมยต่าง ๆ ได้
 แลถ้าราษฎรไม่สตั้ง สะเห็ช่นต่อกรอย่างนี้แล้ว ก็ควร จะตัด
 สิ้นว่าเป็นกิริยาของ คนเสีย จริตให้เป็นแล้วเลิกไป แต่เพราะ
 เพศ รำเพรำพัค แลกระทำวิชากรต่าง ๆ มากนัก จนเป็นทาง
 ที่หาถิ่นของ พวกทำวิชา พวกหนึ่ง อวดว่า เป็น หมอทำ
 พวกหนึ่ง อวดว่า เป็น หมอแก้ ฝ้ายผีที่เชือกก็สอกแล่เสียสิ้น
 จ้าง สิ้นขนให้มากระทำกันข้าง ที่สงไสยว่าถูก กระทำก็
 ศากันมาแก้ไขวุ่นไปต่าง ๆ เพราะฉะนั้น พระราชกำหนด
 กฎหมายเก่าจึงว่าให้จับคนเป็นชมยผี ปอบฆ่าเสียก็มี แล
 ว่าถ้าจับเลขยันต์ได้ ในกำลังคมความได้ประยัคเป็นแพ้ว แลมี
 เข็ยประยัคก็มี แล อย่างแต่ก่อนแพทย หมอที่ อวดว่ามีวิชา
 ได้ทำเสน่ห์เสน่ห์มนต์ ๆ ทำ จะให้ช่วยใช้ล้มตาย ถ้าการ
 เกี่ยวข้องเข้ามาในพระราชวัง แลข้าราชการ ก็ได้ส่ง พระราช
 อาญาถึง ประหารชีวิตเสียก็มี จำไว้ตักก็ก็มี เป็นตัวอย่าง
 มาเป็นหลายเรื่องหลายราย ๆ แลครั้งนั้นเงินเสงก็ทำการ
 เข็ยเข็ยเข้ามาเขาชื่อเจ้าจอมข้างใน ในพระบรมมหาราชวัง

ใ้ด้วยแลขอพระยาสามภพพ่าย ซึ่งทรงพระมหากรุณา
 ชยเลี้ยงให้เป็นจางวางกรมทหารในใ้ด้วยกระทรวงทำวิชาलय
 ไป เป็นที่หวาดหวั่นสทึงสะเทือนแก่ผู้เ้าของขอซึ่งต้องกระ
 ทำนั้น แต่ครั้นจะให้ลูกขุนศาลหลวงปฤกษาไทย ก็ จะ
 ปฤกษาว่าแรงไปต่าง ๆ ตามตัวอย่างที่มีมา เมื่อจะให้
 ทำตามลูกขุนปฤกษา ก็จะเป็นอันทำไทยแก่คนเสียจริต
 ไป ถ้าถ้าลูกขุนจะปฤกษามาให้ปรับเป็นสินไหมพิไน เข็
 ปรับนั้นก็จะไม่งามแก่ความโดยตรง เหมือนกับปรับคนอื่น
 ซึ่งคว่างทั้งครั้นพันแ่งกัน ครั้นจะตัดสินเสียว่า เป็นกิริยา
 เสียจริตออกให้เลิกความเสีย ก็เพราะกฎหมายเก่ามิว่า
 ให้ทำโทษก็ดี เพราะตัวอย่างเคยทำโทษมาก็ดีเป็นอันมาก
 ก็จะเป็นที่เห็นว่าครั้งนิวาจีนเสงก็ จึงลบลื่อนความหาย
 ไม่ต้องโทษทัณฑ์แลเข็ปรับ จีนเสงก็จะไ้ใจกำเว็ว่าวิชา
 ตัวขลัง เมื่อมีข้อขุ่นเค็องกับผู้ใดด้วยเหตุเล็กน้อยเหมือน
 อย่างเช่นเป็นครั้งนี้ ก็จะทำต้งนี้ไปเน็อง ๆ คนอื่น ๆ จะ
 นัยถือมากเข้า ใคร ๆ โกรชซึ่งซึ่งซึ่งกันก็จะมาหาจีนเสง
 ให้ทำการนี้ ก็จะเป็นที่หวาดหวั่นสทึงสะเทือนแก่ผู้ที่ถูกขอ
 08/10/2366
 กระทำแลถือลัทธิ ว่าคนทำร้ายกันไ้ด้วยวิชาการตาม
 เพศบ้านพนเมือง หนึ่งถ้าจีนเสงอยู่ในกรุงเทพ

จีนเสง จะตั้งใจว่าวิชาหลังทำไปเมือง ๆ ก็ดี จะมีผู้รับถือ
 เข้าไปหาให้ทำเมือง ๆ ก็ดี การนี้ จะเขียนเออมนไป กระทบ
 พระนามพระ องค์เจ้าแลหม่อมเจ้า แล ชื่อเสียง ราชการดี ของ
 ข้าราชการ ฝ่ายนำฝ่ายไ้ ในพระบรมมหาราชวัง แลพระ
 บวรราชวัง ญาติที่ จะไปรับถือจีนเสงเข้า จะเป็นผู้มีวาศนา
 บันดาลศักดิ์ก็ จะไปรับซื้อของ หมอของ หมาง สทั้ง สละเคอไป ใน
 ผู้มีบันดาลศักดิ์ด้วยกัน เพราะฉะนั้นไทย ก็ตั้งตาม กฎหมาย
 ฎาตาม อย่างเก่า ซึ่ง ควร ลูกขุน จะไปถูกษาให้ตั้งแก่จีนเสง
 ครั้งนั้นให้ ยกเสีย หัง สั้น ให้ไปนแต่สัก ห้าหมื่นจีนเสงว่า
 (มีกทำวิชา การ เขียน ชื่อคน ลอยน้ำ ทำให้คนตกใจ) อย่าง
 นี้แล้ว ให้ขับไล่จีนเสง กับบุตรพรพยาแล ทายไปเสีย จาก
 แขวง กรุง เทพ ๑ แล แขวง เมือง นคร พยุหะ แขวง เมือง ประทุม
 ธานี แล แขวง เมือง นคร เขื่อนขันธ์ แล แขวง เมือง สมุทรปรา
 การ ซึ่ง แขนง โกลด์ กรุง เทพ ๑ ทรัพย์สิน สัมบัติ แล แผล แล
 เรือ ให้จีนเสง รวชนเอาไปเสีย ให้พ้น แขวง ทั้ง ๕ นี้ ใน
 ภายใน ๑๕ วัน แต่ที่คืนที่ แผล ขอด ฤๅสวน ฤๅนา ของ จีน
 เสง ที่มี อยู่ใน แขวง กรุง เทพ ๑ แล หัวเมือง โกลด์ ทั้ง ๕ นี้
 ไปโปรดให้ จีนเสง เป็น เจ้า ของ ให้ ขอดคืน จาก เป็น ของ จีนเสง
 คง เป็น ที่ หลวง แล ห้าม ไม่ให้ ผู้ใด ผู้หนึ่ง ใน แขวง กรุง เทพ ๑

08/10/2566

แลแขวงหัวเมืองทั้ง ๔ นั้นสมคบเงินเสงให้ ไปมาหาสู่อยู่
 กันเป็นอันมากที่เดียว ให้ท่านทั้งปวงในแขวงกรุงเทพ ฯ แล
 แขวงเมืองนั้น ๆ คอยจับ ถ้าเงินเสงกับบุตรภรรยาทาสล่วง
 ท่านเขามาให้จับตัวไว้แล้วปรับให้เสียเงินแก่ผู้จับ ได้ศล
 สิบสองคำลึงกึ่ง แลผู้ที่ล่วงเข้ามานั้น จะเอาตัวคักเป็นไพร่
 หลวง โรงสี่ๆ จำคุกไว้ ตามโทษานุโทษ ถ้าภรรยาเงิน
 เสงหญิงกับตัวแล้วก็พ้นจากห้าม ถ้าทาสเงินเสงส่งเงินไปอยู่
 กับผู้อื่นแล้วก็พ้นจากห้าม แต่ถ้าจะส่งเงินไปอยู่กับผู้อื่น
 แล้ว อย่าให้มาคบเงินเสงเลยให้บอกนายอำเภอร้อยแขวง
 กรมการ เช่น พยาน จึงจะพ้นห้าม ถ้าจะไม่ไปกับเงินเสงจะส่ง
 เงินเสียก็ได้ ในคราวนี้ ถ้าเงินเสงกับบุตรภรรยาทาสที่
 สมคบไปด้วยกัน จะไปตั้งบ้านเรือนอยู่ตำบลใด ๆ ในแขวง
 หัวเมืองอื่น ๆ นอกจากแขวงกรุงเทพ ฯ แลแขวงหัว
 เมืองทั้ง ๔ ตั้งว่าแล้วนั้นไม่ห้าม เมื่อเงินเสงไปอยู่ณแขวง
 หัวเมืองใด ๆ แล้ว ถ้าจะมีผู้ใด ๆ ในแขวงหัวเมืองนั้น ๆ
 ไปมาหาสู่คบหากับเงินเสงซึ่งเป็นคนคักหน้าด้วยเหตุนี้ ผู้
 อื่นก็จะไต่รู้ว่าผู้นั้นเป็นคนภอใจวิชาการกระทำอำเยยแล้ว จ้
 ไต่รู้จักตัวไว้ ถ้ากลัวก็จะไต่ระวังตัว ถ้าเงินเสงไปอยู่หัว
 เมืองใด ๆ มีผู้ไปเบียดื้อว่าเรียนวิชานี้ ๆ ไปหาขอ

ให้กระทำชำเียบ่แปลกปลากมาก ชันฉีกปรกติกั ให้จับกุมคุม
 ไว้แล้วบอกข้อความ เข้าไปยังกรุงเทพมหานครให้ทราบ
 หมายประกาศมา ๓วัน อาทิตย์ เดือนนี้ แรมสิบค่ำ
 ชั่วอก ไทศัณ

๗๕

สำนักหอสมุด

ประกาศ สิริยปรวาคาเดือนแปดขระพาสาย บัรภาคร คัก
 วัน จันทร์ เดือนแปดขระพาสาย ชั้นคำหนง บัรภา
 ทรคก จะมี สิริยปรวาคา ถ้าท้องฟ้าไม่มีคฝน ก็จะได้
 จับทิศหรีดเวลา ๖ นาฬิกาถึง ๑๐ นาที นับแต่เที่ยงคืนมา
 แต่ถ้าถือตามนาฬิกาตั้ง ของชาวนาฬิกา เพราะเวลาใน
 รัตนกลางวันมาก สว่างเมื่อไรก็ย่ำรุ่ง ในวันนี้ ๕ นาฬิกา
 ถึง ๑๓ นาที แต่เที่ยงคืนมาก็ต้องย่ำรุ่ง ๖ นาฬิกาถึง ๑๕
 นาที จึงได้ตีโมง ๑ ในระหว่างเวลาย่ำรุ่งมาจนตีโมง หนึ่ง
 ๑๕ นาที คิดแบ่งสี่ส่วนตามอย่างไทย ๓ นาทีกับ ๑๕ วิ
 นาที เป็นบาศหนึ่งก็เมื่อเวลา ๖ โมงกับ ๑๐ นาทีนั้น เป็น
 เวลาก่อนแต่ตีโมง ๑ อยู่ ๑๕ นาที เพราะฉะนั้น คิดเป็นบาศ
 อย่างไทย ก็ต้องทายว่าจะจับย่ำรุ่งแล้วกับ ๘ บาศ ฯ
 สิริยปรวาคาครั้งนี้ เป็นอัมคราช แต่เพราะแสงพระอาทิตย์เข้ม
 ก็เห็นพร่องกว่าอัมคราช อยู่เล็กน้อย แห้วงตรงทิศทักษิณ
 เมื่อเวลา ๓ โมง กับ ๑๕ นาที แต่เที่ยงคืนคิดเป็นโมง อย่าง
 ไทยโมง ๑ กับ ๓ บาศ แล้วก็คลายออกแห้วงเร็วไป ช้าง
 ทิศอาคเน แล้วจะหลดเป็นโมกษบริสทธในทิศอาคเน เวลา
 ๘ โมง กับ ๑๕ นาที แต่เที่ยงคืนคิดเป็นโมง อย่างไทยสอง
 โมง ๓ บาศ การทายนี้คงจะถูกตรงตามทายในกรุงเทพ

มหานคร อมรรคโคสินทร มหินทรายทงยา ในที่อื่นห่าง ๆ
 ออกไปน้อย ๆ ก็ จะเร็วไปข้างเข้าไปข้าง เหมือนอย่างที่
 กรุงเก่าก็ จะเห็น ที่หลังที่กรุงเทพ ฯ ไปสักนาทีหนึ่ง ถ้า
 มืองชลบุรี จะเห็นที่หลังที่กรุงเทพ ฯ ไปสักนาทีถึงเกือบสอง
 นาที ถ้าเมืองฉเชิงเทราจะเห็นที่หลังที่กรุงเทพ ฯ ไปสัก
 สองนาทีเศษ ที่เมืองเพชรบุรี เมืองราชบุรี จะเห็นก่อนที่
 กรุงเทพ ฯ ไปสักสองนาทีถึง ว่าถึงด้วยนาฬิกาที่จะตั้ง
 ตามเวลาในเมืองนั้น ถ้าจะเขานาฬิกาที่ตั้งในกรุงเทพ ฯ ไป
 ก็ จะเห็นพร้อมกันไป แต่ถ้าจะว่าด้วยเมืองไกล ๆ อย่าง
 เมืองนครศรีธรรมราช เมืองสงขลาแล้ว จะเห็นจับก่อนที่กรุง
 เทพ ฯ หลาย นาทีคราาก็ จะมากกว่าถึง ๗ ถึงเมืองศรี
 ปากน้ำ แลเมืองปากซัง ก็ จะเห็นจับตรงทิศปริม เมื่อเวลากลาง
 กลางพระอาทิตย์ จะเห็นหลอดคำอยู่กลาง มีรัศมีพระอาทิตย์
 เช่น ขอบอยู่รอบตัวเหมือนวง กำไลสัก ๒ นาทีถึง ถ้าลงไปจนถึง
 เมืองสิงคโปร์ แลเมืองยัคตราจะเห็นจับข้างทิศพายัพ แลกลางครา
 จะแห่วงข้างทิศอุดร บริสุทธิ ข้างทิศอีสาน ฯ ถ้าจะว่าด้วยเมือง
 ฝ่ายเหนือที่ไกล ๆ จะจับแลมีคราในทิศเหมือนที่กรุงเทพ ฯ
 แต่เวลาจับจะน้อยเข้ากว่าที่กรุงเทพ ฯ ฯ คราาก็ จะน้อยเช่น
 เพียงบาทครา ฯ จะคำนวณหาให้ทุกเมืองก็ได้ แต่

เห็นว่าไม่มีคนคณาพิภา ให้ถูกหาข้อการไม่ ทายเขา
 ให้สมแก่ชาวเมืองไทย ว่าวันนั้นเวลาเช้าจะมีสรีย เมื่อแท้
 เวลา พระสงฆ์นิพนธ์บาตร กลับๆ ฉนั้นเข้า อยู่เท่านั้น ก็ดีแล้ว

สำนักหอสมุด

พระภาคมหาสงกรานต์ ปีระกาตรีศก

มีพระบรมราชโองการให้ประกาศแก่คนทั้งปวง บัน
 ทาทันยัดอพระพทศศาสนา แลธรรมเนียมยัดเดือนวันคน
 อย่างเช่น ไซ ในเมืองไทยให้รู้ทั่วกัน ว่าในปีระกาตรีศกนี้วัน
 พุทศยัตติ เดือน ๖ ขึ้น ๒ ค่ำ เป็นวันมหาสงกรานต์
 พระอาทิตย์ จะขึ้นราศีเมศ ในเวลาบ่าย ๕ โมง ๔๘ นาที
 วันศุกรเดือน ๖ ขึ้น ๓ ค่ำเป็นวันเนา วันเสาร์ เดือน ๖ ขึ้น ๔ ค่ำ
 เป็นวันเถลิงศกขึ้นศักราชใหม่เป็น ๑๒๒๓ ในเวลา ๕ ทุ่มกับยนาที่ ๑
 กับ ๑๒ วินาที เพราะฉนั้นในบ้นการท่ายัญ แลเล่นนักษัตรฤกษ์
 สงกรานต์นี้ ๓ วันตามเคยอย่างทุกปี บันสงกรานต์ทรงพาหะ
 ะไร ภัษาหาร ะไร ถืออะไร จะว่ามาถึไม่ค้องการ ใครจะใคร่
 ทรายก็มาครยที่เขียนแขวนไว้ ในพระบรมมหาราชวังเทอด
 ลักษณ จกหมายวันคนเดือนยี่ไซคณนี้ คอตั้งแต่วันอังคาร
 เดือน ๕ ขึ้น ค่ำหนึ่ง ไปจนถึงวัน ๖ เดือน ๖ ขึ้น ๓ ค่ำ
 จกหมายลงช้อย ในที่ทั้งปวง ให้ว่าบรกายังเป็นโตศก ถ้า
 จกจุลศักราชให้คงเป็น ๑๒๒๒ อยู่ ตั้งแต่วันเสาร์เดือน ๖
 ขึ้น ๔ ค่ำ ไปจนถึง วันอาทิตย์เดือน ๔ แรม ๑๕ ค่ำ
 ซึ่งเป็นวัน ตรุษ สกยบ้น ให้ไซว่าบรภาตรีศกลงเลขจุลศักราช
 ว่า ๑๒๒๓ แก่เลข ๑๖ ตามบ้นแผ่นคินซึ่งเขียนไว้บนศกนนี้

08/10/2566

เมื่อเปลี่ยนตัวศึกแล้วให้เขียนเป็นเลข ๑๑ ไปกว่าจะเปลี่ยน
 ทศใหม่เดิม ในบรรดาตัวคัมภ์มีอีกมากเดือนแปดเป็น ๒
 ทนเป็นเดือน ถวน ทั้ง สอง เดือน เมื่อเขียนเลขคร เดือน ๘ ก่อน
 เขียนเลข ๘ เลขเดียว แล้วกำหนดไว้ข้างล่างดังนี้
 ๘ ให้รู้ว่าเดือนแปดหลัง จะมี ในเดือนแปดหลังนั้นเขียน
 เลข ๘ เป็นสองซอกกันไว้ท้ายคร ดังนี้ ๘ เดิม ๆ ใน
 บรรดาตัวคัมภ์ วันพฤหัสบดี เดือน ๕ ขึ้น ๓ ค่ำ วันหนึ่ง
 วันพุธ เดือนสิบแรม ๑๓ ค่ำ วันหนึ่ง เป็นวันประชุมถือน้ำ
 พระพิพัฒน์ สัตยา ฯ วันจันทร์ เดือน ๖ ขึ้น ๑๓ ค่ำ
 เป็นวันจะทำพระราชพิธีจรดพระนังคัล ให้ราษฎรลงมือ
 ทำนากายหลังวันนั้น ตั้งแต่วันอังคาร เดือน ๖ ขึ้น ๑๔ ค่ำ
 ไปห้ามมิให้ลงมือทำนาก่อน ฉะนั้นวันนั้นตลอดพระราช
 อาณาเขต พระราชพิธีของเป็เรียงในบรรดาตัวคัมภ์ ยก
 โคมวันอาทิตย์ เดือน ๑๒ ขึ้นค่ำหนึ่ง ลตโคมวันพุธ
 เดือน ๑๒ แรม ๓ ค่ำ วันอาทิตย์ เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๕
 ค่ำ เป็นวันชั้พ่อพรหมจรรย์ จะให้ทำพระราชพิธีกฤตยาณ
 พระเทวสถาน พระราชพิธีเช่นทวิศวัน ๒ ครั้ง แล
 พระราชพิธีสารท แลพระราชพิธีตรีศมี พวาย ทวิ พวาย
 แลพระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์ คงทำในวันคืนแลเดือนขึ้นแรม

10/2566

นั้น ๆ ตามเคยเหมือนอย่างทุกปี ในบรรดาตรีศกนี้ วัน
 พุทฺธเป็นวันของไชยเป็นวันที่ วันอังคารเป็นวันอุบาทว์ วัน
 พุทฺธก็ค้ำเป็นวันโลกวิภาคห้ามฤษณ์ แดการมงคล ในบรรดา
 ตรีศกนี้ จะมีสรีรปราศาครั้งหนึ่ง ในวันจันทร์เดือน ๘ ขึ้น
 ค่ำหนึ่ง เวลาเช้าจะจับเป็นบาทควาณ อนึ่ง จะมีเหตุปลาตอีก
 อย่างหนึ่ง คือในวันจันทร์เดือน ๑๓ ขึ้น ๙ ค่ำ เวลา
 เที่ยงแล้ว ๑๓ นาที ดวงพระเคราะห์พุทฺธ จะเข้าไปในดวงพระ
 อาทิตย์ข้างทิศอีสาน แล้วจะเลื่อนมาใกล้กลางดวงเวลาม่าย ๒
 โมง ๑๔ นาที แล้วจะเลื่อนมาออกจากดวงพระอาทิตย์ข้างทิศ
 ทร์กเวลาม่าย ๔ โมง ๑๔ นาที ดวงพระเคราะห์พุทฺธนั้น
 เล็กนัก คุกษาเปล่าจะไม่เห็น ถ้าหากกล้องส่องใหญ่ ๆ
 ที่สายช่วยแก้วแดงคง จะเห็นดวงพระเคราะห์ พุทฺธจุดค้ำเดิน
 อยู่ในดวงพระอาทิตย์ทั้งทายนี่เป็นแท้ วันอังคารเดือน ๘
 แรมค้ำหนึ่ง เป็นวันเข้าปริณพรรยา วันพุทฺธ เดือน ๙
 แรมค้ำหนึ่ง ถ้าเชื่อตามอย่างตามเคยก็ควร จะว่าเป็นวัน
 เข้าปริณพรรยา วันเสาร์ เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ก็เป็นวันมหา
 ปวารณา ถ้าจะว่าตามนิกษัตริฤษณ์ ในอาภาษนบิถิติประสงค์
 ยกษณของเดือน ๙ นั้นเป็นยกษณขาดพระจันทร์ใกล้จะเต็มเสียในวัน
 อังคารเดือน ๙ ขึ้น ๑๔ ค่ำแล้ว เพราะฉนั้นวันพุทฺธเดือน ๙ ขึ้น ๑๕ ค่ำ

ก็ชื่อว่า เป็นวันเพ็ญแต่ข้อ แต่ที่ดินนี้เป็นยาวิเศษของกาฬยักษ เพราะ
 ฉะนั้น ถ้า จะ ถือ พระวินัย ให้ เลือยค เวลา ค่ำ วัน นั้น ให้ พิเคราะห์
 คดวง พระ จันทร ถ้า เห็น ว่า พร่อง ลง แล้ว ก็ พึง เข้า ขั้ จิม
 พรวณา เสีย แต่ ใน วัน นั้น โดย ไม่ สู้ เชื้อ สง ไสย อยู่ จะ เข้า อีก
 วัน หนึ่ง ก็ ไท้ จะ ยา ปกรรณ อะไร มี ต่อ การ ที่ ว่า สอง ซ้า สาม
 ซ้า ฯ ถึง วัน เสาร์ เดือน ๑๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ก็ เป็น วัน มหา
 ปวารณา ตาม อย่าง ที่ เคย ถือ มา โดย การ อยาย ๆ ครั้น เมื่อ คึก
 คาม นัก ขัตต ฤกษ์ แล้ว เดือน ๑๑ ข้าง ขึ้น ก็ เป็น ปักษ ฆาก
 เหมือน กัน วัน สกกร เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๔ ค่ำ นั้น ไทย ทิด
 ประสงค์ เป็น วัน เพ็ญ เพราะ ฉะนั้น ถ้า พระ สงฆ์ จะ ถือ โดย
 เลือยค ให้ ถุก ต้อง จะ ต้อง ควร ทำ ปวารณา เสีย แต่ ใน วัน นั้น
 อัน นี้ เป็น อย่าง ที่ สิ้น สง ไสย ถึง ใน ยา พิ พระ วินัย ก็ มี อยู่ ว่า
 จะ ทำ ปวารณา ใน วัน ขึ้น ๑๔ ค่ำ ไม่ เชื่อก็ ไป ค้น ยา พิ ต
 เขา ฯ การ ขั้ เดือน ชึ่ง นี้ ใน เมือง นั้น ๆ บันคา ชึ่ง เป็น ที่
 มี พระ พุทธ สาคณา ก็ เป็น แต่ โครง ๆ ไป ดัง อย่าง ขรรณ เขียม
 ไว้ เพื่อ จะ ให้ คน เรียบ กง่าย จำ ง่าย แต่ การ เมื่อ มา ถึง พระ พุทธ
 บัญญัติ แล้ว ก็ ต้อง กำหนด เขา คาม นัก ขัตต ฤกษ์ พระ จันทร ที่ เห็น
 ปรากฏ แก่ ตา ใน อากาศ นั้น เป็น ประมาธ ขอ พระ สงฆ์ ผู้ จะ ใคร่
 ประ ฤกษ์ พิ วินัย ให้ ถุก ต้อง จง เรียบ รุ้ นัก ขัตต ฤกษ์ แล้ว พิเคราะห์

08/10/2566

คุณตามกำหนดวินัย ขวมนั้น ๆ ให้ช้อยเทอดงู ๆ การเข้า
 ปุ้มพรธมาเข้าปุ้มพรธมาแลปวารณา ไม่ใช่การ ของพระเจ้า
 แผ่นดิน ๆ เช่นแต่ผู้ทำมำรังชน ทั้งปวงในพระ ราช อาณาจักร
 ให้ได้ถือสาสนาตามใจตัวให้ สิ้นความร้อน รำคาญใจเพราะถือ
 สาสนา ก็แลซึ่งประกาศมาด้วยวันเหล่านี้ เพราะเห็นว่า
 พระสงฆ์ ไม่ใช่ศึกษาในนักขัตฤกษ์ โดยมาก เช่นแต่ทำ ตาม ๆ
 กัน ก็พระสงฆ์บางพวก ขวน ขวาย จะใคร่รู้ การเลอียดนั้นก็มี
 จึงกล่าวมาตามใจพวกนั้นบ้างเป็นการ ช่วยเกื้อหนุนดี เมื่อเชื่อ
 ก็จงทำตามเมื่อไม่เชื่อก็แล้วไป ไม่มีผิดช้อยอะไรแก่การ
 แผ่นดิน พระสงฆ์ในพระ ราช อาณาจักรทั้งปวง จงถือพระ วินัย
 ตามใจ *อย่าใ้ว่ากล่าวข่มขู่กันด้วยเหตุนี้เลย ๆ อนึ่ง
 วันวิสาขบูชาที่ถือ ตามลัทธิใน อรรถสูภยภาว่า เป็นวันประ สุตระ แล
 ไ้ครัส แลปริณิพาน ของพระพททเจ้านั้น บันนักขัตฤกษ์
 วิสาขบรรณมีตกใน วันสุกรเดือน ๗ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ไม่อยู่
 ในวันพทท เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำเลย ในกลางเดือนหก
 ขึ้นนั้น ในพระบรมมหาราชวัง จะมีแต่การ สมโภชพระมหา
 เสวตครณิตร ที่พระที่นั่งศลิคมาปราสาท วันอังคาร เดือน ๖
 ขึ้น ๑๕ ค่ำ ^{๐๓10/25๕6} ที่พระที่นั่งไพศาลทักษิณ วันพทท เดือน ๖
 ขึ้น ๑๕ ค่ำ ที่พระที่นั่งอนันตสมาคม วันพฤหัสบดี เดือน ๖

แรมคำหนึ่ง เป็นการ มงคลสำหรับพระ ราชวงศ์ตามปี มีใช้
 วิสาขบูชา ๆ นั้นเป็นวันสุก เดือน ๗ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ในขัณฑ์
 ตรีศกนี้เช่นแท้ ใครที่มีศรัทธาเชื่อถือแก่การ กุศล ซึ่ง
 จะได้ทำตามลัทธิ ของชนที่ถือพุทธศาสนา ว่าเป็นนักชัตร
 ฤกษ์เหมือนเวลาประสูติ แลได้ ตรีศกแลปรีนิพานของ พระพุทธ
 เจ้าแล้ว ก็จงทำการกุศลตามชอบใจเทอญ ในวันนี้
 ฤกษ์ชื่อเรียกว่าเป็นเดือนเจ็ดนี้ก็ นักชัตรฤกษ์ พระจันทร์
 จะเหมือนกับฤกษ์ วันเพ็ญเดือนหกทุกปี ซึ่งมีมาแต่หลัง
 แลจะมีต่อไปข้างหน้า ๆ ใน ๑๕ ขัณฑ์ไปเป็นนี้มีอีกมาศเจ็ดขัณฑ์
 คคือขัณฑ์ ๓ ขัณฑ์ ๖ ขัณฑ์ ๙ ขัณฑ์ ๑๑ ขัณฑ์ ๑๔ ขัณฑ์ ๑๗ ขัณฑ์ ๑๙ ขัณฑ์ ขัณฑ์
 ขัณฑ์ ๑๗ นับแต่ขัณฑ์แสงสี่ปีตศกคักราช ๑๒๐๗ มาถึงขัณฑ์
 เบ็ญจศก คักราช ๑๒๒๕ จะเป็นขัณฑ์ครบ ๑๕ จะมีอีกมาศ
 อีก ในขัณฑ์มีอีกมาศนั้น เพ็ญเดือนหกเป็นวิสาขบูชาได้อยู่
 แต่ขัณฑ์ ๑๑ แลขัณฑ์ ๑๕ ในขัณฑ์ ๓ ขัณฑ์ ๖ ขัณฑ์ ๙ ขัณฑ์ ๑๑ ขัณฑ์ ๑๔ ขัณฑ์ ๑๗
 วิสาขบูชา ต้องตกในกลางเดือนเจ็ดจึงต้องด้วยนักชัตรฤกษ์
 ในอากาศ การนี้เช่นมาแล้ว ๆ แลซึ่งหมอปรัดเลทำหนังสือ
 ลือประกาศตีพิมพ์ว่า วันอังคาร เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ วัน
 พุทธ เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ วันพฤหัสบดีเดือน ๖ แรม คำหนึ่ง
 ตามวันนี้เป็นวันไทยนับถือว่าเป็นวันประสูติ แลได้ ตรีศก

408/10/25๕๕

แล่นิพาน ของ พระพุทธเจ้า เรียกว่า วิสาขบูชา คือนับเป็น อย่าง
 ฝรั่งว่าเดือนเอเปรียล วันที่ ๒๓ ที่ ๒๔ ที่ ๒๕ นั้น หมอ
 ปรกติเลิ้งไป จากครุฑม่งามหนวดคุ่มยาม คนหัวปะจบฝรั่ง ก็น
 ไม่รู้จักอะไร วิสาขบูชา นี้มิใช่การ ใ้ก็ มิใช่ นี้ ใ้สินอะไร
 ของหมอปรกติเล้งเขาไปตีพิมพ์ อวรุฎ์เล่า ๆ เดือนเอเปรียล
 เป็น วิสาขบูชาไม่ได้ อังกฤษที่ จะรู้การ ในพระพุทธศาสนา
 แท้ ๆ ที่เขาคิดว่าหมอปรกติเล้งอยู่ในเมืองอังกฤษ ก็มีถมไป
 พวกนักปราชอังกฤษ เหล่านี้ เขาคิดพิมพ์ไว้ในหนังสือของ
 เขา ว่าวันที่มี พระจันทร์เต็มในเดือนเมษายนนั้น เป็นวัน
 พระพุทธุได้ตรัสรู้ด้วยปัญญา อย่างยิ่ง ในใต้ต้นไม้โพธิ ถ้า
 ยี่ ไหว้เพ็ญสองหนในเดือนเม วิญเพ็ญ หลังควร นับว่าเป็น
 วิสาขบูชา ,, คำนี้ ของเขาถูกแต่แล้วหนังสืออังกฤษที่เขา
 ว่าอย่างนี้ หมอปรกติเล้งเห็น จะไม่ได้อ่าน ครไทยของหมอ
 ที่ไหน จะเชื่อว่าคำนี้มี แต่ที่จริงนั้น คำนี้เป็นคำ ของอังกฤษ
 ที่เขารู้จักชั้ตรฤกษ์ แต่แล้วว่าไว้ ะ ในบรกาตรีศกนี้
 วันอุโบสถเป็นที่ รักษาคืออุโบสถ แลมีมหากรรมส่วน นั้นผิด
 กับวันที่นับว่าวันอุโบสถ ฤๅวัน พระตามเคยรู้ด้วยกันในชาว
 สยามทั้งปวงนั้นมิใช่ ^{๒๐๘/10/2566} วันคือ (วันอังคาร เดือน ๙ ขึ้น ๑๔
 ค่ำ วันพุธ เดือน ๙ แรม ๗ ค่ำ วันศุกร์ เดือน ๑๑

วัน ๑๔ ค่ำ วันเสาร์ เดือน ๑๑ แรม ๗ ค่ำ วันจันทร์
 เดือน ๑ ขึ้น ๑๔ ค่ำ วันอังคาร เดือน ๑ แรม ๗ ค่ำ
 วันพฤหัสบดี เดือน ๓ ขึ้น ๑๔ ค่ำ วันศุกร์ เดือน ๓ แรม ๗
 ค่ำ) ๘ วันเท่านั้น วันอุโบสถแลวันธรรมสวนะนอกจาก ๘
 วันนั้นแล้วก็คงในวันตามเคย คือ ขึ้น ๘ ค่ำ แรม ๘ ค่ำ แล ขึ้น ๑๕ ค่ำ
 ทกเดือน แล แรม ๑๕ ค่ำ ในเดือน ๖ เดือน ๘ เดือน ๑๐
 เดือน ๑๒ เดือน ๒ เดือน ๔ แล แรม ๑๔ ค่ำ ในเดือน ๕
 เดือน ๗ เดือน ๙ เดือน ๑๑ เดือน ๑ เดือน ๓ ฯ จะ
 ต้องยกวันจำศีลแลฟัง พระธรรมแต่ใน ๘ วันที่ว่าข้างต้นเท่า
 นั้น ฯ ในบวรภาครัตนนี้ วันพฤหัสก็วันอังคารเปลี่ยนวันไม่
 ค่ำไม่ใช้ วันพุทธก็เปลี่ยนวันก็ ถ้าจะใช้ฤกษ์ยามเสดกำหนด
 ในราชการใด ๆ ให้ใช้วันพุทธให้รู้ทั่วกันทั้งในกรุงแลหัว
 เมืองเทอญ ฯ อนึ่งมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งให้กำ
 รัชย์ราษฎรในกรุงนอกกรุงทุกแขวงทุกอำเภอ มีเทาท่านา
 ว่าเมื่อขมแม่เอกศกนั้นฝนน้อยก็จริง แต่น้ำเห็นลดลงมาก
 ก็ลอบเปลี่ยนคนแก่เข้าหนักที่ทำปลายมือได้ ครั้นขมออกโทศก
 ฝนถึงงามน้ำก็ใหญ่หาทำได้ทั้งต้นมือกลางมือ แลปลายมือ
 ขยิบรณทุกตำบลเห็นแห่งแล้ว ขย่าให้ราษฎรประมาณใจไป
 เข้าในขมออกถึงทำได้มากลดค้ำต่างประเทศ ก็ช้อไปเสียมาก

0010/2566

แล้ว ในบรรดาตรีศกนี้ ตามเหตุที่เคยสังเกตมานี้ ปรากฏ
 ว่าเป็นคราวฝน จะน้อยน้ำ จะทราบกว่าขั้วหลังเกือบถึง ฝนต้น
 มือในเดือน ๖ เดือน ๗ เดือน ๘ จะค่อยมีข้าง ครั้น
 เดือน ๘ เดือน ๙ จะน้อยไป ฝนปลายมือก็จะทราบ เพราะ
 คณิน ถ้าฝนมีมาแล้วให้รีบลงมือการนาเสียให้เร็ว ๆ ตั้งแต่
 แรมเดือนตกไปให้ทำนาเข้าทางน้ำนาปรังให้มาก อย่าประ
 มาทว่าจะคอยฝนปลายมือแลหน้าเหนือหนักเลยจะเสียครึ่งเสียครว
 ไป ประการนี้ทำให้ทราบไว้หาไม่ จะว่าผู้ครองแผ่นดินไม่สัง
 เสดกการเดือนสตติราชฎู รู้จักแต่ให้พรแผ่นดินไปอย่างเดียว
 ประการมาฉนวนสังการ เดือนห้า ขั้วค้ำหนึ่ง ปรากฏยังเป็นโทษก

ประกาศดาวหางปีระกาตรีศก

มีพระบรมราชโองการ หมาย พระบิณฑุร สุรสิงหนาท
 ท้าวสสัง ให้ประกาศแก่ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย แลราษฎรไทยจีน
 ทั้งปวงให้ทราบทั่วกัน ว่าในปีระกาตรีศกนี้จะมีดาวหาง มาคล้ายกัน
 ภัยในขีมีเมื่อย สัมฤทธิศก แต่การคำนวณดาวหางนี้ จะทราบ
 เลือยกว่าจะมาวันไร จะอยู่เท่าไร ยังคำนวณไม่ถูก เช่นแน่แท้
 เมื่อจดหมายส่ง กราบทูลจะไล่ก็ไม่ทัน เพราะคำนวณ จะเอาเป็นแน่
 ยังไม่ได้ ของอย่างนี้ก็หาวิธีได้ โดยคำนวณล่วงหน้า แต่ถ้าวา
 ลาง สิ่ง ก็ให้เลือยคั่ง สร้อยปราดาแล จันทรปราดา ลาง สิ่ง
 ก็เป็นแต่รู้ได้ว่าจะเป็น จะมี เพราะฉะนั้น ถ้าใครเห็น อย่าให้
 ตกใจว่ากระไร วุ่นวายไป. ฯ วิสัยของ แผลกปลาในอากาศ
 มีมา ถ้าจะมีโทษ ก็เคยเห็น ให้เกิดเหตุสอง อย่าง ให้ฝนแล้ง
 ใน รศ ฝน ฤ จะให้ฝนตกมากเกิน ปรกติไป อย่างหนึ่ง จะให้
 เกิดความไข้ต่าง ๆ แก่คน ฤ ช้างม้าโค กระบือ อย่างหนึ่ง
 เหมือน อย่าง เช่น ดาวหาง ซึ่ง มีมา เมื่อปลายขีมีเมื่อย สัมฤทธิศก
 นี้ ก็เกิดเหตุแต่ กระบือ ตาย มาก อย่างหนึ่ง แล้ว ใน รศ ฝน
 ขีมีเมื่อย ฝน ก็แล้ง ครั้นปลายขีมีเมื่อย แล ต้นขีมีเมื่อย ออก ก็มี ความ ไข้
 ลาง ราก ที่ถ้าก็กลัว แต่เหตุ อย่างนี้ ก็ให้เตรียมตัวต่อ สู้ เหตุ
 อย่างนี้ ก็คือว่า กวฬ ฝน แล้ง เมื่อ ฝน ยังมี อยู่ ก็ให้ รีบ ทำนา เสีย

ทำเข้าใจ เข้าหางมาเข้าสามเดือน ทนสารทไปตามโตตามมี
 ที่ไม่โตทำมา มีพื้นของบุตรภรรยาข้าวโพดมาก ก็ให้จัดซื้อเข้า
 เก็บเตรียมไว้ ไร่ถอกกินอย่างต้นขายเสียนัก ถ้ากลัวความไข้ว่าเกล็ด
 ผีคายจะชุม ทัวใครแลบุตรหลาน ใครยังไม่ได้ ออกผีคาย ก็ให้
 วิวพามาปลุกผีคาย ที่โรงงาน นอกที่คือโรง หมอท่าพระ ก็คือ
 ศาลาวัดสี่ทิศในเทพ วรารามก็ดี เสียโดยเร็ว อย่าให้ทันผีคาย
 มีมา ถ้ากลัวว่าไข้ลง ราก จะมีมาก็ให้หัดตัว ปรนินิบัติเสียให้
 สอาด ๆ อย่าทำให้สกปรก ธรรมดาตามเคยตัวนัก หากที่หลัง
 ที่นอนที่สะอาดใช้ หาเครื่องซึ่งเป็นเครื่องกำจัดกลิ่นร้าย คือ
 กำยาน นาร บนเตรียมไว้ เมื่อความไข้มีมา สวมรมเข้าเรือน
 ผ้านุ่งผ้าห่มเสียให้กำจัดพิษอากาศที่ร้าย กระจายไป แล
 หายาที่เคยเชื่อถือเตรียมไว้ ใกล้เคียง ๆ เมื่อซุกค้ำคืน จะแก้ไข
 แก้ไขกัน น้ำละลายการ บนกินกัน ทาตัวกัน ถ้ากลัวไข้ ไข้
 สั้น ก็หา น้ำการ บนไว้ ยัวตหัวตัว รัชเหล็กน้อยก็ให้กิน น้ำ
 การ บน แลหา น้ำการ บน ทาผ้ามีผ้ามืดเล็ก น้อยก่อน
 อย่าปล่อยให้เป็นมากไป ฤๅใคร รัเห็นยาอะไร ว่าดีก็หาไว้ ฤๅ
 แรก จะเห็นเมื่อย ขบทำว เย็นปวกคิสะเล็กน้อย ก็อย่าเชื่อหมอ
 ว่าลมว่าเส้นไป อย่าเพ้อกินยารอื่นเข้าไป อย่างกินอาหารที่ควร
 ที่มันมากนัก รับประทานเสียด้วยก็เกล็ดอย่าไว้ ยาตลอดก็ให้เสลงไว้

พนปากพนใจของหมอดูใจพดแต่ว่าลม เขาขาร้อนแก
 หนึ่งบ้าน เมืองนี้ใช้เข็มซึ่งเปนเหตุให้คนตายอย่างไรจะมากเมื่อไร
 ให้คอยระวังภัยที่ข้าข้าทมิฬไปเผลามาก ๆ อยู่ทุกวันเนือง ๆ
 จะไ้ความจริง ๆ พระเจ้าแผ่นดินคนทั้งปวงยกย่องตั้งไว้เปนทพ
 ใครมีทุกข์ร้อนถ้อยความประการใด ก็ยอมมาร้องให้ช่วย
 หนึ่งทากรกเมื่อมีเหตุแล้ว ก็มาร้องหาบิดามารดา
 เพราะฉะนั้นพระเจ้าแผ่นดิน ชื่อว่าคนทั้งปวงยกย่องให้เป็นบิดา
 มารดาของตัว แล้วก็มีคุณากรณาแก่คนทั้งปวง หนึ่ง
 บิดามารดากรณาแก่บุตรจริง ๆ โดยสุจริต จึงว่ากล่าวสั่งสอน
 มาให้รักษาตัวรักษาชีวิตในเหตุที่น่ากลัวจะเปน แต่มี
 ตัวอย่างเคยเปนแต่ฝ่ายราษฎรไทยจีนเปนอันมากทั้งปวงนี้ เปน
 คนถือศีลถือสัจถือมคถือหมอดู คนกลัวอะไรมากอยากอะไรมาก
 คนทรงผีแลหมอดูก็พอใจเอาสิ่งนั้นมาว่ายุ่งแยงคนให้ตื่นไป
 ต่าง ๆ เมื่อเห็นดาวหางครั้งก่อนมีมากก็พอใจภาทินว่า
 เจ้าจะตายนายจะล้ม ผู้มีบุญจะมาย่านเมือง จะเปนจลาจล
 ผู้คนจะเกิดรบพุ่งกันพอใจว่าคั้งนี้ จนตื่นกันไปเปล่า ๆ
 เปนนักเปนหนา เหมือนอย่างครั้งข่มเมฆล้มฤทธิศกนั้น
 เหตุเช่นนั้นก็ไม่ได้เปนได้มีเลย เราเคยจับขังคนทรงผี
 แลหมอดูไ้แล้วไม่ใช่ ๆ ๆ เมื่อพิเคราะห์ใคร่ครวญดูโดยเหตุ

08/10/2566

ดาวหาง เช่น ขอม มาชนฟ้าเมื่อจะให้โทษ ให้คุณ อย่างไร ก็
 ให้โทษ ให้คุณแก่สัตว์ แก่คนที่ อยู่ใต้ฟ้าเพื่อไป ผู้ใดประณิบัติ
 ทวีไม่ตีไม่ฆ่า ที่ จะแกย องกัณ กินทา ชัมทรา ย อยู่กับ กาย
 เป็นผู้ ไม่สหาย มีโรค โภย เล็กน้อย ที่ เป็น ช้อง จะ ให้ พิศม์ เช่น นั้น
 แล่น เข้า ไป ใน กาย ให้ เกิด ไช้ เจ็บ ได้ ความ ไช้ ก็ ต้อง แก่ ผู้ นั้น
 ไม่ เลือ ก น่ ว่า ใคร ก็ ดาว หาง มา ชน ฟ้า โกรธ ชิง หิง ษา พยา ยาท
 อาฆาต แค้น อะไร อยู่ กับ เจ้า นาย มา แล้ว จะ ได้ มา ตรง ใส่ เขา
 เจ้า นาย ที่ เคี้ยว ไม่ เห็น จริง ด้วย ฯ ซึ่ง ผู้ คน จะ รบ พุง กัณ
 นั้น จะมี เหตุ ก็ เพราะ คน ที่ เป็น ต้น เหตุ ก่อ ให้ เกิด ความ เหมือน
 อย่าง เจ้า เวียง คานามั ฝรั่ง มา ขอ ทำ สัญญา ไมตรี คี ๆ เหมือน
 อย่าง เช่น มา ทำ กับ เมือง ไทย ก็ ไม่ รบ ไม่ ยอม ทำ ถัง เถียง
 เกะ ะ ไป จึง ก่อ เหตุ ใ้ รบ กัณ กับ ฝรั่ง ถ้า จะ รบ ทำ สัญญา
 เสีย คี ๆ เหมือน อย่าง เมือง ไทย ทำ แล้ว ก็ จะ มี สหาย อยู่
 อย่าง เมือง ไทย ๆ เพราะ ฉนั้น เห็น ว่า ซึ่ง ผู้ คน จะ รบ กัณ นั้น ก็
 เป็น เพราะ คน ด้วย กัณ ก่อ เหตุ ชน เอง ดาว หาง ไม่ ได้ ฆ่า ใคร
 ใ้ รบ กัณ ถ้า ราช ฏร ต้น เล่า ฎา ไป เช่น นั้น คน สิ้น คี คลาง
 คน ที่ เป็น พาล อยาก จะ ได้ การ ที่ ตัว ประ สงค์ เป็น สมใจ ก็ พลอย
 ก่อ เหตุ ต่ ่อ ไป เหมือน อย่าง เมื่อ ครั้ง ขม เมีย สัม ฤทธิ ศค มี ค่าย มี ชื่อ
 คน ทนง มี น อยู่ มาก แล เป็น ทาย ทำ น ผู้ อื่น อยู่ เมื่อ รั ว่า ราช ฏร

08/10/2566

แรกเห็นแล้วภาวนิต่าง ๆ ไปเขินอันมาก ก็อยาก จะ ให้
 เขมจริงตั้ง ว่าด้วยเข้าใจ ว่าบ้านแตกเมือง ต้นแล้ว คนทั้งปวงก็จะ
 สลัดกันไป หมดจะได้พินิจ พิน ทาย ท่านผู้อื่น หนึ่ง คอยนอน
 คอย จะ ให้เหตุบังเกิดมี เมื่อเหตุไม่มีมากสิ้น ความปราศูระ
 ไปได้ ก็เอาไฟไปเทียวลอบจุดบ้านเรือนโรง ด้วยคิด ว่า
 เมื่อไฟเกิดขึ้นแล้ว คนที่เตรียมจะตั้นก็จะไล่ ตั้นไปเป็นเหตุขึ้น
 ให้ สวมทั้งราษฎร ภา อ้ายมีชื่อผู้นั้นเอาไฟไป จุดติดขึ้นที่ ถนน
 ลี้กักเสาชิงช้า กองกระแจะ จั๊วไฟ พิจารณาเช่น สัตย์ท่าน
 เสนาขบถ ปรากฏาให้เอาไปประหารชีวิตเสีย เพราะ ฉนั้น ครั้ง
 นี้เห็นดาวหาง อย่าพากันต้นแล้วภา เช่นนั้นไป เกิดงกจะเป็น
 เหตุให้ อ้ายคน พาลเช่นนั้น ทั้ง พิน ทั้งไฟ ภา อ้ายผู้ร้ายบาง พวก
 อยาก ปล้นเข้าปล้นเรือน เมื่อเห็น ว่าโจราษฎร ไม่ สโมคร คิด
 พินเพื่อนคิดครั้นกรำไปต่าง ๆ จะไม่ใคร่ช่วยกันแล้วก็จะ
 คอยคุมเขนพวกกัน ปล้นเข้าปล้นเรือนที่เปลี่ยว ก่อเหตุต่าง ๆ
 ไป เพราะ ฉนั้น ขอ ให้ข้าราชการ แลราษฎร ทั้ง ปวง รักษาตัว
 รักษาใจ รักษาเข่ารักษาเรือน แลทรัพย์สินสมบัติ อยู่โดยปรกติ
 อย่าเชื่อ มค่อหมอกุ คน ทรงผีว่า อย่างนี้ อย่างนั้น เพราะ
 ดาวหาง ที่ระ ชนในขนั้นนเลข ดาวหาง จะมีมาข ไร มนศษ
 ที่มีความรู้เขาคำนวน คุ รัเสียก่อนแล้ว เหมือนกับทาย

08/10/2566

สร้อยปราสาท จันทอ ปราสาท ก็วิชานี้ หมออยู่ ที่เที่ยวหา กิน อยู่ ก็ดี
 คน ทรง ผู้ ก็ ก็ไม่ รู้ ทาย สร้อย ทาย จันทอ ก็ ทาย ไม่ได้ โดย มิ
 ไร ๆ ๆ ตั้งแต่ แผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาลงกรณ์
 มา จน กาล ชันนี้ คาว หาง มา ปรากฏ ใน ท้อง ฟ้า ก็ หลาย ครั้ง
 หลาย ที่ ก็ เห็น มี แถ้ว วัฏ คาย ควาย ล้ม ฝน แฉ่ง ฝน เกิน นั้น แล
 เชน ผล โกล่ ๆ ก็ กาล เมื่อ คาว หาง มา แทะ ทด ครั้ง แล
 เมื่อ ชะ เปลี่ยน แผ่นดิน ทั้ง สาม คราว นั้น คาว หาง ก็ ไม่มี ไม่ เห็น
 ว่า พระเจ้า แผ่นดิน เป็น อัน ตราย เพราะ คาว หาง เหมือน อย่าง
 แผ่นดิน ไหว เหมือน กัน นาน ๆ ก็มี มา ลง ที่ ก็ ไหว มาก
 ลง ที่ ก็ ไหว น้อย เวลา แผ่นดิน ไหว นั้น ห่าง กัน บ้าง ชิด กัน บ้าง
 มี มา ทด แผ่นดิน ก็ มิ ได้ มี เหตุ อะไร แก่ บ้าน เมือง ใน ชะ เมื่อ
 แผ่นดิน ไหว ท่าน ทั้ง ปวง ที่ เกิด ที่ หลง ๆ ไม่ ได้ สังกะ
 สิบ ผู้ หลก ผู้ ใหญ่ ไป ก็ จะ รู้ ได้ เหมือน ดัง ว่า ๆ ชัน เมื่อ ใน ชะ
 มเมีย สัมมา ทิ ศก นั้น ราษฎร ภา กัน ว่า เห็น พระ อา ทิ คย เป็น
 สอง ดวง การ นั้น ไม่ จริง เป็น การ พ้อ ลวง ของ คน ที่ อยาก จะ
 ให้ คน ชัน ก็ คิด การ ซ่อมแซม แค้ม เต็ม เข้า คน เขา แว่น คา
 ณ ควัน ได้ แล้ว ใส่ เข้า ภา เภา พระ อา ทิ คย ใน กระ จก ฉาย เภา พระ
 อา ทิ คย จับ ที่ แว่น คา ณ ควัน ไต นั้น ก็ ตะ หลบ ลง ไป ปรากฏ
 ใน กระ จก เห็น เป็น สอง ดวง สาม ดวง ชัน ใคร ทำ อย่าง นั้น หัน

08/10/2566

ท้าให้ตกทศที่ จะเห็น อย่าง นั้นเมื่อไรก็เห็นเมื่อนั้น เป็นขยาย
 ของคนที่ อยากจะให้คนตื่น แก่ถึง ยกขึ้นออก ได้ทดลองแล้ว บอก
 มาจริง ๆ อย่างนี้ไป ประกาศมาฉวัน จันทร์ เดือน ๘
 ขึ้นค่ำหนึ่ง ปีระกาตรีศก คีกราวช ๑๒๒๓

สำนักหอสมุด

ประกาศดาวพระเคราะห์พทุช เข้าในดวงพระอาทิตย์

มีพระบรมราชโองการให้ประกาศ ให้การทราบแก่
 ผู้จะได้อ่าน ประกาศนี้ทั้งปวง วันอังคาร เดือนสิบสอง
 ขึ้นสิบค่ำ ดวงพระเคราะห์พทุช จะเข้าในดวงพระอาทิตย์
 ว่าตามจะเห็นที่กรุงเทพมหานคร แรกเริ่มกระทบเข้าข้าง
 ทิศอีสานก่อนค่างบูรพาจะเห็นกำแปนเมืก จกขอยพระอาทิตย์
 แหว่งเข้าไปนิคหนึ่ง เมื่อเวลาเที่ยงแล้ว กบย ๑๔ นาที แล้ว
 จกค้ำนั้น จะเลื่อนเกินไปในดวงพระอาทิตย์ โอนไปข้างทิศ
 ย่ำจิมเฉียงขวางไปถึงที่ฤก เพียงเท่าส่วนที่หกของดวงพระ
 อาทิตย์ ค่อนอยู่ค่างเหนือส่วนหนึ่งไม่ถึงกลาง
 ถ้าจะเป็นครวช ก็ควรว่านฟางค์ครวชเข้าไปส่วนหนึ่งเหลือ ๕
 ส่วน จะเห็นถึงนี้เมื่อเวลาบ่าย ๒ โมง กบย ๓๓ นาที
 แล้ว จกค้ำนั้น ก็ จะเดินไปทิศพายัพ ออกข้างทิศพายัพก่อน
 ค่างทิศอุดร หลกจากดวงพระอาทิตย์เวลาบ่าย ๔ โมง
 กบย ๒๐ นาที การที่เป็นถึงนี้ค่อนด้วย กล้องส่องที่มีแว่น
 ศรีเขียวฉาหน้าเงินฉาศรีแดงสายบังตาจึงจะเห็นได้ ด้วย
 ดวงพระพทุชเป็นจกค้ำนั้นเล็กน้อย ถ้าค้ด้วยกล้องสายด้วย
 กระจกศรีถึงนี้คงจะเห็นได้ถกเวลาเข้าแลถึงกลางแลออกถึง
 ทายไว้นี้แล หนึ่งเมื่อใด ๆ ถ้ามีผู้ค้ด้วยกล้องถึงนี้

08/10/2566

มักเห็นจุกคำแสดแสดต่าง ในดวงพระอาทิตย์เนือง ๆ เชื้อ
 ย่าง ย่อมย่าง อันนั้นมิใช่พระเคราะห์เข้าเป็นแต่ต่าง แต่
 ในดวงพระอาทิตย์นั้นเอง ลอยไปลอยมาหันหายไป ๑๒ วัน
 ๑๓ วัน แล้วกลับมาอีกแล้วย้ายที่ไปต่าง ๆ จะทายเอา
 เป็นแน่ไม่ได้แต่ในดวงนี้มีใช้อย่างนั้นพระเคราะห์พทจะเข้าเป็น
 แท้ นาน ๆ ถึง ๒๒ ปีขึ้นไปจึงมีดวงหนึ่ง แล้วเวียน
 ไป ๒ ปี มีอีกดวงหนึ่งเช่น ขวรมภา แต่ดวงที่เป็นเสียบใน
 กลางคืนที่กรุงเทพมหานครนี้ไม่เห็น ดวงนี้จะเห็นจึงทาย
 มาเพื่อจะให้รู้ การบนฟ้ามนุษย์สังเกตทายล่วงหน้าไว้ไว้
 ไรเห็นประหลาดบนฟ้าไม่ควรที่จะเก็บเขาเป็นเหตุมาที่หนักต่าง ๆ
 คั้นเหตุที่เป็นมีผู้เขาไว้แล้ว ซึ่งทายดวงนี้ ทายตาม
 เวลาซึ่งจะเห็นที่กรุงเทพมหานคร แลกรุงเก่าแสดเมืองลพบุรี
 ถ้าจะทายตามที่ระแคะในเมืองฝั่งทะเลไทยข้างตะวันออก คือ
 เมืองปราจีนบุรี เมืองฉะเชิงช่า เมืองชลบุรี ต้องทาย
 เพิ่มเข้า ๒ นาที ทกระยะ ถ้าจะทายที่เมืองจันทร์บุรี
 แลเมืองตราข คองเพิ่มเข้าถึง ๓ นาที ถ้าจะทายในเมือง
 ฝั่งทะเลไทยข้างตะวันตก คือเมืองราชบุรี เมืองสมุทรสงคราม
 เมืองเพชรบุรี เมืองนครศรีธรรมราช แลเมืองฝ่ายเหนือ
 คงแต่เมืองไชยนาทขึ้นไปจนเมืองกำแพงเพชร แลเมืองตาก

08/10/2566

ให้ตายลดเสีย ๒ นาที ทกระยะ ในเมืองกาญจนบุรีเมือง
 ชมภร เมืองไชยาให้ตายลดเสีย ๓ นาที ทกระยะ แต่
 ทเมือง สงขลาตายเหมือนกรงเทพมหานคร จึงจะดูกับนาฬิกา
 แลซึ่งได้ประกาศมาก่อนในประกาศมหาสงกรานต์ว่าจะเป่น
 ดังนี้ ในวันจันทร์เดือนสิบสอง ขึ้นเก้าค่ำนั้นผิดไป เพราะ
 ครึ่งนร้อย จะตีพิมพ์คำนวณขยายอยู่หาเลียบที่ไม่ ประกาศ
 มาวันจันทร์ เดือนสิบเอ็ดแรมสองค่ำ ปีระกาตรีศก ฯ

ประกาศ ทรง อนุญาต ข้าง ใน ถวาย บัง คมลา

ออก จาก ราชการ

มี พระบรมราชโองการ ให้ ข้าราชการ แก่ ข้าราชการ

ผู้ใหญ่ผู้น้อยในพระบรมมหาราชวัง แล พระยวง ราชวัง
 กิ่งหัวเมืองแลในกรุง ราษฎร ไท ๆ ยี่เกาที่มีบุตรมีหลาน
 ผู้หญิง ถวายตัวทำราชการ อยู่ในพระบรมมหาราชวัง
 เปนเจ้าจอมอยู่งานชั้นกลางยังมีแม่ครัวของยศ แลไม่ได้เปนเจ้าจอม
 มารดาพระ องค์เจ้าก็ดี เปนเสกสรรค์ก็ดี เปนพนักงานตำแหน่ง
 ไท ๆ ก็ดี ให้ทราบทั่วกันตามพระราชปฏิญญา นี้ ว่าท่าน
 ทั้งหลายทั้งปวงมีความจงรักภักดีต่อพระเดชพระคุณ จึง
 ได้ถวายบุตรหลานมา ให้ถวายตัวทำราชการ อยู่ข้างใน จึงขอ
 ความชอบอันใหญ่ปรากฏอยู่แล้ว ก็เมื่อท่านทั้งหลาย
 ถวายบุตรหลานให้ทำราชการ อยู่ดังนี้ ด้วยมีความประสงค์
 เกียรติยศ จะให้เปนอย่างไร ความประสงค์นั้นใคร ๆ ก็อาจ
 จะคาดหมายถึงใจกันอยู่แล้ว ก็ข้าราชการฝ่ายในถวายตัว
 ขึ้นทุกปี ๆ ตลอดสิบเขตกี่มา เงินเบี้ยหวัดก็เหลือของมากชั้น
 กว่าแต่ก่อน ยี่เกาเงินเงินสองพันซึ่งก็ไม่พอ ผู้ที่ไต่รับ
 พระราชทานเกียงบนว่าไต่ผู้น้อยไทยมาก เพราะจำนวนผู้รับ
 พระราชทานเบี้ยหวัดนี้มาก ที่ทรงในพระบรมมหาราชวัง

08/10/2566

ก็เป็นที่เขี่ยเกลียดเขี่ยคยกับกัน อยู่ไป เมื่อ บทร หลาน ของท่าน
 ทั้งหลาย มาทำราชการ อยู่มาก ด้วยกัน ดังนี้ ก็เหลือกำลัง
 ที่จะทรง พระกรุณาชวยเลี้ยง ให้ชื่นชม สัมประ สงค์ ให้ทั่วถึง
 ททุกหน้าททุกพวกททุกรายไป ท่านผู้ที่เคยมีภรรยา มาก มีช่าวมาก
 เมื่อเทียบ กับใจ ของตัวก็จะเห็นจริง วันหนึ่งคนหนึ่ง ๒๘ โมง
 เท่านั้น สารพัด การใน ประเทศ นอก ประเทศ ก็มาเร่ง มาทวงอยู่
 เป็นนิตย์ ทุกเวลาไม่ว่างเว้นเห็น อยู่ด้วยกันไม่ใช่ฤา ก็
 บทร หลาน ของท่านผู้ ไท มาทำราชการ อยู่ใน พระบรมมหา
 ราชวัง นาน แล้ว เมื่อไม่ชื่น ชม สัมประ สงค์เป็นที่น้อยหน้า
 น้อยใจ แก่ท่านทั้งหลาย อยู่ก็ดี เป็นที่เห็นว่า มาขัดค้ำ
 วางเปล่าอยู่ให้เปลือง อายุก็ดี ก็ควรที่จะเห็น จะคิด อยู่แล้ว
 ขอทรง รับ สารภาพ แก่ท่านทั้งหลาย ทั้งปวง โดย ซอ สัตย สุจริต
 ไม่กล่าว ประชก ประชัณ แดก คั้นอะไร ออก บัดนี้ ทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ยอม พระราชทาน คั้นบทรหลาน
 ของท่านทั้งปวง ซึ่งระอก จาก เจ้าจอมมารดา ที่มี พระ องค์เจ้า
 แล้วก็ดี ที่ใครรับพระราชทาน เครื่องยศ เป็น เครื่องทอง คำแล้ว
 ก็ดี นอกนั้นตามแต่ใจ บิคา มารดา แลญาติตั้ง บิคา มารดาเด็ก
 จงมารับตัวกลับไปแล้ว จะถวายในพระบวร ราชวัง ฤา ใน
 พระ องค์เจ้าต่างกรม แลยังไม่ได้ตั้ง กรม แลท่านเสนาบดี

08/10/2566

ฤๅจะยกให้ มีฉันทามที่ ใครจะรักใคร่สู้ชอบตามแต่ ใจของบิณฑามารดา
 แล ญาติทั้งบิณฑามารดาแลด้วยผู้ นี้ ฤๅ ผู้ที่ไม่มีบิณฑามารดา
 แล ญาติ จะใคร่ ออกเองก็ให้มา ขอ ร้อง ออกตามสหาย ฯ คำ
 ประภาศน์ เปน ความจริง ไม่ประ ชาติ ประ ชาติ อันใด ขอให้
 เทพยดา รักษาพระมหาเสวตฉัตร พระ เสด็จ เมือง ทวง เมือง
 แล เทพยดา ที่มีฤทธิ์ ธิ รุ จิตร มนุษย์ เปน พยาน แก่พระราชา
 หฤไทยเทัญ ฯ แต่เจ้าจอมมาร ตาที่มี พระ องค์เจ้าภคิ
 มีเครื่องยศเป็น เครื่อง ทองคำแล้วก็ดี ไม่ยอมพระ ราชทาน
 ให้ ใคร ไม่โปรดให้ ออก ใคร ๆ อย่าพาโลคำประภาศน์แล้ว
 แล แต่ง แม่ ล้อมว ลุยลาย วุ่นวายใน พระ ราชวัง ตั้ง อ้าย เขื่อน ขตร
 พระยาราชาภคิ ทำ ครอง ภาอัน เปน อันชาติ ที่ เตียว ถ้า มี พัง
 ก็ไม่พ้น พระราชา ตามกฎ พระ โยบายการ ประภาศน์มาวันอาทิตย์
 เตโช อ้าย ชนสิบ สามคำ บั ระภาศร์ศึก ศักราช ๑๒๒๓
 เปน วันที่ ๓๘๗๓ ในราชกาล ประ ษณนี้

สำนักหอสมุด

สรีรยปราคาจารย์ระภาตริศก

วันจันทร์ เดือน ๘ ขึ้นค่ำหนึ่ง ปีระภาตริศก จะมี

สรีรยปราคาจารย์ระภาตริศก ก็ จะเห็นจับทิศหรือที่เวลา ๖
นาฬิกา กับ ๑๐ นาที นับแต่เที่ยงคืนมา แต่ถ้าถือตามนาฬิกา
ตั้งของชาวนาฬิกาเพราะเวลาในคืนนี้กลางวันมาก สว่าง
เมื่อไรก็สว่าง ในวันนั้น ๕ นาฬิกา กับ ๑๓ นาที แต่
เที่ยงคืนมาก็ต้องสว่าง ๖ นาฬิกา กับ ๒๕ นาที จึงได้
ตีโมงหนึ่ง ในระหว่างเวลาสว่างมาจนตีโมงหนึ่ง ๗๒ นาที
คิดแบ่ง ๑๐ ส่วนตามอย่างไทย ๗ นาที กับ ๑๑ วินาที
เป็นบาทหนึ่งก็เมื่อเวลา ๖ โมง กับ ๑๐ นาทีนี้ เป็น
เวลาก่อนแต่ตีโมง ๑ อยู่ ๑๕ นาที เพราะฉะนั้นคิดเป็นบาท
อย่างไทย ก็ต้องทาบว่าจะจับสว่างแล้ว กับ ๘ บาท ๓
สรีรยปราคาจารย์นี้เป็นอัมคราชแต่เพราะแสงพระอาทิตย์ขึ้น
ก็เห็นพร่องกว่าอัมคราชอยู่สักน้อย แห้วตรงทิศทักษิณ
เมื่อเวลา ๗ โมงกับ ๕ นาที แต่เที่ยงคืน คิดเป็นโมง
อย่างไทยโมง ๑ กับ ๗ บาท แล้วก็คลายออกแห้วเรไป
ข้างทิศอุดรแล้วจะลดเป็นโมงขบริสทขในทิศอุดร
เวลา ๘ โมง กับ ๒๕ นาที แต่เที่ยงคืนคิดเป็นโมงอย่างไทย ๒ โมง
๗ บาท การทาบนี้คงจะถูกตรงตามทาบในกรุงเทพมหานคร

08/10/2566

อนรรคนโกสินทรมหินทรายุทธยา ในที่อื่นห่าง ๆ ออกไป
 น้อย ๆ ก็ จะเร็วไปข้างซ้ายไปข้าง เหนืออย่าง ที่กรุงเก่า
 ก็ จะเห็นที่หลังที่กรุงเทพ ฯ ไปสักนาทีหนึ่ง ถ้าเมืองชลบุรี
 จะเห็นที่หลังที่กรุงเทพ ฯ ไปสักนาทีถึงเกือบสองนาที
 ถ้าเมืองฉะเชิงเทรา จะเห็นที่หลังที่กรุงเทพ ฯ ไปสักสองนาที
 เสก ที่เมืองเพชรบุรีเมืองราชบุรี จะเห็นก่อนที่กรุงเทพ ฯ ไปสัก
 สองนาทีถึง ว่าถึงช่วยนาฬิกาที่จะตั้งตามเวลาในเมืองนั้น
 ถ้าจะเอานาฬิกาที่ตั้งในกรุงเทพ ฯ ไปดู ก็ จะเห็นพร้อมกันไป
 แต่ถ้าจะว่าด้วยเมืองไกล ๆ อย่างเมืองนครศรีธรรมราช
 เมืองสงขลาแล้ว จะเห็นจับก่อนที่กรุงเทพ ฯ หลายนาที
 คราาก็จะมากกว่าถึง ๖ ถึงเมืองตรังگان แลเมือง
 ปาหังก็ จะเห็นจับตรงทิศปริม เมื่อเวลากลางครา พระอาทิตย์
 จะคเห็นทลคำอยู่กลาง มีรัศมีพระอาทิตย์เป็น ขอบอยู่รอบตัว
 เหมือนวงกำไลสักสองนาทีถึง ถ้าลงไปดู ถึงเมืองสิงคโปร์
 แลเมืองยัคครา จะเห็นจับข้างทิศพายัพ แลกลางครา
 จะแห่วงข้างทิศอุดร ขัรัสทขข้างทิศอีสาน ฯ ถ้าจะว่าด้วย
 เมืองฝ่ายเหนือที่ไกล ๆ จะจับแลมีคราในทิศเหมือนที่
 กรุงเทพ ฯ แต่เวลาจับจะน้อยเข้ากว่าที่กรุงเทพ ฯ ฯ
 คราาก็จะน้อยไปเพียงบาทครา ฯ จะคำนวณหาให้ทุก

เมืองก็ได้ แต่เห็นว่ามีคนทศนาพิกาให้ลัทธิคตอง การไม่
ทวยเขาแต่ให้สมแก่ชาวเมืองไทย ว่าวันนั้นเวลาเช้าจะมีสุริย์
เมื่อเวลาพระสงฆ์บิณฑกษาตรกลัยจากันเข้าอยู่เท่านี้ก็แล้ว

สำนักหอสมุด

ประกาศการโสกันต์ แลพระราชพิธีลงทรงเฉลิมพระนาม

มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศแก่พระราชวงษา
 นุวงศ์แลข้าราชการฝ่ายหน้าฝ่ายใน ในพระบรมมหาราชวัง
 แลพระบรมราชวังทั้งปวงให้ทราบทั่วกันว่า ในเดือน สิบหก
 ค่ำ ค่ำนี้ จะมีการโสกันต์พระเจ้าลูกเธอพระองค์เจ้ายิ่งเยาวลักษณ์
 ตั้งพระราชพิธีที่พระที่นั่งสุทไธสน์ท่าช้าง พระสงฆ์จะได้
 สวดพระปริตพุทธมนต์ ๓ วัน ตั้งแต่วันอาทิตย์ เดือน สิบ
 แรมค่ำหนึ่งไป ครั้นวันพุธ เดือน สิบ แรมสี่ค่ำ เวลา
 เช้าจะได้โสกันต์เวลาบ่ายจะได้สมโภช ครั้นวันพฤหัสบดี
 เดือน สิบ แรมห้าค่ำเวลาบ่าย จะได้ตั้งสวดพระพุทฺธมนต์เฉลิม
 พระนามพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าชายพระองค์ใหญ่ ครั้นวันศุกร์
 เดือน สิบ แรมหกค่ำเวลาเช้า จะพระราชทานพระสุพรรณ
 บัต แล้วเวลาบ่ายสมโภชเวียนเทียน ต่อการโสกันต์ไปเพียง
 เท่านั้น เปรณการแห่เสด็จพระเจ้าลูกเธอหกวันแปดเวลา
 ก็ในการโสกันต์พระเจ้าลูกเธอพระองค์เจ้ายิ่งเยาวลักษณ์ แล
 การตั้งพระนามในพระสุพรรณบัฏ แก่พระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้า
 ชายพระองค์ใหญ่ ซึ่งจะทำในเดือน สิบหก ค่ำ ค่ำ ครั้น
 ผู้ใดจะถวายของสมโภชก็ได้ไม่ถวายก็ได้ถวายมากก็ได้น้อยก็ได้
 สุดแต่ใจของตัวผู้นั้น ๆ จะชอบใจไม่ทรงพระราชดำริหัดเทียบ

08/10/2566

เรื่องรัก รัง ขอกระแอมท์อะไร ขอเสียอย่าให้ชุกษา กั้น บ่น
 อี้ ๆ อี้ ๆ แลแลก กั้นทำตามกั้นแลคามยศติง การกระแอมท์
 เลยบ่นอันชาติที่เกี่ยว ใครจะสมโรชเท่าไรก็จงทำตามใจ
 เป็น ส่วนของตัวคนเดียว ๆ ๆ จะไม่ทำที่ตามใจตัวเด็ก อย่า
 ตาม กั้น แลดู กั้นชุกษา กั้นด้วยเรื่องนี้เลย การถวายของสม
 โภชเป็นการ มงคลไม่มีความผิดมีแต่ความชอบ ออก โทษ
 เพราะไม่สมโรชไม่มีเลย ผู้ใหญ่ จะว่าผู้บ่นทำเกิน นานัก
 หมายความว่า กั้น อย่าถือกั้นเพราะการ นี้มีใช้ราชการตกของกระแอมท์
 ของ ถวาย สมโรชนั้นก็ จะไม่เก็บไว้เป็นหลวง ออก จะเป็น
 ของ พระเจ้าลูกเขยที่จะไล่กั้นแล้วรับพระสัพพรรณมันั้นแล ถ้าใคร
 คำนเคยบับถือ ใน พระเจ้าลูกเขยทั้งสองพระองค์นี้โดยฉิบ ญากิ ๆ ๆ
 คำนเคยชอบบออย่างไร ก็จงทำตามใจที่ชอบกับพระเจ้าลูกเขย
 ทั้ง สอง พระ องค์นี้เด็ก ถ้าไม่รู้จัก ๆ รู้จักก็ดี ชัก
 ขวางใจ ชย้อย่างไรไม่บอใจ สมโรชก็แล้วไปเด็ก อย่าวิตก
 กระตาก กระเคือง อะไรไปเลยไม่ต้อง การ ถ้าท่านทั้ง หลาย
 ทั้ง บวงนารับ ราชการตามตำแหน่งที่เกณฑ์ให้มาทำตามแล
 มาเฝ้าทุกของ ขัติ พระบาท ตามกำหนดวันเวลาตามหมาย
 กรมวัง แล กรมพระ สักที่ แล นารับ พระราชทานของ เลียง
 เปนมงคล ในการ พระ ราช พิธี นั้น ไม่ขาดไม่กระตาคหน้าไป ก็เพนคี่

เสนอความชอบในราชการ อยู่แล้วไม่มีผิดอะไรคอก ๆ ท่าน
 ทั้งปวงพอใจจะให้ประกาศไป ๆ ว่าการครั้งนี้ อย่าต้อง
 เข้าเนื้อเข้าหนัง ท่านเลย ใครอย่ามาสมโภชพระเจ้าลูกเธอ
 เป็นเงินทองสิ่ง ของฆ่า่มอน แต่สักสิ่งหนึ่งเลยเป็น อัม ขาค ที่เคี้ยว
 ถึง ใครเอามากก็ ไม่ร้าย จะไม่ให้รับ ท่านทั้งปวงพอใจ
 จะให้ประกาศ อย่าง นี้ ๆ จึง จะสบายใจ ซึ่ง จะประกาศดังนี้
 ไม่ได้ ด้วยเขียง อย่างไม่เคย ประกาศมา ของ สมโภชนั้น
 ในหลวง ก็ไม่เคยเก็บไว้ เป็นของหลวง ทั้ง การในราชฎ
 ที่ปีคามารคา เก็บเอาของ ขวั้น ของบุตรไว้ เป็นของตัว แล้ว
 ทำทนต์ ขวาย วาย ล่อง ท่อไปนั้นเลย ก็ถ้าจะประกาศดังนี้
 ในหลวง ก็ชื่อ ว่าทำ อัม คราย ลาก ของ พระเจ้าลูกเธอไป คน
 ทั้งปวง เป็น อัม มากซึ่งเขา นิยม ถือ พระเจ้าลูกเธอ พระ องค์ นั้น ๆ
 โดย ลิน ที่ เป็น ญาติ ฝ่าย ข้าง เจ้าจอมมาร คานัน ก็มี การ ก็เคย
 มาแต่ก่อน ซึ่ง จะประกาศ ดังนี้ ก็หาต้อง ที่ไม่ ทรง แผ่นดิน
 ก่อน ๆ การโส กันต ไทญ ๆ ก็เคย มี มา เป็น หลาย ครั้ง
 พระ เจ้า อยู่ หัว ท่าน ก็ไม่ได้ ประกาศ ห้าม ว่าอย่า ให้ ใคร สมโภช ก็คือ
 อย่า ให้ พระ เจ้า ลูก เธอ รับ ของ ขวั้น ก็คือ เลย พระ เจ้า ลูก เธอ
 ของ ท่าน ก็เคย ได้ รับ ของ ขวั้น มาก บ้าง น้อย ข้าง ตาม พระ บารมี
 ของ พระ เจ้า ลูก เธอ พระ องค์ นั้น ๆ เช่น อย่าง มา ก็ในเวลา

08/10/25๕6

แผ่นดินก่อน ๆ นั้น การโกนจุกลงต่ำข้าง นอกที่ไหน ๆ ทำ
ถ้าเกิดผู้ซึ่งจะ โกง จุกนี้ไม่ได้ ถวายตัวเป็น ข้าราชการก่อน จน
เมื่อ จะ โกง จุก ไม่ได้ ถวายคอกไม้ ขลุ่ยเทียบ กรวย ถวายบังคมลา
แล้ว ในหลวง ก็ไม่ทราบด้วยการ โกงจุก ของผู้ โกงเลย แต่
ในแผ่นดิน ประจวบนี้ ผู้ สู้ สะ จุก ได้ ถวายตัวเป็น ข้าราชการแล้ว
เมื่อ จะ โกง จุก ได้ เขาคอกไม้ ขลุ่ยเทียบ มากราบ ถวายบังคมลา
ตามธรรมเนียมแล้ว ก็ ผู้ โกง จุก ไม่ได้ เป็น ข้าราชการ
ไม่ทรง รู้ จักเลย ที่ เทียบ ก็ ผู้ โกง จุก บัทร จะ โกง จุก
หลาน ก็ จักแจ้ง สิ่ง ของ ที่เป็น เครื่อง ภาชนะ อาหาร ต่าง ๆ
ที่ เรียกว่า ของ เลื่อน มาทูลเกล้า ฯ ถวายแทบ ทุกแห่ง ทุกราย
ทั้งวัง เจ้าบ้าน ขนาง ผู้ ใหญ่ ผู้ น้อย ก็ ให้ พระราชทาน เงิน เบื้อง
ทอง บ้าง เป็น ของขวัญ ไปช่วย ตาม อย่าง ธรรมเนียม เหมือน
ข้าราชการ แลราษฎร ไปช่วย กัน ไม่เป็นเหมือน การหลวง แต่ก่อน
ท่านทั้ง ปวง ก็ จะ บ่อมทราบ อยู่ แล้ว ใน ปี นี้ มี เดือน โกง จุก
อยู่ ๕ เดือน คือ เดือน ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ก็ ใน
เดือน เหล่านี้ แต่ละ เดือน ๆ มี ผู้ นำ เขา ของ เลื่อน มาทูลเกล้า ฯ
ถวาย เดือน ละ สอง ราย สาม ราย ห้า ราย ไม่ขาด ก็ ให้
พระราชทาน พระราชทรัพย์ ให้ ข้าราชการ ฝ่าย ใน คม ไปทำ วัน
๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑

08/10/2566

พระ ราช ทร พย คอก ไม่ได้ ทรง สำ คัญ ว่า แร ง ตี ต ผู้ ไ ต
 คัง ไพร่ ๆ สำ คัญ กั น นั้น คอก เมื่อ ได้ ชั ้ง ได้ ไ อ กาศ
 ที่ จะ ได้ ทรง สำ คัญ พระ เม ท ตา ก ร ร ม แ ก่ ท าน ทัง ห ลาย ทัง ปวง
 คัง นี้ ก็ ทรง พระ โ ส ม นั ก ทั วย พระ เม ท ตา ก ร ร ม ที่ ได้ ทรง
 สำ คัญ เ ร ษ ี เ ร ษ ี อยู่ แล ้ว อ น ึ่ง ท าน ทัง ห ลาย ทัง ปวง เ ห็น จะ
 วิ ต ก ไ ป ว่า พระ เจ้า ล ก เ ข อ ใน แ ผ น ดิน ป ระ จ ัน นี้ มาก คัง แ ต่
 บั ร ก า ต ร ค ก ี่ ไ ป ก็ เ ห็น เ ร ทั ้อง ช ล ก ช ล ุ ย ทั วย การ โ ส กั น ์ ทั วย ไ
 ก ล ี่ ถ้า ทั าร วิ ต ก คัง นี้ ก็ ช อ เ ล ีย เ ฉ ิ ก อ ย ำ วิ ต ก เ ล ย ทรง
 พระ ราช ภา ธิ ทั ใ ว ี ำ การ โ ส กั น ์ เ ป น การ พิ เ ส ศ คัง นี้ จะ ทำ กั แ ต่
 แ ก่ พระ เจ้า ล ก เ ข อ พระ อ ง ก ั ไ ห น ุ ่ ๆ สำ คัญ ๆ เมื่อ วั ล ว ำ ง
 ราช ภา ธิ ทั ใ ว ี ำ จะ ทำ ไ ก่ ต อ จ จะ ไ ม่ ทำ ไ ป ท ก พระ อ ง ก ั อ ก เ ห น อ น
 ใ น พระ บ ว ร ราช วั ง เมื่อ ช ั ฆ ว ก จั ต ว าศ ก ก็ ได้ ใ ม่ การ
 โ ส กั น ์ พระ เจ้า วั ร ร ฆ เ ข อ พระ อ ง ก ั ไ ห น ุ ่ แ ล พระ อ ง ก ั ไ ห น ุ ่
 ส ุ ภ าศ ว ร ทั ใ ป เ น การ ไ น ุ ่ ก ว ี่ ใ น ึ่ง ภาย หลัง พระ เจ้า วั ร ร ฆ เ ข อ
 พระ อ ง ก ั ไ ห น ุ ่ ก็ ได้ โ ส กั น ์ เ ป น การ ส ำ ม น ุ ่ ใ น พระ ราช พิ ธิ ส ัม
 พิ ฆ ร ณ ใ น ี่ ใ มา จ น ุ ่ ค ี่ ก็ ใ น พระ บ ร ม ม ศ ำ ราช วั ง นี้ การ โ ส
 กั น ์ พระ เจ้า ล ก เ ข อ พ ี่ ง จะ ใ น บั ร ก า ต ร ค ก ี่ เ ป น ป ร ุ ม ใ ้ง ได้
 ทรง พระ ภา ธิ ทั ใ เ ป น การ พิ เ ส ศ น ุ ่ อ ย ใ น ึ่ง ค ล ำ ย ๆ กั น ์ ก ั ใ
 การ ใ น พระ บ ว ร ราช วั ง เมื่อ ช ั ฆ ว ก จั ต ว าศ ก ก็ ถ้า จะ ว่า

08/10/2566

ไปถึง การในแผ่นดินที่ล่วงมาแล้วสืบเกิด การโสภณที่พิเศศ
 มีแผ่นดินหนึ่งหลาย ๆ ครั้ง มีทั้งในพระบรมมหาราชวัง
 พระบรมราชวัง แต่การมากบ้างน้อยบ้าง พระองค์เจ้าจอม
 เจ้า แลข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยฝ่ายหน้าฝ่ายในผู้มีหน้าที่
 ใด ๆ ที่ได้รับหมายประการนี้ ให้นำความถึงประกาศ
 มาแล้ว ถ้าไม่มีชื้อช่วยใช้แลกิจการราชการสำคัญ แลไม่
 กระทบอกกระตือรือใจ อย่างไรอย่างหนึ่งแล้ว ขอเชิญเสด็จแลเชิญ
 ทานเข้ามาสมโภชในการโสภณนี้ แลการเฉลิมพระนามพระ
 เจ้าลูกเขยสักเวลาหนึ่ง สองเวลาในวันทั้งหกวัน ตั้งแต่วัน
 อาทิตยถึงวันเสาร์ค่ำหนึ่งไปจนวันศุกร์ เกือบสิ้นวันหกค่ำ
 ให้เป็นศรีสวัสดิ์พิพัฒน์มงคล เพราะท่านทั้งปวงแต่ละพระองค์
 แต่ละองค์แต่ละนายมีมงคลเสกไว้สร้างมา จึงได้มี
 บุญพาศนายศบัยศักดิ์ใหญ่ยิ่ง ย่อมยิ่ง ก็ถือว่าสามัญนุสสัย
 เมื่อนำสมโภชในการพระราชพิธีมงคลการ ก็จะได้เป็นสวัสดิ์
 มงคล สมควรที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระ
 เมตตากรุณาชุบเลี้ยง ไม่ได้ทรงซึ่งซึ่งจริงเกียจมุ่งร้ายหมายชวัน
 ท่านผู้หนึ่งผู้ใดเลยประ ความจริง ประการมาวันจันทร์
 เกือบสิ้น ๐8/10/2566
 เกือบสิ้น ขึ้นสามค่ำ ยี่รกาตรีศก สักราช ๑๒๓๓ เป็น
 วันที่ ๓๙๔๖ ในราชการประจุบันนี้

ประกาศ สงครามค ๒๒๑๔

มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศแก่ชนทั้งปวง
 ยืนคาที่ นมถอ พระพุทธศาสนา แล ขรรณนิยมยี่เดือนวันคืน
 อย่างเช่นใน ใ้ในเมืองไทยให้รู้ทั่วกันว่า ในบ้ขอจ้ทวาศกนี้
 วันศุกร เดือน ๕ ขึ้น ๑๒ ค่ำ เป็นวันมหาสงครามค พระ
 อาทิตย ะ ชนราสเมศ เดือน ๕ ขึ้น ๑๒ ค่ำ เวลาสี่สองยาม
 กับ ๒๔ นาที วันเสาร์ เดือน ๕ ขึ้น ๑๓ ค่ำ วันอาทิตย์
 เดือน ๕ ขึ้น ๑๔ ค่ำ ๒ วัน เป็นวันเนา ในวันอาทิตย์
 เดือน ๕ ขึ้น ๑๕ ค่ำนี้ เวลา ๑๐ ทุ่มกับ ๓๓ นาที ๔๕ วิ
 นาที เป็นเวลาเลิกศึก ชนคักรราชใหม่แต่ในคราวที่เช่น
 เช่นนี้เคยใช้เลิกศึกตกขุอยู่ในวันน่าเช่น ขรรณนิยมน่า เพราะ
 ตามคำราโหรทำปฏิทิน อย่างไทยใช้ กำหนดเวลาล่วงเทียง
 คับแล้วเป็นวันน่าก็เลิกศึกนั้น เป็นภายหลัง เวลาพระอาทิตย์
 ชนราสเมศ ๕๑ โมงกับ ๕๐ นาทีทุกปี แต่เวลาอาทิตย์ยก
 เลื่อนไป ๖ โมงกับ ๑๒ นาที ๓๖ วินาทีทุกปี ครั้นเวลา
 อาทิตย์ยกไปราสเมศเช่นกลางค๊ะก็ไป ในวันมหาสงครามคแล้ว
 เวลาเลิกศึกก็ไปตกในวันที่ ๔ ต้องมีวันเนาสองวัน คับ
 ๐๘/๑๐/๒๕๖๖
 เหตุนี้จึงยกวันจันทร์เดือน ๕ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันเลิกศึก
 ชนคักรราชใหม่เป็น ๑๒๒๔ เพราะฉะนั้นในบ้ น สงครามค จึง

เป็น ๔ วัน ให้พระราชวงษา^๑นวงษา^๒ข้าราชการแลราษฎรชาว
 พระนคร แลชาวหัวเมืองปากใต้ฝ่ายเหนือ^๓ทั้งปวงทราบทั่ว
 พร้อมกันแล้ว จงประพฤติการ^๔ทำบุญให้ทานแลเล่นนันทิ^๕ก
 ฤกษ์ในวิสาขมาส^๖เป็น ๔ วัน ตามอย่างเคยมีมาแต่ก่อน
 ๓ เดือน ๗ คนพัน ๗ เพือน ๗ ไหล ๗ เลือ ๗
 จำการหลังไม้ไผ่^๗อย่า^๘คั้นถามว่าสังกรรม^๙ทำไมจึงเป็น ๔ วัน
 สังกรรม^{๑๐} ๔ วัน^{๑๑} แต่ก่อน^{๑๒}ต่าง^{๑๓}ตั้ง^{๑๔}ใน^{๑๕}ขม^{๑๖}เมื่อ^{๑๗}สำ^{๑๘}ฤทธิ^{๑๙}ศักดิ์
 เคยมี^{๒๐}อย่าง^{๒๑}มา^{๒๒}แล้ว^{๒๓}เป็น^{๒๔}หลาย^{๒๕}ครั้ง^{๒๖} อย่า^{๒๗}ส่ง^{๒๘}ใส่^{๒๙}สม^{๓๐}เท^{๓๑}ห์^{๓๒}ถาม
 ได้^{๓๓}ก็^{๓๔}รู้^{๓๕}ไป^{๓๖}เพราะ^{๓๗}เหตุ^{๓๘}นี้^{๓๙}เลย^{๔๐} ๗ ขึ้น^{๔๑}สัง^{๔๒}กรรม^{๔๓}ที่^{๔๔}ทรง^{๔๕}พา^{๔๖}พระ^{๔๗}อะไร
 ภา^{๔๘}ษา^{๔๙}ท^{๕๐}ระ^{๕๑}ไร^{๕๒}ชื่อ^{๕๓}อะไร^{๕๔} จะ^{๕๕}ว่า^{๕๖}มาก^{๕๗}ก็^{๕๘}ไม่^{๕๙}ต้อง^{๖๐}การ^{๖๑} ใคร^{๖๒}จะ^{๖๓}ใคร^{๖๔}ทราบ^{๖๕}ก็
 มา^{๖๖}คร^{๖๗}บ^{๖๘}ที่^{๖๙}เขียน^{๗๐}แขวน^{๗๑}ไว้^{๗๒} ใน^{๗๓}พระ^{๗๔}บรม^{๗๕}ม^{๗๖}หาร^{๗๗}า^{๗๘}ว^{๗๙}ัง^{๘๐}เท^{๘๑}อ^{๘๒}ย^{๘๓} ๗
 ล^{๘๔}ก^{๘๕}ย^{๘๖}ณ^{๘๗} จ^{๘๘}ก^{๘๙}ท^{๙๐}าย^{๙๑} วัน^{๙๒}ค^{๙๓}น^{๙๔}เท^{๙๕}อ^{๙๖}ย^{๙๗} ๗ ไ^{๙๘}ศ^{๙๙}ก^{๑๐๐}นี้^{๑๐๑} คือ^{๑๐๒}ตั้ง^{๑๐๓}แ^{๑๐๔}ว^{๑๐๕}น^{๑๐๖}จ^{๑๐๗}ัน^{๑๐๘}ท^{๑๐๙}
 เ^{๑๑๐}อ^{๑๑๑}น^{๑๑๒} ๕ ขึ้น^{๑๑๓}ค^{๑๑๔}่ำ^{๑๑๕}ห^{๑๑๖}ึง^{๑๑๗} ไป^{๑๑๘}จ^{๑๑๙}น^{๑๒๐}ช^{๑๒๑}น^{๑๒๒} ๑๕ ค^{๑๒๓}่ำ^{๑๒๔} จ^{๑๒๕}ก^{๑๒๖}ท^{๑๒๗}ม^{๑๒๘}าย^{๑๒๙}ลง^{๑๓๐}ช^{๑๓๑}อ^{๑๓๒}ย^{๑๓๓}
 ใน^{๑๓๔}ที่^{๑๓๕}ท^{๑๓๖}ง^{๑๓๗}ป^{๑๓๘}วง^{๑๓๙}ให้^{๑๔๐}ว่า^{๑๔๑}ย^{๑๔๒}ัง^{๑๔๓}เป็น^{๑๔๔}ท^{๑๔๕}ริ^{๑๔๖}ศ^{๑๔๗}ก^{๑๔๘} ถ้า^{๑๔๙}จะ^{๑๕๐}จ^{๑๕๑}ก^{๑๕๒}ล^{๑๕๓}ศ^{๑๕๔}ก^{๑๕๕}ร^{๑๕๖}า^{๑๕๗}ห^{๑๕๘}ให้^{๑๕๙}ค^{๑๖๐}
 เป็น^{๑๖๑} ๑๒๓๓ อยู่^{๑๖๒} ตั้ง^{๑๖๓}แ^{๑๖๔}ว^{๑๖๕}น^{๑๖๖}จ^{๑๖๗}ัน^{๑๖๘}ท^{๑๖๙}ก^{๑๗๐} เ^{๑๗๑}อ^{๑๗๒}น^{๑๗๓} ๕ ขึ้น^{๑๗๔} ๑๕ ค^{๑๗๕}่ำ^{๑๗๖}
 ไป^{๑๗๗}จ^{๑๗๘}น^{๑๗๙}ถึง^{๑๘๐}วัน^{๑๘๑}พ^{๑๘๒}ุ^{๑๘๓}ศ^{๑๘๔}ศ^{๑๘๕}บ^{๑๘๖}ที่^{๑๘๗} เ^{๑๘๘}อ^{๑๘๙}น^{๑๙๐} ๔ แ^{๑๙๑}รม^{๑๙๒} ๑๕ ค^{๑๙๓}่ำ^{๑๙๔} ซึ่ง^{๑๙๕}เป็น^{๑๙๖}วัน^{๑๙๗}ตร^{๑๙๘}ศ^{๑๙๙}
 ส^{๒๐๐}ค^{๒๐๑}ย^{๒๐๒}น^{๒๐๓}น^{๒๐๔} ให้^{๒๐๕}ใช้^{๒๐๖}ว่า^{๒๐๗}บ^{๒๐๘}จ^{๒๐๙}อ^{๒๑๐}จ^{๒๑๑}ิต^{๒๑๒}ว^{๒๑๓}าศ^{๒๑๔}ก^{๒๑๕} ลง^{๒๑๖}เลข^{๒๑๗}จ^{๒๑๘}ร^{๒๑๙}ศ^{๒๒๐}ก^{๒๒๑}ร^{๒๒๒}า^{๒๒๓}ว^{๒๒๔}า^{๒๒๕} ๑๒๓๔
 ๐๘/10/2566
 แก^{๒๒๖}้^{๒๒๗}เลข^{๒๒๘} ๑๑ ตาม^{๒๒๙}บ^{๒๓๐}แ^{๒๓๑}ล^{๒๓๒}น^{๒๓๓}ก^{๒๓๔}น^{๒๓๕}ช^{๒๓๖}ง^{๒๓๗}เข^{๒๓๘}ย^{๒๓๙}น^{๒๔๐}ไว้^{๒๔๑}บ^{๒๔๒}น^{๒๔๓}ศ^{๒๔๔}ก^{๒๔๕}น^{๒๔๖} เมื่อ^{๒๔๗}เป^{๒๔๘}ล^{๒๔๙}ย^{๒๕๐}
 จ^{๒๕๑}ิต^{๒๕๒}ว^{๒๕๓}าศ^{๒๕๔}ก^{๒๕๕}แล้ว^{๒๕๖} ให้^{๒๕๗}เข^{๒๕๘}ย^{๒๕๙}น^{๒๖๐}เป็น^{๒๖๑}เลข^{๒๖๒} ๑๒ ตั้ง^{๒๖๓}น^{๒๖๔}นี้^{๒๖๕} บ^{๒๖๖}้^{๒๖๗}จ^{๒๖๘}อ^{๒๖๙}จ^{๒๗๐}ิต^{๒๗๑}ว^{๒๗๒}าศ^{๒๗๓}ก็^{๒๗๔}ไป^{๒๗๕}

กว่าจะเปลี่ยนศกใหม่เกิด ฯ ในขุจจัตวา คัมภีร์ วันพท เดือน ๕
 ขึ้น ๓ ค่ำ วันหนึ่ง วันอาทิตย์ เดือน ๑๐ แรม ๑๓ ค่ำ
 วันหนึ่ง เป็นวันประสมถือไว้พระพิพัตศัทยา ฯ วันพทศัทยา
 เดือน ๖ ขึ้น ๓ ค่ำ เป็นวันจะทำพระราชพิธี จรดพระนั่งคิด
 ใ้ราษฎรลงมือทำนาภายหลังวันนั้น ตั้งแต่วันศก เดือน ๖
 ขึ้น ๔ ค่ำไป ห้ามมิให้ลงมือทำนาก่อน ฤๅในวันนั้นตลอด
 พระราชอาณาเขต ฯ พระราชพิธี ของเป็เรียง ในขุจจัตวา คัมภีร์
 นัยกโคมวันพท เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๔ ค่ำ ลกโคม วันจันทร์
 เดือน ๑ ขึ้น ๓ ค่ำ ๓ วันอาทิตย์ เดือน ๑ แรมค่ำ ๑ เป็น
 วันช้เพื่อพรหมณะจะได้ทำพระราชพิธี กติเกยาลพระเทวสุฐาน
 พระราชพิธี เช่นทรวศิวสงาน ๒ ครั้ง แลพระราชพิธี สารถ
 แลพระราชพิธี ตรีขัมพวายตรีขวาย แลพระราชพิธี สัมพั
 ฌณิน คงทำในวันคืนแลเดือนขึ้นแรมนั้น ฯ ตามเคย
 เหมือนอย่างทุกปี ฯ ในขุจจัตวา คัมภีร์ วันเสาร์เป็นวันงไชย
 เป็นวันที่ วันศุกรเป็นวันอุบายณ์ แลเป็นวันโลกยวินาศ ห้าม
 ฤกษ์ แลการมงคลทั้งปวง ฯ หนึ่งวันเสาร์ เดือน ๘ แรม
 ค่ำ ๑ เป็นวันเข้าขริมพรรษา วันจันทร์ เดือน ๘ แรมค่ำ ๑
 เป็นวันเข้าขจิมพรรษา . วันพท เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๔ ค่ำ
 เป็นวันมหาปวารณาคง อยู่ตามที่ไม่ยักเยื้องอะไร ฯ หนึ่งวันวิสาข

08/10/2566

ขุนชาติ ถอดตามลัทธิใน อรรถรัฐถาว่า เปนวันประสูติ แด่ไค้
 ตรีศรีแลปริณิพานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้น บัณฑิตชัศตฤกษ
 วิสาขบรมมีคง อยู่ในวันอังคาร เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ใคร
 ทัมศรีทธาเชอถอแก่การกุศล ซึ่งจะได้ทำตามลัทธิของ
 ชนที่ถอพระพุทธรูปสาธนาว่า เปนนัชัศตฤกษ เหมือนเวลาประสูติ
 แด่ไค้ตรีศรีแลปริณิพานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ก็จง
 ทำการกุศลตามชอชใจให้สมควร แก่ความเจอมได้ขึ้นเทอญ
 ในพระบรมมหาราชวัง จะมีการสมโภชพระมหาเสวตรมิตรที่พระ
 หนึ่งคฤศิตมหาปรุสาท วันจันทร์ เดือน ๖ ขึ้นสิบค่ำ ที่
 พระที่นั่งไพศาลทักษิณ วันอังคาร เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ
 ที่พระที่นั่งอนันตสมาคม วันพุธ เดือน ๖ แรมค่ำหนึ่ง เปน
 การมงคลสำหรับพระราชวังตามเคยอย่างทุกปี ในข้อจิตวา
 ศกนี้ วันอุโบสถเปนที่รักษาอุโบสถศีลแลมีมหากรรมสวณะ
 นั้น พิศกัยวันที่นับว่า วันอุโบสถฤๅวันพระตามเคยรู้ด้วยกัน
 ในชาวสยามทั้งปวงนั้นมีอยู่ ๔ วัน คือวันอาทิตย์ เดือน ๒
 ขึ้นค่ำ ๑ วันจันทร์ เดือน ๒ ขึ้น ๔ ค่ำ วันพุธ เดือน ๔
 ขึ้นค่ำ ๑ วันพฤหัสบดี เดือน ๔ ขึ้น ๘ ค่ำ ๔ วันเท่านั้น ๓ วัน
 อุโบสถแลวันกรรมสวณะ นอกจาก ๔ วันนี้แล้ว ก็คงใน
 วันตามเคยคือขึ้น ๘ ค่ำ แรม ๘ ค่ำ แลขึ้น ๑๕ ค่ำ ทุก

เดือนแลแรม ๑๕ ค่ำ ในเดือน ๖ เดือน ๘ เดือน ๑๐
เดือน ๑๒ เดือน ๒ เดือน ๔ แลแรม ๑๔ ค่ำ ในเดือน ๕
เดือน ๗ เดือน ๙ เดือน ๑๑ แลแรม ๑๔ ค่ำ ในเดือน ๑

เดือน ๓ นี้ไม่นับเป็นวันโฮสัด เพราะชัษนนั้นเป็นชัษนถ้วน
วันโฮสัดตกในวันขึ้นค่ำหนึ่ง เดือน ๒ เดือน ๔ ฯ ในกาล
บัดนี้ พระสงฆ์ก็มีภิกษุก็มีเป็นอันมาก ที่นอสาจะ

ใคร่ทำกรรมสงฆ์ แลรักษายโฮสัดคือให้ตกต้องตรงวันเพ็ญ
วันคี่ตามคิดประสงฆ์แลวันที่ ๘ นับแต่วันเพ็ญวันคี่นั้น
ไปก็เพื่อจะอนุเคราะห์แก่ชนพวกนั้นให้รู้วันเพ็ญวันคี่แลวันที่ ๘
ตามคิดประสงฆ์ จึงได้เขียนรายวันเพ็ญวันคี่แลวันที่ ๘ ค่ำ
แรม ๘ ค่ำ ตามคิดประสงฆ์ไว้ตลอดชั่วปี ฯ

ในปีจอจัตวารศกมีเดือน ๕ วันขึ้น ๘ ค่ำขึ้น ๑๕ ค่ำเป็น
วันจันทร์แรม ๘ ค่ำ เป็นวันอังคารแรม ๑๔ ค่ำ เป็นวันจันทร์ เดือน ๖
วันขึ้น ๘ ค่ำขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันอังคารแรม ๘ ค่ำแรม ๑๕
ค่ำ เป็นวันพุธ เดือน ๗ วันขึ้น ๘ ค่ำขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็น
วันพฤหัสบดี แรม ๘ ค่ำ เป็นวันศุกร แรม ๑๔ ค่ำ เป็น
วันพฤหัส เดือน ๘ วันขึ้น ๘ ค่ำขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันศุกร
แรม ๘ ค่ำ แรม ๑๕ เป็นวันเสาร์ เดือนเก้าวันขึ้น ๘ ค่ำ
ขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันอาทิตย์ แรม ๘ ค่ำ เป็นวันจันทร์

แรม ๑๔ ค่ำ เป็นวันอาทิตย์ เดือน ๑๖ วันขึ้น ๘ ค่ำขึ้น ๑๕
 ค่ำ เป็นวันจันทร์ แรม ๘ ค่ำ แรม ๑๕ ค่ำ เป็นวันอังคาร
 เดือน ๑๑ วันขึ้น ๘ ค่ำ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันพุธ แรม ๘
 ค่ำ เป็นวันพฤหัสบดี แรม ๑๔ ค่ำ เป็นวันพุธ เดือน ๑๒
 วันขึ้น ๘ ค่ำขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันพฤหัสบดี แรม ๘ ค่ำ
 แรม ๑๕ ค่ำ เป็นวันศุกร์ เดือน ๑๖ วันขึ้น ๘ ค่ำขึ้น ๑๕
 ค่ำ เป็นวันเสาร์ แรม ๘ ค่ำ แลวันขึ้นค่ำ ๑ เดือนขึ้น
 เป็นวันอาทิตย์ เดือน ๒ ขึ้น ๘ ค่ำ เป็นวันจันทร์ ขึ้น ๑๕ ค่ำ
 เป็นวันอาทิตย์ แรม ๘ ค่ำ แรม ๑๕ ค่ำ เป็นวันจันทร์
 เดือน ๓ ขึ้น ๘ ค่ำ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันอังคาร แรม ๘
 ค่ำ แลขึ้นค่ำ ๑ เดือน ๔ เป็นวันพุธ เดือน ๔ ขึ้น ๘
 ค่ำ เป็นวันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันพุธ แรม ๘ ค่ำ
 แรม ๑๕ ค่ำ เป็นวันพฤหัสบดี ให้สังเกตวันเหล่านี้ ให้แน่นอน
 แล้วจงทำกรรมสวณะแลรักษาศูโตสถศีลให้สมควรแก่ความเลื่อม
 ไส้ ฯ อนึ่งถ้าจะทำพิธีมาฆบูชาตามนิยมซึ่งมีกำหนดใน
 คำภีร์อรรถกถาว่า เป็นวันที่สมเด็จพระสาวก ๑๒๕๐ แลพระ
 สัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จโอวาทปาฏิโมกข์นั้น ป็นนักขัตฤกษ์
 มาฆบูชาที่มี ตกในวันพุธ เดือน ๔ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ไม่
 อยู่ในวันอังคาร เดือน ๓ ขึ้น ๑๕ ค่ำนั้นเลย ในวันนั้น

ถึงชื่อเรียกว่าเป็นวันเพ็ญ เดือน ๔ ก็คืนกษัตริย์ทศกษ พระจันทร์
จะเหมือนกับฤกษ์วันเพ็ญ เดือน ๓ ทุกปี ซึ่งมีมาแต่หลัง
และจะมีต่อไปข้างหน้า ให้สังเกตดวงพระจันทร์ ในอา
กายนั้นเป็นพยาน การนั้นเห็นแน่แล้ว ๗ หนึ่งวันเวลาพระ
อาทิตย์ยกเปลี่ยนขึ้นราศีใหม่ ที่เรียกว่าสังกราค์เดือน
ในขจระจิวาศกนั้น คือวันศุกรเดือน ๕ ขึ้น ๑๒ ค่ำ เวลา ๒
ยามกับ ๒๔ นาที วันจันทร์เดือน ๖ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เวลา ๔ ทุ่ม
วันศุกรเดือน ๗ แรม ๑ ค่ำ เวลาเช้าสองโมง ๔๘ นาที วัน
จันทร์เดือน ๘ แรม ๓ ค่ำ เวลา ๕ ทุ่ม ๑๒ นาที วัน
ศุกรเดือน ๙ แรม ๕ ค่ำ เวลาเช้า ๕ โมง ๓๖ นาที วัน
จันทร์เดือน ๑๐ แรม ๗ ค่ำ เวลาบ่าย ๒ โมง วันพุธ
เดือน ๑๑ แรม ๙ ค่ำ เวลา ๗ ทุ่ม ๑๒ นาที วันศุกรเดือน ๑๒
แรม ๘ ค่ำ เวลา ๕ ทุ่ม ๓๖ นาที วันอาทิตย์เดือนอ้ายแรม ๘
ค่ำ เวลาเช้า ๕ โมง ๑๖ นาที วันจันทร์เดือน ๒ แรม ๘
ค่ำ เวลาทุ่มหนึ่งกับ ๓๖ นาที วันอังคารเดือน ๓ แรม ๗ ค่ำ
เวลา ๑๑ ทุ่ม ๑๒ นาที วันพฤหัสบดีเดือน ๔ แรม ๘ ค่ำ
เวลา ๕ ทุ่ม ๑๒ นาที และซึ่งกล่าวมานี้เพื่อประโยชน์แก่
ท่านผู้ต้องการหาฤกษ์ดีวันดี เมื่อรู้ว่าวันพระอาทิตย์ยก
ขึ้นเป็นวันห้ามมงคลทั้งปวง จะได้หลีกเลี่ยงเสียแล้ว จะ

08/10/2566

ได้ประพาศกิจการมงคลในวันอื่น ๆ นอกจากวันตั้งว่านนี้ ฯ ว่า
ด้วยจันทร์ปราคา สร้อยปราคาในขื่อจัตวาคนนี้ ถ้าจะ
ว่าไปทั่วทั้งมนุษยโลกมีสร้อยปราคาถึง ๓ ครั้ง จันทร์ปรา
คา ๒ ครั้ง วันพฤหัสบดีเดือน ๗ ขึ้น ๑๕ ค่ำมีจันทร์ปรา
คาครึ่งหนึ่ง เช่นเวลากลางวันในกรุงนี้ไม่เห็น วัน
พฤหัสบดีเดือน ๗ แรม ๑๕ ค่ำมีสร้อยปราคาครึ่งหนึ่ง ถึง
เช่นเวลากลางวันในพระราชอาณาจักรนี้ จะไม่เห็นเลย วัน
ศุกร์เดือน ๑๒ แรม ๑๕ ค่ำมีสร้อยปราคาอีกครั้ง ๑ ถึง
เช่นเวลากลางวันในพระราชอาณาจักรนี้ ก็จะไม่เห็นเหมือนกัน ฯ
วันเสาร์ เดือนอายุขึ้น ๑๕ ค่ำจะมีจันทร์ปราคาอีกครั้งหนึ่ง
เช่นเวลากลางวันในพระราชอาณาจักรนี้ ก็จะไม่เห็น จันทร์ปรา
คา ๒ ครั้ง สร้อยปราคา ๒ ครั้ง ซึ่งว่าทั้งนี้ในเมืองไทยก็ไม่ต้อง
การคอก เพราะจะไม่เห็นเลยทั้งนี้ แต่ถ้าผู้ต้องการหาฤกษ์ดี
วันตั้งเกี่ยวว่าวันใกล้ปราคาไม่เป็นมงคล ก็จะได้หลีกเลี่ยง
เสีย ยังมีสร้อยปราคาอีกคราวหนึ่ง คือวันอาทิตย์เดือน ๒
ขึ้น ค่ำหนึ่งเวลาใกล้เที่ยง สร้อยปราคาครึ่งนี้ในกรุงเทพ ฯ
ก็ไม่เห็นเลย แต่ถ้าจะไปตั้งพระราชอาณาจักร ตั้งแต่เมือง
ปากใต้ฝ่ายทะเลทั้งปวงขึ้นมาจนถึงกรุงเทพ ฯ แต่กรุงเทพ ฯ
ขึ้นไปจนถึงเมืองไชยนาท เมืองอุไทยธานี แต่ตัววันตก

08/10/2566

ไปจนเมืองกาญจนบุรี แลตะวันออกไปจนเมืองปราจีนบุรี
 เมืองกระบินทรเมืองพระคยอง จะไม่ได้เห็นเลย คงจะเห็นพระ
 อาทิตยบริวารอยู่แต่เวลาพระอาทิตย์ขึ้น จนเวลาพระอาทิตย์
 ตกทุกเมือง แต่เมืองฝ่ายเหนือ ตั้งแต่เมืองนครสวรรค์ขึ้นไป
 ไป ฝ่ายตะวันออกไปตั้งแต่เมืองนครราชสีมาขึ้นไปข้างเหนือ
 ถ้าชาวเมืองนั้นรู้อยู่แล้ว ถ้ามีแว่นกระจกลีเซียวสีแสดบังตา
 ค้อยเพ่งดูพระอาทิตย์ เมื่อเวลาพระอาทิตย์เที่ยงแล้วไปไม่
 ช้า ก็จะได้เห็นสุริยปราสาทจับดวงพระอาทิตย์แห่ข้างเหนือ
 ลักน้อยลักครู่หนึ่ง แลจะโมกขบริสุทธ แต่ในเมืองฝ่าย
 เหนือลงไป คือเมืองพิษณุโลกเมืองพิไชยเมืองสุโขทัย
 เมืองกำแพงเพชร เมืองตากเมืองอุตรดิตถ์เมืองสวรรคบุรี
 จะได้เห็นสุริยปราสาทจับมากกว่าเมืองฝ่ายใต้น้อยหนึ่ง ถ้า
 ขึ้นไปถึงเมืองลาวพองขาว คือเมืองนครพนม เมืองหนอง
 คาบ เมืองหลวงพระบาง แลอื่น ๆ เมืองลาวพองคำ
 คือเมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองนครลำ
 พูน เมืองน่าน เมืองแพร่ แลเมืองอื่น ๆ จะได้เห็น
 สุริยปราสาทจับแล้ว แลจับอยู่นานกว่าหัวเมืองฝ่ายไทย
 จนลงเมืองจะจับก่อน ไทยงน้อยหนึ่งก็จะมีสุริยปราสาทซึ่ง
 จะได้เห็นนี้ ในเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมือง

นครลำพูน เมืองท่าม เมืองแพว แลเมืองอื่น ๆ ที่
 ทายไว้ว่าจะได้เห็นนั้น เวลาเห็นนั้นก็^๒จะไม่เห็นพร้อมกัน แต่
 คงอยู่ในเวลาใกล้เคียงถึงว่ามา ในเมืองที่เห็นสนิท แรก
 จั้บจะเห็นข้างทิศอุดร แล้วจะเขย่งไปข้างทิศอีสานน้อยหนึ่ง
 แล้วก็จะหลุดไป ๆ

ว่าวันคืนเดือนปีล่วงไป ๆ ดังนี้ อายุของมนุษย์
 ชุมในโลกยทั้งปวงณกาลบัดนี้มีประมาณเพียง ๗๐ ปี แล
 ต่ำลงมากกว่า ๘๐ ปีนั้นก็หมกไปสิ้นไปไกลคือเวลาที่^๓จะถึง
 แก่ความตายเข้าไปทุกวัน ๆ ด้วยกันทุกคน ๆ ความตาย
 นั้นไม่เล็ดหล่นหน้าว่าผู้ใด ๆ เช่นคนจนคนมีผู้ดีแลไพร่เช่นคฤ
 ห์ผู้บรรพชิตไม่มีใครล่วงพ้นจากความตายนั้นได้เลย ก็แลสัตว์
 ทั้งปวงคนทั้งปวงมีชีวิตของตัวเป็นที่รักหมกตัวกับกลัวตาย
 ไซ้หยากตายโดยมากเช่น ชรรณาแต่ว่าหาเสมอกันไม่ ลาง
 คนได้ความทุกข์ความยากมากเขื่อหน้าในชีวิตของตัวบ้าง
 คลั่งไคล้^๔พันเพื่อนเห็นวิปริตไปต่าง ๆ บ้างก็ซัดส่านเหลือเพื่อ
 ฟายคิดจะทำบุญด้วยชีวิตบ้างผูกคอตายเขือกคอตายกินยา
 ตาย แลแต่ตัวเสียก็มี ๆ อวดกล้าหาญแข็งแรงเกินประ
 มาณไป ชื่นไม้สังแลเข้าใกล้ไฟใกล้ดิน^๕ขึ้นแลเข้าปล้ำปลุก
 กับสัตว์ร้ายว่าหน้าถูกแล่นเรือเล็กฝ่าคลื่นฝ่าลมแลเข้าซกค่อข

ครั้นพ้นแห่งแยง บึง กษัตริย์ผู้หนึ่งไม่อาลัยใน ชีวิตครคิดว่าตายไฉน
 ตายลง ฤๅกล้าเสพสุรามากเกินประมาณ ฤๅกินยากล้าแรง
 ยิ่งนักด้วยหยาก จะให้โรคหายเร็ว คนเช่นนี้ต่างที่ก็เพลียง
 พลาทำให้ชีวิตตัวเสียไปก็มีข้าง ถึงกระนั้นมิอยู่ห่าง ๆ
 ก็ผู้รักชีวิตไม่หยากตาย กลัวตายนั้นมิโดยมาก ถึง
 กระนั้นต่างคนยากจนไม่มีทรัพย์ สิ้นเข้าเวื่อนเคหา ชคร ภรรยา
 ซึ่งเขนที่ห่วงเขอาลัย แลเห็นว่าซาคิสกุลตัวก็ต่ำ พาหนะ
 เขนกำลังก็ไม่มี สติบัญญัติตัวก็น้อยอายุแลวัยก็ล่วงไป
 มากแล้ว ก็ข่นอยู่อิง ๆว่าจะอยู่ก็อยู่จะตายก็ตาย ตามแต่กำลัง
 บุญ แล ขาปกรรมฤๅตามแต่ผลสังเทวดา จะอนเคราะห์แล
 ไม่อนเคราะห์ทั้งนี้ก็มีโดยมาก ก็ในผู้ที่ห่วงเขอาลัยอวรณ์
 ไทใหญ่ขึ้นเล่า บางพวกก็มีบัญญัติอันอบรมด้วยพระไตรย
 ลักษณะบัญญัติเห็นนิจ จึงทุกขังอนัตตา รู้ว่าเกิดมาคงถึง
 แก่ความตายไม่เที่ยง แลการทั้งปวงย่อมนแปรผันไปต่าง ๆ
 ในชีวิต สัตว์ทั้งปวงแล้วความทุกข์เป็นพัน ความสุขเป็น
 ทอดดวงมีแต่ละเมื่อละขณะ ถึงเวลาปลายคงกลายลงหาทุกข์
 ความสุขที่ไต่แล้ว ฤๅที่หมายว่าจะได้ คงจะกลับมาเป็น
 อวรณ์แก้ไข ให้เกิดความเศร้าโศกทุกข์โทมนัสมากในเวลา
 นั้น สรรพสิ่งทุกอันในถ้วนอกตัวไม่เป็นตนไม่อยู่ในใต้อำนาจ

ความ อยาก ความปรารถนา ผู้ใดปลงปัญญาเห็นถึงนี้จริง ๆ
 ผู้นั้นถึงมีห่วงใยที่อาโดย อาระคะมากก็อาจไว้ชีวิตเขาได้รยเช่น
 กลาง ๆ อยู่ได้ ก็ผู้ใดมีใจไม่ไว้ อบรมในทางปัญญาอย่าง
 นี้มีจิตรไม่ไว้จำเริญอย่างนี้ ก็ย่อมรักชีวิตร มากกลัวความ
 ตายมาก ถึงจะ แก่ชราทุพสภาพ มีโรคมีภัยอย่างไรไป
 แล้ว ถ้ามีความปรารถนาความมุ่งหมาย อย่างใดอย่างหนึ่ง
 อยู่ในใจ ในความคิด ก็ย่อมหวาดทวนพันพริ้งแต่ความตาย
 มากนัก ผู้ใดกลัวตายแล้ว ถ้าจะหลยหลีกเลียงไม่เข้าใกล้
 เข้าเคียง ช่างร้ายเสียร้าย สัตว์ร้าย แต่ไม่ชนไม้ตงไม่ว่าย
 น้ำรกไม่เล่นเรือเล็ก ออกทะเลรกไม่เข้าป่าเข้ตงเข้าคักสงคราม
 แล การ ชด ค่ พันแทง กัษผู้อื่น แต่ไม่เข้าใกล้ ไฟเข้าใกล้ดิน
 ขี้ไม่กิน สรามาก ไม่กิน ยาร้ายยาแรงไม่กิน ของแสดลงเมื่อ
 นำใช้น้ำเจ็บ และไม่ประพรต การ ผิก ๆ ที่เปนเหตุจะให้
 ค้องราชทัณฑ์ การตั้งว่ามานี้ นึ้นเปน การ อันสมควรที่จะ
 เห็นจริง ด้วยกัน ว่าเปนทางที่จะหลีกหนีความตาย อยู่แล้ว
 แต่ความกลัวของคนบางพวกยังข้งข้งไปกว่านี้ ถึง หลีก
 เลียงตั้งว่ามานี้ แล้วก็ยังมี ความระแวงว่าตัวตั้ง อยู่ใน ที่ใกล้แห่ง
 ความตาย ^{08/10/2566} ยิ่งพริ้งพริ้งว่าอัน ตรายแห่งชีวิตร จะมีมายังคิด
 หาเครื่อง กันความตายแลทาง หลีก เลียง อย่างอื่นอีกมาก พันที่

จะพรรณา แต่การทั้งปวงนั้นไม่อาจที่จะเห็นจริงพร้อมกันได้
 แต่ในคำนักปราชที่สั่งสอนสืบมาในพระคัมภีร์ ที่นำในพระ
 พุทธศาสนาที่เป็นทางกรรมวาทกิริยวาทนั้น ท่านสรรเสริญ
 ทาน บางอันลี้ลวัตร บางอย่าง กุศลกรรมบถบางตัว แลการ
 ขวนขวาย บางทาง ภาวนาบางอารมณ์บูชาบางวิธี ว่า
 เป็นที่จะให้ออกผลให้อายุยืนในทิฐุขรรณชาตินี้ แลสิ้นปราย
 ภูพชาตินี้ว่า แต่ที่จะห้ามความตายให้ช้าก็ไม่ให้มีมานั้นไม่ได้ ถ้า
 ยังเกิดเป็นกายเช่นใจอยู่ ครอบโคก็คงยังต้องอยู่ใต้อำนาจความ
 ตาย จะประหารอยู่ทราบนั้น ไม่มีใครพ้นเลย ถึงใครอายุ
 ยืนมากแล้วก็ไม่ไกลกว่าใครอายุสั้นนัก เหมือนไม้แก่นไกล
 กว่าต้นกล้วยต้นอ้อย ๑ ท่านนั้นคือให้เครื่องกันอันที่ร้ายชีวิต
 สัตว์ คือผ้าครองหน้าเครื่องครองหน้าแลอื่น ๆ แลเครื่องออกหน
 ชีวิตสัตว์คืออาหารแลสิ่งอื่น ๆ แลยาๆ เครื่องยารักษาไข้เจ็บแล
 บริจาคทรัพย์จ้างหมอให้รักษาโรคต่าง ๆ แลเสียทรัพย์
 ช่วยให้สัตว์ที่จะตายเร็ว ๆ ให้รอดตายไปคราวหนึ่ง ๆ คีลนั้น
 คือเว้นจากปาณาติฆาต แลวิธีสังการเย็บตเย็บนท่านผู้อื่นแล
 เย็บตเย็บนสัตว์กรรมบถนั้นคือระกษณา ๑ พยายามการที่ไม่มุ่ง
 หมายทรัพย์สิ่งของ ๆ ท่านผู้อื่นด้วยความโลภจนถึงแข่งให้ผู้อื่น
 ตายเพื่อประสงค์จะได้ของของท่านมาเป็นของตัว การขวนขวายนั่นคือ

๑๘/1๐๗2566

อุสาหะรักษาพยาบาลคนไข้ ขวนขวายหาหมอมารักษาคนไข้ แล
 ขวนขวายหายาแลแก่ง อาหารที่ชวยโรคให้คนไข้ แลให้กำลัง
 ชวยผู้รักษาไข้เจ็บ แลภาวนาวิชฌน คือประ กอบความเมตตา
 กรณาในผู้ อื่นทั่วไป เสมอ กัยตัวแลผู้ ที่เพนที่รัก ของตัว
 แลบชววิชฌน คือว่าด้วย การปฏิสังขรณ์ ในวิภคตสถาน ที่บชาน
 ฌนตอแล ที่อยู่ที่อาไกรย ที่สำเร็จสุขประโยชน์ทั่วไปแก่ชน
 เปนอัน มากนั้น ๆ ให้เป็นปรกติตำรง อยู่สัน ภาตนาน การ
 ทั้งยวงถึง กล่าวมาที่ ท่านโก ธรรมเสวัญ ว่าเป็นเหตุ จะให้ สำเร็จเป
 สภาคผลเป็นเครื่อง จะ ให้ชนมาย ของ สัตว์ชั้น ยาว ในที่สุธรรมชาติ
 นแล สัมปรายภพ ชาติหน้า ก็แต่การ ที่หตบผั หนีสถาล้าง จึง
 ไร ไม่เยียมเยียน โกลั กลายผู้ ตายผู้ ไข้หลักเลียง ไปไม่ขอไต่
 ยิน ช่าว ไข้ช่าว ตาย ด้วย กลัวว่า จะเพน อะระ มงคลดความร้าย
 ความ อุบาทว์ จะพลอยตาม มาถึง ก้าวด้วย ถึง ผู้ที่ ถือความ
 สอดักตั้งว่านี้ เมื่อพิเคราะห์ สืบสาว ไปก็ เห็นว่า ตายไป ๆ
 ต้อง ให้คน ที่คลุกคลี อยู่กับ ทราบ ศพ กินนอน อยู่ใน ช่า ช่า ผังเผ
 เสียบเนื่อง ๆ ไม่รู้ชาค เพราะ การ ที่ถือ อย่าง นั้น ไม่เห็นจริงพร้อม
 กัน แลไม่ถุกต้อง ตาม คำนักปราชที่ กล่าว สอน ไว้ทั้ง ว่าแล้ว
 ในข้าง ต้น นั้น ๆ เพราะฉะนั้น ขุด ท่านผู้ มีปัญญา จง วย วัธ
 ขวนขวาย ประพฤติการ บุญ การกุศล เป็นความ สุจริต ให้มากด้วย

กายวาจาแลใจโดยเป็นการเร็ว เหมือนอย่างพระที่สี่สะเพ็ง
 ใหม่แล้วรื้อรื้อจะทับไฟในสี่สะของคนนั้น สรรพการกุด
 ทั้งช่วงฟังล้ำสมทำให้พร้อมมูลในสัจหาด้วยความไม่ประมาท
 ด้วยประการทั้งช่วง เทอญ

สำนักหอสมุด

ประกาศเรื่อง ถวาย ของ สมโภช ในการ สง สรง โสภณัต

มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศแก่ท่านทั้งหลาย
 ทั้งปวง ขันตาที่ ถวาย ทอง เงิน สิ่ง ของ ต่าง ๆ เปน การ สมโภช
 พระเจ้าลูกเธอ ในการ โสภณัต แล ตั้ง พระ นาม ครั้ง นี้ ให้ ทราบ
 ทัว กัน ว่า ได้ มี ประกาศ ไป แก่ ก่อน แล้ว ไ้ ความ ว่า
 ท่าน ทั้ง ปวง จะ สมโภช ก็ ได้ ไม่ สมโภช ก็ ได้ ถวาย มาก ก็ ได้
 ถวาย น้อย ก็ ได้ แต่ ห้าม ว่า อย ่า ให้ ขัน ต่าง ๆ แล คุ อย ่าง กัน
 ขัน นี้ ท่าน ทั้ง ปวง ก็ เห็น จะ คง บัน แล คุ กัน ย ่าง ฉ าด ัง จะ ไม่ ได้ ขัน
 ไม่ ใ้ แล คุ กัน ย ่าง ก็ ดี การ นี้ ก็ ยก ใ้ เสีย เถิด ค ัก ส ัง เษป
 เอา ว่า เป ญ ุ อ ัน ทำ ตาม ประกาศ แล้ว การ ก็ ปร าก ฏ เษ พระ
 เกียร ตี ย คง าม ดี แล ้ว เมื่อ ท่าน ทั้ง ปวง เสีย ทร พ ีย มาก ย ่าง
 น้อย ย ่าง ถวาย เข้า มา ใน การ สมโภช ครั้ง นี้ ทรง พระ ราช คำ วั ธี
 ประ ส ัง ค์ จะ ไม่ ใ้ ท่าน ทั้ง ปวง เส ื่อ ม ส ุญ จาก ผล ประ โย ช ณ์ ของ คุ ณ
 คร ุ นี้ จะ พระ ราช ทาน เงิน ค อย แทน เท่า กับ ตัว เงิน แล ราค า ท อย
 แล สิ่ง ของ ที่ ถวาย เข้า มา นั้น ใ้ เท่า ที่ เสีย มา ใน คร ุ หนึ่ง
 คราว เนี้ ย วก ็ จะ ได้ แต่ ทรง พระ ราช คำ วั ธี ว่า การ จะ ปร าก ฏ
 เหมือน ่า ไม่ รับ ของ ขว ุญ ใน การ สมโภช ท่าน ทั้ง ปวง ก็ จะ
 มีความ เส ื่อ ใจ ไป ว่า เษ ษ ัน เษ ิง ร ัง เก ีย ร ัง ฆ อน ไม่ ส ุ น ิก
 กับ ท่าน ทั้ง ปวง หนึ่ง อย ่าง ทร รม เษ ียม ต ัง ษ แล ก ่อน ก็ ไม่ มี

08/10/2566

ซึ่งทรงพระราชดำริที่พระราชทานตอบแทน ในภายหลัง
 เมื่อเวลาที่ควรคล้ายกับการที่ข้าราชการ แลราษฎรประพฤติ
 ในการรับแลตอบแทนกันในการ โทณ จุก ลงทำเนียบ ครั้น
 ในเดือน ๔ ปีระกาตรีศก ภายหลัง การโตกัมต์มาแล้ว
 มีข้าราชการ ขาง นาย โทณ จุก บุตร เปน ข้าราชการ อยู่ข้าง ใน ใต้
 กรายถวายบังคมลาแล้วข้าง ที่ไม่ให้ไปเป็น ข้าราชการ ข้าง ใน
 ไม่ได้ถวายบังคมลา ก็มีข้าง เชนหลายราย ทั้งสองพวก
 สองอย่างนั้น ใต้ จิตสิ่ง ของที่เลี้ยงกับ ส่งเข้า ใ้ ทูลเกล้า ฯ
 ถวาย ตามธรรมเนียม เชนอื่น ที่เรียกกันว่า เลื่อน ก็ได้ทรงยินที่
 พระราชทานเงินตอบแทนเท่ากับเงินที่ผู้หนึ่ง ๆ เคา มาสมโภชข้าง
 เกินขึ้นไปข้าง ลด กิ่งข้าง ลด ส่วนหนึ่ง ในสามส่วนข้าง
 ตามบันดาศักดิ์ผู้ โทณ จุก แลตาม ที่ผู้สมโภชมือหนึ่งมือเยา
 เพราะผู้มือหนึ่งมีบุตรว่า นานอ้อย จะพระราชทานมากก็เกิน
 เบียงออกไป ผู้มือเยามือคร แลญาติที่ โทณ จุก มีบันดาศักดิ์ ใหญ่
 ก็ต้องพระราชทานมากตามบันดาศักดิ์ผู้ โทณ จุก พอคล้าย
 คลึงกัน เพราะฉะนั้นเมื่อท่านผู้ ไคจะมี การ โทณ จุก บุตร หลาน แล
 ญาติใกล้เคียง ๆ เมื่อเวลาใด ๆ ก็อย่า ถ้อลัทธิตี ธรรมเนียมเก่าเลย
 ให้แต่ง ของ ไคเรียงเลี้ยง ไคเรียง เลื่อน มา ทูลเกล้า ฯ ถวาย
 โดยควร ใต้ ทูลกราบแล้ว จะได้พระราชทาน ตอบแทนไป

08/10/2566

เป็นเกียรติยศไทย อย่างที่กล่าวแล้ว ไม่ให้ท่านทั้งปวงเสื่อมเสีย
ประโยชน์เปล่า แลบัดนี้โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศพระราชทาน
ส่วนพระราชกุศลในการที่ไต่ทรงบำเพ็ญในการครั้งนี้ แล
ทรงอำนาจพระราชทานพรมงคลมาถึงท่านทั้งปวงทุกตน ด้วย
ความทรงพระเมตตากรุณาประสงค์จะให้ท่านเจริญสุขุมายศุขพล
ยัญญาณ ศรีสวัสดิ์ทุกประการ ประกาศมาฉวันพทศ เดือนห้า
วันสามค่ำ บังอยังเปแตรีศก กักราช ๑๒๒๓ เปนวันที่ ๓๙๗๖
ในราชการประจุบันนี้

ฯ

สำนักหอสมุด

ประกาศ ทวาย ไรย ถนน การ พระศพ

มีพระบรมราชโองการมา พระขนิษฐสุรสิงหนาท ให้
 ประกาศแก่เจ้าหม่อมมุลนายแลไพร่ทั้งปวง ให้ทราบทั่วกันว่า
 ในการพระศพครั้งนี้ ก็ไม่เป็น การใหญ่ยิ่งนักเหมือนดัง
 ครั้งพระบรมสพ ซึ่งโดยตั้งราชวัติมีฉัตร รวยทาง เช่น การใหญ่
 ครั้งนี้ไม่ได้ ทรงพระราชดำริเห็นว่า จะให้เกณฑ์ไพร่ให้หาทราย
 เกรายไรย ถนน ทาง ซักจรดเชิญพระศพมานั้น เพราะทรงเห็น
 ว่าท้องถนน ก็แพงของก่อสร้างใหม่ไม่นานนัก ยังเรียบริษัทยก
 อยุ่ไม่ยัยเงินลุ่ม ๆ ตอน ๆ เหมือนอย่างแต่ก่อน ไม่ควร
 ที่จะทำให้ไพร่ไต่ความเดือดร้อน เพราะต้องเกณฑ์เสียเงิน
 ค่าทรายเลย เพราะฉะนั้นจึงไม่ได้มีพระบรมราชโองการดำรัสสั่ง
 ให้เกณฑ์กันเอาทรายมาเกลี่ยตามถนนเหมือนครั้งก่อน ๆ
 นั้นเลย แต่เจ้าพนักงานได้เคยเห็นการแต่ก่อน ๆ เช่นอย่าง
 มาแล้ว จึงได้เกณฑ์ไปโดย อย่างเก่า ครั้นทอดพระเนตรเห็นจึง
 ได้มีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งให้ประกาศเสียว่า ถ้าผู้ใด
 ได้ซื้อทรายมาไรย แขนเงินเท่าไร ให้มาคิดเอาเงินแต่ในหลวง
 จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้ อย่าไป
 เรียกเอาแต่ไพร่เลย ถ้าผู้ใดไปเรียกเงินค่าทรายแต่ไพร่หลวง
 ได้มาแล้วเท่าไร ก็ให้ผู้นั้นคืนให้ใช้ให้เสียแก่ไพร่

08/10/2566

ผู้ที่ต้องเกณฑ์นั้น ให้ครบถ้วนเสร็จกันในเดือนนี้โดยเร็ว เมื่อ
 ไพร่คนใดได้รู้ประกาศนี้แล้ว ถ้าได้เสียเงินมาเท่าไร
 แก่เจ้าหม่อมมณายก็ให้มารับมาทวงเงินของตัวที่เสียมานั้นไป
 ถ้าเจ้าหม่อมมณายผู้หนึ่งผู้ใด ยังขึ้นไปเรียกไปเก็บเงินค่าทวาย
 ไรยถนนั้น ก็อย่าเชื่อ อย่าให้ ถ้าเจ้าหม่อมมณายมีฟัง
 ชื่นเรียกก็ตั้ง กเงินที่เรียกมาไว้แล้วไม่คืนให้แก่ไพร่ก็ตั้ง
 ให้ไพร่มาร้อง ถวายฎีกาให้ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท พระ
 ทรงพระมหากรุณาโปรดให้มีพระลาการชำระให้ ฯ แต่ไพร่
 จะชักเจ้าหม่อมมณายด้วยเหตุอย่างอื่น ๆ นอกจากเรื่องนี้
 คือทะเลนต์เข้าเดือน ยี่สิบเดือนๆ ระยกเดือนคิกเช่นค่าทวาย
 จ่ายการแลอื่น ๆ ผู้ที่ต้องเกณฑ์นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 แล้วไม่โปรดให้ชำระให้ ประกาศมาวันพุธ เดือนห้า
 แรมสองค่ำ ปีจอจัตวาศก คักราช ๑๒๒๔ เป็นวันที่ ๓๔๐
 ในรัชกาลพระจุลจอมเกล้า ฯ

ประกาศ ทัก อ้วน ฆอม

มีพระบรมราชโองการ มาร พระบัณฑิต สร สิบหกบาท ให้
 ประกาศว่า การที่มีผู้ไปไล่ตักทาย เจ้านายผู้มีชั้นศักดิ์สูง
 ด้วยการใน พระราชทักว่า อ้วน ฆอมนี้ เปนอันไม่ควร
 ตามเหตุที่อ้าง เปนหลายประการ คือ คำว่า อ้วน ฆอม เปน
 คำขยาย คำต่ำ คำเลว ประการหนึ่ง คือ เขาทำที่ควร จะ
 ตกเป็นประมาท ว่าที่ชั่ว ใน สักทวเคียรฉาน มาพัก มาเจรจาใน
 มนุษย์มีศักดิ์สูง ไม่มีประโยชน์ ประการหนึ่ง คือ ทำให้กำเริบ
 มิ่งขวัญของกายผู้มีศิริ ด้วยการเจรจาขัดแค้นการที่ไปรูด
 ห้ามา ประการหนึ่ง ซึ่งว่า คำว่า อ้วน ฆอม เปน คำต่ำ คำ
 เลว คำขยาย นั้น พงเธอ เดิกปากผู้ใด ๆ ที่มีอิทธิยาไครย์
 เมื่อเขาจะต้องพูดว่า เจ้านาย ฆอม ไปแล อ้วน ฆอม เขาก็ยอม
 ว่า ชยพระ องค์ แล ทรงพระเจริญ ฤฯ พ่วง พิศังนี้ โดยมาก เขาไม่
 ว่า อ้วน ฆอม มิใช่ฤฯ อนึ่ง เปรียบความให้เห็นตัว อย่าง ใน
 ถ้อยคำเหมือนเจ้าจอมมารคาศรี ใน พระเจ้าพี่นางเธอ พระ องค์
 เจ้าขุขลา คือ เจ้าจอมที่เป็นบุตร เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิราช
 แล เปนน้องเจ้าพระยาอภัยภูธร แล พระยาอนุชิตชาญไชย
 ๐๘/๑๐/๒๕๖๖
 ษินทอง แล เปนธิดาเจ้าพระยาวยมราช พระยาเสนาภเบศร์ บัณฑิต
 แล พระยาอนุชิตชาญไชยหุน แล ผู้อื่น ๆ นั้น เมื่อแผ่นดินพระ

ยาท สมเด็จ พระพุทธเลิศหล้านภาลัย เจ้าจอมมารคำศรี
 เสนอเจ้าจอมมารคำศรีใหญ่ ทรงพระกรุณาโปรดให้ว่าราชการ
 ฝ่ายในค่าช่โดยมาก ท่านทั้งหลายทั้งปวง ตลอดจนไปจนไพร่
 เหว่ยำเเองเกรงกลัว นิช่ถือมาก เมื่อ จะเรียกชอก ช่อเคิมว่า
 คุณศรี เจ้าคุณศรีก็ระคายปาก จึงอาไสเอาสัณฐาน
 ภายเจ้าจอมมารคำนี้ ซึ่งแปลกกันกับสัณฐานภายคุณนุ่น
 พระบรมญาติ ที่เรียกว่าเจ้าคุณวังหลวงผู้ว่าราชการในพระ
 ราชวังโคยมาก เหมือนกันนี้ เสนอที่อ้างแล้วจึงเรียกนาม
 แปรไปว่าเจ้าคุณพี ชื่อนี้ก็ยังแจจอยู่แก่เหล่าหลาน
 แดญาติสืบมาคืตกเด็ก ถ้าคำว่าอ้วนว่าผอมเป็นคำ
 คืเขาจะยกว่าเจ้าคุณพีทำไม เขาจะมิเรียกว่าเจ้าคุณอ้วน
 ฤ อนึ่งเมื่อเรียกข้างเจ้าจอมมารคำศรี ว่าเจ้าคุณพีแล้ว
 คุณนุ่น พระบรมญาติผู้ว่าราชการ ก็เป็นคู่กัน ก็ควร จะเรียก
 ว่าเจ้าคุณผอมเพราะ คำว่าผอมเป็นคำต่ำ จึงเรียกว่าเจ้าคุณ
 วังหลวงโคย เทียบกับคุณคุ่มนี้้องท่านนี้ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่
 ว่าราชการในพระ บวรราชวังมีผู้เรียกว่าเจ้าคุณวังนำ แด
 คุณกระต่ายนี้้องท่านซึ่ง ในเวลานั้นไต่ เป็นผู้ ใหญ่ในข้าหลวงใน
 เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพยวดี ซึ่งเสด็จ อยู่ที่พระ ปรีทชัย แดพระที่
 หนึ่ง วิมาน รัชยา ซึ่ง นิช่เนื่อง ในคัมพะมหาวปราชาศทนี้เื่อว่า

08/10/2566

เจ้าคุณปราสาท ก็ซึ่งชื่อว่าเขาการที่ควร จะวิตกเป็นประมาณ
 ว่าก็ว่าชั่วในสัตว์เคี้ยวธัญญาพคมาเจรจา ว่าในมนุษย์มีศักดิ์
 สูงไม่มีประโยชน์นั้น คือว่าให้^๒เห็นด้วยกันว่าการที่จะวิตกแล้ว
 แลคิดว่าผอมเป็นชั่ว สรรเสริญว่า อ้วนเป็นดี เป็นประมาณ ของ ประ
 โยชนนั้น ต้องการใน สัตว์เคี้ยวธัญญาพค จำพวก คือ สัตว์
 ที่จะ เป็นพาหนะ จำพวกหนึ่ง สัตว์ที่จะต้องการเนื้อที่เรียกว่า
 มังสะเป็นอาหาร จำพวกหนึ่ง เมื่อผู้ใดจะชื้อหาช้างม้าโค กระ
 บือ อสุลา ซึ่ง เป็นพาหนะ จะใช้แรง ก็ย่อมสรรเสริญ สัตว์ที่
 อ้วนที่ สัตว์ที่ผอม สัตว์ที่ อ้วน มีราคา มาก สัตว์ที่ผอมมีราคา
 น้อย ถึง สัตว์ที่เป็นอาหาร คือ สกรแพะแกะแล สมัน กวาง ซાય
 ตลอดจนไป จนเข็คไก่ " แลปลาบึกปลาที่ จะใช้เนื้อเป็นอาหาร
 ผู้ชื้อหา ก็ต้องการ ก็เลือกหา สัตว์ที่ อ้วน เพราะมี เนื้อมาก สัตว์
 ที่ อ้วน มีราคา มาก เพราะ สัตว์ที่ ผอมเป็นที่ สงสัยว่า เป็น สัตว์มีโรค
 ก็ความ อ้วน ความผอม นั้น เมื่อ มาพิจารณา ในมนุษย์ แม้
 ในคนที่ จะ ใช้แรง เป็น ทาส กรรมกร ฤๅ ทหาร แล คน มวย คน ปล้ำ
 ท่าง ๆ มีชณิ มขรช คือ คน สันฐาน กลางนั้น เป็นดี คน อ้วน
 นึกเมื่อเป็นทาส วัง คามนายไม่ไหว ใช้^๒บ้นย้าย ชน ร่าง ร้าง
 หลังคาไม้ไผ่ มีก หอบช้อแฮอยู่ ถ้าเป็น มวย เป็น ปล้ำ ถูกเตะ ถูกชก
 หก ล้มลง ตก ไม่ขึ้น ถ้าผอม นึก ใช้^๒แบก ใช้^๒หาม ของใหญ่ ของ

หนัก ไม่ใคร่ได้ โรเรหนัก ถ้าเขนมวย เข่นปล้ำแรง น้อยไปซัก
 เขาไม่แตก เตะเขาไม่ล้ม แต่ผู้ที่สรวเลิญ คนอ้วน ที่คนผอม นั้น
 คนเหมือน ที่ จะ ว่าคน อ้วน อยุ่ ยืน คนผอม อยุ่ สั้น การ นั้น ก็ไม่
 จริง ไม่เป็น ประมาธ ๓ จันชัน ที่ เป็น พระยาพิศาตศก
 ผล ที่ เป็น ผู้ อ้วน อย่าง เอก อยุ่ อ่อนกว่า พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็น พระราช
 ภาระวี ซึ่ง เป็น ผู้ ผอม อย่าง เอก นั้น ถึง ๓๒ ปี ก็ เกิด ไร
 เต่า พระยาพิศาตศก ผล จึง ตาย ไป ก่อน พระราช ภาระวี ๔
 ก็ ช้อ ซึ่ง ว่า ทำให้ ถ้า เว็ มิ่ง ขวั้น ของ กาย ผู้ มี ศิริ วิทย การ
 เรวจา ชัก แก่ การ ที่ ไป รวด ห้าม มา นั้น ให้ สืบ สังก เอก เขา เด็ก
 คน ที่ เล็ง เต็ก ต่อ หน้า เต็ก นั้น เขา ไม่ ว่า อ้วน ว่า หนัก ว่า น่ารัก
 หน้า ชม เพราะ ว่า คี มี ก ถลย เป็น ร้าย แต่ ซึ่ง ว่า ชบ ว่า ผอม
 ไป นั้น นิ คามารดา แล ญาตี พี่ เล็ง เต็ก มี ก วิทก เพราะ เหตุ ที่ ว่า
 เด็ก ไม่ รุ้ จัก รั กษา ทั้ว การ ที่ รั กษา ทั้ว เต็ก นั้น เป็น ษระ ของ ผู้ ใหญ่
 ที่ จะ ใ้ ห้า หมอ มา ประ กอบ ยา แล ชู่ เซ็น ซิน ใจ ให้ เต็ก กนิ ก็ ผู้
 ใหญ่ ทั้ง ปวง นั้น ชิว ทร ของ เขา ๆ ก็ รั ก เมื่อ จะ สบาย ไม่
 สบาย ทั้ว เขา รุ้ ก่อน ผู้ อื่น กาย ของ เขา ๆ ก็ เห็น อยุ่ เป็น นิ คย
 ทั้ว ส่อง กระจ ก อยุ่ ทุก วัน ถึง ที่ ไหน จะ ไม่ มี กระจ ก ก็ หาน้ำ
 ใส ชัน ส่อง ต หน้า คุบ ของ ทั้ว เป็น ษระ มกา ไม่ ต้อง การ ที่ ผู้
 อื่น จะ ปร่า ใส ล่วง เกิน เข้า มา ๕ ถ้า ทก หย ออก ว่า สี่ สี่ ถ้าน

08/10/2566

ตีกันว่า เพราะพตเป็นการเล่น ไม่เอื่อมถึงชีวิต ชิวัง ก็การ
 ที่ทก ว่าอวน ว่าผอมเนน เมื่อเพราะเหตุไปเป็นการเอื่อมถึงชีวิต
 ชิวัง แลผู้ทกไว้ท้วงเป็นเหมือนคัง บิภา มารดา สยประ
 มาทเจ้าของกายผู้ที่คอง ทักนั้น ให้เป็นเหมือนคังเด็ก ๆ
 ไม่รู้จักรักยาตัว ๆ ก็ทำน ทั้งหลาย ทั้งปวง บัดนี้ ไม่ใคร
 จะสังเกตุการเรื่อ นที่ทกทกเอา จนถึงในพระเจ้าแผ่นดิน
 ที่มีพระเทศา นภาพเป็นทลทพม ก็ยังลวง เกินกราย ทลทก ทาย
 เนือง ๆ ไม่ระวังว่าเป็นการ คำสงเกนเลย การทกททายอย่าง
 นี้มักมีมาแต่พระสงฆ์แลหมอแลท่านผู้ใหญ่ ๆ ช้างในช้างนำ
 เพราะ ฉนั้น บัดนี้ จึงมีพระบรมราชโองการให้ประกาศห้าม อย่า
 ให้ใครลวง เกินทก ทาย อย่างที่ ว่าแล้ว ทั้งพระสงฆ์แลคฤหัฐ
 ชาววัด ชาววา ถ้าพระสงฆ์จะเข้ามาใน พระราชทานุวัณโณ
 เวลาใด ให้สังฆการี เชิญพระราชบัญญัตินี้ มาว่ากล่าว
 เตือนสติให้ระวัง ด้วยพระสงฆ์มีภุช ๗ เพ็ช ๗ ไสล ๗
 เลือน ๆ ฝ่ายข้าราชการผู้ใหญ่ ๆ สูงอายุแล้ว ก็ให้กรมวัง
 ทอเยเตือนห้ามปราม อย่าให้กรายทลทก ทายเกินเลยได้ หมอ
 ถวาย อย่างงานถวายพระโอสถมักใกล้ที่จะกรายทล อย่างนี้ เมื่อ
 เวลาไรเรียกหมอ ให้ชาวที่คองกำชัยให้ระวัง อย่าให้
 กรายทลทก ทายได้ ถ้าผู้ใดมีฟัง ขึ้นกรายทลทก ทายคังนี้

08/10/2566

จะให้ส่งพระราชอาญาทวนด้วยไม้หวาย ๕๐ ที่ สังฆการี
 แลชาวที่ แลกรมวัง อยู่ในเวณที่เกศเทศชั้นนี้ จะต้องให้รับ
 พระราชอาญาด้วยคนละ ๓๐ ที่ ๒๐ ที่ ตามโทษานโทษที่
 ใดตกเดือนข้าง แลไม่ได้ตกเดือนเลขตามสัญญาที่ผู้กำกับนี้
 คือถ้าใน พระสงฆ์จะลงโทษแก่สังฆการี ถ้าในหมอ จะลง
 โทษแก่ชาวที่ ถ้าในข้าราชการ จะลงโทษแก่กรมวัง ถ้า
 ท่านผู้ใดที่ไม่ควร จะรับพระราชอาญา คือ พระสงฆ์ก็จะให้
 มีเขี้ยวปรับถ่ายโทษคน ถึงในข้าราชการฝ่ายในแล้ว เมื่อ
 ท้าวนางฤๅท่านอื่น ๆ จะภาษโทษเข้าเฝ้า ก็ให้คอยตักเตือน
 ห้ามปรามกำชับผู้หนัก่อน ถ้าเกิดเหตุขึ้นเพราะผู้ที่เขาเฝ้า
 จะลงโทษแก่ท่านผู้นำเฝ้านี้ด้วยตามโทษานโทษ ประกาศ
 มาวันเสาร์ เดือนหก ขึ้นห้าค่ำ ปีจอจัตวาศก คักราช ๑๒๒๘
 ๒๒๖๗ วันที่ ๕๐๐๗ ในราชกาลประจุบันนี้

เจ้าพนักงานหอสมุด

ประกาศ ออก อัฐ โสฬศ เสี้ยว ซีก ที่ ๑

มี พระบรมราชโองการ มารพระบัณฑูร สุรสิงหนาท ให้
 ประกาศแก่ท่านทั้ง หลาย ชาย หญิง ใหญ่ น้อย ใน พระนคร
 นอก พระ นคร ทั่วทั้ง พระราชอาณาเขต ให้ทราบทั่วกัน
 ว่า บัดนี้ ในกรุง เทพมหานคร คึกประ กอบ การ กดไฟ ทำ
 กะแปะ กีบ ขันใหม่ผสมด้วย ทอง แคน กีบ ขาว กีบดำ ทำ
 ให้แข็ง กว่า กีบ ปรกติ นำหนึ่ง มีตรา จักรรูป ข้าง อยู่กลาง
 มีอักษร ไทย ขอกประมาณ อยู่ข้าง บนเลข แด อักษร อังกฤษ
 ขอกประมาณ กระหนาบ อยู่สอง ข้าง มีอักษร จีน ขอกประมาณ
 อยู่ข้างล่าง นำหนึ่ง มีตราประจำแผ่นดินประจุบันนี้ทุกแผ่น ๆ
 กะแปะ อย่างใหญ่ ใช้แทน เข็ร้อยหนึ่ง เป็น ๘ แผ่น เพื่องให้
 เรียก ชื่อว่า อัฐ ๆ กะแปะ อย่างเล็ก ใช้แทน เข็ห้าสิบ
 เป็น ๑๖ แผ่น เพื่อง ให้เรียกว่า โสฬศ ๆ ให้ท่านทั้ง
 ปวง เชื้อ ดือ ชื้อ ร้าย ชาย แลกแก่กัน เด็ด เมื่อผู้ใดได้ไป
 ครบ ๘ อัฐ แด ๑๖ โสฬศ ตามกำหนดก็นับว่าเป็นเพื่อง
 ชื้อไป จนมากเท่าใด ๆ ควร จะคิดเป็นเงิน ซึง สอง ซึง จน สิบ ซึง
 ร้อย ซึง ก็ดี ถ้า จะต้องการ เงิน ก็ให้รวมมา ชื้อที่ ที่ ชื้อ
 ๐๘/๑๐/๒๕๖๖
 ประกาศหมาย ใช้แทนเงินขึ้น เด็ด เจ้าพนักงานผู้รับ จะให้
 เงิน ตามกำหนด ครบ ๘ อัฐ ฎา ครบ ๑๖ โสฬศ จะให้เงิน

ผู้
 เพื่อนหนึ่ง ๆ ภาชนะแยะอัฐิแลโสฬศเจือกันคือ ๔ อัฐิกับ ๘
 โสฬศ ภาเจือกัน อย่างอื่น ๆ ก็จะให้เงินเพื่อนหนึ่ง ๆ
 หอยเขี้ยวซึ่งเคยได้อยู่แต่ก่อน ก็คงให้ใช้กันอยู่ตามเคยเจ็ดไม่
 ห้าม เพื่อจะให้ใช้ ไม่เปลวในเสศต่ำกว่าห้าสิบเขี้ยวลงมา
 ก็เมื่อราคาเขี้ยวเป็น ๘๐๐ ต่อเพื่อนอยู่ อย่างเช่น มีหิน ก็เป็นหิน
 อยู่แล้ว เพราะต้องตามกฎหมาย ถ้าสืบต่อไป เขี้ยวนี้ยกลง
 ราคาไม่ถึง ๘๐๐ ต่อเพื่อนราคาแยะอัฐิแลโสฬศ ก็คง
 คงให้เงินแค่พระคลัง ๘ อัฐิเป็นเพื่อน ๑๖ โสฬศแบบ
 เพื่อยังอยู่ ไม่คิดลดไปตามเขี้ยวเลย ถ้าหากว่าลูกค้า
 ต่างประเทศ จะเอาเขี้ยวมาขาย มากมายจนถึงก่อนจนราคาเขี้ยว
 ถูกลงกว่า ๘๐๐ ต่อเพื่อนขึ้นไป ก็เห็นว่าผู้เอาหอยเขี้ยว
 มาขายแล้วผู้ซื้อหอยเขี้ยวจึงจ่ายใช้สอย ให้แพร่หลายจนราคา
 เขี้ยวถูกเกินกว่าพระราชกำหนดกฎหมายไปนี้ เป็นอันซัด
 ขวางแก่ทางที่จะทำแยะใช้ เมื่อเป็นดังนี้ จะต้องตั้งภาษี
 ใหม่ ยกภาษีร้อยชักสามในเขี้ยวเป็นสินค้าขึ้นเสียแล้ว คิด
 ชักภาษีแต่ผู้ขายเขี้ยวมากไปกว่า ๘๐๐ ต่อเพื่อนเขี้ยวประโยชน์
 แก่แผ่นดินบ้าง ๆ หนึ่งก็ยกย่อยในบ้านในเมือง คือ
 เครื่องรูปภคินต่าง ๆ ที่ช่างตีเหล็กทำในเมืองนี้ ๆ มาแต่
 เมืองจีน ผู้ซื้อไปใช้สอยชำระแล้วทอดทิ้งเสียก็มีอยู่มาก

08/10/2566

ไม่เป็นประโยชน์ ถ้าผู้ใดจะใคร่ได้กระแจะแทนเมียร้อยเย็บ
 ห้าสิบไปใช้ ถ้าจะใคร่ได้เงินก็ให้รวบรวมตีกย่อยนี้มา
 ขายหน้าหนัก ๗ คำสั่งต่อเพียง จะต้องการเงินก็จะได้เงิน
 จะต้องการกระแจะแทนเมียร้อยเย็บห้าสิบ ก็จะได้กระแจะ ๘ อัฐ
 ๑๖ โสฬศ แล ๘ อัฐกับ ๘ โสฬศ แล อัฐกับ
 โสฬศเจ็ดจวนก็อย่างอื่นนอกเพียงหนึ่งเท่า ราคาตีกย่อยนี้ ๗
 คำสั่งไป ให้มาขายยังโรงจักรที่ตรากระแจะ ถ้าแม่ตีกย่อย
 ที่เอามาแลกไม่ถึง ๗ คำสั่ง ถ้ามีเสศเกิน ๗ คำสั่งไป
 ไม่ถึง ๑๘ คำสั่ง แลซึ่งคำสั่งหนึ่งแลอื่น ๆ ไปราคาตีกย่อย
 เสศนี้ ก็จะต้องคิดเช่นกระแจะอัฐแลโสฬศกระจักรกระจายไป
 ถ้าเสศเพียงบาทเดียวไม่คิดให้ ถ้าเสศเป็น ๒ บาทก็ตี ๓
 บาทก็ตีให้ราคาโสฬศหนึ่งต่อ ๆ ขึ้นไปไทย อย่างนี้จนถึง ๒๘
 บาทครบ ๗ คำสั่งแล้ว จะให้เพียงหนึ่ง แต่ถ้าเมื่อราษฎร
 เขาไปใช้สอยลากไปใสมา ถึงจะลี้ก ร้อยหรือชากหน้าหนัก
 ไปข้างๆ ลายลบเลือนขู้นี้ไป แต่ถ้าเห็นปรากฏอยู่ข้างภอเชือ
 โด ว่าของที่ทำไปจากในหลวงแท้ มิใช่ของปลอม เมื่อ
 เขาขึ้นเงินที่พระคลัง ก็คงจะให้เต็มตามพิกักไม่ลดหย่อน แต่
 ถ้าเขาไปเกาะให้ทะเลถูกทำให้ขึ้นให้ขาดเสียรูปทรงสถิตฐานไป
 แลแล้ว จะเอามาขึ้นเงิน จะรับเอาเงินไปตามพิกักไม่ได้

จะต้องเอากระเปาะทะเล ๆ ชาติวันหนึ่ง ขึ้น ซึ่งใต้อำเภอ
 เท่าไรแล้ว ให้เอากระเปาะเสี้ยนนั้นมาแตกกระเปาะที่ไปหนักถึง ย่าง
 สองหนักบ้าง ตามกระเปาะที่เสี้ยนมากแลเสี้ยนน้อย ๆ อึ่ง
 ถ้าผู้ใครรับกระเปาะไปแต่เจ้าพนักงาน ในการจำหน่ายต่าง ๆ
 แล้ว เลือกว่าเห็นว่า ร้อย หรือ โกลี จะขายเป็น ๆ ที่ลายลบเลือน
 ไปไม่ชอบใจ จะขอเปลี่ยนใหม่ ถ้ากระเปาะนั้นยังไม่แตกยังไม่
 ชาติ จะแลลจากกระเปาะที่ไปใต้อำเภอ แต่ถ้าเอาไป
 เปลี่ยนเอากระเปาะที่ทะเลแล ชาติเสียไปแล้ว มาจะรับไป
 จากเจ้าพนักงานจำหน่ายให้ไปจะเชื่อไม่ได้ จะต้องซื้อแล้ว
 คิดให้ตามน้ำหนักตั้งว่าแล้วนั้น ๆ อึ่งเมื่อมีใต้อำเภอ
 มาก จะขอจ่ายขายแลกแก่กัน เมื่อผู้ซื้อผู้แลกเกยง จะให้
 เพิ่มให้บ้าง ก็ตามแต่ใจผู้ขาย จะยอมกัน แต่เมื่อมาขาย
 มาแลกที่โรงจักรที่ตรานั้น จะให้เจ้าพนักงานยอมเพิ่มให้เกิน
 กว่ากำหนดที่ว่าแล้ว จะยกย้ายไปอย่าง ซอขายจ่าย แลกหอย
 ซึ่งเรียกว่าเขย เพิ่มขึ้น ลงลงมาก ๆ น้อย ๆ นั้นไม่ได้
 ราคาหลวงต้องยืนอยู่ตามกำหนดที่ว่าแล้ว ประกาศมาณวัน
 จันทร เดือนสิบขึ้นค่ำหนึ่ง บัจอจัตวาศก รัตนราช ๑๓๒๔
 เปนวันที่ ๔๑๑๑ ๐8/10/2566 ใ้พระราชกาลประจักษ์นั้น

ประกาศ ออก อัจฉิโสฬศ ชักเสียว ที่ ๒

มีพระบรมราชโองการ นามพระยัตถุร สุรสิงหนาท ให้
 ประกาศ แก่ท่านทั้ง หลาย ชาย หญิง ใหญ่ น้อย ใน พระนคร
 นอก พระนคร ทั้ง ปวง ทั่วทั้ง พระราช อาณาเขต ให้ ทราบ ทั่ว
 กันว่า ชักนี้ ใน กองเทพ มหาราช ครีต ประกอบ การกลไฟ ทำ
 กะ เปะ ตี ยก ขึ้น ใหม่ ผลสม กว้าง ทอง แดง คี ยก ขาว ตี ยก ดำ ทำ
 ให้ แฉง กว่า ตี ยก ปกติ นำ ห้าง มี ตรา จักร รูป ช้าง อยู่ กลาง
 มี อักษร ไทย บอก ประมาณ อยู่ ช้าง บน เลข แด อักษร อังกฤษ
 บอก ประมาณ กระ หวาย อยู่ สอง ข้าง มี อักษร จีน บอก ประมาณ
 อยู่ ช้าง ล่าง นำ ห้าง มี ตรา ยะ จำ แผ่นดิน ประจักษ์ เห็น แผ่น ๓ กะ เปะ
 อย่าง ใหญ่ ใช้ แทน เขียว ร้อย ห้าง ๘ แผ่น เพื่อง ให้ เรียก
 ชื่อ ว่า อัจฉิ ๓ กะ เปะ อย่าง เล็ก ใช้ แทน เขียว ห้าสิบ ห้าง ๑๖ แผ่น
 เพื่อง ให้ เรียก ชื่อ ว่า อัจฉิโสฬศ ๓ ให้ ท่าน ทั้ง ปวง เชื้อ ถือ ชื้อ
 จำ ขยาย แลก แลก กัน เด็ด เมื่อ ผู้ใด ได้ ไป ครบ ๘ อัจฉิ แด ๑๖
 โสฬศ ตาม กำหนด ที่ นี้ ว่า เป็น เพื่อง ขึ้น ไป จน มาก เท่า ไ้ ๆ
 ควร จะ คิด เป็น เงิน ซึ่ง สอง ซึ่ง จน สิบ ซึ่ง ร้อย ซึ่ง กี่ ถ้า จะ
 กอง ขาร เงิน ก็ ให้ รวม มา ชน คน ที่ ขึ้น กระ ทาย หมายถึง แทน เงิน
 นั้น เด็ด เจ้า พนังจวน ผู้รับ จะ ให้ เงิน ตาม กำหนด ครบ ๘ อัจฉิ
 ๓ ครบ ๑๖ โสฬศ เป็น เงิน เพื่อง ห้าง ๓ ๓ กะ เปะ อัจฉิ แด

08/10/2566

โสฬศ เจือกัณคคือ ๕ อัฐกัณ ๘ โสฬศ ๓๖ เจือกัณ อย่าง
 อื่น ๆ ก็ จะให้เงินเพองหนึ่ง ๆ หอยเย็บซิงเคย ใช้ อยู่แต่ก่อน
 ก็คงให้ ใช้ อยู่ตามเคย เดิกไม่ห้าม เพือ จะได้ ใช้ ในปลายใน
 เสกต่ำกว่าห้าสิยเย็บลงมา ก็เมื่อราคาเย็บเย็บ ๘๐ ต่อ
 เพอง อยู่อย่าง เช่น ยกนี้ ก็เป็นค้อยอยู่แล้ว เพราะต้องตามกฎหมาย
 ถ้าสิยค้อยไปเย็บน้อยลงราคาไม่ถึง ๘๐๐ ต่อเพองราคาจะเย็บ
 อัฐแลโสฬศ ก็ จะคงให้ ชินเงินแค่พระคลัง ๘ อัฐเย็บ
 เพอง ๑๖ โสฬศ เป็นเพองยัง ยิน อยู่ ไม่ก็คิดตกไป ตามเย็บ
 ลอย ถ้าหากว่าลดค่าต่าง ประเทศ จะเก็บหอยเย็บมาขายมากมาย
 ชินถึงก่อนจราคาเย็บลดมากกว่า ๘๐๐ ต่อเพองชินไป ก็
 เห็นว่าผู้ เก็บหอยเย็บมาขายแลผู้ ซอหอยเย็บไว้จับจ่าย ใช้ ลอย ให้
 แพร่หลาย จราคาเย็บ ตกเกินกว่า พระ ราชกำหนด กฎหมายไป
 ชิน เป็น อันขัดขวางแก่ทางที่ จะทำกระแะไซ้ เมื่อเป็นดัง
 นั้น จะต้องตั้ง ภาษีใหม่ ยกภาษีร้อย ๕๓ สาม ในเย็บเป็นสิยค่า
 นั้นเสียแล้ว คิด ๕๓ ภาษีแต่ผู้ ชายเย็บมากไปกว่า ๘๐๐ ต่อ
 เพองเป็นประโยชน์แก่แผ่นดินบ้าง ๆ หนึ่งก็ยกย่อย ในบ้านในเมือง
 คือเครื่องรปลัณท์ต่าง ๆ ที่ช่างติยกทำ ในเมืองนี้ คุมมาแต่เมืองจีน
 คือถ้าซาแลอื่น ๆ ผู้ ซอไปใช้ ลอย ซอ รุดแล้ว ทอที่ทิ้ง เสีย
 ก็มี อยู่ มากไม่ เป็น ประโยชน์ ถ้าผู้ใด จะ ใครได้ กระ แะ แทน

08/10/2566

เข็ญ ร้อยเข็ญห้าสิบไปใช้ ฤๅ จะใคร่ได้เงินก็ให้รวบรวม

คิยกย่อยนั้น มาขายที่โรง จักรทำกะแปะ ในพระบรมมหาราชวัง

คิดหน้าหนัก ๗ คำสั่งต่อเพ็ญ จะต้องการเงินก็จะได้เงิน

จะต้องการกะแปะ แทนเข็ญ ร้อยเข็ญห้าสิบ ก็จะได้กะแปะ ๘ อัฐ

ฤๅ ๑๖ โฉพัก แล ๔ อัฐ กับ ๘ โฉพัก แล อัฐกับโฉพัก

เจ็ชานกน้ออย่างอื่นพอเพียงหนึ่งเท่าราคาคิยกหนัก ๗ คำสั่ง

ให้ได้ไปตามชอขใจ ถ้าแม่คิยกที่มาแล้วไม่ถึง ๗ คำสั่ง

ฤๅมีเสดเก็ญ ๗ คำสั่งไป ไม่ถึง ๑๔ คำสั่งแลซึ่งกับคำสั่ง

หนึ่งแลอื่นต่อ ๆ ขึ้นไปราคาคิยกเสดนั้น ก็จะต้องคิดเข็ญกะแปะ

อัฐแลโฉพักกระจิกกระจายให้ดังนี้ คือถ้าเสดเพียงบาทเดียวไม่คิด

ให้ ถ้าเสดเข็ญถึงคำสั่งที่ ๓ บาทก็จะให้ราคาโฉพักหนึ่ง

สี่บาทฤๅห้าบาท จะให้สองโฉพัก หกบาท จะให้สามโฉพัก

เจ็ดบาทแปดบาท จะให้สี่โฉพัก เก้าบาทสิบบาท จะให้ห้าโฉพัก

สิบเข็ญบาท ฤๅสามคำสั่ง จะให้หกโฉพัก สิบสามบาท จะ

ให้เจ็ดโฉพัก สิบสี่บาทสิบห้าบาท จะให้แปดโฉพัก สิบหก

บาทสิบเจ็ดบาท จะให้เก้าโฉพัก สิบแปดบาท สิบเก้าบาท

จะให้ สิบโฉพัก ยี่สิบบาท จะให้ สิบเอ็ดโฉพัก ยี่สิบเข็ญ

บาท ฤๅห้าคำสั่งง จะให้ สิบสองโฉพัก ยี่สิบสามบาท

ยี่สิบสี่บาท จะให้ สิบสาม โฉพัก ยี่สิบห้าบาท ยี่สิบหกบาทจะ

ให้ สิบสี่ โสฬศ ยี่สิบ เจ็ด บาท จะให้ สิบห้า โสฬศ ยี่สิบแปด บาท
 ครบ เจ็ด คำดัง แล้ว จะ ให้ เหยง หนึ่ง โดย อยู่ ลง รัศมี คัด ต่อ ขึ้น
 ไป ทก ระยะเวลา เจ็ด คำดัง ๆ เทอญ กระแปะ อัฐิ แล โสฬศ
 จำพวกนี้ เมื่อ รามฎว ไตรัย ไป ใช้ ส้อย ลาก ไส้ ไป มา ถึง
 จะ ลัก ร้อย หรอด ชาคน ำหนัก ไป บ้าง ก็ คดี ลาย ลบ เลือน อยู่นับ ไป
 บ้าง ก็ คดี ถ้า ยัง เห็น แปร ภาฏ อยู่นอ เชื้อ ไค วั เบน ของ ที่ ทำ
 ไป จาก ใน หลวง แท้ มี ไซ้ ของ ผู้ อื่น ทำ ปลอม แล้ว เมื่อ จะ นำ
 มา เปลี่ยน ขอ รับ เงิน แต่ พระ ครอง มหา สมบัติ ไป ก็ ครบ จะ ให้ เต็ม
 ความ กำหนด ๘ อัฐิ เหยง ๑๖ โสฬศ เหยง ไม่ ลด ห้อย ่อน
 แต่ ถ้า ผู้ ไค กระแปะ ไป เจาะ ทำ ให้ ทะลุ เสีย ฤๅ คดี ฟัน ให้ ชาติ
 ขึ้น เบน ท่อน เสีย รูป สลัก ฐาน ไป แล้ว จะ มา ขอ รับ เงิน ตาม จำ
 นวน นัย กระแปะ ที่ ชาติ ที่ คัด เบน ท่อน เบน ชัน แล ทะลุ เสีย แล้ว นั้น
 ภาฏ กำหนด ๘ อัฐิ ๑๖ โสฬศ เบน เหยง ไม่ ไค ถึง ลวด
 ลาย ตรา เติม ยิง เหลือ อยู่ บ้าง ก็ จะ รับ ไม่ ไค เพราะ ถ้า ยอม รับ
 ก็ จะ เบน ทาง ที่ จะ ให้ มี ผู้ คัด แกล้ง คัด กระแปะ หนึ่ง ให้ เบน สอง ท่อน
 สาม ท่อน มา รับ เงิน ให้ ไค เงิน มาก มี กำไร ไป จะ รับ ไค แต่ กระแปะ
 ที่ ครบ รูป เติม ไม่ ต้อง คัด ต้อง เจาะ ถึง จะ ลัก หรอด อยู่นับ เสีย ลวด
 ลาย บ้าง ก็ ไม่ ว่า ถ้า ลาย ตรา ยัง ปรวั ภาฏ อยู่นอ เชื้อ ไค ก็ จะ รับ
 ก็ กระแปะ ที่ เจาะ ทะลุ แล ถูก คดี ฟัน ชาติ วั เบน สลัก ฐาน แล้ว นั้น

08/10/2566

ถ้าจะใคร่ขอแลกกะแปะก็ไปให้ก็ได้ ก็ จะยอมให้ ชั่ง กะแปะ
 ที่ยี่เยินนี้ เย็นหน้าหนักเท่าไร ก็ จะ ชั่ง กะแปะที่คิดให้ไป
 แต่กึ่ง หนัก คือถ้ากะแปะเสียบหนัก ๒ ตำลึง จะชั่ง
 กะแปะที่หนักเพียงตำลึงครึ่ง ถ้ามีเสกเล็กน้อยขอครบจำ
 นวนนัยนี้แหละให้ไป เพราะกะแปะเสียบจะต้องหลอมทำใหม่ขาด
 เนื้อสูญเปลืองไปมาก จะแลกหรือต่อหนักไม่ได้ ๆ อึ่งเมื่อ
 เจ้าพนักงานจ่ายกะแปะไปในการจำหน่ายต่าง ๆ ตามราชการ
 ให้ผู้ซึ่งจะรับกะแปะไปนั้นเลือกสรรตรวจตราเสียบต่อหน้าเจ้าพนักงาน
 ถ้าเห็นว่าร้อยหรือใกล้จะยี่เยิน ถ้ามีหลายดัดเลือกไปไว้
 ชอบใจ ก็ให้ขอเปลี่ยนเสียบใหม่ เจ้าพนักงานจะยอมให้เลือก
 ให้เปลี่ยนตามชอบใจ ในเวลาเมื่อแรกรับต่อหน้าเจ้าพนักงาน
 นั้น เมื่อรับไปพ้นที่ต่อหน้าเจ้าพนักงานแล้ว จะกลับมาแลก
 เปลี่ยนได้อีก แต่กะแปะที่สึกหรือยี่เยินเสียบลวดลายบัง
 ถ้าจะไปเปลี่ยนกะแปะที่ทะลุขาดหักฉีกแล้ว มาสำรวจพบว่า
 กะแปะนั้นได้รับไปจากเจ้าพนักงานจะขอเปลี่ยนใหม่ จะยอม
 ให้เปลี่ยนไม่ได้ เพราะเป็นที่สงสัยว่าจะรับกะแปะที่ไปเปลี่ยน
 กะแปะเสียบมาเปลี่ยนแล้ว จะต้องให้ชั่งกะแปะเสียบ แลกกะแปะ
 ที่ไปแต่ตามน้ำหนักเพียงฉิ่งหนักถึงว่าแล้ว ๆ ซึ่งว่ามา
 นี้เพื่อจะกันความคิดคนพาล ที่จะหัก จะเจาะ กะแปะหนึ่ง

08/10/2566

ให้เช่นต้องมาพาโลแลกเงิน เพราะการที่กระแปะใช้มาใช้
 ไปคงจะร่อยหรอห้ามไม่ได้ เมื่อมีผู้มาขอแลกจะคัดขอมให้แลก
 นั้นเป็นเหตุ ถ้ากระแปะที่สึก หรือเสีย ลวกลายบ้าง ไม่มี
 รอยเจาะ รอยค้ำ รอยต่อแล้ว ก็คงจะได้เงินเหมือนกระแปะ
 ดี ๆ หนึ่งเมื่อกระแปะอัฐิ กระแปะโสฬศนี้แพร่หลายไปมาก
 ราษฎรซื้อขายแก่กัน เมื่อมีผู้รื้อถอนต้องถารถึงจะขายกัน
 แพงขึ้นไป จนถึงอัฐิละสลึงร้อยเย็บ ๘ อัฐิเป็นเพียง
 โสฬศ ละ ๑๐๐ เย็บ ๘ โสฬศเป็นเพียง ~~๑๑~~ ๑๑ ๑/๒ ๑/๒ ๑/๒
 มีกระแปะมาก อยากจะขายเสียง่าย ๆ , อยากได้เงินเร็ว ๆ
 จะขายถูกจนถึง อัฐิละ ๕๐ เย็บ ๑๖ อัฐิเป็นเพียง โสฬศ
 ละ ๒๕ เย็บ ๓๒ โสฬศเป็นเพียง ~~๑๑~~ ๑๑ ๑/๒ ๑/๒ ๑/๒
 ไปในราษฎรอย่างไร ผู้ที่จะมาแลกเงินไปจากท้องพระคลัง
 คงจะได้ ๘ อัฐิ เพียง ๑๖ โสฬศเพียงยี่สิบอยู่อย่าง
 เดียวตามราคาหลวง จะไม่ได้ยักย้ายไปตามราษฎรเลย ได้
 เชื้อฟงคำประกาศนี้เป็นประมาณ ประภาคมาฉวันจันทร์
 เดือนสี่ ขึ้นค่ำหนึ่ง ปีจอจัตวาศก ศักราช ๑๒๒๔ เป็น
 ปีที่ ๑๒ ฎาเป็นวันที่ ๑๒๑ ในรัชกาลประจุบันนี้